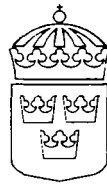

Jordbruksutskottets betänkande

1989/90:JoU25

Livsmedelspolitiken

1989/90
JoU25

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 1989/90:146 om livsmedelspolitiken. I anslutning härtill behandlas dels 133 motionsyrkanden från allmänna motionstiden, dels följdmotioner med 257 yrkanden.

Utskottets ställningstagande innebär att regeringens förslag om grunddragen i en ny livsmedelspolitik tillstyrks. Utskottet ställer sig således bakom förslagen om en marknadsanpassning och avreglering av jordbruket. På flera punkter föreslår utskottet ändringar och tillägg till propositionen. De viktigaste punkterna är följande.

Under övergångstiden skall särskilda medel avsättas för att bibehålla oljeväxtodlingen på nuvarande nivå. En utgångspunkt är att kostnaderna för detta skall bestridas inom den av regeringen förordade totala kostnadsramen för omställningsåtgärder m.m.

Systemet för lönsamhetsutjämning inom mjölkprisregleringen förlängs till den 1 juli 1995. Systemet avtrappas med 50% den 1 juli 1994. Avvecklingsersättningen till äldre mjölkproducenter, den s.k. mjölkpensionen, höjs till 75 öre per liter.

Det temporära systemet för finansiering av köttexport utökas till att omfatta 200 milj.kr. för regleringsåret 1991/92, 150 milj.kr. för 1992/93 och 100 milj. kr. för 1993/94. Vidare skall det belopp om 360 milj.kr. som regeringen föreslår för utslaktning av kor m.m. ges en delvis annorlunda och mer flexibel användning. Medlen skall i första hand användas för att stimulera minskad mjölkproduktion, utslaktning eller övergång till självrekryterande köttproduktion samt åtgärder för att förhindra ett pristryckande köttöverskott.

Under avsnittet om kvalitetsreglering av vissa livsmedel föreslår utskottet att regeringen återkommer med förslag om en kvalitetskontroll av ägg genom äggbranschens försorg.

I anslutning till diskussionerna om regionalpolitiskt stöd och stöd till Norrlandsjordbruket förordar utskottet en uppföljning av det särskilda åtgärdsprogrammet för jordbruket i norra Sverige. Ett särskilt anslag för detta ändamål föreslås med 50 milj.kr. för vart och ett av budgetåren 1990/91 och 1991/92.

I anslutning till det föreslagna nya stödet till landskapsvårdande insatser föreslår utskottet att naturvårdsverket för nästa budgetår tilldelas ytterligare 30 milj.kr. för det s.k. NOLA-stödet (naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet).

Särskilda utredningsinsatser föreslås vad beträffar dels arrendatorernas situation, dels samordning av resurserna för lantbruksutbildning och rådgivning m.m. Uppdraget avseende arrendatorernas situation skall redovisas skyndsamt.

För att stärka konsumenternas intressebevakning skall 2 milj.kr. anvisas för stöd till ideella konsumentorganisationer.

En uppföljning av det livsmedelspolitiska beslutets effekter skall göras och redovisas för riksdagen vid årsskiftet 1994—1995. I enlighet med regeringens förslag skall också en kontinuerlig uppföljning ske under hela omställningsperioden.

Kompensationsbeloppet till jordbruket för regleringsåret 1990/91 skall räknas upp med 600 milj.kr., som avser mjölkproduktionen och getstödet. En översyn av getstödet inom ramen för Norrlandsstödet förordas.

En omfördelning föreslås både tidsmässigt och beloppsmässigt mellan de inkomststöd, omställningsstöd och anläggningsstöd som regeringen föreslår under rubriken Övergångsåtgärder. Syftet med detta är bl.a. att ge tydligare signaler i fråga om behovet av en snabb omställning av spannmålsarealen. Det arealbaserade inkomststödet för 1993/94 och 1994/95 slopas helt. För åren 1991/92 och 1992/93 skall inkomststöd utgå med lägre belopp än regeringen föreslagit, nämligen med 900 resp. 700 kr. per ha. I stället höjs omställningsstödet för regleringsåren 1991/92—1993/94 till 9 000, 6 000 resp. 4 000 kr. per ha.

Vidare skall det arealbaserade inkomststödet övergå till den nye ägaren vid överlåtelse av jordbruksmark under övergångsperioden.

I omställningsstödet skall ingå även kontraktbaserad odling av ettåriga energigrödor. Vidare skall lantbruksstyrelsen få i uppdrag att utforma ett system där extensiv betes- och vallproduktion kan ingå i omställningsstödet. I samband härmed skall villkor kunna ställas om minskad användning av handelsgödsel.

Den satsning om 500 milj.kr. för miljövänlig energiproduktion som aviseras i propositionen skall enligt utskottets beslut under fem år ingå som ett led i omställningsprogrammet. Medlen skall användas bl.a. för investeringar som tryggar avsättningsmöjligheterna och därmed förutsättningarna för en långsiktig och lönsam odling av energigrödor. Från jordbrukspolitisk synpunkt är härvid etanolproduktionen särskilt intressant eftersom det är angeläget att den goda åkermarken används på ett sätt som gör att den vid behov lätt kan omställas till livsmedelsproduktion.

Bidrag till barrskogsplantering skall ej utgå i anläggningsstödet. Stödet skall för närvarande ej preciseras i ett visst belopp per ha utan utgå inom en kostnadsram om 400 milj.kr. totalt. Det skall avse anläggning av våtmarker samt plantering av lövskog och energiskog. Stödet skall utgöra ett tillägg till eventuellt tidigare utbetalat omställningsstöd.

Genom dessa omdispositioner frigörs medel för att finansiera andra angelägna åtgärder enligt utskottets beslut.

När det gäller gränsskyddet understryker utskottet att någon ensidig neddragning eller förändring i övrigt inte bör komma i fråga för Sveriges del.

I fråga om exportstödet understryker utskottet att samma princip om ömsesidighet skall gälla som beträffande gränsskyddet.

Till betänkandet fogas 27 reservationer och 17 särskilda yttranden.

Propositionen

Regeringen (jordbruksdepartementet) har i proposition 1989/90:146 föreslagit

dels att riksdagen antar förslagen till

1. lag om avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m.,
2. lag om införande av lagen (1990:000) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m.,
3. lag om ändring i lagen (1979:425) om skötsel av jordbruksmark,
4. lag om ändring i ädellövskogslagen (1984:119),
5. lag om ändring i lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område,
6. lag om ändring i lagen (1974:1021) om utbetalning av pristilllägg på kött,
7. lag om upphävande av två författningar om köttbesiktning,
8. lag om upphävande av kungörelsen (1950:506) med vissa bestämmelser angående utförsel av fisk, fiskrom och fiskkonserver,
9. lag om upphävande av två författningar om viss offentlig kontroll av livsmedel,

dels att riksdagen godkänner vad i propositionen förordats om

10. mål och medel för livsmedelspolitiken (avsnitt 3.1.1, 3.3, 3.4.1, 3.6.1),
11. prisregleringen för olika jordbruksprodukter (avsnitten 3.2.1–3.2.9),
12. prisstödet till jordbruket i norra Sverige (avsnitt 3.4.3),
13. glesbygdstöd (avsnitt 3.4.4),
14. startstöd till jordbrukare (avsnitt 3.5),
15. landskapsvård (avsnitt 3.6.2),
16. minskad användning av kemiska bekämpningsmedel (avsnitt 3.6.3),
17. råvarukostnadsutjämning (avsnitt 3.9),
18. sociala frågor (avsnitt 3.10),
19. kvalitetsreglering (avsnitt 3.11),
20. användningen av införselavgiftsmedel som inflyter under regleringsåret 1990/91 (avsnitt 3.12.1),
21. prisregleringen för socker och sockerbetor under regleringsåret 1990/91 (3.12.2),

22. avvecklingen av de s.k. fördelningsplanerna för införselavgiftsmedel samt disposition och användning av avgiftsmedel efter regleringsåret 1990/91 (avsnitt 3.12.3),
23. stimulans- och stödåtgärder (avsnitt 5.2),
24. avvecklingsstöd till mjölkproducenter (avsnitt 5.3),
25. stöd till skuldsatta jordbrukare (avsnitt 5.4),

dels

26. att riksdagen tar del av vad i övrigt anförts i propositionen om livsmedelspolitiken.

Under rubriken Anslagsfrågor för budgetåret 1990/91 har regeringen föreslagit att riksdagen under nionde huvudtiteln

27. till Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på 60 000 000 kr.,
28. till Stöd till skuldsatta jordbrukare för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 1 000 kr.,
29. till Startstöd till jordbrukare för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 15 000 000 kr.,
30. medger att statens jordbruksnämnd för säsongmässig lagring av jordbruksprodukter under budgetåret 1990/91 får disponera en rörlig kredit på högst 50 000 000 kr. i riksgäldskontoret,
31. medger att regeringen eller, efter regeringens bestämmande, statens jordbruksnämnd för ändamål inom jordbruksprisregleringen och regleringen av sockernäringen för budgetåret 1990/91 får disponera en rörlig kredit på högst 60 000 000 kr. i riksgäldskontoret,
32. medger att statens jordbruksnämnd för råvarukostnadsutjämning under budgetåret 1990/91 får disponera en rörlig kredit på högst 20 000 000 kr. i riksgäldskontoret,
33. till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 4 461 000 000 kr.,
34. till Inköp av livsmedel m.m. för beredskapslagring för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag av 103 000 000 kr.,
35. till Kostnader för beredskapslagring av livsmedel m.m. för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 201 308 000 kr.,
36. till Prisstöd till jordbruket i norra Sverige för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 660 000 000 kr.,
37. till Stöd till sockerbruken på Öland och Gotland m.m. för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 28 000 000 kr.

dels under tionde huvudtiteln

38. under reservationsanslaget Regionala utvecklingsinsatser för budgetåret 1990/91 anvisar 72 000 000 kr. utöver vad som föreslagits i prop. 1989/90:76.

och *dels* under fjortonde huvudtiteln

39. till Landskapsvårdande åtgärder för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på 100 000 000 kr.

I propositionen läggs fram förslag till en ny livsmedelspolitik. Förslaget innebär att prisstödets roll som livsmedelspolitiskt medel tonas ned, medan direkta medel för att nå målen angående miljö, landskapsvård, regional fördelning och beredskap förstärks. Nuvarande jordbruksprisreglering, bestående av ett gränsskydd och en intern reglering, upphör den 1 juli 1991. Därefter skall priserna på de i dag jordbruksprisreglerade produkterna endast skyddas med hjälp av ett gränsskydd. För vissa produktionsgrenar föreslås att de interna regleringarna avvecklas stegvis med början den 1 juli 1991, medan andra regleringar förenklas men behålls i avvaktan på resultatet av internationella förhandlingar. Den framtida nivån på gränsskyddet görs avhängig resultatet av de pågående GATT-förhandlingarna.

För att underlätta anpassningen till de nya förutsättningar som förslaget innebär lämnas också förslag till övergångsåtgärder. Under en övergångsperiod på fem år, 1990/91—1994/95, betalas en arealbaserad ersättning till all areal som för närvarande används för produktion av prisreglerade grödor. Ersättning lämnas oavsett om arealen används för prisreglerade eller icke prisreglerade grödor under övergångsperioden. Kostnaderna beräknas till 5,6 miljarder kronor för hela perioden, varav 2,1 miljarder kronor utgår under regleringsåret 1990/91. Vidare lämnas omlägningsstöd för areal som permanent tas ur produktion och anläggningsstöd vid plantering av skog eller energiskog, eller vid anläggning av våtmarker. Kostnaderna för dessa stöd beräknas till 3,9 miljarder kronor för övergångsperioden. Vidare föreslås att sammanlagt 400 milj.kr. disponeras under en femårsperiod för bl.a. stöd till skuldsatta jordbrukare som får ekonomiska problem vid en avreglering. En förlängning föreslås av möjligheten att erhålla ersättning vid avveckling av mjölkproduktion. Kostnaderna beräknas till 180 milj.kr.

Ett etableringsstöd för jordbrukare föreslås infört fr.o.m. den 1 juli 1990. Kostnaderna för en femårsperiod beräknas till 225 milj.kr.

Förslag lämnas vidare om ändringar i lagen om skötsel av jordbruksmark. Brukningsplikten slopas och tillståndskravet för att få ta mark ur produktion ersätts med en anmälningsplikt.

Vidare föreslås särskilda åtgärder för att öka variationen i odlingslandskapet och bevara från natur- och kulturmiljösynpunkt intressanta odlingslandskap. För perioden 1990/91—1992/93 föreslås 100, 200 resp. 250 milj.kr. för detta ändamål. I propositionen lämnas också förslag till åtgärder för att minska användningen av kemiska bekämpningsmedel. Förslag läggs också fram om åtgärder för att stärka livsmedelspolitikens regionalpolitiska profil, bl.a. om ett utökat glesbygdstöd med 100 milj.kr. som särskilt går till kombinationsföretag, där jordbruket ingår som en del, och om ett fortsatt prisstöd till jordbruket i norra Sverige. Prisstödet föreslås öka med 6 % budgetåret 1990/91.

För hela övergångsperioden beräknas kostnaderna uppgå till 13,6 miljarder kronor.

Lagförslagen bifogas som bilaga 1 till detta betänkande.

Motioner

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1990

1989/90:Jo201 av Birger Andersson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en förskjutning av sydgränsen söderöver så att norra Västmanland (Bergslagsdelen) hänförs till stödområde 4.

1989/90:Jo202 av Stina Eliasson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder vidtas för att bibehålla ett levande fäbodbruk i Sverige.

1989/90:Jo203 av Karl-Gösta Svenson och Bertil Danielsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att nuvarande gränsskydd avseende stärkelse till livsmedels- eller tekniskt ändamål inte skall avvecklas i snabbare takt än vad som gäller i vår omvärld.

1989/90:Jo204 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder för att viss åkermark men också diverse impediment skall bli använt för energiodlingar av exempelvis luzern eller salix.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:N414.

1989/90:Jo205 av Sigge Godin m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbruket inom stödområdet.

1989/90:Jo206 av Lennart Brunander m.fl. (c, s, fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om biodlingen.

1989/90:Jo207 av Stina Gustavsson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående bibehållande av mjölksubventionerna.

1989/90:Jo208 av Annika Åhnberg (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att ett stimulansbidrag för verksamhet med stadsbondgårdar inrättas.

1989/90:Jo209 av Per-Ola Eriksson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbruket i norra Sverige och dess roll för den regionala utvecklingen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om målsättningen för jordbruksproduktionens volym i norra Sverige,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett sammanhållet område för prisstöd till jordbruket i norra Sverige,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stödet till jordbruket i norra Sverige.

1989/90:Jo210 av Owe Andréasson och Ulla-Britt Åbark (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behov av en konsulenttjänst i alternativ odling vid lantbruksnämnderna.

1989/90:Jo212 av Nils-Olof Gustafsson och Marianne Stålberg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande åtgärder till gagn för jordbruket i Jämtlands län.

1989/90:Jo213 av Karl-Gösta Svenson och Bertil Danielsson (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betydelsen av sockerbetsodling och sockerproduktion på Gotland,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utökad sockerbetsodling.

1989/90:Jo214 av Kersti Johansson och Stina Gustavsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att vidmakthålla ett livskraftigt lantbruk och en levande landsbygd i skogs- och mellanbygderna i södra Sverige.

1989/90:Jo215 av Erik Holmkvist (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av ett ökat nyföretagande inom jordbruket i de norra länen i allmänhet och Norrbotten i synnerhet.

1989/90:Jo216 av Sven-Olof Petersson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om gränsskyddet för stärkelse.

1989/90:Jo217 av Stina Eliasson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vaktslående om kallblodraserna och ökad utbildning för användning av hästar i skogsbruket och ökad utbildning för hästkötarinstruktörer,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om särskilda medel för rid- och körhall vid Wångens hingstuppfödninganstalt,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökat stöd till hästaveln,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildningsstöd till premieringsverksamheten.

1989/90:Jo218 av Stig Alemyr m.fl. (s, m, fp, c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att sockerbruket i Mörbylånga med tillhörande odlingsområde av regionalpolitiska skäl skall vara kvar i nuvarande omfattning,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen i övrigt anförts om sockernäringsens framtid.

1989/90:Jo219 av Karin Starrin och Stina Eliasson (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att fjärnärningen skall ges större plats i den regionala planeringen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att getnärningen skall ges större plats i den regionala planeringen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Norrlandsstödet beträffande får-, lamm- och getkött skall uppräknas.

1989/90:Jo220 av Bengt Rosén m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbrukspolitiken för budgetåret 1990/91.

1989/90:Jo221 av Kjell Ericsson m.fl. (c, m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbruket i Värmland.

1989/90:Jo222 av Gunhild Bolander (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en konsekvensanalys för varje län inför en eventuell förändrad jordbrukspolitik,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betydelsen av fortsatt sockerproduktion på Gotland.

1989/90:Jo223 av Ingvar Karlsson i Bengtsfors och Elving Andersson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändrad stödområdesindelning i norra Bohuslän och Dalarnas skogs- och mellanbygder.

1989/90:Jo225 av Leif Marklund m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvecklingen av jord- och skogsbruksnäringen i skogslänen.

1989/90:Jo226 av Marianne Jönsson och Agne Hansson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbruket i Kalmar län.

1989/90:Jo227 av Leif Olsson och Kenth Skårvik (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det är nödvändigt att kombinera en avreglering av jordbruket med arealersättning för att bevara mjölkproduktion i Bohuslän,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att produktionen av lövträdspantor måste öka,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att bidragen till gödselvårdsanläggningar i Bohuslän måste öka,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av försöksodling i Bohuslän av bioprodukter.

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av arealersättning och försöksgårdar för alternativodling.

1989/90:Jo228 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att självförsörjningsgraden beträffande socker skall vara minst 95 %.

1989/90:Jo229 av Sven-Olof Petersson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om självförsörjningsgraden på socker,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betydelsen av svensk sockerbetsodling,

3. att riksdagen hos regeringen begär en utredning om alternativ användning av jordbruksprodukter för industriändamål.

1989/90:Jo230 av Bengt Silfverstrand m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avskaffande av regleringsavgifter på mejeriprodukter.

1989/90:Jo235 av Annika Åhnberg (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en översyn och uppräknig av prisstödet till getnäringen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av forsknings- och utvecklingsarbete rörande getnäringen,

3. att riksdagen för budgetåret 1990/91 anslår 2 000 000 kr. för utvecklingsinsatser för getnäringen.

1989/90:Jo236 av Börje Hörnlund och Karin Israelsson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att förslag till etableringsstöd till jordbruket i norra Sverige föreläggs 1989/90 års riksmöte i enlighet med vad som anförts i motionen.

1989/90:Jo237 av Ingrid Hemmingsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om indelningen av mjölkprisstödsområden i norra Sverige.

1989/90:Jo239 av Ragnhild Pohanka (mp) vari yrkas att riksdagen beslutar att det inte får planteras gran på jordbruksmark.

1989/90:Jo241 av Mona Saint Cyr m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rådgivningsverksamheten inom jordbruket och skogsbruket.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Ub307.

1989/90:Jo242 av Bengt Kindbom och Gunilla André (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om målsättningen för den framtida jordbrukspolitiken i Skaraborgs län.

1989/90:Jo243 av Karin Starrin och Gunnar Björk (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att lönsamheten för jordbruket i alla Norrlandslän måste återställas,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Norrlandsstödets uppräknig,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att etableringsstöd för nystartade jordbrukare införs.

1989/90:Jo244 av Per Stenmarck och Rune Rydén (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om anläggnings- och omställningsersättning till brukare som långsiktigt tar arealer ur livsmedelsproduktion,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till forskning och utveckling av alternativa jordbruksgrödor som råvaror i industriell produktion,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om användande av överskottsarealer till produktion av etanol och biobränsle,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fortsättning av det s.k. NYLA-programmet (program för ökad variationsrikedom och minskad spannmålsareal i slättbygden).

1989/90:Jo245 av Per-Ola Eriksson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om handeln med jordbruksprodukter.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:N311.

1989/90:Jo246 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av den framtida jordbrukspolitiken,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beredskapsmålet för livsmedelsproduktionen,
3. att riksdagen beslutar uttala att all brukningsvärd åkermark skall bevaras,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konsumentmålet,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av ett folkhälsomål,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inkomstmålet för jordbrukare,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de regionalpolitiska målen,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljömålet för jordbrukare,
10. att riksdagen för budgetåret 1990/91 anslår 35 milj.kr. utöver regeringens förslag till anslaget B 11 Miljöförbättrande åtgärder inom jordbruket, dvs. totalt 115 milj.kr.,
11. att riksdagen beslutar att samhällets delkostnadsansvar för överskottsarealen skall vara 60 %,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av samhällets delansvar för över-skottsarealens kostnader,

1989/90:Jo248 av Håkan Hansson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om synen på det svenska jordbruket,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ett tioårigt affärsutvecklings- och omställningsprogram för jordbruket i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen beslutar anslå ett statligt stöd på totalt 15 000 milj.kr. under tio år för genomförandet av detta omställningsprogram,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statliga villkorslån till industriella utvecklingsprojekt i anslutning till lantbrukets förnyelse,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de fortsatta GATT-förhandlingarna,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statens fortsatta ansvar för spannmålsöverskottet,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nya industriråvaror från lantbruket,

8. att riksdagen hos regeringen begär att förutsättningar för en industriell utveckling av produkter från jordbruket övervägs innan nya genomgripande förändringar av jordbruket föranstaltas.

1989/90:Jo249 av Eva Goës m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rådgivning till ekologiskt lantbruk,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att KRAV får ett statligt stöd,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett omställningsstöd till ekologiskt lantbruk skall finnas även i fortsättningen.

1989/90:Jo251 av Ingvar Eriksson och Jerry Martinger (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till kompensation för miljöförbättrande åtgärder inom lantbruket i enlighet med det tidigare fattade riksdagsbeslutet,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om visst dispensförfarande såvitt avser miljöförbättrande åtgärder i enlighet med vad som anförts i motionen.

1989/90:Jo255 av Anna Horn af Rantzien och Eva Goës (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att varje beslut som tas i frågor som gäller markens användning skall föregås av en långsiktig konsekvensbeskrivning enligt de beräkningsgrunder som framgår av motionen.

1989/90:Jo256 av Åsa Domeij m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att jordbruksnämnden får i uppdrag att se över getstödet i enlighet med vad som anförts i motionen.

1989/90:Jo257 av Göran Engström och Birgitta Hambræus (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om initiativ för ett fullföljande av projektet Trelänsmotets Utvecklingsgårdar.

1989/90:JoU25

1989/90:Jo258 av Lars Norberg (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om biodling.

1989/90:Jo259 av Birgitta Hambræus m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till alternativodlarnas organisationer.

1989/90:Jo260 av Bertil Danielsson (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbrukspolitikens mål,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbruks- och livsmedelspolitikens medel under punkterna 1 t.o.m. 7,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättandet av en särskild Ölandsfond.

1989/90:Jo261 av Arne Andersson i Ljung m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande "programmerad" omställning av svenskt jordbruk.

1989/90:Jo262 av Marianne Andersson och Stina Gustavsson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär ett särskilt fortbildningsprogram för stimulans av jordbrukets omställning och förnyelse.

1989/90:Jo264 av Ingvar Eriksson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående sockerbets- och fabrikspotatisodlingen.

1989/90:Jo265 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Sveriges uppgift att inom ramen för GATT-förhandlingarna verka för ett breddat handelsutbyte med jordbruksprodukter och andra livsmedel.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:N346.

1989/90:Jo267 av Annika Åhnberg m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar inrätta ett långsiktigt stöd till alternativ odling,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till utformningen av ett sådant stöd i enlighet med vad som i motionen anförts,

3. att riksdagen reserverar medel på 1 000 kronors anslag för stöd till alternativ odling,

4. att riksdagen beslutar inrätta ett stöd för alternativ produktion av frukt och grönsaker,

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till utformningen av ett sådant stöd,

6. att riksdagen anslår 5 milj. kr. för stöd till alternativ produktion av frukt och grönsaker.

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utveckling av småskalig livsmedelsförädling.

1989/90:Jo268 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de areella näringarnas betydelse för landsbygdens utveckling och åtgärder för att underlätta för dessa näringar.

1989/90:Jo269 av Gullan Lindblad och Göthe Knutson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att stödsystemet inom jord- och skogsbruksnäringen bör ges en utformning så att kulturlandskapets öppna karaktär kan bibehållas.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Kr368.

1989/90:Jo270 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utgångspunkter och mål för den svenska jordbrukspolitiken,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det globala perspektivet,

3. att riksdagen hos regeringen begär en utredning om effekterna av en EG-anpassning för svenskt jordbruk,

4. att riksdagen hos regeringen begär en analys av den framtida globala livsmedelsförsörjningen i perspektivet av det pågående GATT-arbetet,

5. att riksdagen hos regeringen begär att överläggningar upptas med representanter för jordbruksnäringen om jordbrukets kompensation för ökade kostnader regleringsåren 1989/90 och 1990/91,

6. att riksdagen hos regeringen begär att överläggningar upptas med representanter för jordbruksnäringen angående övergångslösning vad gäller spannmålsöverskottet,

7. att riksdagen hos regeringen begär en konsekvensanalys i enlighet med vad som i motionen anförts,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till självförsörjning med energi av olika slag inom jordbruket,

1989/90:Jo271 av Göthe Knutson och Gullan Lindblad (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbruket i Värmland.

1989/90:Jo272 av Ylva Annerstedt (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om medel för befintlig och utvidgad rådgivning om alternativa odlingsformer under Biodynamiska föreningens ansvar,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om resurser för Nordisk forskningsring för biodynamisk odling.

1989/90:Jo274 av Sven Eric Lorentzon m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbrukets möjligheter till konkurrens på lika villkor,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avreglering,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om mångfald inom jordbruket,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fria företagare och enskilt ägande,

5. att riksdagen beslutar avskaffa skatterna på bekämpningsmedel och handelsgödsel,

6. att riksdagen hos regeringen begär en redovisning av användning av hittills inlutna medel från avgifter på bekämpningsmedel och handelsgödsel,

8. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring av lagen om skötsel av åkermark i enlighet med vad som anförts i motionen,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prisregleringen 1989/90,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett års förlängning av 1985 års jordbrukspolitiska beslut,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att statens delansvar för spannmålsexportens kostnader även under budgetåret 1990/91 bör vara 40 %,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om livsmedelssubventionerna,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Norrlandsstödet.

1989/90:Jo312 av Sven Eric Lorentzon m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring i skötsellagen i enlighet med vad som anförts i motionen,

1989/90:Jo821 av Sigge Godin (fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försök med storskaligt odlingsprojekt av fibergröda i Västernorrland.

1989/90:Jo822 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljöåtgärder i jordbruket.

1989/90:Jo882 av Åsa Domeij och Roy Ottosson (mp) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ändrad markanvändning från jordbruksmark och lövskogsdominerad mark till barrskogsdominerad mark skall förbjudas inom försurningskänsliga områden.

1989/90:U252 av Sven Eric Lorentzon m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förhandlingar om internationella beredskapslager.

1989/90:JoU25

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Jo274.

1989/90:A753 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om lösning av semesterfrågan för Sveriges animalieproducenter i enlighet med de riktlinjer som anförts i motionen.

Motiveringen återfinns i motion Jo246.

1989/90:A758 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen i anledning av proposition 1989/90:59 om en sjätte semestervecka som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av särskilda åtgärder för att ge lantbrukare med animalieproduktion möjligheter till en längre sammanhängande ledighet.

Motioner väckta med anledning av propositionen

1989/90:Jo56 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen med ändring i propositionens förslag beslutar om sådan ändring i lagen om skötsel av jordbruksmark att den föreslagna åttamånadersgränsen för normalfallet ändras till en tremånadersgräns,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av lagstiftning om kvalitetskrav på ägg som saluförs i butik,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att vid överlåtelse av fastighet det temporära arealstödet skall övergå till nye ägaren,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjlighet till räntestöd även för nystartad som är beroende av kvittningsrätt,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förhandlingar om kostnadskompensation för budgetåret 1990/91,

6. att riksdagen avslår förslaget att göra handelsföretag ansvariga vid rekonstruktion av lantbruksföretag,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att minst hälften av den spannmålsareal som tas ur produktion skall utgöras av mark i slättbygd,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att huvuddelen av nyplantering av skog utgörs av löv,

9. att riksdagen begär att regeringen under nästa budgetår skall återkomma till riksdagen med förslag till system för utbytesimport/export,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behållen areal under omställningstiden för oljevästodlingen,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om medelstillskott till fonden för skördeskadeskyddet,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om minskning av den administrativa personalen inom jordbruket,

13. att riksdagen för budgetåret 1990/91 under fjortonde huvudtiteln för Landskapsvårdande åtgärder anslår 50 milj.kr. mer än regeringen föreslagit eller således 150 milj.kr. och som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en motsvarande höjning de bägge följande budgetåren.

1989/90:Jo57 av Lena Öhrsvik m.fl. (s, m, fp, c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att bönodling även fortsättningsvis erhåller tillräckligt stöd, för att möjliggöra fortsatt svensk odling.

1989/90:Jo58 av Carl G Nilsson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av rådgivning och utbildning med anledning av de förändringar svenskt jordbruk står inför,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av samordning och effektivisering av lantbrukets rådgivning.

1989/90:Jo59 av Börje Nilsson m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av insatser för att trygga tillgången på alternativa sysselsättningsmöjligheter och en socialt acceptabel strukturomvandling inom sockernäringen, odlingen av fabrikspotatis samt fläskproduktionen i östra Skåne,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om användningen av potatis för tillverkningen av konsumtionssprit under en övergångsperiod,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om medel för omställningsåtgärder i avsikt att trygga tillskapandet av alternativ sysselsättning i samband med en eventuell nedläggning av sockerbruket i Karpalund.

1989/90:Jo60 av Lennart Pettersson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillstånd för mjölkproducenter att sälja opastöriserad mjölk till en bredare krets av konsumenter.

1989/90:Jo61 av Stina Eliasson (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tre fundamentala krav för att kunna bedriva ett meningsfullt lantbruk i Norrland,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Norrlandsstödets utformning,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om produktionsmålet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning och utveckling med direkt anknytning till jordbruket.

1989/90:Jo62 av Kjell Ericsson och Jan Hyttring (båda c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stödet till jordbruket i norra Sverige,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om justering av nuvarande geografiska stödområdesindelning,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stödet till landskapsvård,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskningsinsatser och anslaget till SLU.

1989/90:Jo63 av Carl G Nilsson och Ingvar Eriksson (båda m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett centralt branschorgan för fröproduktionen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd för fortsatt upprätthållen inhemsk fröutsädesproduktion.

1989/90:Jo64 av Ingvar Eriksson m.fl. (m, fp) vari yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående bibehållen potatislinje inom svensk bränneriindustri.

1989/90:Jo65 av Karin Israelsson (c) vari yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1989/90:146 såvitt avser bibehållandet av konsumentdelegationen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av konsumenternas intressebevakning av en ny livsmedelspolitik.

1989/90:Jo66 av Knut Wachtmeister m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättandet av en professur i sydsvensk växtodling.

1989/90:Jo67 av Gunilla André m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar avslå regeringens proposition 1989/90:146,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en offensiv livsmedelspolitik som tar hänsyn till global livsmedelsförsörjning i enlighet med vad som anförts i motionen.

1989/90:Jo68 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbruket som framtidsnäring,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samhällets fortsatta ansvar för jordbruket,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om målen för jordbrukspolitiken,

4. att riksdagen hos regeringen begär en analys av vilken beredskap som behövs för att minska sårbarheten i förhållande till eventuella miljökatastrofer.

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag i syfte att minska sårbarheten hos det svenska jordbruket,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökade svenska insatser i det internationella samarbetet för att klara världens livsmedelsförsörjning,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bevarad handlingsfrihet i framtiden,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om krav på importerade livsmedel,

9. att riksdagen hos regeringen begär en analys över effekterna för svenskt jordbruk av ett närmande till EG,

10. att riksdagen anslår 5 milj.kr. för projekt i syfte att värna konsumentintresset under omställningsperioden,

11. att riksdagen hos regeringen begär förslag om avveckling av matmomsen i enlighet med vad som i motionen föreslås,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den kooperativa företagsformen,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om gränsskyddets nivå,

14. att riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att se över förutsättningarna för småskalig livsmedelsförädling, samt lämna förslag till åtgärder som gynnar sådan livsmedelsförädling,

15. att riksdagen beslutar att den totala avgiften på bekämpningsmedel skall vara oförändrad och i sin helhet utgöra en miljöavgift,

16. att riksdagen hos regeringen begär ett förslag till återföring av inkomsterna från miljöavgiften på bekämpningsmedel i form av finansiering av kalkning av jordbruksmark,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den föreslagna landskapsvårdande ersättningen skall ges en tydligare koppling till produktionen av mjölk, nötkött och får,

18. att riksdagen till landskapsvårdande ersättning anslår 500 milj.kr.,

19. att riksdagen till NOLA-ersättning anslår, utöver vad som tidigare beslutats, 20 milj.kr.,

20. att riksdagen hos regeringen begär förslag till samlat program för att stimulera till ökad alternativ odling i enlighet med vad i motionen anförts,

21. att riksdagen för marknadsföring och kontroll av alternativt odlade produkter till lantbruksstyrelsen anslår 5 milj.kr. årligen under omställningsperioden,

22. att riksdagen till lantbruksstyrelsen anslår 60 milj.kr. på nytt anslag för investeringsstöd i samband med åtgärder för förbättrade djurmiljöer,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om övergångstid och leveransmöjligheter för fabrikspotatis.

24. att riksdagen ger regeringen till känna vad som sägs i motionen om investeringsbidrag till kommunerna.

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om biogasproduktion i försöksanläggningar.

26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett samhällsdominerat etanolbolag.

27. att riksdagen anslår 900 milj.kr. för byggandet av två etanolfabriker,

28. att riksdagen avslår propositionens förslag om nedskärning av oljeväxtproduktionen.

29. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om industrigrödor.

30. att riksdagen för budgetåret 1990/91 anslår 800 milj.kr. utöver regeringens förslag till mjölkproduktionen.

31. att riksdagen för budgetåret 1990/91 anslår 525 milj.kr. utöver regeringens förslag till nötkötts- och övrig produktion.

32. att riksdagen beslutar enligt det förslag om stödområdesindelning som jordbruksnämnden lade till regeringens proposition 1988/89:140.

33. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbruksnämndens fortsatta arbete med stödområdesindelningen.

35. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de sociala frågorna.

36. att riksdagen beslutar att sätta inlösenpriset för spannmål till 0,90 kr./kg för åren 1991/92 och 1993/94 och överföra frigjorda medel till det arealbaserade inkomststødet.

37. att riksdagen beslutar att ett kombinerat djur- och arealbaserat stöd på samma nivå som inkomststødet för spannmålen enligt vad som anförts i motionen även införs för vullen.

38. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om våtmarkerna.

39. att riksdagen avslår bidraget till barrskogsplanteringar på åkermark.

40. att riksdagen till exportfinansiering anslår 800 milj.kr. att finansieras med införselavgifter enligt vad som anförts i motionen.

41. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om exportfinansieringens slopande.

42. att riksdagen hos regeringen begär en årligen återkommande samlad analys av omställningsprocessen, med eventuella förslag till åtgärder.

1989/90:Jo69 av Christina Pettersson och Ines Uusmann (båda s) var yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att landskapsvårdsprogrammets medel skall kunna utnyttjas av länsstyrelserna också för anskaffande av bättre beslutsunderlag i synnerhet inom kulturmiljövårdens område,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en förändrad målformulering för livsmedelspolitiken.

1989/90:Jo70 av Bo Lundgren och Wiggo Komstedt (båda m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande rätt att leverera potatis som råvara för konsumtionssprit.

1989/90:Jo71 av Karl-Gösta Svenson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande rätt att leverera potatis som råvara för konsumtionssprit.

1989/90:Jo72 av Ingvar Eriksson och Carl G Nilsson (båda m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar tillåta utbytesexport av ägg och äggprodukter att finansieras med införselmedel,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om äggkontrollen.

1989/90:Jo73 av Stina Gustavsson (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bibehållen och förenklad internreglering på mjölkområdet,

2. att riksdagen beslutar om stöd till landskapsvård i enlighet med vad som anförts i motionen.

1989/90:Jo74 av Hans Dau (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar höja det särskilda prisstödet till norra Sverige till den nivå som erfordras för att av riksdagen tidigare fattade beslut om produktionsnivå och effekt av tvåprissystemets avskaffande genomförs samt att vad som föreslås i propositionen skall kunna verkställas,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag på hur den norrländska odlingen av högvärdigt potatisutsäde skall stimuleras,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning och utveckling kring odling av energi-grödor och utvecklingen av förbränningstekniken.

1989/90:Jo75 av Torsten Karlsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om etanoltillverkning i Östergötland.

1989/90:Jo76 av Daniel Tarschys m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättandet av ett folkhälsoinstitut och dess uppgifter.

1. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en särskild jordbrukspolitik,
2. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en särskild livsmedelspolitik,
3. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om minst 100% självförsörjningsgrad,
4. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om den globala livsmedelsförsörjningen,
5. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om program för uthållig utveckling,
6. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om mål för jordbruket,
7. att riksdagen som sin mening beslutar om att mervärdeskatt skall uttas med 60% av beskattningsvärdet på basmat från den 1 januari 1991 i enlighet med vad som anförts i motionen, därest detta yrkande ej vinner riksdagens bifall att riksdagen beslutar att livsmedelssubventionerna skall finnas kvar i nuvarande omfattning i enlighet med vad som anförts i motionen,
8. att riksdagen som sin mening beslutar om kompensation till jordbruket för budgetåret 1990/91 i enlighet med vad som redovisats i motionen,
9. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillföra jordbruket medel för budgetåret 1990/91 via regleringssystemet,
10. att riksdagen som sin mening beslutar att omställningsperioden skall vara 1991/92—1995/96, dvs. fem år,
11. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om gränsskyddets nivå efter GATT-förhandlingarnas avslutande,
12. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om exportfinansiering,
13. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om spannmålsodlingen,
14. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om omfattningen av oljeväxtodlingen,
15. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om omfattningen av vallfröodlingen,
16. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om omfattningen av odling av fabrikspotatis,
17. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om omfattningen av sockerbetsodlingen,
18. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om mjölkproduktionen,
19. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om uppräknings av avvecklingsersättning till mjölkproducenter,
20. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om köttproduktionen,

21. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om får- och getproduktion,
22. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om utbytesexport av ägg,
23. att riksdagen som sin mening beslutar fördela anslagen till omställning av jordbruket, i enlighet med motionen,
24. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om arrendatorernas situation,
25. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om satsning på biobränsle och åtgärder för att få till stånd en varaktig marknad för dessa,
26. att riksdagen som sin mening beslutar att ge regeringen till känna vad i motionen anförts om byggande av två etanolfabriker,
27. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad som anförts om extensiv betes- och vallproduktion,
28. att riksdagen som sin mening beslutar anslå 250 milj.kr. till öppet landskapsbidrag,
29. att riksdagen som sin mening beslutar anslå 40 milj.kr. till NOLA-bidrag,
30. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om alternativ odling,
32. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om tillsättande av en omställningskommission,
33. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om sociala satsningar.
34. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om användningen av bekämpningsmedels- och handelsgödselavgifterna,
35. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av sektormedel,
36. att riksdagen som sin mening beslutar avslå regeringens förslag om avskaffande av den kvalitetskontroll som utförs av KMÄ och SMAK,
37. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad som anförts om stödet till norra Sverige.

1989/90:Jo78 av Ingvar Eriksson och Bertil Danielsson (båda m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående inkomststöd för yrkesmässig trädgårdsodling,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att avgifter på handelsgödsel och bekämpningsmedel fortsatt skall restitueras till näringen utanför jordbruket.

1989/90:Jo79 av Ivar Virgin (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Sveriges ansvar att kunna ställa livsmedel till förfogande på FN:s begäran,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten att harmonisera utvecklingen av svenskt jordbruk till motsvarande utveckling inom EG-området,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avvecklingsstöd till äldre jordbrukare.

1989/90:Jo80 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1989/90:146,

2. att riksdagen antar som jordbrukspolitisk målsättning att Sverige i princip skall vara självförsörjande med baslivsmedel i enlighet med vad som föreslås i motionen,

3. att riksdagen antar som riktlinje att den svenska åkermarken i första hand skall användas till produktion av livsmedel med ekologiskt riktiga metoder och i andra hand till produktion av energiråvara,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av sund konkurrens i livsmedelsproduktion, distribution och försäljning,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett långsiktigt och uthålligt jordbruk,

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag till råvaruskatt på fosfor i enlighet med vad som angivits i motionen,

7. att riksdagen hos regeringen begär förslag om miljöavgifter på såväl konstgödselkväve som bekämpningsmedel i enlighet med vad som anförts i motionen,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att forsknings- och utvecklingsarbetet inom markvård, ekologiskt lantbruk, livsmedelskontroll och energigrödor intensifieras i enlighet med vad som anförts i motionen,

9. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ett särskilt anslag till forskning och utveckling av jordbruksnäringen i norra Sverige i enlighet med vad som anförts i motionen,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att samma krav som ställs i motionen på livsmedelsproduktion skall gälla för biobränsleproduktion,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den i skötsellagen föreslagna perioden inom vilken myndigheten har möjlighet att agera skall infalla under vegetationsperioden,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att användningen av konstgödselkväve skall minska med minst 30 % inom ett år främst genom en ökning av miljöavgiften i enlighet med vad som anförts i motionen,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att användningen av konstgödselkväve bör minska med minst 50 % inom fem år,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om återföring av inkomster från miljöavgifterna till jordbruket i form av arealersättning och omställningsstöd till ekologiskt lantbruk,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att alla gårdar bör ha en lagringskapacitet för stallgödsel på minst tolv månader fr.o.m. 1993,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att alla större gårdar inom problemområden för miljön skall omfattas av koncessionsplikt i enlighet med vad som anförts i motionen,

17. att riksdagen beslutar införa ett bindande gränsvärde för kadmium i fosforgödsel i enlighet med vad som anförts i motionen,

18. att riksdagen beslutar att jordbruksmark som innehåller mer än 1 mg Cd/kg torrsubstans inte skall få användas för livsmedelsproduktion.

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att användningen av kemiska bekämpningsmedel bör minska med minst 80 % inom fem år,

20. att riksdagen i enlighet med vad som anges i motionen beslutar att ett kalkningsbidrag till jordbruksmark som sätts i direkt relation till det sura nedfallet införs i enlighet med vad som föreslagits i motionen,

21. att riksdagen beslutar att den föreslagna ersättningen till landskapsvård successivt skall höjas till 500 milj.kr. per år i enlighet med vad som anges i motionen,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att man vid fördelning av medlen skall utgå ifrån de riktlinjer som anförts i motionen, dvs. till områden med stort naturvärde och där inhemska husdjurslantraser används m.m.,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att systemet med ersättning till landskapsvård bör följas upp efter tre år,

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att prisstödet till hela det nuvarande Norrlandsstödområdet skall motiveras utifrån beredskapsskäl och för att minska sårbarheten i livsmedelsförsörjningen,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Norrlandsstödet skall justeras efter konsumtionsnivån inom Norrlandsstödområdet,

26. att riksdagen hos regeringen begär ett förslag till etableringsstöd för det nuvarande Norrlandsstödområdet.

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att samma krav skall ställas på importerade och svenska produkter i enlighet med vad som anförts i motionen,

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige skall driva en radikal linje vad gäller miljöpolitik och resurs-hushållning inom GATT-förhandlingarna.

29. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige i GATT-förhandlingarna inte skall förespråka en övergång till tullar i stället för gränsskydd,

30. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det svenska gränsskyddet i framtiden skall vara så högt att i princip en självförsörjning av baslivsmedel tryggas,

31. att riksdagen beslutar att inget särskilt stöd skall utgå till att ta mark ur produktion,

32. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att bidrag till skogsplantering endast skall ges till lövskogsplantering i slättbygd,

33. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att plantering av ädellövskog bör stimuleras speciellt och att anläggningsstödet bör vara betydligt högre än anläggningsstödet till annan lövskogsplantering,

34. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att omlägningsstöd skall utgå till ekologiskt lantbruk i enlighet med vad som anförts i motionen,

35. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppföljning av avregleringens effekter på konkurrensen mellan producentföreningar m.m.,

36. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det arealbaserade inkomststödet skall utbetalas minst t.o.m. 1995/96 i enlighet med vad som föreslås i motionen,

37. att riksdagen ger regeringen till känna att omförhandling om kvarvarande regleringsmedel skall genomföras i enlighet med vad som anförts i motionen.

1989/90:Jo81 av Anders G Högmark och Ulf Melin (båda m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om insatser för att stödja och stimulera nya initiativ och idéer inom de areella näringarna,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av en helhetssyn, för att klara en långsiktigt positiv omställning av det sydsvenska jordbruket i syfte att säkerställa enskilda människors välfärd, levande landsbygd och ett bibehållet öppet kulturlandskap.

1989/90:Jo82 av Hans Dau och Karl-Gösta Svenson (båda m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av stöd åt pälsdjursnäringen.

1989/90:Jo83 av Kersti Johansson och Rune Backlund (båda c) vari yrkas att riksdagen beslutar att pristillägget på får- och lammkött skall vara kvar.

1989/90:Jo84 av Kersti Johansson och Rune Backlund (båda c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om en bibehållen och förenklad internreglering på mjölkområdet,

2. att riksdagen beslutar om stöd till landskapsvård i enlighet med vad i motionen anförts.

1989/90:Jo85 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen med avslag på propositionens förslag i denna del beslutar införa omställnings- och anläggningsstöd i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen avslår regeringens förslag om arealbaserade inkomststöd,
3. att riksdagen beslutar att minska det garanterade inlösenpriset på spannmål i enlighet med vad i motionen anförts,
4. att riksdagen beslutar förlänga omställningsperioden i enlighet med vad i motionen anförts,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arrendatorernas situation,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de pågående GATT-förhandlingarna,
7. att riksdagen beslutar om uppföljning av det jordbrukspolitiska beslutet i enlighet med vad i motionen anförts,
8. att riksdagen hos regeringen begär förslag om skördeskadefondens fortsatta uppbyggnad,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om exportfinansiering,
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbrukets roll i den framtida energiförsörjningen,
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en kärnkraftsavvecklings konsekvenser för introduktion av biobränslen,
12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbrukets betydelse för den regionala utvecklingen,
13. att riksdagen beslutar om kompensation till jordbruket för regleringsåret 1990/91 i enlighet med vad i motionen anförts,
14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om slaktdjursavgifter,
15. att riksdagen beslutar om en successiv minskning av mjölksubventionerna i enlighet med vad i motionen anförts,
16. att riksdagen till prisreglerade åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1990/91 anvisar 4 927 000 000 kr.,
17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konsumentdelegationens verksamhet,
18. att riksdagen beslutar ändra lagen (1979:425) om skötsel av jordbruksmark vad gäller anmälningstider i enlighet med vad i motionen angivits,
19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om effekterna av de föreslagna ändringarna i lagen (1979:425) om skötsel av jordbruksmark,
20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den svenska livsmedelsproduktionen och en tryggad beredskap,
21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hänsynstagande till inflation m.m. vid gränsskyddsjusteringar,
22. att riksdagen hos regeringen begär förslag om hur regleringskasornas medel skall återbetalas i enlighet med vad i motionen anförts,

23. att riksdagen beslutar att avskaffa de s.k. miljöavgifterna på bekämpningsmedel och handelsgödsel,

24. att riksdagen beslutar att lantbruksstyrelsen skall svara för fördelningen av anslaget till landskapsvårdande åtgärder.

25. att riksdagen avslår regeringens förslag om stöd till skuldsatta jordbruksföretag,

26. att riksdagen beslutar att leveranstillägget för mjölk skall avskaffas fr.o.m. den 1 juli 1990,

27. att riksdagen avslår regeringens förslag om startstöd till jordbrukare,

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om exportfinansiering.

1989/90:Jo86 av Bo Holmberg m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet att följa utvecklingen i syfte att begränsa de negativa effekterna av tvåprissystemets avskaffande,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om möjligheten att under en övergångstid utöka glesbygdsområdet,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utformningen av startstödet till jordbrukare,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändringen i jordskötsellagen,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rådgivningsverksamheten till högt skuldsatta jordbruksföretag.

1989/90:Jo87 av Ulla Pettersson och Gunhild Bolander (s, c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av insatser för att bevara mjölk- och köttproduktion inkl. fårproduktion och därmed livsmedelsindustri på Gotland.

1989/90:Jo88 av Gunhild Bolander och Stina Eliasson (båda c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bibehållande av nuvarande pristillägg och införande av ett särskilt stöd till fårnäringen i form av ett bidrag per moderdjur.

1989/90:Jo89 av Sven-Olof Petersson (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om överskottsarealens användning för bioenergiproduktion,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna behovet av en bibehållen och förenklad internreglering på mjölkområdet,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om odlingsnivån på fabrikspotatis för stärkelse och av sockerbetor.

1989/90:Jo90 av Sven-Olof Petersson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av stöd åt pälsdjursnäringen.

1989/90:Jo91 av Christer Skoog m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av stöd åt pälsdjursnäringen.

1989/90:Jo92 av Lisbet Calner och Lennart Nilsson (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det bohusslänska jordbruket.

1989/90:Jo93 av Karin Starrin och Kjell Ericsson (båda c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad som anförts om omfördelningen av anläggningsstödet,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om anslaget till Sveriges lantbruksuniversitet,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att stödet till förädlingsindustrin skall utgå med 125 milj.kr.

1989/90:Jo94 av Gunnar Björk och Karin Starrin (båda c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna om uppräknigen av prisstödet till norra Sverige,
2. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna att det regionala stödet följs upp halvårsvis,
3. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om produktstödet,
5. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna att fraktbidrag från sockerregleringsfonden även skall utgå till Gävleborgs län.

1989/90:Jo95 av Börje Hörnlund m.fl. (c, m, fp, vpk, mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om gällande produktionsmål, dvs. 1984 års nivå, för jordbruket i norra Sverige,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om riksdagsbeslutet (JoU 1988/89:21) avseende två-prisssystemets avskaffande och dess konsekvenser för lönsamheten i det norrländska jordbruket,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att propositionens förslag om frikoppling av lönsamheten i det norrländska jordbruket ges ett reellt innehåll i form av ökad lönsamhet så att produktionsmålet uppnås,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att näringen ges möjlighet till gemensamt exportansvar,
5. att riksdagen beslutar att prisstödet till jordbruket i norra Sverige uppräknas med 100–300 milj.kr. beroende på hur årets jordbruksavtal uppräknas i enlighet med vad som anförts i motionen.

1989/90:Jo96 av Håkan Hansson och Karl Erik Olsson (båda c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bibehållandet av ett effektivt gränsskydd för sockerbetsodlingen och hur detta bör utformas.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nivån och utformningen av sockerproduktionskvoten,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den svenska sockernäringsens exportmöjligheter,

4. att riksdagen beslutar godkänna medelstilldelningen för merkostnaden för driften av sockerbruken på Öland och Gotland inkl. det s.k. arealbidraget på totalt 28 milj.kr. för budgetåret 1990/91,

5. att riksdagen beslutar att i enlighet med vad i motionen anförts fördela övrigt underskott i sockerregleringsfonden för budgetåret 1990/91 på 75 milj.kr. så att 60% finansieras av betodlarna och 40% av Sockerbolaget.

1989/90:Jo97 av Marianne Jönsson och Agne Hansson (båda c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar om stöd till landskapsvård i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen beslutar att gemensam exportfinansiering skall finnas kvar i första hand till 1 juli 1994,

3. att riksdagen beslutar att införselavgifterna på importen skall kunna användas till export av motsvarande kvantiteter,

5. att riksdagen beslutar att särskilt stöd skall utgå till fjärnärigen baserat på antal djur relaterat till areal,

6. att riksdagen beslutar uppdra åt regeringen att utreda förutsättningarna för en etanolfabrik i Mönsterås,

7. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna att sockerbruket i Mörbylånga skall garanteras fortsatt drift,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att odlingen av bruna bönor även i fortsättningen skall få minst oförändrat stöd.

1989/90:Jo98 av Ingvar Eriksson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kontrollstationer,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konkurrens på lika villkor med omvärlden,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbrukspolitiska beslutets inriktning och EG,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om internationella förhandlingar kring katastrof- och beredskapslagring och dess finansiering,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om marknadstillträde på livsmedelsområdet,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om reallt gränsskydd,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbruksgrödor till industrin,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sockernärigen,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om oljeväxtodlingen och dess industri.

1989/90:Jo99 av Mona Saint Cyr och Ingrid Hemmingsson (båda m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utredning för att tillgodose behovet av en grundutbildning som stärker den nya konsumentrollen.

Uppvaktningar, utfrågning m.m.

Utskottet har anordnat en utfrågning med representanter för statens jordbruksnämnd, Lantbrukarnas riksförbund (LRF) och konsumentdelegationen angående vissa frågor om kostnadskompensation för jordbruket.

Uppvaktningar har gjorts av lantbruksdirektörerna i Kopparbergs, Gävleborgs, Värmlands, Jämtlands, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län. Vidare har uppvaktningar gjorts av LRF och vissa branschorganisationer, Sockerbolaget, Föreningen Sveriges spannmålsodlare, Föreningen Svensk fjäderfäskötsel, Sveriges bränneriintressenter, Sveriges potatisodlares riksförbund och Sveriges jordbruksarrendators förbund.

Skrivelser har inkommit från företag, myndigheter och intresseorganisationer m.fl.

Utskottet

Inledning

Riksdagen fastställde år 1985 riktlinjer för en samlad livsmedelspolitik (prop. 1984/85:166, JoU33, rskr. 393). Huvudmålet för livsmedelspolitiken är enligt riksdagsbeslutet att trygga vårt lands livsmedelsförsörjning såväl i fredstid som under avspärrning och krig. Som likställda delmål under huvudmålet gäller vidare att konsumenterna skall få tillgång till livsmedel av god kvalitet till rimliga priser och att jordbrukarna skall få en med jämförbara grupper likvärdig standard. Dessutom innehåller beslutet ett regionalpolitiskt mål samt ett miljö- och resursmål. Riksdagen beslutade också att samhället under en övergångsperiod på fem år skulle ta ett delansvar för överskottsarealens kostnader. Huvudansvaret för överskottsproduktionen och produktionsanpassningen ålades jordbruket. Det bestämdes också att en utvärdering av anpassningsåtgärderna skulle ske efter femårsperiodens slut. En bedömning skulle också göras om uppställda anpassningsmål uppnåtts beträffande kostnadsansvaret.

Sedan beslutet fattades har de jordbrukspolitiska förutsättningarna förändrats. De internationella priserna på jordbruksprodukter har

sjunkit kraftigt till följd av stora utbudsöverskott. Kostnaderna för den svenska livsmedelspolitiken har också ökat markant samtidigt som måluppfyllelsen är dålig. Det råder en stor samstämmighet om att utvecklingen medfört att nuvarande livsmedelspolitik behöver reformeras av nationella skäl. Behovet av en reform förstärks av de pågående handelsförhandlingarna i GATT. I regeringens förslag om den ekonomiska politiken hösten 1988 (prop. 1988/89:47 bil. 2) redovisades vissa överväganden beträffande livsmedelspolitikens mål och medel samt en avsikt att tillkalla en parlamentarisk arbetsgrupp med uppgift att utvärdera 1985 års livsmedelspolitiska beslut och utforma förslag till en ny livsmedelspolitik fr.o.m. år 1990. Som en utgångspunkt för arbetet angavs ett lägre gränsskydd än i dag. Det poängterades dock att någon ensidig neddragning av gränsskyddet inte är aktuell för svensk del. En förutsättning är att andra länder visar prov på samma ansträngningar. En andra utgångspunkt var att de interna regleringarna skulle minskas i omfattning och i vissa fall avskaffas. Därvid skulle särskilt tekniken med pris- och avsättningsgarantier omprövas. För det tredje skulle nya medel utvecklas för att nå de beredskapsmässiga, regionalpolitiska och miljömässiga målen. Arbetsgruppen fick också i uppdrag att utvärdera vidtagna anpassningsåtgärder för att minska spannmålsöverskottet. Med stöd av regeringens bemyndigande den 1 december 1988 tillkallades den nyss nämnda gruppen.

Den parlamentariska arbetsgruppen (LAG) lade i oktober 1989 fram rapporten (Ds 1989:63) En ny livsmedelspolitik. Rapporten har remissbehandlats.

Vid de förhandlingar som i början av april 1989 hölls inom ramen för den pågående GATT-rundan enades deltagande länder dels om utgångspunkterna för de fortsatta förhandlingarna på jordbrukets område, dels om en frysning av jordbruksstödet fr.o.m. tidpunkten för överenskommelsen t.o.m. att förhandlingarna på jordbruksområdet avslutas i december 1990. Med hänsyn till överenskommelsen beslutade riksdagen (prop. 1988/89:140, JoU21, rskr. 322) att en tillfällig metod för att kompensera jordbrukarna för ökade kostnader m.m. skulle tillämpas under regleringsåret 1989/90. Riksdagen begärde också en redovisning av andra länders agerande med anledning av GATT-överenskommelsen. En sådan redovisning fogas till propositionen som bilaga 3.

Regeringen uppdrog i september 1988 åt lantbruksstyrelsen, statens naturvårdsverk, kemikalieinspektionen och arbetarskyddsstyrelsen att i samråd utreda och lämna förslag till åtgärder för att ytterligare minska riskerna med användning av bekämpningsmedel. Uppdraget har redovisats i rapporten Minskad kemisk bekämpning. Rapporten har remissbehandlats.

I ett flertal utredningar de senaste åren har olika delar av jordbrukssektorn och livsmedelspolitiken behandlats. Till dessa hör rapporterna Säkerhetspolitiska aspekter på livsmedelsförsörjningen (FOA Rapport C 10311 – 1.2), Alternativ i jordbrukspolitiken (Ds 1988:54), Socker, andra sötmedel, stärkelse och sprit (statens jordbruksnämnd, JN), Produktionsförutsättningarna för sockerbetsodling under olika socker-

bruk (JN) samt Arealbidrag (JN). Samtliga nu nämnda rapporter och utredningar har remissbehandlats. Förteckningar över remissinstanserna och sammanställningar av remissyttrandena finns publicerade i rapporterna (Ds 1990:21, Ds 1990:24 och Ds 1990:25).

Förutom ovanstående rapporter har även utredningarna Livsmedelspriser och livsmedelskvalitet (SOU 1987:44), Lönsamhetskalkyler inom jordbruket (riksrevisionsverket), Översyn av jordbrukets regleringsföreningar (Indevo) och Vart går jordbruksstödet? (JN) använts som bakgrundsmaterial vid utformandet av förslaget till ny livsmedelspolitik.

Med anledning av den parlamentariska arbetsgruppens förslag har regeringen gett ett antal utredningsuppdrag som avser uppföljningar och konkretiseringar av LAG:s förslag. Vidare har jordbruksnämnden lämnat förslag om disposition av införselavgifter och av anslagsposten Låginkomstsatsning m.m. inom jordbruket under punkten C 3 under regleringsåret 1990/91.

Den nuvarande livsmedelspolitikens effektivitet

I propositionen görs en analys av den nuvarande livsmedelspolitikens effektivitet i olika avseenden. Bl.a. anförs följande.

Beredskapsmålet

I 1985 års beslut har beredskapsmålet formulerats så att den fredstida jordbruksproduktionen i stort sett bör motsvara den inhemska konsumtionen. Beslutet innebär också att produktionsmål formulerats för vissa produktionsinriktningar. Bl.a. bör produktionen av mjölk och mjölkprodukter i stort sett motsvara den inhemska förbrukningen. Dessutom bör produktionen på överskottsarealen utgöras av spannmål.

Produktionsmålen har under den aktuella perioden varit överuppfyllda. Den största skillnaden mellan inhemsk produktion och konsumtion finns för spannmål där överskottet vid normalskörd uppgår till ca 1,8 miljoner ton av en total skörd på ca 6 miljoner ton. Även av mjölk och fläsk produceras i dag ett överskott. Dagens livsmedelspolitik innebär att vi producerar betydligt mer än vad som kan avsättas inom eller utom landet med full ersättning för produktionskostnaderna. Den fredstida produktionsapparaten är överdimensionerad, medan specifika beredskapsåtgärder, främst lagring, i vissa avseenden är otillräckliga.

Försörjningsförmågan under kriser och i krig är inte enbart beroende av den fredstida självförsörjningsgraden, formulerad i olika produktionsmål. Den är också beroende av olika anpassningar som i sådana situationer kan göras i både produktions- och konsumtionsled. Den viktigaste anpassningsåtgärden är en övergång till kriskost med ett högre inlag av vegetabilier än i normalkosten. Dessutom är jordbruksproduktionen beroende av en mängd importerade insatsvaror. Om dessa inte finns tillgängliga, t.ex. i form av beredskapslager, måste avkastningen i produktionen sänkas drastiskt, vilket riskerar att försvåra anpassningen. I krig ställs vidare särskilda krav på den regionala försörjningsförmågan.

Inkomstmålet syftar till att jordbrukarna skall få en med jämförbara grupper likvärdig standard. Målet skall i första hand avse heltidssysselsätta vid rationellt drivna jordbruksföretag. I målet ingår också främjande av en jämnare inkomstfördelning mellan olika kategorier jordbrukare. Vid inkomstjämförelsen med andra grupper skall hänsyn tas till att jordbruket skall bära kostnaderna för en produktion utöver den samhällsekonomiskt motiverade.

Det är trots mycket omfattande utredningsinsatser omöjligt att entydigt avgöra om målet är uppfyllt eller inte. Orsakerna är flera, bl.a. föreligger en mycket stor spridning i inkomsterna beroende på företagets storlek och driftsinriktning. Det är också svårt att jämföra nivån på standarden mellan olika grupper. Inkomstjämförelser kompliceras också av skattereglernas inverkan och svårigheten att skilja privatekonomin från ekonomin inom företaget. Dessutom härrör en stor del av jordbrukarnas inkomster från andra inkomstkällor än jordbruket. Av Sveriges 100 000 jordbruksföretag har knappt 30% sin huvudsakliga inkomst från jordbruksföretaget. Trots i stort sett full kostnadskompensation uppvisar jordbruket omfattande lönsamhetsunderskott, enligt de beräkningar som riksrevisionsverket redovisar i sin rapport Lönsamhetskalkyler inom jordbruket. Enligt riksrevisionsverket kan underskottet i huvudsak förklaras genom de omfattande kostnaderna för att exportera överskotten. Klart är att dagens exportkostnader som huvudsakligen betalas av producenterna genom interna avgifter allvarligt sänker lönsamheten inom jordbruket, framför allt gäller detta produktionen av spannmål.

Det huvudsakliga medlet för att uppnå inkomstmålet är prisstödet genom pris- och marknadsregleringen. Försöken att långsiktigt påverka inkomsterna med hjälp av prisstödet har emellertid små förutsättningar att lyckas. På grund av ett omfattande läckage i form av bl.a. kapitalisering och exportkostnader kostar prisstödet konsumenterna betydligt mer än vad som kommer jordbrukarna till del i form av inkomster. Genom kapitaliseringen binds prisökningar upp i markpriserna m.m. utan att jordbrukarnas nettoinkomster förbättras. Enligt gjorda undersökningar finns det inget som talar för att ett högt jordbruksskydd automatiskt resulterar i höga inkomster för jordbrukarna. Tvärtom tyder gjorda undersökningar redovisade i Världsbankens World Development Report 1986 på det omvända förhållandet: ju högre skydd, desto lägre relativa inkomster för jordbruket. Huvudorsakerna bakom den trots allt positiva inkomstutvecklingen åren 1965—1983 inom jordbruket räknat per brukningsenhet är inte ökade jordbruksinkomster, utan ökade inkomster från andra källor och det faktum att antalet brukningsenheter blivit både färre och större.

Konsumentmålet innebär enligt 1985 års beslut att konsumenterna skall få tillgång till livsmedel av god kvalitet och till rimliga priser. Konsumenterna skall också ges goda möjligheter att välja mellan livsmedel av olika slag. Vidare skall livsmedlen vara fullgoda från kost- och näringssynpunkt. Konsumentmålet innehåller alltså många måluppsättningar som rör hygien, kvalitet, pris, mångfald samt kost- och hälsoaspekter.

Det grundläggande hygienkravet, som är livsmedelstiftningens ena huvudsyfte, är förhållandevis väl uppfyllt i dag. Lagstiftningens andra huvudsyfte är att tillgodose det s.k. redlighetskravet. Detta är framför allt ett ekonomiskt skydd, dvs. bestämmelserna syftar till att man som konsument inte skall bli lurad. I fråga om detta krav har måluppfyllelsen under 1980-talet visat stora brister. Under år 1989 beslutade riksdagen om en skärpt livsmedelskontroll (prop. 1988/89:68, JoU14, rskr. 263), ett beslut som bl.a. innebär en förstärkning av redlighetskontrollen.

Jordbruksprisregleringen utgör ett komplicerat och svårgenomträngligt system som gör att önskemål från konsumenterna har svårt att nå producenterna. Konsumenter och producenter avskärmas från varandra. De beslut som producenterna fattar grundas inte alltid på vad konsumenterna efterfrågar, utan snarare på signaler från regleringssystemet. Detta skall dock inte uppfattas som kritik mot producenterna utan mot prisregleringen som sådan. Denna stimulerar inte heller produktutveckling av nya varor.

Den garanterade avsättningen till ett fastställt pris på de reglerade produkterna skapar en lönsamhetsströskel för produkter som inte är prisreglerade. Detta kan vara en av anledningarna till att produktionen av alternativodlade varor har haft svårt att slå igenom, trots att sådana varor i allt större utsträckning efterfrågas av konsumenterna. Svårigheterna för alternativa och småskaligt eller lokalt producerade varor att nå ut på marknaden har också förstärkts av att distributionssystemet främst är uppbyggt för långa serier och enhetliga varor.

Prisregleringssystemet premierar inte heller i tillräcklig utsträckning kvalitet, trots att ett visst kvalitetsarbete utförs inom regleringens ram. Inom regleringen finns olika former av kvalitetsbetalning som delvis får ersätta en fungerande marknad. Informationen om kvalitetskillnader förs dock i mycket liten utsträckning vidare till konsumenterna.

När det gäller livsmedelsprisernas utveckling är situationen anmärkningsvärd. Under såväl 1970- som 1980-talet har livsmedelspriserna i Sverige stigit snabbare än konsumentprisindex. Detta har visat sig vara en utveckling där Sverige skiljer sig från övriga Västeuropa. I övriga europeiska OECD-länder har i genomsnitt priserna på livsmedel stigit långsammare än konsumentprisindex under 1980-talet.

Frågor kring konsumentmålet belystes av 1986 års livsmedelsutredning. Denna pekade bl.a. på prisregleringens indirekta effekter på prisutvecklingen både genom att påverka konkurrensförutsättningar och prissättningsbeteendet hos livsmedelskedjans aktörer.

När det till sist gäller kost- och hälsoaspekten kan konstateras att prisregleringen i vissa fall direkt motverkar kostmålet. Ett exempel finns inom mejeriregleringen där prissättningen av olika produkter sker på ett sätt som närmast främjar konsumtionen av animaliskt fett.

Miljö- och resursmålet

Miljö- och resursmålet innebär att jordbruket måste ta hänsyn till kravet på god miljö och behovet av en långsiktig och planerad hushållning med våra naturresurser. Jordbrukets negativa miljöeffekter till följd av närsaltutlakning och användning av kemiska bekämpningsmedel måste minimeras och produktionsförmågan hos marken bevaras. I rimlig utsträckning skall jordbruket bedrivas så att det bidrar till att bevara genetisk variation och värdefulla delar av flora och fauna i odlingslandskapet.

I regeringens proposition (1987/88:85) om miljöpolitiken inför 90-talet anges några generella miljömål som också avser jordbruket.

Målet för det fortsatta arbetet med att bevara naturtyper anges vara att säkerställa alla förekommande naturtyper, såväl naturliga som kulturpräglade, i en sådan utsträckning och på ett sådant sätt att de långsiktigt kan bibehållas i ekologisk stabilitet och med bevarat artinnehåll.

Målet för det fortsatta arbetet inom fauna- och floravården anges vara att bibehålla en rik och varierad fauna och flora, att inom ramen för rimliga krav på hänsyn och resursinsatser bevara de naturligt förekommande växt- och djurarterna i livskraftiga och reproducerande populationer i naturen.

Miljöhänsynen har också kommit till uttryck i bl.a. skötsellagens bestämmelser om miljöskyddsföreskrifter och skyldigheter att ta hänsyn till naturvårdens intressen samt i lagen om hushållning med naturresurser.

Det finns i dag en bred insikt om det positiva miljö- och naturvårdsvärde som jordbruket har, men även om de miljöproblem som jordbruket orsakar.

I vissa områden, framför allt i södra Sverige, är jordbruket den huvudsakliga källan till läckage av kväve till våra kustvattenområden. Nitratförorening av grundvattnet är också ett dokumenterat problem i många jordbruksbygder, särskilt i områden med sandjordar och intensiv djurhållning. Jordbruket bidrar också till kvävetillförseln till luften, i huvudsak genom ammoniakavdunstning vid hantering av stallgödsel. Användningen av bekämpningsmedel inom jordbruket innebär framför allt risker för den omgivande miljön och arbetsmiljön. Dessutom kan användningen innebära en risk för rester i livsmedel.

Eftersom den helt dominerande delen av stödet till jordbruket betalas över priserna skapas incitament för jordbrukarna att öka intensiteten i produktionen. Därmed blir insatser av t.ex. handelsgödsel och bekämpningsmedel mera lönsamma. Höga markpriser gör användningen av inköpta produktionsmedel mer intressant, eftersom de blir relativt sett billigare vid ett högre marknadsvärde.

Strukturförändringen i jordbruket under framför allt efterkrigstiden har minskat mångfalden av miljöer i jordbrukslandskapet. De drastiska förändringar i markanvändning och brukningsmetoder som skett under 1900-talet innebär, förutom förändringar i landskapsbilden, även stora förändringar för floran och faunan. Många arter finns numera inom begränsade delar av ett äldre kulturlandskap, t.ex. naturliga betes- och slåttermarker, öppna diken, åkerholmar och stengärdesgårdar. Inte minst prisstödets konstruktion har bidragit till en successiv utarmning av de natur- och kulturmiljövärden vi förknippar med det svenska odlingslandskapet.

Ett aktivt och levande jordbruk är emellertid av utomordentligt stor betydelse för värden av de natur- och kulturmiljövärden som t.ex. ängs- och hagmarker utgör. Utan ett aktivt jordbruk skulle dessa spår från tidigare generationers arbete och brukningsmetoder försvinna.

En av orsakerna till jordbrukets negativa miljöeffekter är nuvarande prisstöd. Oavsett orsakerna kan konstateras att det är angeläget med kraftfulla motåtgärder. Ett antal sådana åtgärder har också vidtagits för att påbörja en omställning i riktning mot större hänsyn till miljön och bättre hushållning med våra naturresurser.

Sedan år 1984 tas en miljöavgift ut på handelsgödsel och bekämpningsmedel i syfte att minska användningen.

Ett handlingsprogram har utarbetats för att minska riskerna för hälsa och miljö vid användningen av bekämpningsmedel i jordbruket. Detta skall ske genom övergång till medel med mindre risker, utbildning och en halverad användning av bekämpningsmedel mellan åren 1985 och 1990. Regeringen uppdrog i september 1988 åt lantbruksstyrelsen, naturvårdsverket, kemikalieinspektionen och arbetarskyddsstyrelsen att utreda möjligheterna att ytterligare reducera användningen av bekämpningsmedel efter år 1990. Myndigheterna redovisade den 1 juni 1989 sina förslag till regeringen i rapporten Minskad kemisk bekämpning.

Riksdagen beslutade år 1988 om miljöförbättrande åtgärder i jordbruket, m.m. (prop. 1987/88:128, JoU24, rskr. 374). Enligt beslutet skall åtgärder vidtas som syftar till att reducera växtnäringssläckaget, främst kväve, med 50% före år 2000.

Lantbruksstyrelsen har fått i uppdrag att följa utvecklingen på området och har nyligen redovisat ett förslag till ytterligare åtgärder för att begränsa växtnäringssläckaget.

Sedan den 1 juli 1986 finns möjlighet för det enskilda jordbruksföretaget att få ekonomiskt stöd för vård av värdefulla naturtyper. Genom riksdagens beslut om miljöförbättrande åtgärder i jordbruket har ytterligare medel anvisats för åtgärder i odlingslandskapet. Sedan år 1989 finns också möjligheter att lämna ersättning till lantbrukare som ökar variationen i slättbygderna och samtidigt minskar spannmålsarealen. Genom dessa nya inslag i landskapet främjas naturvård, kulturmiljövård och miljöskydd.

Som ett ytterligare led i strävan att minska jordbrukets negativa miljöpåverkan har regeringen beslutat att lämna ett omlägningsstöd till s.k. alternativ odling.

Behovet av dessa riktade åtgärder som ännu inte fått full effekt är oomtvistligt. Åtgärderna har delvis varit nödvändiga för att motverka de problem som nuvarande prisstöd för med sig.

Det regionalpolitiska målet

I 1985 års livsmedelspolitiska beslut ingår ett regionalpolitiskt mål som innebär följande. För att främja en god regional balans bör jordbruket bedrivas i hela landet, med hänsyn till den betydelse som jordbruket har för sysselsättningen i bygder där det råder brist på andra arbetstillfällen. Med hänsyn till jordbrukets stora betydelse för befolkning, sysselsättning, service och natur- och kulturmiljö i norra Sverige finns det anledning att behålla ett regionalpolitiskt motiverat stöd till näringen i denna del av landet. Detta är betydelsefullt även från beredskapsynpunkt. De speciella förhållanden som råder i norra Sverige skall särskilt beaktas vid jordbrukspolitikens utformning. Det finns vidare enligt riksdagsbeslutet "flera skäl som talar för en geografiskt väl differentierad jordbruksproduktion av i stort sett nuvarande storlek i norra Sverige". Däremot ansågs det enligt riksdagsbeslutet inte möjligt att ha som mål att ytterligare öka jordbruksproduktionen i norra Sverige. Inte heller var det möjligt att, med hänsyn till den fortsatta rationaliseringen som sker i jordbruket, garantera att en viss resursmängd bibehålls i jordbruket inom detta område.

Det generella prisstöd som ges till jordbruket i hela landet i form av gränsskydd och marknadsregleringar hamnar till den helt övervägande delen i södra och mellersta Sverige. Detta utfall beror främst på att stödet ges i direkt proportion till producerad kvantitet och att den största delen av produktionen sker i Syd- och Mellansverige. Det generella prisstödet är därför inte ett effektivt medel för att uppnå regionalpolitiska mål.

Det särskilda prisstödet till jordbrukare i norra Sverige syftar till att kompensera jordbruket i dessa delar av landet för de högre produktionskostnaderna och att utjämna lönsamheten mellan norra och mellersta Sveriges jordbruk. Prisstödet leder således till en utjämning av förutsättningarna för jordbruket i dessa båda delar av landet, däremot inte till någon tydlig regionalpolitiskt motiverad förskjutning av stödet mot landets norra delar. Stödet ges även här med ett belopp per producerad enhet. Det är dock differentierat mellan olika delar av området så att det största stödet tillfaller de områden som har sämst naturliga förutsättningar. Trots detta får även stödet till jordbruket i norra Sverige en profil som liknar det generella stödet, dvs. att huvuddelen av stödet går till områden med bättre förutsättningar för jordbruk, dvs. i huvudsak kustbygden och Storsjöområdet. Detta förklaras av att det utgår per producerad enhet. Därigenom uppstår ett behov att komplettera det särskilda prisstödet med andra riktade insatser som exempelvis glesbygdssöd.

Strukturförändringarna i det norrländska jordbruket innebär bl.a. att det i inlandet sker en fortlöpande minskning av antalet jordbrukare samtidigt som produktionen förskjuts alltmer mot kusten. Denna

utveckling blir ur regionalpolitisk synvinkel negativ då befolkningen i inlandet minskar, med negativa effekter för servicenivån och natur- och kulturmiljön m.m.

Under senare år har denna utveckling uppmärksammats bl.a. på jordbrukspolitikens område. Ett särskilt åtgärdsprogram för jordbruket i norra Sverige genomförs, där sysselsättningen sätts i centrum och går före traditionella krav på storleksrationaliseringar. Genom bl.a. investeringsstöd, utvecklingsprojekt, forsknings- och försöksverksamhet samt utbildning och rådgivning har ett stöd lämnats från samhällets sida för tillkomsten av kombinationsföretag, där jordbruk ingår som en del.

Även glesbygdssöd kan lämnas till jordbruksföretag, vilket också har en stimulerande effekt i de delar av norra Sverige, bl.a. inlandet, där förutsättningarna för jordbruk är mindre gynnsamma och prisstödet följaktligen har mindre effekt.

Slutsats

Slutsatsen av den genomgång som gjorts är enligt jordbruksministern att dagens livsmedelspolitik kännetecknas av en dålig måluppfyllelse. Vi har i dag en kostsam överproduktion, inkomstmålet urholkas av överskottskostnaderna och av kapitaliseringseffekten. Prisutvecklingen på livsmedel överstiger i Sverige inflationen. Samtidigt avskärmas konsumenter och producenter från varandra. Jordbruket belastar också på olika sätt miljön, bl.a. leder prisstödet till höga markvärden, vilket stimulerar intensiteten i jordbruksproduktionen. Även de regionalpolitiska målsättningarna motverkas av prisstödet konstruktion. Många av problemen förklaras av att vi i dag huvudsakligen har ett stöd, prisstödet, för att uppnå de olika livsmedelspolitiska målen. Det har visat sig vara ineffektivt och på flera viktiga punkter direkt motverka målen. För att vi i framtiden bättre skall kunna uppnå de nationella livsmedelspolitiska målen krävs att dagens livsmedelspolitik reformeras. I det följande redovisas förslag om nya medel för att uppnå målen och att prisstödet som livsmedelspolitiskt medel tonas ned.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar i likhet med jordbruksministern att det föreligger en bristande måluppfyllelse i dagens livsmedelspolitik och att denna politik behöver reformeras. I det följande återkommer utskottet med en närmare diskussion av de mål och medel för livsmedelspolitiken som propositionen och motionerna omfattar. I detta avsnitt tar utskottet upp de yrkanden om avslag på propositionen som framlagts i två motioner.

I motion Jo67 (c) yrkande 1 framförs ett avslagsyrkande på propositionen i dess helhet som i huvudsak motiveras med att en långsiktig jordbrukspolitik inte kan läggas fast utan att hänsyn tas till den globala livsmedelssituationen. Även om man skulle bortse från denna fråga finns det enligt motionen flera andra skäl att bibehålla den resurs som

den svenska jordbruksnäringen utgör nu och i framtiden. Riksdagen bör hos regeringen begära förslag om en offensiv livsmedelspolitik som tar hänsyn till den globala situationen.

Även i miljöpartiets partimotion Jo80 yrkas avslag på hela propositionen (yrkande 1). I motiveringen anförs bl.a. att regeringen misslyckats med att lägga fram ett förslag till ny livsmedelspolitik som uppfyller miljömålet och bidrar till en bättre hushållning med naturresurserna. Övriga yrkanden i motionen synes dock vara utformade så att riksdagen trots avslagsyrkandet förutsätts göra en sakprövning av den framlagda propositionen.

Utskottet anser att det är angeläget för samtliga berörda parter och framför allt för jordbruksnäringen att så snart som möjligt få klarhet om vad den nya livsmedelspolitiken kommer att innebära. Ytterligare dröjsmål i detta avseende skulle inte gagna vare sig jordbruksnäringen eller konsumenterna. Ett avslag på propositionen är således inte något realistiskt alternativ. Det bör dessutom påpekas att vissa frågor beträffande regleringsåren 1989/90 och 1990/91 med nödvändighet måste behandlas av riksdagen under innevarande riksmöte. Vid bifall till motionerna skulle bl.a. frågan om kostnadskompensation till jordbruket för angivna regleringsår ej kunna lösas i detta sammanhang. Utskottet avstyrker således motion Jo67.

Med samma motivering avstyrks motion Jo80 yrkande 1.

Den internationella situationen

Vissa internationella frågor redovisas i propositionen på s. 42–48. Avsnittet innehåller dels en analys av den globala livsmedelsförsörjningen, dels en redovisning av det internationella samarbetet i OECD och GATT och förhandlingarna mellan EFTA och EG. Vidare behandlas utvecklingen i Östeuropa.

Den globala livsmedelsförsörjningen

Propositionen

Enligt propositionen är svält och undernäring fortfarande en plågsam realitet i många u-länder. Samtidigt har världens samlade livsmedelsproduktion per capita ökat med 12% mellan åren 1961 och 1985. Enda undantaget från den positiva utvecklingen var Afrika, som under periodens senare hälft hade en större ökning av befolkningen än av livsmedelsproduktionen. Enligt Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) har andelen undernärda av u-ländernas befolkning sjunkit påtagligt mellan åren 1969 och 1971 resp. 1983 och 1985. Fördelningen av världens livsmedelsresurser är mycket ojämn varför svält och undernäring inte minskat i samma takt som livsmedelsproduktionen ökat.

Produktionsökningen förklaras delvis av den livsmedelspolitik som många industriländer för, inkl. Sverige. Det stödsystem som bl.a. EG och Sverige tillämpar driver fram en överskottsproduktion som med hjälp av omfattande exportsubventioner dumpas på världsmarknaden.

Dessa överskott säljs bl.a. till u-länder där de billiga importerade jordbruksprodukterna konkurrerar ut den inhemska jordbruksproduktionen. Bönderna i u-länderna har därför svårt att konkurrera med importerade råvaror. Deras produktion får därmed en mycket låg lönsamhet, vilket bromsar investeringar i jordbrukssektorn och hämmar utvecklingen av det nationella jordbruket. I-ländernas dumpade export hindrar åtskilliga u-länder med goda förutsättningar för jordbruk att utveckla en export av jordbruksprodukter. Det bästa sättet för i-länderna att långsiktigt bekämpa problemen i u-länderna är därför att sluta dumpa överskott på världsmarknaden, minska dagens stöd till jordbruket och sänka gränsskyddet. Det är också viktigt att bidra till en utveckling av u-ländernas egen jordbruksproduktion genom rådgivning, tekniköverföring, hjälp med växtförädling m.m.

Den globala livsmedelsförsörjningen är också förknippad med andra problem. Dessa hänger ofta samman med en rad allvarliga miljöproblem, vilka kräver insatser från i-ländernas sida. I olika regioner i världen påverkas produktionskapaciteten negativt av bl.a. jordförstöring, vattenbrist och klimatförändringar. Jordförstöring eller jorderosion innebär att matjord förs bort med vind och nederbörd i en sådan takt att markens produktionsförmåga långsiktigt försämras. Jordförstörelsen utbredning och omfattning är inte känd i detalj, men FAO har uppskattat den till mellan 5 och 7 miljoner ha årligen. FAO har i sin framtidsbedömning *World Agriculture Toward 2000* angett ett nettotillskott på 83 miljoner ha odlad areal i u-länderna, motsvarande drygt 10%, från åren 1982–1984 fram till sekelskiftet.

I vissa länder kan vattenförsörjningen bli ett växande problem beroende på fallande grundvattennivåer och vattenstånd i floder och sjöar. Konstbevattning är i dag en betydelsefull faktor. I många områden är bristen på vatten den viktigaste orsaken till att potentiellt odlingsbar jord inte brukas. I vissa delar av världen har växtförädlingen inriktats på mindre torkkänsliga grödor. Med en bättre bevattningsteknik skulle en större areal kunna bevattnas.

Bland övriga osäkerhetsmoment i dessa bedömningar nämns också de klimatförändringar som kan bli följden av en ökad halt av främst koldioxid i atmosfären. Detta skulle på många olika sätt påverka produktionsbetingelserna både i faktiska och potentiella odlingsområden, men mera precisa slutsatser om olika långsiktiga effekter kan knappast göras i dag. Det förefaller dock allmänt accepterat att det mest närliggande resultatet blir en ökning av livsmedelsproduktionen.

Trots de problem som är förknippade med den globala livsmedelsförsörjningen talar det mesta ändå för att möjligheterna att försörja jordens befolkning kan förbättras. Den globala livsmedelsproduktionen ligger ännu långt ifrån den potentiellt möjliga. Den återstående arealreserven är mycket stor och avkastningen förväntas fortsätta att öka. Bl.a. kan växtförädling och avelsarbete medföra markanta förbättringar av produktionstekniken både inom vegetabilie- och animaliesektorn. Dessutom kan genombrott på traditionella områden, såsom avsaltning av havsvatten och biologisk kvävefixering, inte uteslutas. Den tidigare

förväntade befolkningsökningen har också uteblivit. För tiden fram till sekelskiftet förväntas en ytterligare minskning av ökningstakten till 1,6%, enligt FN:s normalt citerade beräkningar.

FAO beräknar att för u-länderna som grupp kommer andelen undernärda att minska från 22% åren 1979–1981 till 16% vid sekelskiftet. Minskningen gäller alla regioner och är kraftigast i det fattiga och folkrika Asien. En markant förbättring förutses även i Afrika söder om Sahara.

Enligt FAO bör världslagren av spannmål ligga på ca 17–18% av världskonsumtionen för att den globala livsmedelsförsörjningen skall kunna tryggas. Denna nivå hade lagren bl.a. under mitten av 1980-talet. Därefter ökade produktionen av spannmål i världen, och lagren ökade till ca 27% år 1988. Under åren 1988/89 och 1989/90 har dock lagren minskat bl.a. till följd av den svåra torka som våren och sommaren 1988 drabbade Nordamerika. Enligt bedömningar av FAO låg världslagren 1988/89 på ca 18% och (enligt prognoser) 1989/90 på ca 17%. Sammanfattningsvis konstaterar jordbruksministern att världslagren för närvarande ligger på den av FAO rekommenderade miniminivån. Kostnaden för en överproduktion av spannmål måste vägas mot behovet av tillräckliga världslager av livsmedel. Det finns alltså inga skäl att hålla större världslager än nödvändigt eftersom kostnaden för dessa är mycket hög.

Det finns också anledning att använda den befintliga globala försörjningsstatistiken med viss försiktighet. I vissa fall saknas systematiska globala undersökningar. I propositionen har använts de beräkningar och uppskattningar som gjorts av bl.a. FAO. Slutsatsen är enligt jordbruksministern att, trots problemen med den globala livsmedelsförsörjningen, det mesta talar för att möjligheterna att försörja jordens befolkning kan förbättras. I sammanhanget vill jordbruksministern avslutningsvis påpeka att en överproduktion inte på något sätt gagnar livsmedelsförsörjningen i u-länderna.

Motionerna

I vpk:s partimotion Jo68 anförs bl.a. att man inte kan dela den optimistiska syn på försörjningsläget som propositionen innefattar. Avskogning och ökenutbredning, försaltning av konstbevattnade arealer, överutnyttjande och miljökatastrofer är några av skälen till att den framtida livsmedelsförsörjningen är hotad. En enda kärnkraftsolycka kan enligt erfarenheterna från Tjernobyl göra enorma arealer jordbruksmark obrukbara för längre tid än som kan överblickas. I hotbilden ingår också effekterna av kolförbränning, biltrafik och industriell utbyggnad på jordbruksmark. Jordförstöring, ökad ultraviolett solstrålning, översvämningar samt hårt och ensidigt utnyttjande av marken utgör andra exempel. Enligt yrkande 6 i motionen krävs ökade svenska insatser i det internationella samarbetet för att klara världens livsmedelsförsörjning. Liknande synpunkter framförs i vpk:s partimotion Jo270 som utmynnar i yrkanden om ett globalt perspektiv på

biståndspolitiken och en analys av den framtida globala försörjningssituationen i perspektivet av de pågående GATT-förhandlingarna (yrkandena 2 resp. 4).

I centerns partimotion Jo77 understryks den osäkerhet som råder på världsmarknaden på grund av politiska händelser och miljöförstörelsen bl.a. i Östeuropa. I likhet med vpk hänvisar man till Tjernobylnkatastrofen och dessutom till den ekologiska katastrof som drabbat Aralsjön med kringliggande arealer. Försörjningssituationen har försämrats, och livsmedelslagren minskar sedan några år. En hållbar livsmedelspolitik kan inte enbart grundas på nationalekonomiska överväganden utan måste främst ta hänsyn till jordens avkastningsförmåga och människornas behov. FAO bedömer försörjningsläget som ytterst allvarligt och har under flera år uppmanat världens regeringar att öka spannmålsproduktionen. Motionen utmynnar i denna del i en begäran om tillkännagivande av vad som i motionen anförts om den globala livsmedelsförsörjningen (yrkande 4). Övriga yrkandena i motionen om program för uthållig utveckling i jordbruket m.m. behandlas i ett följande avsnitt.

I motion Jo79 (m) yrkande 1 understryks Sveriges ansvar att ställa livsmedel till förfogande på FN:s begäran. I motionen anförts bl.a. att den globala livsmedelsproduktionen visserligen ökat men att många tecken tyder på att produktionsuppgången medfört långsiktiga problem på en rad områden. Under de senaste åren har utvecklingen mot en ökad livsmedelsproduktion per capita brutits. Det finns en växande oro inte minst inom FN:s jordbruksorgan FAO inför möjligheterna att kunna möta kraven på livsmedelsområdet från en växande världsbefolkning under 1990-talet och senare. Mot bakgrund av befolkningsutvecklingen och de globala miljöproblemen inser man att den framtida livsmedelsförsörjningen är utsatt för allvarliga hot. Det måste ligga i Sveriges globala ansvar att omställningen av svenskt jordbruk sker på ett sådant sätt att vi på relativt kort tid kan ställa livsmedel till förfogande om det begärs från FN:s sida.

I motion Jo98 (m) yrkande 4 föreslås att Sverige tar initiativ till internationella förhandlingar om katastrof- och beredskapslager och om lagrens storlek och finansiering för att säkra livsmedelstryggheten i världen.

Ett liknande yrkande framförs i kommittémotionen U252.

I motion Jo255 (mp) yrkas att beslut om markens användning skall föregås av en långsiktig konsekvensbeskrivning och prövas mot de fyra solidariteterna: mot Gaia, mot kommande generationer, mot utsatta grupper och mot u-länderna.

Även i miljöpartiets motion Jo80 anförts synpunkter på den globala försörjningssituationen. Denna del av motionen utmynnar i yrkandena som behandlas i ett följande avsnitt om grunddragen i en ny livsmedelspolitik.

När det gäller den globala livsmedelsförsörjningen vill utskottet erinra om att det avsnitt i propositionen som avser den internationella situationen är av informativ karaktär och inte omfattas av de hemställanspunkter i propositionen som redovisas på s. 195 f. Enligt utskottets mening ger beskrivningen av den globala livsmedelsförsörjningen en nyanserad bild av situationen där såväl positiva som negativa faktorer ägnats tillbörlig uppmärksamhet. Som jordbruksministern framhållit finns det givetvis anledning att använda den befintliga globala försörjningsstatistiken med viss försiktighet. De politiska, tekniska och miljöbetingade problem som påverkar livsmedelsproduktionen i världen inrymmer flera osäkerhetsmoment som försvårar en bedömning av utvecklingen särskilt på längre sikt. Med de förutsättningar som gäller i fråga om utskottets behandling av detta ärende är det knappast möjligt att närmare bedöma i vad mån det finns anledning att göra antaganden om den framtida utvecklingen som väsentligt avviker från propositionens överväganden, vilka i huvudsak grundas på FAO:s undersökningar och prognoser. Utskottet kan emellertid i stor utsträckning ansluta sig till motionärernas synpunkter när det gäller de risker för livsmedelsproduktionen som är förenade med ekologiska katastrofer och annan negativ miljöpåverkan. Utskottet utesluter inte att de faktorer som redovisas i motionerna Jo68, Jo77 och Jo79 kan ge anledning till en mer nyanserad bild av det framtida försörjningsläget. Det framstår dock inte som meningsfullt att föreslå något bestämt riksdagsuttalande i en fråga där möjligheten att dra bestämda slutsatser om den långsiktiga utvecklingen är i hög grad begränsad.

Med det anförda föreslår utskottet att motion Jo77 yrkande 4 om den globala livsmedelsförsörjningen lämnas utan någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

När det gäller Sveriges åtaganden beträffande internationellt livsmedelsbistånd vill utskottet erinra om att dessa frågor nyligen behandlats av riksdagen (1989/90:UU15). I betänkandet redovisas olika åtgärder inom ramen för världslivsmedelsprogrammet (WFP), livsmedelshjälpkonventionen (FAC) och internationella katastroflagret för livsmedel (IEFR). Under FAC har medlemsländerna åtagit sig att ge bidrag som sammanlagt motsvarar 7,5 miljoner ton spannmål per år. Det svenska årsbidraget motsvarar 40 000 ton vete. Det internationella katastroflagret för livsmedel skapades för att snabbt och effektivt kunna ge bistånd i samband med plötsligt uppkomna katastrofsituationer. Sverige har bidragit till lagret alltsedan dess tillkomst år 1975. Det svenska bidraget till IEFR och WFP:s fond för utdragna katastrofinsatser motsvarar 40 000 ton spannmål och 2 500 ton vegetabilisk olja. I angivna riksdagsbeslut godkändes flera olika förslag från regeringen i syfte att väsentligt stärka livsmedelsbiståndet (bet. s. 78 ff.).

Med det anförda anser utskottet syftet med motionerna Jo68 yrkande 6, Jo270 yrkandena 2 och 4, Jo79 yrkande 1, Jo98 yrkande 4 och U252 delvis tillgodosett.

I anslutning till motion Jo255 om de fyra solidariteterna kan det förtydligandet göras att Gaia är ett mytologiskt begrepp som ursprungligen hämtats från den gamla grekiska gudaläran. Gaia framställdes i denna lära som en kvinnlig gudomlighet och allt levandes ursprung. I senare tids miljödebatt har Gaia fått stå som en symbol för den globala livsmiljön eller den biosfär som planeten Jorden utgör. Utskottet anser att motionärernas synpunkter i viss mån sammanfaller med de uttalanden som görs i olika sammanhang i detta betänkande om livsmedelsförsörjningen och behovet av en långsiktig hushållning med naturresurserna. Tankegångar av det slag som framförs i motionen låter sig dock svårigen omsättas i generella normer som med tillräcklig grad av klarhet och förutsebarhet reglerar myndigheters och enskildas handlande i olika situationer. Motionen bör ej föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Liberalisering av handeln med jordbruksprodukter

Propositionen

I propositionen lämnas en redogörelse för bl.a. samarbetet i OECD, GATT-förhandlingarna och förhandlingarna mellan EFTA och EG. *OECD-arbetet* har innefattat en omfattande kartläggning och mätning av stödvolymen på jordbruksområdet. En metod har utarbetats som medger någorlunda entydiga jämförelser mellan olika länder och de komplicerade och sinsemellan mycket olika nationella stödssystemen. Med metoden är det också möjligt att följa utvecklingen i enskilda länder över tiden. Den använda metoden innebär att man beräknar producentstödsekvivalenten (PSE, Producer Subsidy Equivalent) som är värdet av det totala stödet till producenterna.

PSE definieras som den summa som teoretiskt krävs för att kompensera producenterna om stödet tas bort och producenterna skall hållas skadeslösa vid given produktion. Som stöd räknas alla typer av stöd till jordbruket: prisstöd i form av gränsskydd (tullar, importavgifter), tvåprissystem och produktionskvoter, indirekta stöd — exempelvis räntestöd — eller avgifter, transportstöd, handelsgödselavgifter (vilka räknas som negativt stöd), annat budgetärt stöd till rationalisering, förädling och marknadsföring samt forskning.

PSE-beloppet är det totala nettovärdet, dvs. summan av positiva stöd minus avgifter, av dessa åtgärder under ett givet år.

PSE-metoden är numera ett väletablerat, allmänt accepterat analysinstrument. Beräkningstekniska förbättringar görs fortlöpande vilket föranleder revideringar av resultaten. Då dessutom världsmarknadspriiser och växelkurser påverkar resultaten måste försiktighet iakttas vid användningen av PSE-tal. Men analyserna pekar klart mot att Sverige under senare år haft en subventionsnivå på mellan 50 och 60%, dvs. att mer än hälften av jordbruksinkomsterna består av subventioner. Under samma period var genomsnittet för OECD-området ca 10% lägre. Vidare noteras att totala PSE för Sverige var av storleksordningen 14 å 15 miljarder kronor årligen.

Under rubriken *GATT-förhandlingarna* anförs bl.a. att jordbruket står som en mycket viktig punkt på dagordningen i de nu pågående förhandlingarna, den s.k. Uruguayrundan. I Punta del Este-överenskommelsen från år 1986 enades de deltagande länderna bl.a. om att liberalisera handeln, förbättra konkurrenssituationen genom ökad disciplin och förstärkning av GATT:s regler och att minimera negativa effekter av sanitära och fytosanitära föreskrifter. I april 1989 enades de deltagande länderna om att reformen skall ge "betydande successiva minskningar" av stöd och skydd och om utgångspunkterna för de fortsatta förhandlingarna på jordbrukets område. I överenskommelsen ingick ett kortsiktigt åtagande om att, till förhandlingarnas avslutande i december 1990, inte överskrida vid överenskommelsen gällande stöd- och skyddsnivåer inom jordbrukssektorn. Stödpriser skall inte ökas. Vidare skall tullar och icke-tariffära handelshinder för jordbruksprodukter inte höjas eller utvidgas till nya produkter. I det kortsiktiga åtagandet ingår också en avsiktsförklaring om att minska stöd och skydd år 1990. Jordbrukssektorn är således föremål för stor uppmärksamhet vid GATT-förhandlingarna, och deltagarländerna har förbundit sig att genomföra relativt långtgående åtgärder. Diskussionerna om neddragningar av stöd och skydd till jordbruket berör alla former av jordbruksstöd. På dagordningen finns därför kvantitativa importbegränsningar, tullar och importavgifter, interna stödåtgärder som inkomst- och prisstöd såväl som exportsubventioner. En omvandling av gränsskydd till tullar (s.k. tariffication) diskuteras också vid förhandlingarna. Även sanitära och fytosanitära frågor diskuteras.

Den pågående förhandlingsrundan skall avslutas före utgången av år 1990. Vad resultatet av förhandlingarna blir är ännu oklart men det finns starka skäl som talar för att förhandlingarna leder till en uppgörelse och ett avtal som medför en omfattande förändring av jordbrukspolitiken främst i industriländerna.

Sverige deltar genom att gemensamt med de övriga nordiska länderna försöka påverka förhandlingarna i en för oss önskvärd riktning.

I ett avsnitt om *förhandlingarna mellan EFTA och EG* anförs att ett EFTA-deltagande i EG:s gemensamma jordbrukspolitik inte kommer att aktualiseras i de förestående förhandlingarna om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES). EG-sidan har däremot förutskickat att man kommer att presentera önskemål om ökat marknadstillträde för vissa jordbruksprodukter. Från svensk sida kommer vi i ett sådant läge givetvis att begära motsvarande lättnader på EG-marknaden för intressanta svenska produkter.

Det finns en rad frågor med anknytning till livsmedel och produktion av livsmedel som kommer att behandlas i förhandlingarna, t.ex. handeln med bearbetade jordbruksprodukter. Vidare kommer förhandlingarna att omfatta ett gemensamt regelverk för livsmedel. Sverige kommer att i förhandlingarna så långt det är möjligt, utan att äventyra väsentliga skyddskrav, verka för ett harmoniserande av EFTA:s och EG:s livsmedelsregler.

En ökad frihandel inom ramen för EG/EFTA-samarbetet som också omfattar livsmedel kan komma att gynna Sverige. Vi har i vårt land ett klimat som innebär att vi inte behöver lika mycket bekämpningsmedel som i södra Europa. Vårt bruk av konstgödsel är också mindre än de flesta EG-länders. Det finns också ett ökande intresse bland svenska lantbrukare för att utnyttja s.k. alternativa odlingsmetoder. Tekniken, kunnandet och de naturliga förutsättningarna talar till Sveriges fördel när det gäller produktion av alternativt odlade livsmedel. Konsumenterna i Europa efterfrågar i ökad utsträckning sådana livsmedel. Det borde därför finnas en växande marknad i Europa där svenska varor kan komma att spela en viktig roll.

Motionerna

I partimotionerna Jo68 yrkande 9 och Jo270 yrkande 3 (vpk) begärs en utredning av effekterna av en EG-anpassning av svenskt jordbruk.

I miljöpartiets partimotion Jo80 yrkas att Sverige driver en radikal linje i GATT när det gäller miljöpolitik och resurshushållning (yrkande 28).

I motion Jo98 yrkande 5 begärs det förtydligandet till propositionen att ett ökat marknadstillträde för svenska produkter (prop. s. 48) skall avse livsmedel.

Enligt partimotion Jo265 (fp) bör Sverige inom GATT-förhandlingarna verka för ett breddat handelsutbyte med jordbruksprodukter och andra livsmedel. En offensiv och frihandelsvänlig linje förordas i motionen.

Utskottets överväganden

Som framgår av propositionen är ett EFTA-deltagande i EG:s gemensamma jordbrukspolitik inte aktuellt i de förestående EES-förhandlingarna mellan EFTA och EG. Det framstår därför inte som meningsfullt att nu tillstyrka vpk:s motionsyrkanden om en särskild analys av vad ett närmande till EG innebär för det svenska jordbruket. Utskottet förutsätter givetvis att en ingående analys av det slag motionärerna åsyftar måste göras om och när frågan blir aktuell. Motionerna avstyrks i berörda delar.

Enligt vad utskottet erfarit eftersträvar man från Sveriges sida en mycket hög ambitionsnivå i GATT-förhandlingarna när det gäller miljö- och resurshushållningsfrågor. Syftet med motion Jo80 yrkande 28 bör således kunna tillgodoses utan något särskilt uttalande från riksdagens sida.

Ett viktigt syfte med GATT-förhandlingarna är bl.a. att liberalisera handeln med jordbruksprodukter. Dessa strävanden får anses stå i överensstämmelse med synpunkterna i motion Jo265, som ej påkallar någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

I likhet med vad som anförs i motion Jo98 anser utskottet det från jordbrukets synpunkt angeläget med ett ökat marknadstillträde inom EG för svenska livsmedel. Utskottet utgår från att de lättnader för

intressanta svenska produkter som avses i propositionen (s. 48) gäller jordbruksprodukter. Utöver detta uttalande från utskottets sida bör motionen i denna del inte föranleda någon särskild åtgärd.

Övriga motionsyrkanden om den internationella handeln med livsmedel berör i första hand gränsskyddets omfattning och inriktning och behandlas i följande avsnitt om grunddragen i en ny livsmedelspolitik.

En ny livsmedelspolitik

Propositionens förslag om grunddragen i en ny livsmedelspolitik m.m.

En utgångspunkt för livsmedelspolitiken bör enligt jordbruksministern vara att produktionen i princip skall vara underkastad samma villkor som andra näringar. Producenterna skall endast ersättas för efterfrågade varor och tjänster. I de fall efterfrågan gäller kollektiva varor och nyttigheter är offentliga ingripanden befogade. Dessa varor och tjänster bör därför betalas med offentliga medel.

Jordbruksministern föreslår följande målformulering som grund för utformningen av den nya livsmedelspolitiken.

Ett övergripande mål är att livsmedelspolitiken skall stå i överensstämmelse med de allmänna målsättningarna om en god hushållning med samhällets totala resurser. Livsmedlen skall uppfylla livmedelslagstiftningens hygien- och redlighetskrav. Samtidigt bör den förda politiken bidra till en väl sammansatt kost och därmed till en bättre folkhälsa. Prisutvecklingen på livsmedel skall vara rimlig i förhållande till prisutvecklingen på övriga varor och tjänster. Konsumenternas val skall styra produktionen. Konsumenterna skall ges goda möjligheter att välja mellan livsmedel av olika slag, där skillnaderna kan avse exempelvis smak, ursprung, produktionssätt eller förädlingsgrad. Livsmedelsberedskapen skall grundas på de fredstida resurserna inom livsmedelssektorn och dess förmåga till anpassning, kompletterad med särskilda beredskapsåtgärder. Målet är att trygga landets livsmedelsförsörjning under kriser och i krig. Vid val av markanvändning och brukningsmetoder måste hänsyn tas till kraven på en god miljö och långsiktig hushållning med naturresurserna. Miljömålet skall vara att slå vakt om ett rikt och varierat odlingslandskap och att minimera jordbrukets miljöbelastning. Att producenterna får en skälig ersättning för varor och tjänster är en förutsättning för att övriga mål skall kunna förverkligas. Livsmedelspolitiken bör bidra till regional utjämning av sysselsättning och välfärd.

Ett gränsskydd i form av rörliga införselavgifter bör behållas i avvaktan på resultatet av GATT-förhandlingarna. Det skall inte ske någon ensidig neddragning av gränsskyddet, utan resultatet av GATT-förhandlingarna blir avgörande för anpassningen av detta.

De interna marknadsregleringarna skall avvecklas. Lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område upphävs den 1 juli 1991 och ersätts med en lag om avgifter m.m. på vissa jordbruksprodukter. En tillfällig övergångslag införs samtidigt.

Målen avseende en tryggad försörjning med livsmedel, en god miljö och ett varierat odlingslandskap samt en regional fördelning av produktionen skall i huvudsak nås med riktade åtgärder.

Övergången från det nuvarande systemet till ett mer marknadsinriktat system skall ske under socialt acceptabla former. Samhället skall därför ta ett betydande ansvar för övergången.

Under rubriken Övergripande effekter anför jordbruksministern bl.a.: En avveckling av de interna marknadsregleringarna innebär att signalerna från konsumenterna till producenterna blir mer direkta och tydligare. Reformen kommer härtil att öka förutsättningarna för en dämpad prisökningstakt. Produktionen anpassas till vad som kan avsetas på kommersiella villkor. Jordbrukets totala intäkter kommer att sjunka då produktionen minskar. Samtidigt minskar resurserna i näringen, i form av t.ex. arbetskraft. Lönsamheten påverkas positivt av att kostnaderna för export minskar. Sammantaget bedömer jordbruksministern därför att lönsamheten för den enskilde brukaren kan förbättras. En stor del av sysselsättningsminskningen i direkt jordbruksarbete kommer att uppvägas av ett ökat inslag av kompletterande sysselsättning.

Den regionalpolitiska profilen i livsmedelspolitiken förstärks. Stödet kanaliseras i större utsträckning till norra Sverige och till glesbygder. Avregleringen medför att jordbrukets miljöbelastning minskar. Genom direkta landskapsvårdande åtgärder kan variationen i odlingslandskapet öka.

Motionerna

Principiella synpunkter på livsmedelspolitiken har framförts av samtliga oppositionspartier. I vpk:s partimotion Jo68 (yrkandena 1–5, 7 och 8) föreslås en omfattande målformulering som bl.a. utgår från en långsiktigt hållbar och regionalt väl fördelad jordbruksproduktion. Jordbruket är en framtidsnäring som bör utvecklas, inte avvecklas. Ett fortsatt samhälleligt delansvar är nödvändigt, men detta skall koncentreras till övergripande samhällsintressen och inte förlora sig i ett antal detaljregleringar. Regeringen bör få i uppdrag att analysera vilka krav på försörjningsberedskapen som följer av eventuella miljökatastrofer. Förslag om åtgärder för minskad sårbarhet bör framläggas. Med tanke på den osäkra globala försörjningssituationen är det angeläget att möjligheterna till fortsatt livsmedelsproduktion i Sverige bevaras. Handlingsfriheten måste bevaras för framtiden. En omfattande skogsplantering på god åkerjord tar för mycket lång tid bort marken för livsmedelsproduktion. I ett utökat handelsutbyte är det viktigt att man från Sveriges sida inte ger upp kraven på livsmedelskvalitet, på etiskt godtagbar djurhållning och på miljöskydd. Dessa krav måste gälla också för importerade produkter. Liknande synpunkter om utgångspunkter och mål för livsmedelspolitiken framförs även i vpk-motionen Jo270 yrkande 1.

I centerns partimotion Jo77 (yrkandena 1, 2, 3, 5, 6 och 11) anförts att det framtida jordbruket skall vara långsiktigt, uthålligt och ha en

produktionsförmåga så att insatta resurser ger hög avkastning. Det skall vara både miljövänligt och effektivt. Utifrån detta mål skall jordbrukspolitiken formas. Behovet av en särskild jordbrukspolitik och en särskild livsmedelspolitik framhålls. Ett program för en uthållig utveckling av jordbruket bör framläggas. Produktionen skall motsvara minst 100% av den inhemska konsumtionen. En minskning av produktionen är inte ett mål i sig. Om svenskt jordbruk är bra på att producera vissa livsmedel bör man på dessa områden på sikt kunna konkurrera på världsmarknaden. Under rubriken Politiska mål för jordbruket betonas bl.a. miljöfrågorna, naturresursberedskapen och försörjningsberedskapen samt konsumentmålet. Ett folkhälsomål bör formuleras som ett delmål under konsumentmålet. Samma krav bör ställas på importerade livsmedel som på svenskproducerade. Livsmedel som producerats på ett i Sverige förbjudet sätt skall ej få importeras. Vidare förordas ett regionalpolitiskt mål och ett lönsamhetsmål för jordbruket. Gränsskyddet bör justeras på grund av den inhemska prisnivån. Nivån bör förbli opåverkad om bl.a. internavgifterna minskar eller försvinner. I centerns partimotioner Jo246 (yrkandena 1—4 och 6—9) och Jo822 yrkande 26 anförs synpunkter som till stor del överensstämmer med motion Jo77.

I miljöpartiets partimotion Jo80 (yrkandena 2, 3, 5, 27, 29 och 30) anförs att jordbruksnäringen förvaltar en av våra allra viktigaste resurser. Jordbruksmarken är en unik resurs. Åtgärderna måste inriktas på att åstadkomma ett långsiktigt och uthålligt jordbruk. En målsättning bör vara att Sverige i princip skall vara självförsörjande med baslivsmedel. Den svenska åkermarken skall i första hand användas till produktion av livsmedel med ekologiskt riktiga metoder, och i andra hand till produktion av energiråvara. Samma krav bör gälla för importerade och svenskproducerade livsmedel. Gränsskyddet skall vara så högt att en självförsörjning med baslivsmedel tryggas. Sverige bör inte arbeta aktivt i GATT för att omvandla gränsskydd till tullar. En övergång till tullar kan leda till att svensk livsmedelsproduktion får svårare att hävda sig.

I partimotionen Jo85 (m) koncentreras intresset till bl.a. internationella frågor, skattefrågornas betydelse för jordbruket samt omställnings- och stödåtgärderna, inkl. jordbrukets roll i energiförsörjningen. Under rubriken Allmänna utgångspunkter anförs att det mot bakgrund av gjorda erfarenheter knappast är meningsfullt att använda jordbrukspolitiken för att uppnå t.ex. regionalpolitiska eller miljöpolitiska mål. Dessa måste inordnas under de generella målsättningarna inom resp. område. Samma förhållande gäller beredskapsmålet. Kostnaderna för beredskapsåtgärder bör bestridas över försvarsdepartementets huvudtitel. Jordbruksnäringen spelar en viktig roll från beredskapssynpunkt. Den måste säkerställa livsmedelsförsörjningen i fred men även i kris- och beredskapssituationer. Den inhemska livsmedelsproduktionen bör under fredstid inriktas på en produktion som skapar förutsättningar för försörjningstrygghet också under kris- och krigssituationer genom att lager av främst insatsvaror men även livsmedel byggs upp (yrkande 20). Enligt yrkande 6 bör Sverige hålla ett nära

samband med EG i GATT-förhandlingarna så att jordbruksfrågorna i Uruguayrundan kan få en lösning som ligger nära EG:s syn på dessa frågor. Ett åtagande i GATT om stödminskningar får inte omöjliggöra framtida nominella höjningar av priser och gränsskydd utan måste definieras i reala termer. Vid justeringar av gränsskyddet måste hänsyn kunna tas till inflation, speciella åtaganden, inhemsk lagstiftning och annat som kan vara produktanknutet. Gränsskyddet måste vidare vara produktanknutet. Eftersom totalstödet är en funktion av pris och volym måste dessutom en produktionsanpassning kunna tillgodoräknas i detta sammanhang. Det är viktigt att Sverige inte förhandlar bort införselavgifterna. En övergång till tullar är ett för stort steg för närvarande.

Liknande synpunkter på gränsskyddet framförs i motionerna Jo79 (m) yrkande 2 och Jo98 (m) yrkandena 3 och 6.

I kommittémotionen Jo274 (m) framhålls bl.a. jordbrukets möjligheter till konkurrens på lika villkor. Vidare anförs att utgångspunkten bör vara att ett livskraftigt svenskt jordbruk, grundat på enskilt ägande, skall bibehållas. Jordbrukarna skall även i framtiden vara fria företagare. Ett mångfaldens jordbruk förespråkas. En avreglering måste ske ömsesidigt och i samma takt länderna emellan (yrkandena 1—4).

Även i motionerna Jo98 yrkande 2 och Jo245 (c) framhålls att stöd- och skyddssystemet inte får försämra konkurrensvillkoren för svenskt jordbruk.

Folkpartiet har i en kommittémotion från allmänna motionstiden (Jo220) anfört synpunkter beträffande i första hand regleringsåret 1990/91. Detta år bör ses som en förlängning av den femårsperiod som omfattas av 1985 års beslut. Ett fortsatt statligt ansvar för spannmålsöverskottet bör finnas. Miljö- och regleringsavgifter bör tas ut som tidigare. Kostnadskompensationen bör utformas med beaktande av GATT-förhandlingarna. För att kompensationen inte skall uppfattas som en signal till förhöjd produktion bör den utgå per areal och djur.

I partimotionen Jo56 (fp) framhålls bl.a. fördelarna med en generell arealersättning. För att uppnå en bred politisk förankring av beslutet om den nya livsmedelspolitiken avstår dock folkpartiet från att ställa yrkande om en sådan ersättning i denna motion.

Också i motionerna Jo248 (c), Jo260 (m) och Jo261 (m) redovisas utförligt vissa principiella synpunkter på mål och medel inom livsmedelspolitiken och formerna för en omställning av det svenska jordbruket.

Utskottets överväganden

Som framgår av vad utskottet tidigare anfört har kraven på en reformering av livsmedelspolitiken blivit allt starkare. Stor enighet föreligger om det nödvändiga i en successiv avreglering av jordbruket och en övergång till ett mer marknadsinriktat system. I enlighet härmed bör en utgångspunkt för livsmedelspolitiken vara att produktionen i princip skall vara underkastad samma villkor som andra näringar. Producenterna skall endast ersättas för efterfrågade varor och tjänster. I de

fall efterfrågan gäller kollektiva varor och nyttigheter är offentliga. Ingridanden befogade. Dessa varor och tjänster bör därför betalas med offentliga medel. Med det anförda ansluter sig utskottet till den målformulering i propositionen som redovisats ovan. Det bör särskilt framhållas att övergången från nuvarande system till ett mer marknadsinriktat system skall ske under socialt acceptabla former. Samhället skall därför ta ett betydande ansvar för övergången. Dessa frågor behandlas närmare i det följande under avsnittet om övergångsåtgärder, innefattande olika stimulans- och stödåtgärder. Som framgår av denna del av betänkandet föreslår utskottet vissa ändringar av regeringens förslag om stöd- och stimulansåtgärder under övergångsperioden.

Utskottet delar jordbruksministerns bedömning att livsmedelspolitiken skall stå i överensstämmelse med de allmänna målsättningarna om *en god hushållning med samhällets totala resurser*. Härvidlag hänvisar utskottet till vad som anförs i det följande om miljömålet.

Som anförs i propositionen bör *livsmedlen* uppfylla livsmedelslagstiftningens hygien- och redlighetskrav. Samtidigt bör livsmedelspolitiken bidra till *en väl sammansatt kost och därmed till en bättre folkhälsa*. Innebörden av detta utvecklas närmare på s. 124 f. i propositionen. Utskottet vill understryka att sambandet mellan kost och hälsa ägnats stor uppmärksamhet i propositionen och i flera andra sammanhang. Kosten är en av de viktigaste faktorerna av betydelse för folkhälsan. En folkhälsogrupp tillsattes av regeringen år 1988. De motioner som framhåller behovet av ett särskilt folkhälsomål bör kunna anses tillgodosedda med vad utskottet och regeringen anfört i avsnittet om kost och hälsa enligt redovisningen i det följande.

Det är vidare ett väsentligt konsumentintresse att prisutvecklingen på livsmedel skall vara rimlig i förhållande till prisutvecklingen på övriga varor och tjänster. Konsumenternas val skall styra produktionen. Utskottet återkommer till dessa frågor i avsnittet rörande konsumentfrågor.

Vad beträffar kraven från olika partier om att samma krav bör ställas på importerade livsmedel som på svenska vill utskottet erinra om att den svenska importkontrollen ställer samma krav på importerade livsmedel som på svenskproducerade när det gäller förekomst av främmande ämnen m.m. I den mån kraven skulle utsträckas till att gälla andra produktionsmetoder än sådana som på ett mätbart sätt påverkar produktens beskaffenhet vid importtillfället uppstår en rad problemställningar av både juridisk och handelspolitisk karaktär. Bl.a. skulle långtgående effekter uppstå framför allt för importen av livsmedel från u-länder och tropiska länder över huvud taget vilka på grund av naturliga betingelser tillämpar andra produktionsmetoder än i Sverige. En närmare redogörelse för dessa frågor finns i utskottets betänkande 1988/89:JoU14 om livsmedelskontroll och i utskottets yttrande 1989/90:JoU3y. Utskottet vill i detta sammanhang i korthet framhålla att den svenska livsmedelsproduktionen i samtliga led omfattas av ett stort och svåröverskådligt komplex av lagar och detaljföreskrifter. Dessa kan t.ex. avse bekämpningsmedel, miljöskydd, djurskydd, livs-

medelshygien och arbetarskydd m.m. En ytterligare komplikation består i att det inte finns någon enhetlig nationell ambitionsnivå inom vårt land som kan utgöra underlag för jämförelser med andra länder. Detta sammanhänger bl.a. med att det i miljöskyddslagen finns bestämmelser som gör det möjligt att föreskriva strängare villkor för t.ex. jordbrukets anpassning till miljöintressena i särskilt föroreningskänsliga delar av landet.

Enligt utskottets mening måste dessa frågor i första hand behandlas i det internationella förhandlings- och harmoniseringsarbetet. Ensidiga åtgärder från Sveriges sida som t.ex. riktas mot importen bör av skäl som utskottet nyss anfört inte ifrågakomma. Ett riksdagsuttalande i enlighet med motionerna kan under alla förhållanden inte göras utan en ingående analys av de juridiska och handelspolitiska problem som utskottet här endast i korthet berört. Motionerna är ej så utformade att de kan läggas till grund för någon tillräckligt preciserad framställning från riksdagens sida i dessa avseenden.

I sammanhanget är värt att notera att regeringen uppdragit åt jordbruksnämnden och lantbruksstyrelsen att i samråd utveckla ett beräkningsunderlag avseende de kostnads- och intäktsförändringar som uppstår för jordbruket till följd av riksdagens beslut om miljöförbättrande åtgärder i jordbruket och ny djurskyddslag.

I enlighet med regeringens förslag bör *livsmedelsberedskapen* grundas på de fredstida resurserna inom livsmedelssektorn och dess förmåga till anpassning, kompletterad med särskilda beredskapsåtgärder. Målet bör vara att trygga landets livsmedelsförsörjning under kriser och i krig. Målet avseende försörjningsberedskapen utvecklas närmare på s. 86 f. i propositionen. Ytterligare insatser för lagring av insatsmedel och livsmedel föreslås. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo85 yrkande 20.

När det gäller yrkandet i motion Jo77 om minst 100% självförsörjningsgrad vill utskottet framhålla att det givetvis inte bör finnas något hinder mot att producera ett överskott inom vissa produktionsgrenar om detta kan avsättas på världsmarknaden på kommersiella villkor och utan särskilda stödinsatser från samhällets sida. Utskottet instämmer således med de synpunkter som i motionen anförts som motivering till detta yrkande. Av flera skäl är det dock olämpligt att fastställa en bestämd lägsta försörjningsnivå för all jordbruksproduktion i enlighet med motionen.

Vid valet av markanvändning och brukningsmetoder skall hänsyn tas till kraven på *en god miljö och en långsiktig hushållning med naturresurserna*. Miljömålet skall vara att slå vakt om ett rikt och varierat odlingslandskap och att minimera jordbrukets miljöbelastning. Miljöfrågorna redovisas närmare på s. 102 f. i propositionen. Bl.a. föreslås ett nytt anslag för landskapsvårdande insatser. Utskottet föreslår i det följande härutöver ytterligare medel till det s.k. NOLA-stödet.

Ett preciserat *inkomstmål* för jordbruket i enlighet med motion Jo77 är enligt utskottets mening knappast förenligt med den allmänna

målsättningen att produktionen i princip skall vara underkastad samma villkor som andra näringar. Som jordbruksministern anför är en skälig ersättning till producenterna för varor och tjänster en förutsättning för att övriga mål skall kunna förverkligas. Därmed kan inkomstmålet formuleras indirekt.

Den regionalpolitiska målsättningen för livsmedelspolitiken bör vara att denna skall bidra till en regional utjämning av sysselsättning och välfärd. Förslag om åtgärder i enlighet härmed redovisas på s. 91 f. i propositionen. Jordbrukets regional- och säkerhetspolitiska betydelse i norra Sverige utgör motiv för särskilda insatser. Utskottet återkommer till denna fråga i det följande.

I enlighet med det anförda avstyrker utskottet yrkandena om målformulering i motionerna Jo68 yrkande 3 och Jo77 yrkande 6. I enlighet härmed avstyrks även motion Jo246 yrkandena 1–3, 4 delvis och 6–9.

Utskottet avstyrker yrkandena 1 och 2 i motion Jo77 om en särskild jordbrukspolitik resp. en särskild livsmedelspolitik.

Yrkande 3 avstyrks med hänvisning till de uttalanden utskottet gjort ovan om exportmöjligheter på kommersiella villkor.

Vidare avstyrks motion Jo68 yrkandena 1, 2, 4 och 7 samt Jo270 yrkande 1. När det gäller önskemålen om bevarad handlingsfrihet för framtiden kan tilläggas att det inte nödvändigtvis behöver uppstå irreversibla effekter när åkermarken ställs om för annan produktion än livsmedelsproduktion. Produktion av bioenergi m.m. med utnyttjande av traditionella jordbruksgrödor har i detta avseende en fördel framför t.ex. skogsplantering. Utskottet återkommer till denna fråga i ett följande avsnitt.

Motionerna Jo98 yrkande 2 och Jo274 yrkandena 3 och 4 avstyrks likaså.

Utskottet har inte funnit skäl att biträda yrkande 5 i motion Jo77 om ett program för uthållig utveckling och ej heller yrkande 5 i motion Jo68 angående förslag om minskad sårbarhet.

Vidare avstyrks motion Jo80 yrkandena 2, 3 och 5.

Motionerna Jo68 yrkande 8, Jo77 yrkande 6 delvis, Jo246 yrkande 4 delvis och Jo80 yrkande 27 om kraven på importerade livsmedel avstyrks med hänvisning till vad utskottet anfört ovan.

Några fristående motioner om jordbrukspolitik, som ej berörts ovan, innehåller utförliga och väl genomarbetade förslag om bl.a. jordbrukspolitikens mål och medel, omställningsåtgärderna samt samhällets stöd till omställningsprocessen. Motionerna har i varierande omfattning tillgodosetts genom propositionens förslag och utskottets ställningstaganden. Utskottet har i detta läge inte ansett det ändamålsenligt att behandla motionerna ingående i sak eller att ställa de olika förslagen i motionerna mot regeringens förslag. Med det anförda föreslår utskottet att motionerna Jo248, Jo260 yrkandena 1 och 2 och Jo261 lämnas utan någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

I anslutning till yrkandena om *gränsskyddets utformning m.m.* hänvisar utskottet till propositionens uttalanden på s. 49 f. Ett gränsskydd i form av rörliga införselavgifter skall bibehållas i avvaktan på resultatet av GATT-förhandlingarna. Frågan om förändringar av gränsskyddet, såväl tekniskt som nivåmässigt, bör avgöras i den takt som en kommande överenskommelse i GATT anger. En nordisk utgångspunkt är härvid att sänkningar skall göras i reala termer, varvid tidigare sänkningar från år 1986 får tillgodoräknas. Utskottet vill understryka att någon ensidig neddragning eller förändring i övrigt av gränsskyddet för Sveriges del inte bör komma i fråga. Med det anförda tillgodoses helt eller delvis motionerna Jo79 yrkande 2, Jo77 yrkande 11, Jo80 yrkandena 29 och 30, Jo85 yrkandena 6 och 21, Jo98 yrkandena 3 och 6, Jo245 och Jo274 yrkandena 1 och 2.

För *omställningsåtgärderna* gäller som tidigare anförts att övergången till ett mer marknadsinriktat system skall ske under socialt acceptabla former. Samhället skall därför ta ett betydande ansvar för övergången. Utskottet kommer i det följande att föreslå ändringar i regeringens förslag om stöd- och stimulansåtgärder under omställningsperioden. I det sammanhanget behandlas även motion Jo220 (fp).

Produktion och prisbildning

Spannmål

Propositionen

Dagens spannmålsreglering består dels av ett gränsskydd för spannmål, dels av en intern marknadsreglering. Grunden i den interna marknadsregleringen är inlösenåtagandet som innebär att regleringsföreningen Svensk spannmålshandel löser in all överskottsproduktion till fastställda priser. Det betyder att spannmålsproducenterna är garanterade ett visst pris, oberoende av hur stor kvantitet spannmål som levereras. Det finns alltså ingen fungerande inhemsk marknad där priset reglerar utbudet. Regleringen innebär att producenter och förbrukare avskärmas från varandra eftersom producenterna huvudsakligen är inriktade på att svara på regleringssystemets signaler snarare än på att producera vad som faktiskt efterfrågas. Resultatet är en överskottsproduktion som pressar lönsamheten för producenterna och skapar stora samhällsekonomiska kostnader.

Enligt 1985 års livsmedelspolitiska beslut bör produktionen på överskottsarealen tills vidare utgöras av spannmål. Beslutet innebär att jordbruksnäringen har huvudansvaret för överskottsproduktionen och produktionsanpassningen. Beslutet innebär emellertid också att staten under en femårig övergångsperiod skall ta ett ekonomiskt delansvar för överskottsarealens kostnader. Vidare skall åtgärder vidtas under femårsperioden för att minska överskotten och därmed kostnadsbelastningen för samhället och jordbruket.

I Sverige har under 1980-talet producerats stora överskott av spannmål. Under ett normalår uppgår produktionen till ca 6 miljoner ton

varav ca 1,8 miljoner ton är överskott som måste exporteras. Årsmånsvariationer påverkar naturligtvis överskottens storlek. Sedan år 1987 har särskilda åtgärder vidtagits för att minska överskottsproduktionen i enlighet med 1985 års beslut. En sådan minskning har skett genom de trädes- och omställningsprogram som genomförts och fortfarande pågår. Under åren 1988 och 1989 beräknas produktionen ha minskat med ca 0,7 miljoner ton per år. Trots dessa åtgärder uppgick överskottet åren 1988 och 1989 till 520 000 ton resp. 1,2 miljoner ton. I år tyder gjorda prognoser på ett överskott i samma storleksordning som förra året. Temporärt har omställningsåtgärderna minskat överskotten. Däremot har de knappast bidragit till att produktionsresurserna i spannmålsodlingen minskat. Det strukturella problemet med en överskottsproduktion kvarstår således trots de omfattande omställningsåtgärderna.

Kostnaden för att exportera detta överskott har på grund av mycket låga världsmarknadspriser alltsedan 1980-talets mitt varit mycket höga. Den genomsnittliga exportkostnaden har legat mellan 90 öre och 1 kr. per kg. Ett överskott på 1,2 miljoner ton kostar med nuvarande världsmarknadspriser ca 1 miljard kronor att exportera. Den totala kostnaden för det femåriga statliga delansvaret för överskottsarealens kostnader beräknades ursprungligen till ca 600 milj.kr. På grund av att produktionen inte minskat tillräckligt och att nedtrappningen av delansvaret inte fullföljts samt på grund av fallande världsmarknadspriser på spannmål uppgår den faktiska kostnaden till drygt 1,7 miljarder kronor. Till största delen har dessa delansvarsmedel tilldelats spannmålsregleringen och därigenom hjälpt till att upprätthålla prisnivån på spannmål, vilket ytterligare har försvårat en produktionsanpassning. Av delansvarsmedlen för 1988 års skörd har också 145 milj.kr. avsatts till ekonomiskt stöd för dels omläggning till alternativ odling, dels odling av fånggrödor. Dessutom har totalt 100 milj.kr. avsatts för forsknings-, försöks- och utvecklingsinsatser för alternativ användning av åkermarken. Vidare avsattes 30 milj.kr. att användas under en treårsperiod för bidrag till de jordbruksföretag som vidtar åtgärder som ökar variationsrikedomen i kulturlandskapet och minskar den spannmålsproducerande arealen.

Av innevarande års medel på totalt ca 350 milj.kr. har 200 milj.kr. tilldelats spannmålsregleringen. Jordbruksministern har i dessa frågor haft nära samråd med näringen. Därvid har överenskommit om följande fördelning av resterande medel. Ytterligare 70 milj.kr. bör användas för forsknings- och utvecklingsinsatser för alternativ markanvändning och 80 milj.kr. för rådgivningsverksamhet m.m. i samband med omställningen av åkermarken. Härav bör 40 milj.kr. disponeras av näringen och 40 milj.kr. av lantbruksverket för den rådgivning som tas upp i det följande. Jordbruksministern anser det angeläget att dessa olika rådgivningsinsatser samordnas.

Enligt jordbruksministern uppnås den nödvändiga resursanpassningen av spannmålsproduktionen och långsiktig jämvikt på marknaden bäst genom en avreglering där hela inlösesystemet avskaffas. En avreglering innebär alltså att regleringsföreningen Svensk spannmåls-

handels marknadsreglerande verksamhet slopas. Inlösen Garantien avskaffas och det är därför inte heller nödvändigt att fastställa några preliminära eller definitiva inlösenpriser. Som redovisats kräver ett bevarat gränsskydd dock att det inhemska pris som skall skyddas fastställs på administrativ väg. En avreglering innebär också att systemet med prisorter, prisstegringskala och kvalitetsreglering m.m. försvinner. Med hänsyn till den omfattande överskottsproduktionen av spannmål föreslås att marknadsregleringen avvecklas stegvis genom successivt sänkt inlösenpris. Förslag om övergångsåtgärder redovisas i det följande.

Det är viktigt att den statliga rådgivningsverksamheten aktivt inriktas på och anpassas till den nya situationen. Lantbruksnämnderna har här ett viktigt ansvar. Även denna fråga behandlas i det följande.

Med hjälp av en successiv nedtrappning av inlösen systemet för spannmål kombinerad med andra övergångsåtgärder bör en anpassning kunna ske under socialt acceptabla former. En relativt stor del av den svenska spannmålsproduktionen kommer att kunna ske på kontrakt, vilket stabiliserar den inhemska spannmålsmarknaden. En avreglering kommer också att innebära en för miljön positiv extensivering av produktionen.

Utskottets överväganden

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i detta avsnitt. Det bör framhållas att frågan om avskaffande av marknadsregleringen har viktiga beröringspunkter med stödåtgärderna under omställningsperioden. Dessa frågor behandlas närmare i ett följande avsnitt.

Oljevaxter

Propositionen

Oljeväxtodlingens storlek anpassas till den inhemska användningen av svensk rapsolja och till beredskapsbehovet. För att garantera en av beredskapsskäl tillräcklig inhemsk odling baseras produktionen på kontraktsteckning i offentlig regi. Det nya systemet skall gälla fr.o.m. 1992 års skörd. Nuvarande system med fettvaruavgifter på import och vid tillverkning av oljor och fetter bör behållas. Fettvaruavgiften skall även omfatta inhemskt slakterifett. Avgifterna skall, på samma sätt som införselavgifterna för andra produkter, bibehållas på nuvarande nivå i avvaktan på resultatet av GATT-förhandlingarna. Detta innebär att fettvaruavgiften skall svara mot nuvarande svenska prisnivå på rapsolja.

Motionerna

Betydelsen av en fortsatt oljeväxtproduktion i landet understryks i flera motioner. Enligt folkpartiets partimotion Jo56 yrkande 10 bör arealen bibehållas under omställningsperioden. I centerns partimotion Jo77 yrkande 14 anförs att oljeväxtproduktionen bör motsvara den inhemska konsumtionen av vegetabiliska oljor och att odlingen även framgent

har samma omfattning som i dag. Liknande synpunkter framförs i motionerna Jo68 (vpk) yrkande 28 och Jo98 (m) yrkande 9. I motionerna redovisas utförligt fördelarna med en bibehållen oljeväxtodling med hänsyn till bl.a. beredskapsaspekter, dess näringsmässiga värde från kost- och hälsosynpunkt och som bas för proteinfodertillverkning samt som alternativ till mera miljöfarliga oljor i metallindustrin m.m. Vidare understryks oljeväxternas värde för växtföljden och som inslag i kulturlandskapet.

Utskottets överväganden

Oljeväxtodlingen i Sverige omfattar ca 170 000 ha som vid normalskörd avkastar ca 320 000—330 000 ton oljeväxtfrö. Av produktionen förbrukas för närvarande endast cirka en tredjedel inom landet medan resten exporteras, huvudsakligen i form av rapsolja. Resterande del av den svenska förbrukningen av olja utgörs av importerade oljor och fetter av olika slag.

Utskottet instämmer i de synpunkter som motionärerna anfört angående fördelarna med en bibehållen odling av oljeväxter. Under en övergångstid av fyra år räknat fr.o.m. regleringsåret 1991/92 bör samhället åta sig kostnaden för att bibehålla oljeväxtodlingen på oförändrad nivå. Det system för omställningsstöd som utskottet redovisar i det följande innebär att nettokostnaden för perioden blir lägre än vad som motsvarar skillnaden mellan inhemskt pris och världsmarknadspris. Bl.a. bortfaller behovet av omställningsstöd till den oljeväxtareal som eljest skulle ha tagits ur produktion. Utskottets ställningstaganden beträffande övergångsåtgärderna innebär att kostnaden för att bibehålla oljeväxtodlingen ryms inom den totala kostnadsramen för omställningsåtgärder m.m.

Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo56, Jo68, Jo77 och Jo98 i motsvarande delar bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I övrigt tillstyrks regeringens förslag om kontraktsteckning i offentlig regi m.m.

Vallfröodling, odling av bruna bönor m.m.

Motionerna

I motionerna Jo63 (m) och Jo77 (c) yrkande 15 anförs att ett stöd till fortsatt vallfröproduktion är nödvändigt av flera skäl. I motion Jo63 framhålls dessutom behovet av ett centralt branschorgan för denna odling.

I motionerna Jo57 (s, c, m, fp) och Jo97 (c) yrkande 8 yrkas fortsatt stöd till odlingen av bruna bönor.

Stöd till odling av vallväxtfrö och bruna bönor har hittills lämnats av medel inom fördelningsplanen. Av propositionens förslag rörande regleringsekonomin efter regleringsåret 1990/91 framgår att medel motsvarande inomramsmedlen även i fortsättningen skall komma jordbruket till del genom höjningar av gränsskyddet eller budgetmedel. Enligt utskottets mening är odlingen av vallväxtfrö viktig för den inhemska växtförädlingen. Den odling som här diskuteras är också viktig bl.a. från beredskapssynpunkt, miljösynpunkt och som alternativ till spannmålsodling. Enligt vad utskottet erfarit har jordbruksnämnden påbörjat en översyn av beredskapslagringen av bruna bönor. Utskottet utgår från att odlingen av bruna bönor och vallfröodlingen kommer att omfattas av de överläggningar som aviseras i propositionen angående fördelningen av medel som motsvarar inomramsmedlen. Det kan tilläggas att bruna bönor i likhet med andra prisreglerade grödor också omfattas av det arealbaserade inkomststöd som föreslås utgå under omställningsperioden.

Med det anförda anser utskottet att motionerna Jo57 och Jo97 yrkande 8 är i huvudsak tillgodosedda. Samma bedömning gäller motionerna Jo63 och Jo77 yrkande 15.

Foder

Den interna marknadsregleringen för fodermedel som inte omfattas av spannmålsregleringen bör enligt propositionen avskaffas den 1 juli 1991. Utskottet tillstyrker detta förslag.

Fabrikspotatis

Propositionen

Möjligheten att ta ut en tillverkningsavgift på stärkelse tillverkad av annan råvara än fabrikspotatis avskaffas den 1 juli 1991. Det riksdagsbeslut från år 1934 som innebär att potatis skall vara prioriterad råvara vid tillverkning av konsumtionssprit upphävs den 1 juli 1991. Dagens system med en rabattering av svensk stärkelse som används för tekniska ändamål bibehålls i avvaktan på EG/EFTA- och GATT-förhandlingarna. Kostnaden skall betalas med budgetmedel. Den arealavgift som i dag tas ut på all mat- och fabrikspotatisodling överstigande 0,5 ha avskaffas, liksom den leveransavgift som tas ut från producenten för den potatis som levereras till stärkelsefabrik eller bränneri.

I de områden där fabrikspotatis odlas i dag finns enligt jordbruksmi-
nistern goda förutsättningar för en anpassning och omställning av
produktionen. En anpassning bör inte heller öka miljöbelastningen.

I partimotionerna Jo68 (vpk) och Jo77 (c) framhålls värdet av en fortsatt fabrikspotatisodling från olika synpunkter (yrkandena 23 resp 16). Odlarna bör ha rätt att leverera potatis till sprittillverkning till ett pris som motsvarar stärkelsepriset för vete. En viss övergångstid kan behövas. Liknande synpunkter framförs i motionerna Jo59 (s) yrkandena 1 — delvis — och 2, Jo64 (m, fp), Jo70 (m), Jo71 (m), Jo89 (c) yrkande 3 delvis, Jo98 (m) yrkande 7 delvis och Jo264 (m) delvis.

I motionerna Jo203 (m) och Jo216 (c) framställs yrkanden angående bibehållet gränsskydd för stärkelse.

Utskottets överväganden

En grundtanke bakom förslagen om avreglering av jordbruket är att råvarorna skall konkurrera på lika villkor utan statliga regleringar. Med hänsyn härtill är utskottet inte berett att frångå regeringens förslag om avveckling av marknadsregleringen. Utskottet delar emellertid motionärernas uppfattning att fabrikspotatisodlingen är viktig från flera olika synpunkter. Potatisen odlas till stor del på lätta, sandhaltiga jordar där denna produktion har fördelar bl.a. från miljösynpunkt. Fabrikspotatisen är också värdefull med hänsyn till att den ger ett användningsområde för potatis av lägre kvalitet och därmed indirekt främjar odlingen av högkvalitativ matpotatis. Dessutom utgör den en bas för potatisutsädesodlingen i Norrland. Vidare pågår en lovande produktutveckling inom näringen. Enligt utskottets mening finns det starka skäl som talar för att potatis även i fortsättningen utgör en konkurrenskraftig råvara vid tillverkningen av konsumtionssprit. Med dessa uttalanden bör syftet med motionerna Jo59 yrkande 1 delvis och yrkande 2, Jo64, Jo68 yrkande 23, Jo70, Jo71, Jo77 yrkande 16, Jo89 yrkande 3 delvis, Jo98 yrkande 7 delvis och Jo264 (delvis) anses tillgodosett.

Motionerna Jo203 och Jo216 får anses tillgodosedda genom regeringens förslag om bibehållet system för rabattering av svensk stärkelse som används för tekniska ändamål.

Socker

Propositionen

Den administrativa prissättningen på sockerbetor avskaffas. Även regleringen av betarealen slopas. Regleringarna avskaffas den 1 juli 1991. Enligt jordbruksministern är det viktigt att den svenska sockerproduktionen är konkurrenskraftig. En strukturrationalisering av sockerbruket är därför nödvändig. En avreglering bör inte innebära någon nämnvärd minskning av betodlingen. Med hänsyn till de relativt stora överskott av socker som producerats åren 1988 och 1989 är det dock nödvändigt med en viss minskning av produktionen. Den bör liksom hittills kunna upprätthållas på en relativt hög självförsörjningsgrad. En viss import förutsätts dock även i fortsättningen komma till stånd.

Enligt motion Jo59 (s) yrkande 1 delvis och yrkande 3 är det viktigt att skapa alternativa sysselsättningsmöjligheter och en socialt acceptabel strukturomvandling inom sockerproduktionen i östra Skåne. Medel för omställningsåtgärder bör ställas till förfogande vid en eventuell nedläggning av Karpalund.

I partimotionen Jo77 (c) yrkande 17 anförs att odlarna och industrin själva bör ansvara för planering och kontraktering av odlingen då regleringen avskaffas. Gränsskyddet bör ligga på ungefär samma nivå som i E.G för att ge likvärdiga konkurrensförhållanden. Gränsskyddet bör leda till att den svenska odlingen vid normalskörd motsvarar 100% av den svenska konsumtionen. En oförändrad sockerbetsareal i nord-östra Skåne, Blekinge, Kalmar län, Öland och Gotland är regionalpolitiskt motiverad. Om industrin genomför en centralisering bör transportbidrag utgå i ökad omfattning.

I motion Jo89 yrkande 3 delvis framhålls att odlingen av sockerbetor i Blekinge bör hållas oförändrad.

I motion Jo96 (c) understryks behovet av ett effektivt gränsskydd för sockerbetsodlingen. Den nuvarande produktionskvoten bör uttryckas i ton i stället för hektar, vilket innebär en anpassning till E.G:s terminologi. Sockerproduktion utöver kvoten får avsättas utan prisgaranti. Möjligheter att exportera svenskt socker måste finnas. Medelstilldelningen till sockerbruken på Öland och Gotland bör godkännas (yrkandena 1–4).

I motion Jo97 (c) yrkande 7 hemställs att sockerbruket i Mörbylånga skall garanteras fortsatt drift.

I motion Jo98 (m) yrkandena 7 delvis och 8 anförs att odlingen av bl.a. sockerbetor är en viktig bas för jordbruk och sysselsättning i södra Sverige. De grödor som nämns (sockerbetor, oljväxter och potatis) är också viktiga från miljösynpunkt. Produktionsmålet bör vara full självförsörjning.

Yrkanden om sockerbetsodlingen har även framställts i de fristående motionerna Jo222 (c) yrkande 2, Jo213 (m), Jo218 (s, m, fp, c), Jo228 (m), Jo229 och Jo264. I stor utsträckning överensstämmer dessa motioner med följdmotionerna.

Utskottets överväganden

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om avskaffande av sockerregleringen. Härigenom blir prisbildningen och produktionens storlek en fråga för marknaden att lösa. Sockernäringen bör ges möjlighet att utvecklas och göra nödvändiga strukturrationaliseringar. Enligt utskottets mening är det också viktigt att forskning och utveckling av produkter med sockerbetor som bas kan fortsätta. Som framgår av propositionen behöver en avreglering med bibehållet gränsskydd inte innebära någon minskning av produktionen. Omställningen bör därför inte vålla några egentliga problem. Utskottet förutsätter dock att den internationella situationen och utvecklingen på export- och importområdet följs med uppmärksamhet med hänsyn bl.a. till de skillnader i

fråga om gränsskydd m.m. som föreligger mellan Sverige och EG. När det gäller behovet av regional- och arbetsmarknadspolitiska insatser hänvisar utskottet till vad som anförs i propositionen om åtgärder för att underlätta anpassningen och finna alternativ sysselsättning för de människor som friställs från sockerbruken. Det är också viktigt att Sockerbolaget, som har en monopolställning på marknaden, tar sin del av ansvaret för att skapa alternativa sysselsättningsmöjligheter och därmed bidra till en socialt acceptabel strukturomvandling. Vad särskilt beträffar sockerproduktionen på Öland och Gotland hänvisar utskottet till förslagen om fortsatt stöd till öbruken och om arealbidrag till odlarna under dessa bruk (prop. s. 150 f. och s. 202).

Enligt utskottets mening kan de motioner som understryker sockerproduktionens regionalpolitiska betydelse bl.a. på Öland och Gotland anses tillgodosedda med det anförda. I avbidan på den utvärdering av effekterna av det särskilda stödet till odlarna och sockerbruken i dessa områden som aviseras i propositionen bör motionerna Jo97 yrkande 7, Jo 96 yrkande 4, Jo222 yrkande 2, Jo213 och Jo218 inte föranleda någon vidare åtgärd.

Utskottet avstyrker med det anförda även motionerna Jo59 yrkande 1 delvis och yrkande 3, Jo77 yrkande 17, Jo89 yrkande 3 delvis, Jo96 yrkandena 1–3, Jo98 yrkande 7 delvis och yrkande 8, Jo228, Jo229 och Jo264 delvis.

Matpotatis

Utskottet tillstyrker även förslaget om avskaffande av den interna marknadsregleringen för matpotatis (prop. s. 68 f.). Som jordbruksministern anför är det viktigt att även matpotatismarknaden underkastas marknads villkor för att producenterna på bästa sätt skall kunna svara på konsumenternas efterfrågan.

Mjölk

Propositionen

Den interna mjölkprisregleringen upphör den 1 juli 1991. Samtidigt införs en förenklad form av lönsamhetsutjämning, utan exportfinansiering. Denna skall avtrappas stegvis för att vara helt avvecklad den 1 juli 1994. Gränsskyddet justeras i motsvarande takt.

Antalet mjölkkor kommer att minska till följd av avregleringen. Anpassningen kommer att underlättas genom att lönsamhetsutjämningen fasas ut och genom den förlängning av avvecklingsåtgärden till mjölkproducenter som föreslås i det följande. Priset på mjölkkråvaran kommer troligtvis att sjunka något till följd av lägre foderpriser. Detta bör tillsammans med lägre exportkostnader komma konsumenterna till godo genom genomsnittligt lägre priser på mjölkprodukter. Det landskapsvårdstöd som föreslås kommer att förbättra skogs- och melanbygdernas konkurrenskraft, vilket uppväger eventuella komparativa fördelar för slättbygden.

I centerns partimotion Jo77 yrkande 18 framhålls vikten av att ett förenklat utjämningsförfarande tillämpas på mejeriområdet i enlighet med det av LRF/SMR utarbetade förslaget. I c-motionerna Jo73 yrkande 1, Jo84 yrkande 1 och Jo89 yrkande 2 yrkas att en förenklad internreglering för mjölk bibehålls.

Enligt motion Jo230 (s) bör regleringsavgifterna i mjölkproduktionen avskaffas.

Utskottets överväganden

Som framgår av propositionen avses ett förenklat system för lönsamhetsutjämning bli infört i enlighet med förslag från LRF. Avgifterna får dock inte användas för exportfinansiering. Regleringen skall enligt förslaget avtrappas med 50% den 1 juli 1993 och vara helt avvecklad den 1 juli 1994. Gränsskyddet justeras i motsvarande takt.

Utskottet tillstyrker i huvudsak förslaget om en förenklad lönsamhetsutjämning utan exportfinansiering. Systemet bör dock tillämpas något längre än vad regeringen föreslagit. Utskottet föreslår att systemet avvecklas först den 1 juli 1995 och att den 50-procentiga nedtrappningen görs den 1 juli 1994. Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Genom utskottets ställningstagande tillgodoses helt eller delvis samtliga motioner under detta avsnitt. Det kan tilläggas att utskottet i det följande föreslår ytterligare åtgärder som kommer att innebära fördelar för mjölkproduktionen.

Kött

Propositionen

Den interna marknadsregleringen för kött och köttprodukter avskaffas den 1 juli 1991. Samtidigt införs ett temporärt system för finansiering av export. Budgetåren 1991/92 resp. 1992/93 skall högst 200 resp. 100 milj.kr. anvisas för ändamålet. Efter budgetåret 1992/93 skall inga medel utgå för exportfinansiering. För anpassningsåtgärder när det gäller mjölkkor avsätts ett belopp på 360 milj.kr. regleringsåret 1990/91. Det skall ankomma på regeringen att besluta om den närmare utformningen av övergångsåtgärderna. Pristillägget på får- och lammkött avvecklas stegvis. Gränsskyddet höjs i motsvarande grad.

Köttpriserna kommer förmodligen att stabiliseras på en något lägre nivå än i dag till följd av lägre foderpriser och borttagna slaktdjursavgifter. I och med att priset sjunker kan konsumtionen av kött förväntas öka, vilket kan innebära ett utökat produktionsutrymme. Varken produktionsstrukturen eller lokaliseringen av grisköttsproduktionen kommer att ändras särskilt mycket. Den del av nötköttsproduktionen som sker från självrekruterande djur kommer att öka och förväntas i första hand lokaliseras till skogs- och mellanbygder. Konsumentpriset på får- och lammkött kommer att stiga då pristillägget avskaffas. Slaktkycklingsproduktionen kommer troligen inte att genomgå några större förändringar till följd av avregleringen.

I centrens partimotion Jo77 yrkande 20 hemställs att huvuddelen av de 360 milj.kr. används för överskottsexport. Motionärerna förutsätter att avvecklingen av exportstödet görs avhängig av utvecklingen på motsvarande område i vår omvärld. Det ifrågasätts om särskilda medel behöver avdelas för regleringsåret 1990/91 för export av kokött.

I partimotion Jo85 (m) yrkande 14 framhålls att slaktdjursavgifter bör behållas övergångsvis och användas för exportfinansiering.

I motionerna Jo83 (c), Jo88 (c) och Jo97 (c) yrkande 5 föreslås fortsatt stöd till fjärnärningen i form av bibehållet pristillägg på får- och lammkött resp. ett bidrag baserat på djur eller betesareal.

I partimotion Jo77 (c) yrkande 21 anförs att ersättningen för att hålla marker öppna bör vara så anpassad att den kan ersätta subventionen till får- och lammkött.

I motion Jo219 (c) yrkandena 1 och 2 anförs att get- och fjärnärningen bör ges större plats i den regionala planeringen.

Utskottets överväganden

I samband med utskottets överväganden om omställningsåtgärderna har utskottet funnit skäl för en förlängning av det temporära systemet för exportfinansiering av kött. Utskottet förordar därför att det av regeringen föreslagna systemet för finansiering av export förlängs med ett år, t.o.m. budgetåret 1993/94. För ettvar av budgetåren 1991/92, 1992/93 och 1993/94 bör anvisas högst 200, 150 resp. 100 milj.kr. för ändamålet. För anpassningsåtgärder när det gäller mjölkkor bör i enlighet med propositionens förslag avsättas ett belopp på 360 milj.kr. Anpassningsåtgärderna bör emellertid utformas på ett något annorlunda sätt med en mer flexibel användning av medlen. Beloppet bör enligt utskottets mening användas under budgetåren 1990/91—1992/93 dels för att stimulera utslaktning av mjölkkobesättningar eller övergång till självrekryterande köttproduktion, dels för att förhindra pristryckande köttöverskott. Det bör närmast ankomma på regeringen och jordbruksnämnden att utforma beslut om dessa övergångsåtgärder. Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Härigenom tillgodoses till stor del motion Jo77 yrkande 20.

Motion Jo85 yrkande 14 om bibehållande av slaktdjursavgifter för att finansiera export under en övergångstid avstyrks med hänvisning till det anförda.

Som anförs i propositionen ligger den svenska konsumtionen av får- och lammkött på en låg nivå. Enligt utskottets mening finns det flera skäl som talar för att konsumtionen bör öka. I samband med den omställning av jordbruket som propositionen innefattar kan fjärnärningen förväntas få större betydelse. Av särskilt intresse är fjärnärningen som ett medel att bibehålla ett varierat och rikt odlingslandskap. Som jordbruksministern anfört är det självklart att får- och lammproducenter får del av det nya landskapsvårdsstödet. Genom detta stöd och genom en höjning av gränsskyddet i enlighet med propositionen bör

effekterna av den föreslagna avregleringen kunna motverkas. Med det anförda är syftet med motionerna Jo83, Jo88, Jo97 yrkande 5 och Jo219 yrkandena 1 och 2 i viss mån tillgodosett. Utskottet är inte berett att frångå regeringens förslag om en successiv nedtrappning av pristillägget. Det får förutsättas att producenterna kan finna vägar för att öka avsättningen under övergångstiden.

Motion Jo77 yrkande 21 avstyrks med hänvisning till vad utskottet anför i det följande om stödet till landskapsvård.

Ägg

I likhet med jordbruksministern anser utskottet att äggbranschen får anses väl förberedd för en mer marknadsanpassad situation. Dessutom förväntas enligt propositionen en bättre marknadssituation under regeringsåret 1990/91. Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionerna Jo72 (m) yrkande 1 och Jo77 (c) yrkande 22. När det gäller kvalitetskontrollen av ägg kan tilläggas att utskottet i det följande föreslår att regeringen återkommer med förslag om kvalitetskontroll genom äggbranschens försorg.

Försörjningsberedskap

Livsmedelspolitikens mål vad gäller beredskapen skall vara att trygga landets livsmedelsförsörjning under kriser och i krig. Beredskapen skall grundas på de fredstida resurserna inom livsmedelssektorn och dess förmåga till omställning, kompletterad med särskilda beredskapsåtgärder.

I propositionen redovisas utförligt 1987 års försvarsbeslut angående totalförsvaret och den regionala försörjningsförmågan. Vidare behandlas frågor om ökad beredskapslagring, åkerarealens storlek, oljevaxter, antalet mjölkkor, produktionens geografiska fördelning, kriskosten, kostnaderna för ökad lagring m.m. och uppföljningen av beredskapsmålet. Utskottet har ingen erinran mot dessa överväganden. När det gäller oljevaxter hänvisar utskottet till sin bedömning i det föregående om behovet av att övergångsvis bibehålla oljevæxtodlingen av delvis andra skäl än beredskapsskäl.

Regionala frågor

Propositionen

Utgångspunkter

I propositionen anges sammanfattningsvis följande utgångspunkter för förslagen om regionalpolitiska åtgärder.

Den regionalpolitiska målsättningen för den nya livsmedelspolitiken är att denna skall bidra till regional utjämning av sysselsättning och välfärd. En regional fördelning av produktionen skall i huvudsak nås med riktade åtgärder. Jordbrukets regional- och säkerhetspolitiska be-

tydelse i norra Sverige motiverar även fortsättningsvis ett särskilt stöd till näringen för att ge förutsättningar för ett livskraftigt jordbruk. Detta ges i huvudsak i form av prisstöd och glesbygdstöd.

Strukturen i det norrländska jordbruket förändras successivt och i ett flertal avseenden.

Åkerarealen i norra Sverige har minskat sedan 1980-talets början med ca 2% vilket överensstämmer med utvecklingen i landet som helhet. Vid en bedömning av takten i nedläggningen av åkermark bör emellertid hänsyn tas till att i norra Sverige redovisas en avsevärt högre andel av åkermarken som obrukad än i övriga delar av landet. Man kan därför inte utesluta att den faktiska nedläggningen sker snabbare i norra Sverige än vad som framgår av statistiken över åkerarealens utveckling.

En stor del av den bättre åkermarken finns i kustbygden, i älvdalarna och i Storsjöområdet. Här finns också en övervägande del av de större jordbruksföretagen.

I norra Sverige finns totalt ca 27 000 jordbruksföretag. Utmärkande för norra Sverige är att det fortfarande finns ett stort antal små företag, vilket bl.a. kan illustreras av att mer än hälften av brukningsenheterna har mindre än 10 ha åker.

De naturliga förutsättningarna för jordbruk skiljer sig främst mellan norra Sverige och övriga delar av landet, men de varierar även mellan olika delar inom norra Sverige. De naturgivna förhållandena i landets nordliga delar, med en kort växtodlingssäsong och låg medeltemperatur, påverkar framför allt avkastningen i växtodlingen. Odlingsjordarna är också sämre i norra Sverige än i landets södra delar. Klimatsituationen har emellertid vissa fördelar eftersom bl.a. skadeinsekter missgynnas.

I inlandet, och då främst i glesbygderna, domineras näringslivet fortfarande av lantbruket. Förändringar på jord- och skogsbruksområdet påverkar därför ofta i hög grad glesbygden. I dessa områden har också kombinationen av olika verksamheter, där jord- och skogsbruk ingår som en del, av tradition varit den mest naturliga och ekonomiskt stabila företagsformen. Jordbruksministerns bedömning är att det även i framtiden i många bygder, såväl i inlandet som i andra delar av norra Sverige, kommer att bli nödvändigt att kombinera jordbruket med annan verksamhet för att få tillräcklig sysselsättning och inkomst. Det är därför nödvändigt att utforma stödformer som tar hänsyn till de speciella förhållanden som råder i norra Sverige.

Prisstödet till jordbrukare i norra Sverige

Prisstöd utgår för närvarande i form av pristillägg på mjölk som levereras till mejeri samt veterinärbesiktigt kött av nötkreatur, får och svin. Prisstöd utgår dessutom till getskötsel i form av ett årligt belopp per mjölkproducerande get och till smågrisproduktionen med ett årligt belopp per sugga. Stöd till potatisproduktion ges med ett belopp per

hektar. Enligt 1985 års livsmedelspolitiska beslut skall stödet justeras årligen. Regelbundna översyner av stödet har dessutom genomförts vart tredje år. Stödet uppgår för närvarande till 625 milj.kr.

Dessutom utgår inom ramen för prisregleringen regionalt stöd till främst förädlingsindustrin som är finansierat med regleringsmedel. Omfattningen av detta var budgetåret 1988/89 ca 125 milj.kr.

Prisstödet till jordbruket i norra Sverige beräknas enligt en särskild modell som har utarbetats speciellt för detta ändamål.

Jordbruksministern föreslår sammanfattningsvis att prisstödet konstruktions i huvudsak bibehålls som för närvarande. Eventuella kraftigare sänkningar av produktpriserna i jordbruket i övriga delar av landet skall inte tillåtas få motsvarande återverkningar i norra Sverige. Stödets nivå skall därför kunna anpassas till eventuella framtida förändringar så att lönsamhetsnivån i jordbruket i norra Sverige inte tillåts sjunka nämnvärt under dagens nivå.

Stödet skall även fortsättningsvis anpassas till kostnadsutvecklingen och översyner skall ske en gång per år.

Det regionala stöd som för närvarande utgår inom ramen för prisregleringen på kött- och mjölkområdet och som främst går till förädlingsindustrin skall samordnas med prisstödet till jordbruket i norra Sverige i fråga om administration och områdesindelning. Merkostnaderna för främst transportkostnader i denna förädlingsindustri skall närmare analyseras.

För budgetåret 1990/91 skall prisstödet till norra Sverige räknas upp med 6%. Regeringen föreslår mot den bakgrunden att anslaget höjs från 625 milj.kr. till 660 milj.kr.

Detta innebär således att prisstödet i norra Sverige med nuvarande konstruktion även efter en intern avreglering kommer att kompensera jordbruket i norra Sverige för merkostnader, men att den kalkylerade lönsamhetsnivån också kommer att förändras på samma sätt som den i mellersta Sveriges jordbruk.

Jordbruksministern framhåller att priserna på jordbruksprodukter i vissa fall kan komma att sjunka som en följd av en intern avreglering. Han är dock inte beredd att låta förändringar av priserna på jordbruksprodukter påverka lönsamheten i det norrländska jordbruket i någon nämnvärd grad. Jordbruket i dessa delar av landet är särskilt känsligt för ändrade ekonomiska förutsättningar och större prisförändringar skulle därför kunna ge negativa effekter på näringens framtida utveckling. Antalet företag och dessas geografiska spridning är i dag sådan i norra Sverige att en fortsatt nedläggning av företag får långtgående effekter genom bl.a. högre transportkostnader. Jordbruksministern anser därför att det bör vara möjligt att justera prisstödet om det skulle visa sig att lönsamhetsnivån i det norrländska jordbruket skulle sjunka nämnvärt under dagens nivå. Därigenom undantas i princip norra Sverige från den produktionsanpassning som följer av den livsmedelspolitiska reformen. Detta är angeläget mot bakgrund av att produktionen i norra Sverige uppvisar underskott eller befinner sig i balans med efterfrågan regionalt.

Statens jordbruksnämnd har i januari 1990 fått regeringens uppdrag att lämna förslag till hur det särskilda prisstödet till jordbruket i norra Sverige bör utformas för att det skall vara möjligt att bevara ett livskraftigt jordbruk i dessa delar av landet. Jordbruksnämnden bör enligt uppdraget bl.a. redovisa eventuella behov av förändringar i beräkningsmodellen för det särskilda prisstödet liksom av justeringar i den geografiska områdesindelningen. Jordbruksnämnden har i februari 1990 lämnat ett förslag beträffande prisstödet principiella konstruktion och hur de olika former av regionalt stöd som för närvarande utgår inom prisregleringen skall kunna samordnas med det statliga prisstödet. En slutlig redovisning av uppdraget, bl.a. frågan om den geografiska områdesindelningen, bör enligt regeringens beslut ske senast den 15 juni 1990. Jordbruksministern anmäler i propositionen att han har för avsikt att återkomma till regeringen i denna fråga så snart denna redovisning föreligger.

Regionalt stöd inom prisregleringen

En regional omfördelning sker för närvarande inom prisregleringen till främst viss förädlingsindustri i norra Sverige och omfattar ca 125 milj.kr. Stödet avser bl.a. att kompensera förädlingsindustrins merkostnader och finansieras med regleringsmedel. En avveckling av den interna marknadsregleringen enligt regeringens förslag innebär att den särskilda regleringsekonomin avskaffas. Stödet kommer därför inte längre att kunna finansieras på detta sätt.

Statens jordbruksnämnd har på regeringens uppdrag lämnat ett principförslag till hur detta stöd skall kunna samordnas med det statliga prisstödet till jordbruket i norra Sverige.

Från principiell utgångspunkt har nämnden granskat de olika former av regionala stöd som utgår inom prisregleringens ram på kött-, mjölk- och äggområdet. Jordbruksnämnden föreslår att ett med det statliga prisstödet samordnat stöd framdeles utgår med en del till producenter och med en del till förädlingsindustrin. Nämnden har i denna principiella redovisning emellertid inte tagit ställning till storleken på stödet till förädlingsindustrin.

Jordbruksministern framhåller att förutsättningarna för äggproduktion i norra Sverige måste bevaras. Han delar jordbruksnämndens bedömning i den del av förslaget som avser samordningen av de olika stödformerna för kött och mjölk med det statliga prisstödet. De föreslagna förändringarna i områdesindelningen innebär att Götaland och delar av Svealand inte längre kommer att omfattas av nuvarande stöd. Enligt hans bedömning bör detta emellertid inte komma att medföra några betydande negativa regionala effekter. Han anser dock att utvecklingen i detta avseende i förädlingsindustrin bör följas noga. Han anser det vidare angeläget att, som ett underlag för en fortsatt ersättning för merkostnader till förädlingsindustrin i norra Sverige, närmare analysera storleken av dessa merkostnader, främst vad avser transportkostnader för mjölk och kött. Statens jordbruksnämnd bör ges i

uppdrag att göra en sådan analys. Jordbruksnämnden bör också ges i uppdrag att redovisa förslag till hur stödet till äggproduktionen skall utformas.

Glesbygdstöd och regional projektverksamhet

I propositionen föreslås att en utökning sker med 100 milj.kr. av de regionalpolitiska medel som är avsedda för glesbygdstöd och regional projektverksamhet. Det är naturligt att denna utökning av medlen går till s.k. kombinationsföretag där jordbruket ingår som en del. På detta sätt kan intentionen med det tidigare s.k. åtgärdsprogrammet för jordbruket i norra Sverige fullföljas och vidareutvecklas.

Det är mycket viktigt att dels göra en utvärdering av åtgärdsprogrammet för jordbruket i norra Sverige, dels ta till vara de erfarenheter som har gjorts vid myndigheter, organisationer och hos företagare i samband med programmets genomförande. Det utvecklingsarbete som även i fortsättningen måste bedrivas för att bevara jordbrukets livskraft i norra Sverige bör gå vidare med väsentliga delar av åtgärdsprogrammet för jordbruket i norra Sverige.

Jordbruksministern anser att jordbruket i glesbygden bör kunna få stöd till såväl investeringar i jordbruket som s.k. kombinationsverksamheter, t.ex. småskalig förädling. Genom den föreslagna höjningen av medlen som är avsedda för bl.a. glesbygdstöd skapas möjlighet för detta.

I propositionen föreslås att det särskilda regionala stödet till sockerbetsodlarna och sockerbruken på Öland och Gotland bör anvisas över budgeten för budgetåret 1990/91. För ändamålet bör ett särskilt anslag föras upp på statsbudgeten. Anslaget bör påföras 28 milj.kr.

Motionerna

Prisstödet

I motionerna välkomnas genomgående förslaget i propositionen att bibehålla konstruktionen av prisstödet för att upprätthålla lönsamheten i norra Sveriges jordbruk. Förutsättningen är dock att utgångspunkten tillrättaläggs. I motion Jo86 (s) erinras om att riksdagsbeslutet för ett år sedan om avskaffande av tvåprissystemet innebar en utfästelse till "mindre mjölkproducenter i norra Sverige" att eventuellt negativa effekter av tvåprissystemets avskaffande skulle begränsas (yrkande 1). Centerpartiet anser enligt motion Jo77 att jordbruket i stödområdet bör tillföras 180 milj.kr. Storleken på uppräknigen av själva stödbeloppet blir helt beroende av i vilken grad jordbruket totalt i landet får kompensation för kostnadsökningarna avseende budgetåret 1990/91. Den av regeringen föreslagna uppräknigen med 6 % av enbart stödbeloppet skulle innebära en kraftig lönsamhetsförsämring. Stödet till jordbruket bör utformas så att största möjliga produktionsstimulans uppnås. Därför bör stödet inom mjölk-, kött- och fläskproduktionen utbetalas som produktstöd, anser motionärerna. De erinrar även om att riksdagen flera gånger uttalat att produktionen i norra Sverige skall

bibehållas på 1984/85 års nivå (yrkande 37). Yrkanden av samma innebörd vad avser lönsamheten och prisstödet framförs i flera centermotioner, nämligen Jo61 yrkandena 1 (vari betonas behovet av prisregleringen av mejerisektorn, av alternativ användning av åkermark och av gemensamt finansierad export) och 2, Jo62 yrkande 1 (anslaget bör höjas till 800 milj.kr.) och Jo94 yrkandena 1 och 3. I sistnämnda motion yrkas att stödet följs upp halvårsvis (yrkande 2).

Även i motionerna Jo74 (m) yrkande 1 och Jo95 (c, m, fp, vpk, mp) pekas på de negativa konsekvenser tvåprissystemets avskaffande fått för lönsamheten i det norrländska jordbruket. Enligt sistnämnda motion bör lönsamhetsnivån återställas i enlighet med fjolårets riksdagsbeslut, och propositionens förslag om frikoppling av lönsamheten i det norrländska jordbruket bör ges ett reellt innehåll (yrkandena 2—3). Enligt motionen är det viktigt att näringen ges möjlighet till gemensamt exportansvar så att norra Sverige inte blir en dumpingmarknad för tillfälliga överskott i södra och mellersta Sverige (yrkande 4). Prisstödet bör räknas upp med 100—300 milj.kr. (yrkande 5).

Enligt motion Jo80 (mp) bör hela det nuvarande Norrlandsstödet motiveras av beredskapsskäl (yrkande 24). Stödets nivå bör därför justeras efter konsumtionsnivån inom stödområdet (yrkande 25).

I flera motioner är yrkanden om prisstödet kopplat till krav på ett *produktionsmål*. I flertalet fall anges 1984/85 års produktion som mål. Så är fallet i bl.a. motionerna Jo77 yrkande 37 och Jo74 yrkande 1 (1984 års nivå). Särskilda yrkanden om produktionsmålet framställs i motionerna Jo61 yrkande 3 och Jo95 yrkande 1.

I några fristående motioner framförs yrkanden om prisstödet till jordbruket i norra Sverige med i stort sett motsvarande innehåll. Så är fallet med motionerna Jo205 (fp), Jo209 (c) yrkande 4, Jo243 (c) yrkandena 1 och 2 och Jo274 (m) yrkande 17.

I motion Jo219 (c) yrkande 3 begärs ökat prisstöd för får-, lamm- och getkött. Enligt motion Jo235 (vpk) bör stödet till getnäringen ökas (yrkande 1). Vidare föreslås att 2 milj.kr. anvisas till utvecklingsinsatser (yrkande 3). Enligt motion Jo256 (mp) bör jordbruksnämnden få i uppdrag att se över getstödet.

Stödområdesindelningen

I motion Jo62 (c) yrkande 2 noteras att jordbruksnämnden fått i uppdrag att göra en översyn av stödområdesindelningen. Motionärerna framför önskemål om att vissa värmländska kommuner inräknas i stödområdet. Vpk yrkar i motion Jo68 att riksdagen beslutar enligt jordbruksnämndens förra året framlagda förslag och att jordbruksnämndens fortsatta arbete med stödområdesindelningen inriktas efter de linjer som framlades av partiet i motion 1988/89:Jo67 (yrkandena 32—33). Yrkanden om ändrad stödområdesindelning framförs även i de fristående motionerna Jo201 (c; Västmanlands Bergslagsdel), Jo209 (c) yrkande 3 (sammanhållet stödområde), Jo223 (c; norra Bohuslän och Dalsland), och Jo237 (m; Jämtland).

I motion Jo93 (c) yrkas att stödet till förädlingsindustrin fortsättningsvis skall utgå med 125 milj.kr. Motionärerna befarar att de ökade kostnader som förädlingsindustrin nu utsätts för, framför allt transportkostnaderna, kommer att slå på produktpriserna regionalt. Därför bör det regionala stöd som utgått till förädlingsindustrin inom prisregleringen inte tas bort (yrkande 3).

Enligt motion Jo94 borde fraktbidrag från sockerregleringsfonden utgå även till Gävleborgs län (yrkande 5).

Forskning och utveckling

I motionerna Jo61 (c) yrkande 4 och Jo62 (c) yrkande 5 yrkas på tillkännagivanden om jordbruksforskningen inom lantbruksuniversitetet. Forskning och utveckling kring odling av energigrödor och förbränningsteknik bör stödjas enligt motion Jo74 (m) yrkande 3. För Norrlands del bör då särskilt verksamheten vid Röbbäcksdalen uppmärksammas, framhåller motionären. Den norrländska odlingen av högvärdigt potatisutsäde bör stimuleras (yrkande 2). Enligt motion Jo80 (mp) yrkande 9 behövs det ett särskilt, väl tilltaget, statligt anslag riktat till just forskning och utveckling av jordbruk i norra Sverige. Särskilt angeläget är det enligt motionen att man slår vakt om och utvecklar den forskning som bedrivs bl.a. på Röbbäcksdalen och inom bl.a. Öjebypjektet. Enligt motion Jo821 (fp) yrkande 2 bör ett storskaligt odlingsprojekt av fibergröda (rörflen) på försök introduceras i Västernorrland. I motion Jo235 (vpk) yrkas på FoU-arbete om getnäringen (yrkande 2).

Glesbygdssöd och regional projektverksamhet

I motion Jo86 (s) framhålls att sedan åtgärdsprogrammet för jordbruket i norra Sverige slutförts kommer också möjligheten att stödja investeringar i kombinationsföretag i de delar av länen som inte ingår i glesbygdssödområdet att försvinna. Motionärerna förordar därför att de medel (100 milj.kr.) som enligt propositionen skall anvisas till kombinationsföretag inom jordbruket bör kunna användas i glesbygd inom det område som nuvarande Norrlandsstöd utgör. I motion Jo85 (m) framhävs jordbrukets betydelse för den regionala utvecklingen (yrkande 12). I vissa delar av landet är befolkningsunderlaget svagt, anför motionärerna. Marginella förändringar till följd av nedläggning av vissa jordbruksenheter kan därför innebära kraftiga försämringar av såväl kommersiell som offentlig service. I förlängningen kan detta innebära att arbetskraftsbehovet i andra näringar och verksamheter inte kan säkerställas.

Yrkanden om jordbrukets betydelse m.m. i olika regioner framställs i motionerna Jo87 (s,c; Gotland), Jo92 (s; Bohuslän) samt i de fristående motionerna Jo212 (s; Jämtland), Jo214 (c; södra Sverige) Jo215 (m; Norrbotten), Jo221 (m,c; Värmland), Jo222 yrkande 1 (c; konsekvensanalys för varje län), Jo225 (s; skogslänen), Jo226 (c; Kalmar län)

Jo227 (fp; Bohuslän), Jo242 (c; Skaraborgs län), Jo257 (c; Trelänsmotets utvecklingsgårdar), Jo268 (m; de areella näringarnas betydelse för landsbygden) och Jo271 (m; Värmland).

I motionerna Jo82 (m), Jo90 (c) och Jo91 (s) yrkas på tillfälligt stöd åt pälsdjursnäringen. Enligt motionerna är näringen för närvarande inne i en svår kris och behöver stöd, bl.a. med hänsyn till sysselsättningsmöjligheterna i de glesbygder där näringen utövas.

Utskottets överväganden

Utgångspunkter

Utskottet biträder regeringens förslag om det regionalpolitiska målet. Den nya livsmedelspolitiken skall bidra till regional utjämning av sysselsättning och välfärd. Genom en väl differentierad jordbruksproduktion i landet bidrar jordbruket till möjligheten att bevara en varierad och levande landsbygd. Särskilda insatser bör göras för glesbygden. Pristödet till jordbruket i norra Sverige bör vara kvar för att produktionen skall få en god geografisk spridning. Stöd till kombinationsverksamhet bör också lämnas.

Jordbruket i norra Sverige har en särskild regionalpolitisk betydelse som grundar sig på den mångfald av värden som näringen och dess verksamhet förknippas med. Jordbruket bidrar, förutom med den grundläggande produktionen av livsmedel, till att upprätthålla sysselsättning, befolkning och samhällsstruktur i dessa delar av landet. Jordbruket är betydelsefullt för livsmedelsberedskapen och har därutöver en viktig roll för att bevara landskapsbilden och de kulturella värden som hör samman därmed.

Utskottets bedömningar i den fortsatta framställningen överensstämmer i väsentliga delar med regeringens. Utvecklingen i glesbygdregionerna och särskilt i norra Sverige är avhängig av i vilken mån en ekonomisk, kulturell och social verksamhet kan upprätthållas. Att ett fungerande jordbruk finns kvar är av grundläggande betydelse i glesbygden. En förutsättning för detta är emellertid att samhällslivet i övrigt inte utarmas. De åtgärder som krävs från statsmakternas sida när det gäller jordbruksutskottets beredningsområde bör således innefatta både stöd åt näringen och stöd till kombinationsverksamheter. Bl.a. bör uppmärksammas att samhällsstrukturen bör vara så utformad att unga kvinnor väljer att stanna kvar resp. bosätta sig på landsbygden.

Utskottet har noterat de goda resultat som nåtts inom det treåriga särskilda åtgärdsprogrammet för stöd till jordbruk och kombinationsåtgärder i norra Sverige. Utskottet stödjer regeringens förslag att delar av programmet bör fullföljas inom ramen för ett utvidgat glesbygdstöd. Med hänsyn till att glesbygdstödet omfattar glesbygd i hela Sverige och således inte generellt kan tillämpas på jordbruksföretag inom hela stödområdet föreslår utskottet att ett särskilt anslag inrättas för uppföljning av det särskilda åtgärdsprogrammet.

Jordbruket i norra Sverige har, vilket även framhålls i propositionen, mindre gynnsamma förutsättningar i klimat- och bördighetshän-

seende jämfört med södra och mellersta Sverige. Flera faktorer bidrar å andra sidan till att gynna vissa typer av odling. Odlingen av utsädespotatis kan t.ex. bedrivas med framgång på grund av att de sjukdomar som hotar potatisen har sämre spridningsförutsättningar i det norrländska klimatet. Vidare har långdagsförhållandet sommartid positiva effekter för många grödor. Utskottet anser att ett till de rådande förhållandena väl anpassat jordbruk i norra Sverige bör kunna bedrivas med framtidstro och engagemang mot bakgrund av de naturliga förutsättningar som finns i regionen och med hänsyn till det stöd som lämnas i enlighet med förslagen i regeringens proposition och detta betänkande.

Prisstödet till jordbruket i norra Sverige

Som framgår av motionsredovisningen riktas inga principiella invändningar mot regeringens förslag att prisstödet konstruktion i huvudsak bibehålls i den utformning den nu har. Utskottet biträder förslaget. Utskottet noterar även att statens jordbruksnämnd fått regeringens uppdrag att lämna förslag om hur det särskilda prisstödet till jordbruket i norra Sverige bör utformas för att det skall vara möjligt att bevara ett livskraftigt jordbruk i dessa delar av landet.

Priserna på jordbruksprodukter kan i vissa fall komma att sjunka som en följd av en intern avreglering. Utskottet delar jordbruksministerns uppfattning att sådana förändringar inte får tillåtas påverka lönsamheten i det norrländska jordbruket i någon nämnvärd grad. Jordbruket i dessa delar av landet är särskilt känsligt för ändrade ekonomiska förutsättningar. Större prisförändringar skulle därför kunna ge negativa effekter på näringens framtida utveckling.

Norra Sverige kommer därigenom att i princip undantas från den produktionsanpassning som följer av den livsmedelspolitiska reformen. Utskottet delar även regeringens mening att prisstödet skall ses över varje år för att upprätthålla lönsamheten i det norrländska jordbruket.

I motionerna riktas invändningar mot prisstödet storlek. Utskottet delar i viss grad den oro som uttrycks i bl.a. motionerna Jo77 (c), Jo62 (c), Jo74 (m) och Jo86 (s) över den lönsamhetsminskning som förmärkts inom näringen under de senaste åren och som delvis hänger samman med avvecklingen av tvåprissystemet för mjölk. Som motionärerna framhåller bör ersättningen till producenterna justeras till en nivå som gör det möjligt att driva ett rationellt skött företag med acceptabel lönsamhet. Åtgärderna bör i första hand riktas mot att ge animalieproducenterna möjlighet att få rimlig lönsamhet.

Utskottet har i detta betänkande under avsnittet om omställningsåtgärder förordat att ett belopp om 600 milj.kr. utöver regeringens förslag tillförs jordbruket i form av ett bidrag per ko. För jordbruken inom stödområdet innebär förslaget en ökning av stödet med ca 115 milj.kr. Även getnäringen bör, vilket närmare utvecklas i det följande, få del av detta bidrag. Utskottet stöder även regeringens förslag att nuvarande stöd till förädlingsindustrin samordnas med prisstödet samt att jordbruksnämnden får i uppdrag att närmare analysera storleken av

merkostnaderna, främst vad avser transportkostnader för mjölk och kött. I det följande föreslår utskottet under avsnittet om glesbygdsstöd och regional projektverksamhet, utöver vad som förordas i propositionen, att det treåriga åtgärdsprogrammet för jordbruket i norra Sverige fullföljs under ytterligare en tvåårsperiod samt att riksdagen anvisar 50 milj.kr. för det kommande budgetåret i detta syfte. Tillsammans med den uppräknig av prisstödet med 6% som regeringen föreslår i propositionen och vad som i övrigt kommer jordbruket i norra Sverige till godo genom de åtgärder som vidtas till stöd för hela landets jordbruk — bl.a. det arealbaserade inkomststödet — bör enligt utskottets mening en god grund vara lagd för en förbättrad lönsamhet för Norrlandsjordbruket. De yrkanden som framställts om exportstöd i bl.a. motion Jo95 kan enligt utskottets mening besvaras med hänvisning till vad som anförs härom i det följande under avsnittet om omställningsåtgärderna.

Syftet med motionerna under detta avsnitt får därmed anses vara i väsentlig utsträckning tillgodosett. Någon ytterligare riksdagens åtgärd med anledning av motionerna Jo61 yrkandena 1 och 2, Jo62 yrkande 1, Jo74 yrkande 1 i motsvarande del, Jo77 yrkande 37 i motsvarande del, Jo86 yrkande 1, Jo94 yrkandena 1 och 3, Jo95 yrkandena 2—5 påkallas alltså inte. Med motsvarande motivering avstyrks de fristående motionerna Jo205, Jo209 yrkande 4, Jo243 yrkandena 1 och 2 samt Jo274 yrkande 17.

Riksdagen bör således med hänvisning till det anförda godkänna vad i propositionen förordats om prisstödet samt anvisa medel i enlighet med regeringens förslag.

Med anledning av motionerna om ökat stöd till getnäringen får utskottet anföra följande. Getnäringen är för närvarande av liten omfattning. Den har enligt utskottets mening utvecklingsmöjligheter genom att mjölken kan tillvaratas och förädlas på gårdarna. Dessa blir därigenom mindre beroende av dagliga mjölktransporter. Även i andra avseenden kan det finnas skäl att uppmuntra getskötseln som alternativ eller komplement till nötdjurs- och färskötsel. Utskottet anser att getnäringen bör erhålla ökat stöd. Stödet bör utgå som en del av prisstödet till jordbruket i norra Sverige. Jordbruksnämnden bör ges i uppdrag att närmare utreda frågan. I samband därmed föreligger skäl att se över även prisstödet till får- och lammkött. Riksdagen bör ge regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo235 yrkande 1, Jo256 och Jo219 yrkande 3. Någon anledning för riksdagen att särskilt anvisa medel enligt motion Jo235 yrkande 3 föreligger dock ej.

Utskottet avstyrker motion Jo94 yrkande 2 om halvårsvisa uppräknig av prisstödet.

Utskottet delar den mening som framförs i motion Jo80 (mp) att Norrlandsstödet är motiverat av beredskapsskäl. Som utskottet framhållit i inledningen till detta avsnitt är stödet motiverat även av andra skäl. Något särskilt uttalande från riksdagens sida med anledning av yrkande 24 i motionen påkallas ej.

När det gäller vilket *produktionsmål* som skall gälla för Norrlandsjordbruket ansluter sig utskottet till vad jordbruksministern anført, att antalet företag och dessas geografiska spridning i dag är sådan i norra Sverige att en fortsatt nedläggning av företag får långtgående effekter. Utskottet finner den tendens oroande som gör sig gällande i norra Sverige där nedläggningen av jordbruk sker i minst samma takt som motsvarande nedläggningar i de sydligare landskapen och, som jordbruksministern framhåller, måhända än snabbare. Med hänsyn till den stora betydelse jordbruket har för samhällsutvecklingen i Norrland finns det anledning att noga följa den fortsatta utvecklingen.

Utskottet är emellertid icke berett att, som yrkas i olika motioner, lägga fast som mål att 1984 års produktion skall återställas. En sådan målsättning torde i dagens läge ej vara meningsfull. Som framhållits i det föregående bör den samlade satsning som nu görs till förmån för jordbruket i norra Sverige få till följd att näringens lönsamhet höjs och att dess utöware vinner ökad framtidstro. Utskottet instämmer i jordbruksministerns uttalande att det är jordbrukarna själva och deras idéer och förmåga till förändringar och nyskapande som är den största tillgången i övergången till de nya förhållandena. Riksdagens beslut om stöd bör vara ägnat att främja näringens vidare utveckling. Någon särskild åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionerna Jo61 yrkande 3, Jo74 yrkande 1 i återstående del, Jo77 yrkande 37 i återstående del, Jo95 yrkande 1 och Jo209 yrkandena 1 och 2 synes icke påkallad.

Utskottet avstyrker även det förslag till produktionsmål som framförs i motion Jo80 yrkande 25.

Stödområdesindelningen

Statens jordbruksnämnd framförde under förberedelsearbetet inför 1989/90 års livsmedelspolitiska proposition vissa förslag om ändrad stödområdesindelning. Med hänsyn till det arbete som då pågick inom LAG inför den livsmedelspolitiska reformen föranledde förslaget emellertid ingen åtgärd från statsmakternas sida (prop. 1988/89:140, JoU25). Som framgår av redovisningen av innehållet i förevarande proposition har jordbruksnämnden i år fått i uppdrag att lämna förslag till utformningen av det särskilda prisstödet i norra Sverige. Uppdraget innefattar bl.a. eventuella justeringar i den geografiska områdesindelningen. Redovisningen bör vara avslutad senast den 15 juni 1990, och jordbruksministern avser återkomma till regeringen i frågan så snart redovisningen föreligger.

I motionerna framställs, som framgår av motionsredovisningen, olika förslag till justeringar i stödområdesindelningen. Utskottet finner för egen del att förslag till ändringar av prisstödet konstruktion och stödområdesindelningen kommer att vara av den betydelsen för jordbruket i norra Sverige att de bör redovisas för riksdagen. Utskottet förutsätter att regeringen återkommer med en sådan redovisning.

Med hänsyn till att arbete pågår inom den ansvariga myndigheten för att nå fram till en lämplig gränsdragning av stödområdet anpassad

till de ändrade förhållandena bör riksdagen icke göra något uttalande i denna fråga. Utskottet avstyrker således motion Jo68 yrkandena 32—33.

Riksdagen bör även avslå motionerna Jo62 yrkande 2, Jo201, Jo209 yrkande 3, Jo223 och Jo237 med samma motivering.

Regionalt stöd inom prisregleringen

Som framgår av den lämnade redovisningen av propositionen har statens jordbruksnämnd lämnat ett principförslag om hur stödet till förädlingsindustrin i norra Sverige skall utformas i fortsättningen. Utskottet anser liksom jordbruksministern att stödformerna för kött och mjölk bör samordnas med det statliga prisstödet. Utskottet delar även regeringens mening att förutsättningarna för äggproduktionen i norra Sverige måste bevaras och att jordbruksnämnden ges i uppdrag att lämna förslag om hur detta kan ske. Jordbruksnämnden bör som föreslås i propositionen även analysera storleken av förädlingsindustrins merkostnader och främst vad avser transportkostnaderna för mjölk och kött. Denna analys bör utgöra underlag för en fortsatt ersättning för förädlingsindustrins i norra Sverige merkostnader. Som jordbruksministern anför är det inte nu möjligt att beräkna den exakta budgetbelastningen.

Vad utskottet anfört i anslutning till regeringens förslag innebär att syftet med motion Jo93 yrkande 3 torde bli väsentligen tillgodosett. Någon ytterligare riksdagens åtgärd med anledning av detta motionsyrkande påkallas alltså icke.

Enligt propositionen bör sockerregleringsfonden få användas för fraktsubventionering till de fyra nordligaste länen och till Kopparbergs län. Utskottet avstyrker motion Jo94 yrkande 5 vari begärs att fraktbidrag från fonden skall utgå även till Gävleborgs län.

Forskning och utveckling

Utskottet har nyligen framlagt ett betänkande om forskning med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1989/90:90, JoU17). Utskottet erinrar i det betänkandet om den självständighet som tillkommer Sveriges lantbruksuniversitet och SJFR vad gäller prioritering av forskningsområdena. Utskottet vill i detta sammanhang peka på det värdefulla arbete som bedrivs inom lantbruksuniversitetets forskningsanläggning i Röbbäcksdalen och som inriktas huvudsakligen på grödor lämpliga att odla i norra Sverige. Utskottet delar den mening som framförs i motionerna, att den fortsatta utvecklingen av jordbruket i norra Sverige bör stödjas av en aktiv forskning och utvecklingsverksamhet beträffande val av grödor, inom djurhållningen och när det gäller att få fram alternativa odlingsformer. Utskottet utgår därvid från att det i fortsättningen liksom hittills även skall vara möjligt att bidra till finansiering av forskningsprojekt genom utnyttjande av bl.a. medel från det särskilda åtgärdsprogrammet. Exempel på ändamål som redan prioriteras i forskningssammanhang, såsom energi-grödor och förbränningsteknik samt fibergrödor, lämnas i motionerna

Jo74 resp. Jo821. Utskottet är heller inte främmande för att forskningsinsatser görs till förmån för getnäringen. Det är dock som framgår av det anförda icke riksdagens uppgift att ange prioriteringar för forskningssamhället. Med hänvisning till vad utskottet anförts bör riksdagen lämna motionerna Jo61 yrkande 4, Jo62 yrkande 5, Jo74 yrkande 3, Jo235 yrkande 2 och Jo821 yrkande 2 utan ytterligare åtgärd.

Motion Jo74 yrkande 2 får till viss del anses tillgodosedd med vad utskottet anförts i det föregående om värdet av en fortsatt fabrikspotatisodling utifrån bl.a. utsädesodlingen i norra Sverige. Motionsyrkandet bör ej föranleda någon särskild åtgärd.

Syftet med motion Jo80 yrkande 9 om särskilt anslag för forskning om odling i norrländska förhållanden får anses i viss mån tillgodosett med vad utskottet anförts. Något uttalande av riksdagen med anledning av motionsyrkandet är ej påkallat.

Glesbygdstöd och regional projektverksamhet

Utskottet har i yttrande till arbetsmarknadsutskottet överlämnat regeringens förslag om höjning av anslaget D 2. Regionala utvecklingsinsatser, för beredning. Samtidigt överlämnades ett antal motioner i samma fråga. Utskottet har därvid anförts följande.

Utskottet delar jordbruksministerns mening att det treåriga programmet för särskilt stöd till jordbruket i norra Sverige inneburit en värdefull stimulans för fortsatt verksamhet och sysselsättning i jord- och skogsbruk samt i s.k. kombinationsföretag. Utskottet har ingen erinran mot regeringens förslag till ytterligare förstärkning av anslaget till regionala insatser under tionde huvudtiteln. Eftersom detta anslag inte är tidsbegränsat och inte heller är begränsat till användning i norra Sverige förstärks härigenom möjligheterna att stödja jordbruksföretag med kombinationsverksamheter. Beslut om fördelningen av dessa medel på de olika länen bör ankomma på regeringen. De nya länsstyrelserna i vilka de nuvarande lantbruksnämnderna kommer att ingå som en integrerad del bör sedan fördela anvisade medel. Utskottet fäster stort avseende vid att medlen används för att stärka jordbruksnäringen och till verksamheter som drivs i kombination med jordbruksföretag.

När det gäller stödets omfattning förordar utskottet att riksdagen anslår medel i enlighet med regeringens förslag. Anslaget D2. Regionala utvecklingsinsatser under tionde huvudtiteln bör således utökas med 100 milj.kr. för att stödja jordbruk med kombinationsinsatser. För budgetåret 1990/91 bör av detta belopp 28 milj.kr. anvisas som stöd till sockerbruken på Öland och Gotland under ett särskilt anslag.

I flera motioner framhävs jordbrukets betydelse för den regionala utvecklingen. Är befolkningsunderlaget svagt kan marginella förändringar till följd av nedläggning av vissa jordbruksenheter innebära kraftiga försämringar av såväl kommersiell som offentlig service, anförts i motion Jo85 yrkande 12. I motion Jo86 yrkande 2 framhålls att möjligheten att stödja kombinationsföretag utanför glesbygden i stödområdet kommer att försvinna genom den konstruktion glesbygdstödet har.

Utskottet har under beredningen av ärendet stärkts i den uppfattning som redan framförts av jordbruksministern i propositionen, att

det s.k. åtgärdsprogrammet för jordbruket i norra Sverige avsatt mycket goda resultat genom att programmet varit säkrat under en treårsperiod och i övrigt kunnat utnyttjas flexibelt. Det är enligt utskottets mening angeläget att programmet kan fullföljas ytterligare med bevarande av nuvarande konstruktion. Utskottet förordar således att riksdagen beslutar att fullfölja programmet för ytterligare en tvåårsperiod och att 50 milj.kr. anslås för detta ändamål under ett särskilt anslag för budgetåret 1990/91.

Det anförda är ägnat att i väsentlig del tillgodose syftet med motionerna Jo85 yrkande 12 och Jo86 yrkande 2. Dessa påkallar således ingen ytterligare riksdagens åtgärd.

Utskottet biträder regeringens förslag att det särskilda regionala stödet till sockerbetsodlarna och sockerbruken på Öland och Gotland bör anvisas över budgeten för budgetåret 1990/91. Riksdagen bör således anvisa 28 milj.kr. enligt förslaget.

De yrkanden om jordbrukets betydelse i olika regioner som framställs i motionerna Jo87, Jo92, Jo212, Jo214, Jo215, Jo221, Jo222 yrkande 1, Jo225, Jo226, Jo227, Jo242, Jo257, Jo260 yrkande 3, Jo268 och Jo271 yrkande 1 bör med hänvisning till det anförda icke föranle da något särskilt yttrande från riksdagens sida.

Även motionerna Jo82, Jo90 och Jo91 om tillfälligt stöd åt pälsnäringen avstyrks. Pälsdjursnäringen som sådan tillhör inte jordbruksutskottets beredningsområde och omfattas ej av förslagen om en reformering av livsmedelspolitiken.

Startstöd till jordbrukare

Propositionen

Jordbruksministern framhåller i propositionen att särskilda problem kan uppstå under nyetableringsfasen för ett jordbruksföretag. Detta gäller särskilt i glesbygden där möjligheterna till kompletterande selsättning är små eller saknas. Behov av nyetableringar inom jordbruket kommer alltid att finnas i alla delar av landet. Mot den bakgrunden bör ett startstöd för nyetablerade brukare införas. Rängebidraget bör vara högst 5 procentenheter och kunna erhållas under längst fem år. Lantbruksstyrelsen bör ges i uppdrag att föreslå de närmare formerna för stödet.

Motionerna

Regeringens förslag om startstöd tillbakavisas av moderata samlingspartiet som i motion Jo85 yrkar avslag på propositionen i denna del (yrkande 27). I motion Jo56 (fp) yrkas att det föreslagna räntestödet skall utgå även till dem som startat sin verksamhet under 1980-talet och som är beroende av sin kvittningsrätt vilken kommer att reduceras enligt det nya skattesystemet (yrkande 4). Enligt motion Jo80 (mp) yrkande 26 bör någon form av etableringsstöd inrättas för Norrlandsjordbruket. Enligt motion Jo86 (s) bör startstödet utformas i likhet

med stödet till bostäder och hyresfastigheter, dvs. med bestämd ingångsränta, t.ex. 6%, som därefter stegvis trappas upp till marknadsränta.

Krav på införande av etableringsstöd har även framförts i de fristående motionerna Jo236 (c) och Jo243 (c) yrkande 3.

Utskottets överväganden

Utskottet delar regeringens uppfattning att behov föreligger av införande av ett startstöd vid nyetablering av jordbruksföretag. Behov torde föreligga i hela landet, och särskilt i glesbygden där möjligheterna till kompletterande sysselsättning är sämre än på andra håll. Utskottet tillstyrker alltså propositionen i förevarande del och avstyrker därmed motion Jo85 yrkande 27.

Utskottet är icke berett att biträda förslaget i motion Jo56 yrkande 4 om att utsträcka stödet till att omfatta redan etablerade jordbrukare. Den föreslagna ramen för stödet är begränsad och lär inte förslå till en utökning av kretsen bidragstagare enligt motionen. Ett bifall till motionen skulle vidare medföra administrativa svårigheter när det gäller att avgöra vilka etablerade jordbrukare som kan vara beroende av kvittningsrätten.

Utskottet avstyrker även motion Jo86 yrkande 3. Utskottet anser det lämpligt att utformningen av startstödet ansluter till det tidigare etableringsstödet som utgick under åren 1982—1985.

Syftet med motionerna Jo80 yrkande 26, Jo236 och Jo243 yrkande 3 tillgodoses i väsentliga delar genom regeringens förslag och påkallar således ingen vidare åtgärd från riksdagens sida.

Miljöfrågor m.m.

Propositionen

Enligt jordbruksministern främjar den livsmedelspolitiska reformen bl.a. en förbättrad miljö, ett mer varierat odlingslandskap, en ökad genetisk mångfald och ett bevarande av landskapets kulturvärden. Reformen bör även leda till större aktsamhet om de kulturvärden som inte kan regenereras om de en gång förstörts. En anpassning av produktionen till den inhemska efterfrågan leder till förbättringar i miljön. När betalning endast ges för efterfrågade varor och tjänster minskar incitamentet till ett intensivt utnyttjande av markresursen. Det lönar sig mindre att använda stora mängder bekämpningsmedel och handelsgödsel. Även andra markåtgärder såsom att flytta odlingshinder — stengärdesgårdar och stenrösen — kan komma att bli mindre lönsamma. Vidare framhålls att man med en förändrad livsmedelspolitik, med den inriktning som föreslagits, får den systemförändring som är nödvändig för att få till stånd ett miljövänligare jordbruk. Miljö- och landskapsfrågorna skall således i fortsättningen få en större tyngd. Betydelsen av ett fortsatt arbete för att minska användningen av bekämpningsmedel och de särskilda insatserna för landskapsvård betonas särskilt (se följande avsnitt). Jordbruksministern har för avsikt att

föreslå regeringen att statens naturvårdsverk ges i uppdrag att i samråd med lantbruksstyrelsen och riksantikvarieämbetet fortlöpande följa och utvärdera miljöeffekterna av den nya livsmedelspolitiken.

Beträffande användningen av kemiska bekämpningsmedel framhålls i propositionen att arbetet med att ytterligare minska hälso- och miljöriskerna vid användningen av bekämpningsmedel måste fortsätta. Enligt jordbruksministern kan samhället inte acceptera hälso- och miljörisker på grund av att det förekommer rester av bekämpningsmedel i grundvatten och vattendrag, i livsmedel och utanför bekämpade områden. Inte heller kan hälsorisker på grund av bekämpningsarbete accepteras. Den generella målsättningen att minimera hälso- och miljöriskerna vid bekämpningsmedelsanvändningen bör därför kompletteras med specifika åtgärdsprogram för att få till stånd en riskminskning inom vissa speciella problemområden. Jordbruksministern föreslår att lantbruksstyrelsen ges i uppdrag att i samråd med naturvårdsverket och kemikalieinspektionen ta fram underlag för att bedöma nämnda risker och att utarbeta de speciella program som kan behövas för att nå detta mål. Vidare betonas behovet av en fortsatt skärpt behovsprövning och risk-nyttovärdering vid godkännande av bekämpningsmedel. Enligt jordbruksministern måste det pågående arbetet med att reducera användningen av bekämpningsmedel intensifieras. Den halverade användning som nås under innevarande femårsperiod (1986—1990) innebär inte att alla risker vid användningen elimineras. Användningen av aktiv substans bör därför ytterligare halveras till strax efter mitten på 1990-talet. Regeringen har till miljöavgiftsutredningen (ME 1988:03) i februari 1990 överlämnat rapporten (Ds 1989:63) En ny livsmedelspolitik för överväganden i den del som avser avgifter på handelsgödsel och bekämpningsmedel. Enligt vad jordbruksministern erfarit avser utredningen att behandla frågan om konstruktionen av miljöavgifter på bekämpningsmedel och handelsgödsel i sitt slutbetänkande som skall redovisas senast den 1 juli 1990. Med hänsyn härtill får en förändring av miljöavgiftens konstruktion och storlek anstå. Jordbruksministern föreslår viss förstärkning i det pågående programmet. Ytterligare 15 milj. kr bör anvisas för ändamålet (se kommande avsnitt om anslagsfrågor).

Åkerholmar, vägkanter och dikesrenar utgör värdefulla och artrika områden i åkrarnas närhet. Ogräsbekämpningen medför att floran på åkerns kantzoner påverkas. Indirekt påverkas faunan av den förändrade floran. Särskilda skötselfåtgärder och utesluten kemisk bekämpning av delar av åkermarken kan behövas. Jordbruksministern har för avsikt att föreslå regeringen att lantbruksstyrelsen ges i uppdrag att i samråd med kemikalieinspektionen och naturvårdsverket utreda hur olika åtgärder skall utformas och vilken omfattning sådana områden eller kantzoner bör ha, hur de bör lokaliseras m.m. Uppdraget skall redovisas senast den 1 januari 1991.

Jordbruk och miljö är föremål för flera motionsyrkanden. Miljöpartiet framhåller i motion Jo80 att en satsning på biobränslen är positiv med hänsyn till att åkermark därigenom kan användas till annan produktion. Samma krav måste enligt motionärerna ställas på biobränsleproduktion som livsmedelsproduktion när det gäller användningen av konstgödsel. Den höga konstgödselanvändningen i dagens livsmedels- och energiskogsodling kan inte accepteras (yrkande 10). Lagringskapaciteten för stallgödsel måste ökas så att en så stor del som möjligt kan spridas på våren. Senast år 1993 bör alla gårdar med djurhållning ha lagringskapacitet för stallgödsel på minst 12 månader (yrkande 15). För större gårdar inom problemområden bör koncessionsplikt införas. Härigenom kan antalet djur i förhållande till den areal som är tillgänglig för spridning av stallgödsel, lagringskapacitet, ammoniakavgång och ensilagehantering kontrolleras (yrkande 16). Enligt motion Jo251 (m) beslutade riksdagen den 8 juni 1988 om miljöförbättrande åtgärder inom jordbruket. Bl.a. skall jordbruksföretagens lagringskapacitet för stallgödsel av miljöskäl höjas. De flesta åtgärderna skall genomföras under en övergångstid. Motionärerna framhåller att möjligheten att få kompensation för investeringarna i jordbruket är beroende av åtgärdernas ekonomiska utfall. De nya hårda kraven leder till en stor belastning för många lantbruk, såväl stora som små enheter. Riksdagen bör hos regeringen begära förslag till kompensation för miljöförbättrande åtgärder inom lantbruket i enlighet med tidigare riksdagsbeslut (yrkande 1). Regeringen bör dessutom utarbeta ett förslag om visst dispensförfarande såvitt avser miljöförbättrande åtgärder med hänsyn till den dåliga lönsamhet som råder inom jordbruksnäringen och näringens ovissa framtid (yrkande 2). I motion Jo822 (c) yrkande 26 framhålls att jordbruket kan hjälpa till att lösa miljöproblemen i andra delar av samhället. Biobränslen producerade på jordbruk kan exempelvis till viss del lösa koldioxidproblemet. Nya råvaror kan tas fram från jordbruket som ersätter exploateringen av ändliga resurser. Samhället måste enligt motionärerna ha en naturresursberedskap för att kunna hantera olika miljöhot. All brukningsvärd åkermark skall brukas. De naturliga variationerna i odlingslandskapet måste bibehållas och mångfalden i växt- och djurlivet värnas. Jordbrukspolitiken måste innehålla ett mål som tillgodoser detta. Växtföljden måste vara varierad och ge möjlighet att hålla marken bevuxen en större del av året. Sambandet mellan arealens storlek och djurhållningen måste stärkas.

I motion Jo68 (vpk) yrkas att riksdagen beslutar att den totala avgiften på bekämpningsmedel skall vara oförändrad och i sin helhet utgöras av en miljöavgift (yrkande 15). Motionärerna framhåller att prisregleringsavgifterna på handelsgödsel och bekämpningsmedel försvinner med prisregleringarna. De miljöavgifter som blir kvar bör då höjas så att den totala avgiftsnivån blir oförändrad. Ambitionen att minska användningen av handelsgödsel och bekämpningsmedel måste kvarstå. Dessa avgifter bör gå tillbaka till näringen. Bl.a. bör regeringen ges i uppdrag att lämna ett förslag om stöd till kalkning av jordbruksmark

som finansieras med dessa avgifter (yrkande 16). Enligt motion Jo77 (c) skall arbetet med att minska miljöbelastningen från jordbruket finansieras med avgifter på handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel. Syftet med miljöavgifterna är att minska användningen av handelsgödsel och av hälso- och miljöfarliga kemikalier. Inkomsterna från avgifterna skall användas till ökade insatser i fråga om forskning, rådgivning och miljöförbättrande åtgärder inom jordbruksområdet. Regeringen föreslår att regleringsavgiften på handelsgödsel omvandlas till en miljöavgift som går direkt till statskassan. Det är då viktigt att tidigare beslut följs så att medlen används till miljöförbättrande åtgärder inom jordbruket (yrkande 34). Miljöpartiet begär i motion Jo80 att regeringen skall utarbeta ett förslag om införande av miljöavgifter på såväl konstgödselkväve som bekämpningsmedel. För att lösa jordbrukets miljöproblem är det enligt motionärerna nödvändigt att förändra det konventionella jordbruket. Åtgärder måste redan nu vidtas för att drastiskt minska användningen av konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel. En sådan utveckling främjas i första hand genom användningen av ekonomiska styrmedel (yrkande 7). Konstgödselkväve bör beläggas med så höga avgifter att användningen minskar med 30% inom ett år (yrkande 12). På fem års sikt bör det vara möjligt att halvera användningen (yrkande 13). Jordbruket har stor del i samhällets kemikalieanvändning genom den omfattande användningen av kemiska bekämpningsmedel. Användningen skall minskas med minst 80% fram till år 1995. Hänsyn skall därvid tas till hur stor areal preparatet räcker till och inte bara till minskningen av antal kilo aktiv substans (yrkande 19). I motion Jo85 (m) yrkande 23 framförs krav på ett avskaffande av miljöavgifterna på bekämpningsmedel och handelsgödsel. Enligt motionärernas mening skall miljöavgifter ha ordentligt styrande effekt och dessutom användas för olika miljöförbättrande åtgärder. Den s.k. miljöavgiften på handelsgödsel och bekämpningsmedel uppfyller inte dessa krav och bör därför avskaffas. Samma krav har framförts i motion Jo274 (m) yrkande 5. Vidare yrkas att riksdagen hos regeringen skall begära en redovisning av användningen av hittills inlutna avgifter på bekämpningsmedel och handelsgödsel (yrkande 6).

Enligt motionärerna i motion Jo80 (mp) är fosfor ett nödvändigt näringsämne som tillförs jordbruksmarken framför allt i form av konstgödsel. Tillgången på fosfor är ytterst begränsad och fosfor bör därför beläggas med en råvaruskatt. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om sådan skatt (yrkande 6). Fosforgödsling är en betydande orsak till kadmiumspridning på åkrarna. Spridningen av kadmium kan minskas genom att man väljer råfosfat med lågt kadmiuminnehåll och genom rening vid tillverkningen av handelsgödsel. Ett bindande gränsvärde för kadmium i fosforgödsel måste införas (yrkande 17). Vidare yrkas att livsmedelsproduktion inte skall tillåtas på jordar som innehåller mer än 1 mg Cd/kg jord, torrsvikt (yrkande 18). I motionen framhålls vidare att kalkning av jordbruksmark kompenserar det kalcium som tas bort med skörden och det sura nedfall som luftföroreningarna ger upphov till. Motionärerna föreslår

därför att ett kalkningsbidrag skall utgå till jordbruket. Bidraget skall sättas i direkt relation till det sura nedfallet på berörd brukningsenhet (yrkande 20).

Utskottets överväganden

Kraven från samhället och jordbruksnäringen på fortlöpande effektiviseringar och rationaliseringar inom jordbruket har drivit upp produktionen så att vi i dag har såväl miljöproblem som överskottsproblem. De selektiva åtgärder som riksdagen tidigare har beslutat om på jordbruksmiljöområdet kan ses som en inledning av arbetet med att ställa om jordbruket mot ökad variation i landskapet, minskad miljöbelastning och bevarande av värdefulla natur- och kulturmiljövärden. Våren 1988 beslutade riksdagen om miljöförbättrande åtgärder i jordbruket (prop. 1987/88:128, JoU24, rskr. 374). Åtgärderna avsåg bl.a. regler för djurhållning, lagring och spridning av stallgödsel, ökad andel bevuxen åkermark, växtodlings- och gödslingsplanering samt minskad användning av handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel. Åtgärderna skall i huvudsak vara genomförda fram till år 1995. Reglerna för lagring och spridning av stallgödsel har beräknats leda till en halvering av kväveläckaget från åkermark till år 2000. Lantbruksstyrelsen har nyligen redovisat ett förslag till uppföljning av beslutet om miljöförbättrande åtgärder. Förslag till ytterligare åtgärder kan efter sedvanlig beredning förväntas i samband med den kommande miljöpolitiska propositionen våren 1991.

Ett syfte med en reformerad livsmedelspolitik måste enligt utskottets mening vara en förbättrad miljö, ett mer varierat odlingslandskap, en ökad genetisk mångfald och bevarande av landskapets kulturvärden. Reformen bör även främja aktsamhet om de kulturvärden som inte kan regenereras om de en gång förstörts. En anpassning av produktionen till den inhemska efterfrågan bör leda till förbättringar i miljön. Den minskade spannmålsproduktionen bör exempelvis kunna medföra en reduktion av växtnärläckaget. En satsning på biobränslen och bioenergi bör indirekt kunna resultera i förbättringar för miljön. Incitamentet till ett intensivt utnyttjande av markresursen försvinner, och det lönar sig mindre att använda stora mängder bekämpningsmedel och handelsgödsel. En livsmedelspolitik som inte ensidigt främjar en överskottsproduktion bör även stimulera till användning av marken för annan odling. Det ger ökade möjligheter att satsa på olika nischer inom ramen för det enskilda jordbruksföretaget. Marknaden ställer i allt högre grad krav på att livsmedlen är miljövänligt producerade. Utskottet ansluter sig med det anförda till de allmänna utgångspunkter för den nya livsmedelspolitikens miljömål som redovisats i regeringens förslag. Med beaktande av det av jordbruksministern aviserade uppdraget till naturvårdsverket att fortlöpande följa och utvärdera miljöeffekterna av den nya livsmedelspolitiken kan uppsatta miljömål enligt utskottets mening förväntas ge ökade möjligheter att i allt väsentligt tillgodose syftet med motion Jo822 yrkande 26.

Utskottet utgår från att miljökraven på odling av energigrödor måste ställas lika högt som när det gäller mera traditionell jordbruksproduktion. Mot bakgrund härav bör motion Jo80 yrkande 10 för närvarande inte föranleda någon särskild åtgärd. Motionen avstyrks i berörd del.

Bidragsbehovet för stallgödselanläggningar beräknas av lantbruksstyrelsen för innevarande budgetår till 25–30 milj.kr. Behovet har varit lägre än väntat. Under kommande budgetår räknar lantbruksstyrelsen med en ökad tillströmning av ärenden samtidigt som tidigare reservationsanslag för åren 1988/89 och 1989/90 bedöms täcka behoven. Mot bakgrund av det anförda och med hänsyn till den förnyade prövning som aktualiseras i samband med den miljöpolitiska propositionen våren 1991 avstyrks motion Jo80 yrkande 15.

Med anledning av motion Jo80 yrkande 16 vill utskottet anföra följande. Enligt 8 a § miljöskyddslagen (1969:387) får regeringen om det från allmän synpunkt är särskilt angeläget att skydda ett mark- eller vattenområde som är utsatt för miljöfarlig verksamhet förklara området och dess närmaste omgivning som miljöskyddsområde. För ett sådant område skall regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, länsstyrelsen ge närmare föreskrifter om skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått i övrigt för verksamheter inom området. Av 3 § miljöskyddsförordningen (1989:364) följer att tillståndsplikt bl.a. gäller beträffande anläggning för djur med utrymme för mer än 100 djurenheter. Enligt utskottets bedömning är syftet med motion Jo80 yrkande 16 med det anförda i allt väsentligt tillgodosett. Yrkandet påkallar således ingen ytterligare riksdagens åtgärd.

Riksdagens beslut om en ny djurskyddslag m.m. (prop. 1987/88:93, JoU22, rskr. 327) och om miljöförbättrande åtgärder i jordbruket (prop. 1987/88:128, JoU24, rskr. 373) innehåller bl.a. bestämmelser som stärker djurskyddet resp. minskar jordbrukets negativa miljöpåverkan. Dessa bestämmelser samt regeringens och lantbruksstyrelsens föreskrifter med anledning av riksdagsbesluten innebär krav på åtgärder som får ekonomiska konsekvenser för jordbruket. Riksdagsbesluten innebär också att frågor om kompensation till jordbruket för eventuella merkostnader får tas upp i den takt kostnaderna uppkommer och registreras. I beslut den 9 november 1989 uppdrog regeringen åt statens jordbruksnämnd att i samråd med lantbruksstyrelsen utreda möjligheterna att identifiera och registrera kostnads- och intäktsändringar för jordbruket till följd av ovannämnda åtgärder. Jordbruksnämnden redovisade sitt uppdrag den 12 januari 1990. Nämnden lämnar i utredningen bl.a. vissa förslag till förbättringar av beräkningsunderlagen. Regeringen beslutade den 5 april 1990 att ge jordbruksnämnden och lantbruksstyrelsen i uppdrag att i samråd utveckla beräkningsunderlag i enlighet med de förslag som tidigare lämnats av jordbruksnämnden. Myndigheterna skall även redovisa hittills uppkomna kostnader för jordbruket till följd av ovannämnda åtgärder. De skall vidare lämna förslag till hur en eventuell kompensation skall ges. Uppdraget skall redovisas senast den 15 september 1990. Utskottet

finner mot bakgrund av det anförda inte anledning att nu föreslå riksdagen någon åtgärd i anledning av motion Jo251. Motionen avstyrks.

Som redovisats i propositionen avser miljöavgiftsutredningen att behandla frågan om konstruktionen av miljöavgifter på bekämpningsmedel och handelsgödsel i sitt slutbetänkande som skall redovisas senast den 1 juli 1990. Med hänsyn härtill föreslår jordbruksministern utöver viss förstärkning i det pågående programmet inte någon förändring av miljöavgiftens konstruktion eller storlek. Utskottet anser i likhet med jordbruksministern att det pågående utredningsarbetet bör avvaktas. Motionerna Jo68 yrkandena 15 och 16, Jo77 yrkande 34, Jo80 yrkandena 7, 12 och 13, Jo85 yrkande 23 och Jo274 yrkandena 5 och 6 avstyrks.

Med det anförda avstyrks även motion Jo80 yrkande 6.

Verksamheten inom bekämpningsmedelsområdet utgörs till övervägande del av aktiviteter inom handlingsprogrammet för att minska hälso- och miljöriskerna vid användningen av bekämpningsmedel, det s.k. halveringsprogrammet. Det övergripande målet för halveringsprogrammet är att reducera riskerna. Ett delmål är att halvera användningen fram till år 1990. Inom ramen för programmet bedrivs en rad olika aktiviteter. Alla som yrkesmässigt använder bekämpningsmedel år 1990 skall ha utbildning och behörighet härför. För att minska doser och arbetsmiljörisker genomförs ett frivilligt funktionstest av lantbrukssprutor. Rådgivning lämnas om spridningsmetoder m.m. För att behövsanpassa den kemiska bekämpningen har prognos- och varningsverksamhet utvecklats. Vidare bedrivs forskning om reducerad användning av ogräsmedel som utgör den största delen av de bekämpningsmedel som används i jordbruket.

I likhet med jordbruksministern anser utskottet att arbetet med att ytterligare minska hälso- och miljöriskerna med användningen av kemiska bekämpningsmedel måste fortsätta med hög ambitionsnivå. Hälso- och miljörisker på grund av bekämpningsmedelsrester i grundvatten och vattendrag, i livsmedel och utanför bekämpade områden kan inte accepteras. Utskottet ansluter sig till jordbruksministerns bedömning att den generella målsättningen att minimera hälso- och miljöriskerna vid bekämpningsmedelsanvändningen måste kompletteras med specifika åtgärdsprogram för att få till stånd en riskminskning inom vissa speciella problemområden. Det i propositionen aviserade uppdraget till lantbruksstyrelsen att ta fram underlag för en bedömning av nämnda risker och att utarbeta de speciella program som kan behövas bör kunna skapa goda förutsättningar för en ytterligare minskning av de med bekämpningsmedelsanvändningen förenade riskerna. Den halverade användning som nås under innevarande femårsperiod (1986–1990) innebär inte att alla risker vid användningen elimineras. Utskottet anser i likhet med jordbruksministern att användningen av bekämpningsmedel bör ytterligare halveras. Med det anförda avstyrks motion Jo80 yrkande 19 i den mån den inte kan anses tillgodosedd.

Frågan om kadmium i handelsgödsel m.m. har vid ett flertal tillfällen varit föremål för utskottets behandling (se bl.a. 1989/90:JoU3). Vad utskottet tidigare anfört synes i allt väsentligt kunna tillgodose syftet med motion Jo80 yrkande 17. Motionen avstyrks i berörd del.

Med samma motivering avstyrks även motion Jo80 yrkande 18.

Utskottet har i flera sammanhang framhållit att försurningen är ett av våra allvarligaste miljöproblem. I samband med riksdagens behandling av regeringens proposition om miljöpolitiken inför 1990-talet tillstyrkte utskottet förslag om kalkningsverksamhetens allmänna inriktning. Åtgärderna skulle i första hand inriktas på att återställa vatten som skadats av försurningen samt förhindra att fler sjöar försurades. För att optimera kalkningsverksamheten och för att öka kunskaperna om kalkningens effekter m.m. skulle medel inom kalkningsanslaget omprioriteras till förmån för forskning och uppföljning. En effektivisering av den fortsatta kalkningsverksamheten förväntades som ett resultat av förbättrad bidragshantering, uppföljning och fastställd inriktning (JoU 1987/88:23). Utskottet har även framhållit att kalkningsverksamheten i avvaktan på nationella och internationella åtgärder som resulterar i en minskad försurning utgör ett uppehållande försvar som på kort sikt bör fortsätta med samma inriktning som hittills (1988/89:JoU13). I samband med behandlingen av budgeten för år 1990/91 vidhöll utskottet denna inställning och erinrade samtidigt om naturvårdsverkets arbete med en reviderad aktionsplan mot luftföroreningar och försurning (1989/90:JoU15). Planen har redovisats i mars 1990 och är nu föremål för överväganden inom regeringskansliet. Med det anförda avstyrks motion Jo80 yrkande 20.

Landskapsvård m.m.

Propositionen

Den nya livsmedelspolitiken innebär enligt jordbruksministern bl.a. att samhället i fortsättningen endast skall betala för efterfrågade varor och tjänster. I de fall natur- eller kulturmiljövården i odlingslandskapet hotas till följd av att brukaren har för avsikt att t.ex. plantera skog på marken bör samhället ta ett ökat ansvar för att ifrågavarande mark även fortsättningsvis hålls i hävd. Den fortsatta hävden skall säkerställas genom att länsstyrelserna träffar avtal med berörda brukare. Avtalen bör tills vidare vara civilrättsliga. Generella ersättningar eller bidrag per ha eller djur bör enligt jordbruksministern inte betalas ut. Grunderna för ersättning kan, liksom behovet, variera från fall till fall. I vissa fall bör även omkringliggande mark kunna komma i fråga för ersättning om länsstyrelsen bedömer att marken i fråga är av vikt för att kunna skapa den helhetsbild av landskapet som natur- eller kulturmiljövården kräver. Utgångspunkten är enligt jordbruksministern att avtal endast träffas om det innebär att nationellt intressanta natur- och kulturmiljövården i landskapet kan säkerställas. Landskapsvårdserättningen skall säkerställa värdefulla miljöer som innehåller fastlagda kvaliteter från naturvårds- eller kulturmiljövårdssynpunkt. Anslaget

skall i huvudsak användas till markvård, och användningen skall präglas av en helhetssyn. Vidare bör myndigheterna samråda med kommunerna som också har ett ansvar för natur- och kulturmiljövården. Länsstyrelsen bör ha möjlighet att inom ramen för de medel som anslås för landskapsvårdande åtgärder själv gå in och aktivt bevara vissa naturtyper.

Jordbruksministern föreslår för budgetåret 1990/91 ett anslag till landskapsvårdande åtgärder på 100 milj.kr. För de följande budgetåren (1991/92 och 1992/93) beräknas medelsbehovet till 200 resp. 250 milj.kr. Bidragets storlek åren därefter får bedömas när närmare erfarenheter vunnits. Regeringen fördelar anslaget till länsstyrelserna efter förslag från naturvårdsverket. Förslaget skall utarbetas gemensamt med riksantikvarieämbetet och lantbruksstyrelsen. Naturvårdsverket bör enligt jordbruksministern ges i uppdrag att i samarbete med sist nämnda myndigheter kontinuerligt följa användningen av medlen samt utvärdera effekterna och behovet av landskapsvårdsersättningen.

I propositionen framhålls att alternativ odling medför positiva effekter för miljön och utgör exempel på odlingssystem som i högre utsträckning än den konventionella odlingen är i samklang med naturen. Odlingens formen bidrar också till att utveckla icke kemiska bekämpningsmetoder. Regeringen har vid lantbruksstyrelsen inrättat ett råd för alternativ odling. I rådet är bl.a. representanter för olika alternativodlarorganisationer, LRF, Trädgårdsnäringens riksförbund, Sveriges lantbruksuniversitet och handeln företrädna. Stöd till alternativ odling ges även med rådgivning genom lantbruksnämndernas försorg. För detta ändamål har 6 milj.kr. anslagits för budgetåret 1990/91. Medlen får även användas till informations- och utvecklingsinsatser för att främja avsättningen av alternativt odlade produkter. Vidare har avsatts 1 milj.kr. till ett treårigt stöd för uppbyggnad av kontrollverksamhet för alternativt odlade jordbruksprodukter. För olika forsknings- och försöksprojekt på alternativodlingens område har 16,3 milj.kr. avsatts. En speciell professur i alternativ odling har inrättats vid skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR) med placering vid lantbruksuniversitetet. För att ytterligare stimulera en övergång till alternativ odling har regeringen i januari 1989 beslutat om ett speciellt ekonomiskt stöd för omläggning till alternativ odling. Stöd utgår under tre år för de arealer som under de kommande fem åren läggs om till alternativ odling.

Motionerna

Motionärerna i motion Jo85 (m) yrkande 24 betonar att anslaget för landskapsvårdande åtgärder måste användas på ett ändamålsenligt sätt. Bidraget skall vara betesbaserat, och lantbruksstyrelsen skall svara för anslagets fördelning. Behovet av en fortsättning och utökning av det s.k. NYLA-programmet betonas i motion Jo244 (m) yrkande 4. I motion Jo269 (m) framhålls att stödsystemet inom jord- och skogsbruksnäringen bör ges en sådan utformning att kulturlandskapets öppna karaktär kan bibehållas. I motion Jo56 (fp) yrkas att riksdagen

för budgetåret 1990/91 under fjortonde huvudtiteln för landskapsvårdande åtgärder anslår 50 milj. kr mer än regeringen föreslagit eller således 150 milj.kr. Motsvarande höjning skall göras för de följande två budgetåren (yrkande 13). I motion Jo62 (c) yrkande 4 krävs att stödet för landskapsvård utformas på ett sådant sätt att det ger ett långsiktigt åtagande att hålla markerna öppna i skogs- och mellanbygder. Bidraget borde gå dels till stöd i enlighet med regeringens förslag, dels till stöd för betes- och vallproduktion. För detta ändamål bör ytterligare medel tillföras, och efter ett par år bör anslaget vara 500 milj. kr per år. Företag i skogs- och mellanbygd måste enligt motionären i motion Jo73 (c) yrkande 2 ersättas för landskapsvården. Ett bevarande av det öppna och artrika landskapet förutsätter en stor betande kreatursstam. Ifrågavarande ersättning bör knytas till djurproduktion och vara kopplad till vall/betesareal. Riksdagen bör för budgetåret 1990/91 anvisa 250 milj.kr. Därefter bör anslaget höjas upp till 500 milj.kr. Finansieringen skall ske över statsbudgeten. Motsvarande krav återkommer även i motion Jo84 (c) yrkande 2. Medlen för landskapsvård måste enligt motionärerna i motion Jo77 (c) användas på ett sådant sätt att det ger ett långsiktigt åtagande att hålla markerna öppna i skogs- och mellanbygden. Bidraget bör delas upp i två bidragsformer. En del skall gå till landskapsvård i enlighet med propositionen för öppethållande av åker i skogs- och mellanbygder. Ersättningen till enskilda jordbrukare bör få en stark koppling till produktionen av mjölk; nötkött och får. En del av bidraget skall gå till bidrag av den typ som utgår genom det s.k. NOLA-bidraget. Under regleringsåret 1990/91 bör landskapsstödet kunna utgå med 250 milj.kr. Efter något år bör stödet kunna uppgå till 500 milj.kr. per år och finansieras över statsbudgeten (yrkande 28). I motion Jo97 (c) yrkas att det till stöd för landskapsvårdande åtgärder för budgetåret 1990/91 skall anvisas 250 milj.kr. Under de följande åren skall anslaget höjas till 500 milj.kr. Finansieringen skall ske över statsbudgeten (yrkande 1). Enligt motion Jo68 (vpk) yrkande 17 bör den av regeringen föreslagna landskapsvårdande ersättningen på ett tydligare sätt kopplas till vallodling och produktion av mjölk, nötkött och får. Vidare yrkas att riksdagen till landskapsvårdande ersättning anslår 500 milj.kr. (yrkande 18). Enligt motionärerna i motion Jo80 (mp) finns det inga klara riktlinjer för hur anslaget till landskapsvård skall användas. Ersättning skall utgå till de för artbevarandet mest angelägna markerna. Jordbruksmarkerna i skogs- och mellanbygden har särskilt stor betydelse för landskapsbilden och artrikedomen och skall därför prioriteras. Stor hänsyn skall tas till de inhemska husdjurslantraserna (yrkande 22). Programmet för landskapsvård bör utvärderas efter tre år (yrkande 23). Utöver regeringens förslag för budgetåret 1990/91 bör ytterligare medel avsättas med 200 milj.kr., 300 milj.kr. och 400 milj.kr. för de kommande budgetåren 1991/92, 1992/93 resp. 1993/94. Anslaget för budgetåret 1994/95 skall enligt motionärerna vara 500 milj.kr. och därefter bibehållas (yrkande 21). I motion Jo69 (s) yrkande 1 framhålls att landskapsprogrammets medel skall kunna utnyttjas av länsstyrelserna för anskaffande av bättre beslutsunderlag i synnerhet inom kulturmiljövårdens område. Motionärerna betonar

vidare att den av regeringen föreslagna målformuleringen för livsmedelspolitiken vad gäller hänsynen till kulturmiljövård inte ger tillräcklig ledning. Målformuleringen behöver därför förtydligas (yrkande 2).

I motion Jo77 (c) yrkande 29 föreslås att stödet för naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet (NOLA) skall utgå med 40 milj.kr. per år. Stödet skall användas för att bevara flora och fauna i hagmarker m.m. Enligt motion Jo68 (vpk) bör man skilja på den NOLA-ersättning som i dag kan utgå och den av regeringen föreslagna ersättningen för landskapsvård. Den förra bör avse ett mer utpräglat art- och biotopbevarande arbete. Även detta anslag behöver utökas, och riksdagen bör därför till NOLA-ersättning anslå, utöver vad som tidigare beslutats, 20 milj.kr. (yrkande 19).

Den alternativa odlingen och dess framtid är föremål för ett antal motionsyrkanden. Enligt motion Jo272 (fp) yrkande 1 behövs medel för befintlig och utvidgad rådgivning om alternativa odlingsformer under Biodynamiska föreningens ansvar. Den påbörjade statliga rådgivningen baseras på ideella organisationers forsknings- och utbildningsarbete. Möjligheterna att bedriva fri forskning om alternativt jordbruk är avgörande för odlingens framtid. Det är främst vid Nordisk Forskningsring för Biodynamisk odling i Järna som kunskaper om ett jordbruk utan kemiska tillsatser tagits fram och prövats. Den av staten önskade omställningen till ett mer giftfritt jordbruk måste åtföljas av större generositet och stöd åt denna forskning. Resurser bör därför tilldelas Nordisk Forskningsring för Biodynamisk odling (yrkande 2). I motion Jo77 (c) yrkande 30 framförs krav på ett fortsatt stöd till alternativ odling. Samhällets stöd till den alternativa odlingen får enligt motionärerna inte vara kortsiktigt. Omlägningsfasen är längre än de tre år som omfattas av nuvarande stöd, och de ekonomiska problemen är störst under den första tiden efter omläggningen. Stödet till alternativ odling måste därför utgå även fortsättningsvis. Medel för detta bör tas från omställningsbidraget. I motion Jo259 (c) framhålls behovet av stöd till alternativodlarnas organisationer. Det är deras kunskap och praktiska erfarenhet som samhället till stora delar lutar till när det gäller att lägga om jordbruket i mer biologisk riktning. Motionärerna i motion Jo68 (vpk) kräver att regeringen utarbetar ett förslag till samlat program för att stimulera till ökad alternativ odling. Det behövs en mer långsiktigt verkande stimulans till den alternativa odlingen. Ett samlat program skall inbegripa åtgärder inom rådgivning, information, utbildning och omställningsersättning (yrkande 20). Riksdagen bör för marknadsföring och kontroll av alternativt odlade produkter till lantbruksstyrelsen anslå 5 milj.kr. årligen under omställningsperioden (yrkande 21). I motion Jo267 (vpk) yrkas att ett långsiktigt stöd till alternativ odling inrättas (yrkande 1). Riksdagen bör hos regeringen begära förslag till utformningen av ett sådant stöd (yrkande 2). Riksdagen bör även reservera medel på 1 000-kronorsanslag för stöd till alternativ odling (yrkande 3). Vidare bör ett stöd till alternativ produktion av frukt och grönsaker inrättas, och regeringen bör utforma ett förslag till utformning av ett sådant stöd (yrkandena 4 och 5).

Vidare bör riksdagen anslå 5 milj.kr. för stöd till alternativ produktion av frukt och grönsaker (yrkande 6). Enligt motionärerna i motion Jo80 (mp) befinner sig jordbruket i en pressad ekonomisk situation, och vissa miljöavgifter bör föras tillbaka i sin helhet till jordbruket. Detta kan ske i form av arealersättning och omställningsstöd till ekologiskt lantbruk (yrkande 14). Vidare framhålls att en lösning av jordbrukets miljöproblem förutsätter en förändring av det konventionella jordbruket. En total övergång till ekologiskt lantbruk (alternativ odling) tar tid att genomföra. Omlägningsstöd skall enligt motionärerna utgå till ekologiskt lantbruk (yrkande 34). Enligt motion Jo249 (mp) har rådgivningen en nyckelfunktion i utvecklingen av den ekologiska odlingen. En fortsatt seriös satsning på rådgivare som är specialiserade på ekologisk odling kommer att inverka positivt på odlingens utveckling. Rådgivningen bör därför byggas ut (yrkande 1). Kontrollföreningen för alternativ odling (KRAV) har enligt motionärerna svårt att klara kontrollen av ekologiskt odlade produkter. KRAV omfattar samtliga ekologiska odlingsformer. KRAV-märkning är en viktig konsumentupplysning och staten bör stödja verksamheten ekonomiskt (yrkande 2). Riksdagen bör uttala sig för ett fortsatt omställningsstöd i någon form till ekologiskt lantbruk (yrkande 3). I motion Jo210 (s) yrkas att lantbruksnämnderna tillförs konsulenttjänster i alternativ odling.

Utskottets överväganden

Enligt gällande bestämmelser i naturvårdslagen (1964:822) är det möjligt att ingripa för att skydda och vårda odlingslandskapet. Detta kan ske t.ex. genom bildandet av naturreservat eller naturvårdsområde. När länsstyrelsen beslutar om bildande av naturreservat kan den föreskriva vissa inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheten liksom att vissa åtgärder vidtas. Bestämmelserna om naturreservat innebär även att kulturvärden i landskapet kan skyddas. Åtgärder kan även vidtas för att skydda eller vårda naturmiljön genom att länsstyrelsen avsätter områden till naturvårdsområde. Fastighetsägaren är i sådana fall skyldig att tåla vissa inskränkningar i nyttjandet och visst intrång. Kommunerna har rätt, efter delegation från länsstyrelsen, att själva bilda naturreservat eller naturvårdsområde. Naturvårdslagen har genomgått en översyn (ME 1988:04) som syftar till att kartlägga om den nuvarande lagstiftningen tar till vara naturvårdens intressen i tillräcklig omfattning. Den skall även innehålla överväganden om kulturmiljövårdens intressen. Arbetet har nyligen redovisats (SOU 1990:35).

Regeringen har den 21 december 1989 uppdragit åt statens naturvårdsverk att utarbeta en aktionsplan för naturvården. Av de av regeringen angivna riktlinjerna för arbetet framgår att bl.a. alla förekommande naturtyper bör säkerställas så att de kan bibehållas i ekologisk stabilitet. Särskild uppmärksamhet bör ägnas bl.a. vissa miljöer i odlingslandskapet med stora natur- och kulturvärden. Natur-

vårdsverket skall senast den 1 september 1990 redovisa vilka åtgärder som vidtagits och behöver vidtas för att säkerställa en långsiktig hus-hållning med naturresurser och för att bevara naturtyper och arter.

Den nya livsmedelspolitiken innebär bl.a. att samhället i fortsättningen endast skall betala för efterfrågade varor och tjänster. Den areal som vid en avreglering kommer att överföras till annan användning bidrar i dag till att hålla landskapet öppet och innehåller vissa natur- och kulturmiljövärden. Samhället bör i fortsättningen till viss del ta ett ökat ansvar för att den marken även fortsättningsvis hålls i hävd. Utskottet anser i likhet med jordbruksministern att den fortsatta hävden av ifrågavarande arealer bör kunna säkerställas genom att länsstyrelserna träffar avtal med den berörda brukaren om viss ersättning för det landskapsvårdande arbetet. Samtidigt bör framhållas att grunden för en fungerande landskapsvård måste vara ekonomiskt bärkraftiga jordbruksföretag. Områden för avtal om landskapsvård måste väljas så att de underlättar bibehållandet av ett levande jordbruk under över-skådlig framtid. Ersättning bör framför allt utgå till aktiva jordbrukare med betesdrift och djurproduktion. Helhetsbilden av landskapet som kulturbärare är viktig. Generella ersättningar, dvs. ersättningar som ej regleras i individuella avtal, bör inte betalas ut. Grunderna för ersättning kan, liksom behovet, variera från fall till fall. Utskottet anser i likhet med vad som anförs i propositionen att regeringen skall fördela anslaget till länsstyrelserna efter förslag från naturvårdsverket gemensamt med lantbruksstyrelsen och riksantikvarieämbetet. Genom de föreslagna ersättningarna för landskapsvård och i kombination med de möjligheter naturvårdslagen erbjuder samt frivilliga åtaganden från bl.a. kommunerna kommer det enligt utskottets mening att finnas goda möjligheter att säkerställa värdefulla områden i odlingslandskapet. Samtidigt bör framhållas att denna verksamhet under den första tiden torde få karaktären av en försöksverksamhet. Jordbruksminis-terns aviserade uppdrag till naturvårdsverket att i samarbete med riksantikvarieämbetet och lantbruksstyrelsen kontinuerligt följa användningen av medlen samt utvärdera effekterna och behovet av landskapsvårdsersättningen kan således komma att ge anledning till en ytterligare prövning av denna ersättningsform. Enligt utskottets mening föreligger en betydande samstämmighet mellan å ena sidan den av riksdag och regering eftersträlvade ambitionsnivån i dessa frågor och å andra sidan de bedömningar som ligger till grund för de krav som förs fram i motionerna Jo62 yrkande 4 i motsvarande del, Jo68 yrkande 17, Jo69 yrkandena 1 och 2, Jo73 yrkande 2 i motsvarande del, Jo77 yrkande 28 i motsvarande del, Jo80 yrkandena 22 och 23, Jo84 yrkande 2 i motsvarande del, Jo85 yrkande 24 och Jo269. Utskottet avstyrker motionsyrkandena i den mån de inte kan anses tillgodosedda med det anförda.

Som framgår av redovisningen ovan innebär regeringens förslag att särskilda resurser skall avsättas för ersättning till landskapsvård. Jordbruksministern föreslår för budgetåret 1990/91 ett anslag på 100 milj.kr. till landskapsvårdande åtgärder. För budgetåren 1991/92 och

1992/93 beräknar jordbruksministern medelsbehovet till 200 resp. 250 milj.kr. Som utskottet tidigare framhållit bör verksamheten med landskapsvård till viss del betraktas som försöksverksamhet. Utskottet anser sig därför inte nu ha anledning till annan bedömning än jordbruksministern när det gäller behovet av medel för verksamheten. Storleken på bidrag kommande år får bedömas när närmare erfarenheter vunnits. Mot bakgrund av det anförda godtar utskottet regeringens förslag om medelsanvisning till landskapsvårdande åtgärder för budgetåret 1990/91 samt lämnar utan erinran vad som i övrigt anförts beträffande framtida medelsbehov. Motionerna Jo56 yrkande 13, Jo62 yrkande 4 i motsvarande del, Jo68 yrkande 18, Jo73 yrkande 2 i motsvarande del, Jo77 yrkande 28 i motsvarande del, Jo80 yrkande 21, Jo84 yrkande 2 i motsvarande del och Jo97 yrkande 1 avstyrks.

Mot bakgrund av det anförda avstyrks även motion Jo244 yrkande 4.

Utskottet har vid flera tillfällen framhållit det gamla kulturlandskapets stora betydelse för skapandet av en god livsmiljö (exempelvis 1989/90:JoU11). Kännetecknande för ifrågavarande landskapstyper — bl.a. naturliga slätter- och betesmarker — är artrikedom både inom växt- och djurriket. En artrikedom som nu hotas av utarmning genom bl.a. förbuskning och skogsplantering. Projektet naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet (NOLA) har positivt medverkat till bevarandet av många av kulturlandskapets värdefullaste objekt. Det finns redan i dag ett stort behov av insatser inom ramen för NOLA-stödet, och omläggningen av livsmedelspolitiken kommer att förstärka detta behov. NOLA-ersättningen skiljer sig från den nu föreslagna landskapsvårdande ersättningen genom sin inriktning på mer specifika biotoper och naturvärden. Omläggningen av livsmedelspolitiken innebär enligt utskottets mening att behovet av åtgärder kommer att öka. Detta bör föranleda en höjning av anslaget till naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet. Utskottet föreslår därför att detta anslag tillförs ytterligare 30 milj.kr. för budgetåret 1990/91. Härigenom tillgodoses helt eller delvis motionerna Jo68 yrkande 19 och Jo77 yrkande 29.

Som framgår av redovisningen ovan har särskilda resurser avsatts för budgetåret 1990/91 med avseende på rådgivning i alternativ odling och insatser för att främja avsättningen av alternativodlade produkter. Ytterligare resurser har även avsatts till stöd för uppbyggnad av kontrollverksamhet för alternativt odlade jordbruksprodukter och för olika forsknings- och försöksprojekt. I proposition 1989/90:90 om forskning redovisas ett avtal mellan Skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR) och Stiftelsen Svensk lantbruksforskning om finansiering av forskning och utveckling som kan bidra till alternativt utnyttjande av jordbruksmarken samt alternativodling. SJFR har för ändamålet ett årligt anslag om 2 milj.kr. och har dessutom ett engångsanslag om 53,3 milj.kr. Stiftelsen skall i princip ställa motsvarande summa till förfogande. Vidare finansierar SJFR ett program för utveckling av alternativa produktionsformer i jordbruket och trädgårdsnäringen, som omfattar 17 milj.kr. om året varav ca 8 milj.kr. till alternativ odling.

De i förevarande proposition framlagda förslagen innebär att ytterligare steg tas på vägen mot ett jordbruk vars produktionsmetoder är i balans med det ekologiska systemet. Denna utveckling får anses ligga i linje med den grundsyn som företräds av den alternativa odlingens förespråkare. Som redovisats ovan erhåller den alternativa odlingen dessutom samhälleligt stöd inom forskning, utbildning och rådgivning m.m. Enligt utskottets mening synes syftet med motionerna Jo68 yrkandena 20 och 21, Jo77 yrkande 30 och Jo267 yrkandena 1, 2 och 3 i allt väsentligt kunna tillgodoses med det anförda. Utskottet är således inte berett att för närvarande föreslå ytterligare åtgärder till stöd för den alternativa odlingen. Motionsyrkandena avstyrks.

Med det anförda avstyrks även motionerna Jo80 yrkande 34, Jo210, Jo249 yrkandena 1, 2 och 3, Jo259, Jo267 yrkandena 4, 5 och 6 samt Jo272 yrkandena 1 och 2.

Vidare avstyrks motion Jo80 yrkande 14.

Konsumentfrågor

Propositionen

Jordbruksministern anför sammanfattningsvis att konsumenternas val skall styra produktionen. Konsumenterna skall ges möjlighet att kunna göra ett välgrundat val mellan livsmedel av olika slag. Prisutvecklingen på livsmedel skall vara rimlig i förhållande till prisutvecklingen på övriga varor och tjänster. Livsmedlen skall vara fullgoda från kost- och näringssynpunkt samtidigt som den förda politiken bör bidra till en väl sammansatt kost och därmed till en bättre folkhälsa.

Motionerna

I centerns och vpk:s partimotioner anføres att mervärdeskatten på livsmedel bör avvecklas och att första steget i en avveckling bör tas år 1991 (motionerna Jo68 yrkande 11 och Jo77 yrkande 7). Enligt vpk-motionen yrkande 10 bör 5 milj.kr. anslås som stöd till ideella konsumentorganisationer för att värna konsumentintresset. Behovet av konsumenternas intressebevakning framhålls även i motion Jo65 (c) yrkande 2. I motion Jo76 föreslås att ett folkhälsoinstitut inrättas. Enligt motion Jo99 bör en utredning tillsättas för att tillgodose behovet av en grundutbildning som stärker den nya konsumentrollen. I motion Jo60 (s) yrkas generösare regler om tillstånd för mjölkproducenter att sälja opastöriserad mjölk.

Utskottets överväganden

Utskottet vill i detta sammanhang understryka att konsumenterna har ett berättigat önskemål att en reform av livsmedelspolitiken utformas och tillämpas på ett sätt som gagnar även konsumenternas intressen. Utöver de synpunkter på livsmedlens pris, kvalitet och näringsriktighet

m.m. som anförs i propositionen bör därför även uppmärksammas vilka organisatoriska förutsättningar konsumenterna har att utöva inflytande på livsmedelskedjans olika led.

Som framgår av motion Jo68 finns det i anslutning till ett beslut om livsmedelspolitiken anledning för samhället att stimulera ett mera samlat och kraftfullt agerande från konsumenterna som kollektiv. Ett statligt bidrag bör inrättas för stöd till ideella organisationer som är verksamma när det gäller konsumentfrågor i enlighet med vad som anförs i motion Jo68 yrkande 10. Utskottet föreslår att riksdagen anvisar 2 milj.kr. för detta ändamål. Medlen bör bl.a. användas som stöd till ideella organisationer som bedriver projekt med anknytning till livsmedels- och konsumentpolitiska frågor (t.ex. kampanjer, föreläsningar, priskontroller, informations- och studiematerial, kursverksamhet, närradioprogram m.m.). Beloppet bör av budgettekniska skäl anvisas över jordbruksdepartementets huvudtitel för budgetåret 1990/91 som en ny delpost under anslaget C 3 Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Utskottet förutsätter dock att det i första hand är konsumentverket som bör få i uppdrag att fastställa villkor för medelsfördelning m.m. För budgetåret 1991/92 och följande budgetår bör det ankomma på regeringen att lämna förslag om fortsatt medelsanvisning under den huvudtitel och anslagsbeteckning som anses lämplig.

Med det anförda tillgodoses även motion Jo65 yrkande 2.

En utgångspunkt för den nya livsmedelspolitiken är att livsmedlen skall uppfylla vissa grundläggande hygien- och redlighetskrav samt att politiken bidrar till en väl sammansatt kost och därmed till en bättre folkhälsa. Prisutvecklingen på livsmedel skall vara rimlig i förhållande till prisutvecklingen på övriga varor och tjänster. Konsumenternas val skall styra produktionen. Konsumenterna skall ges goda möjligheter att välja mellan livsmedel av olika slag, där skillnaderna kan avse exempelvis smak, ursprung, produktionssätt eller förädlingsgrad.

Som jordbruksministern anför har maten för alla konsumenter en ur flera aspekter mycket stor betydelse. Det grundläggande näringsbehovet är givetvis det primära. Härutöver är både pris- och kvalitetsfrågor centrala. Livsmedelskostnaderna utgör en stor del av den totala hushållsbudgeten, ca 20%.

Utskottet vill i detta sammanhang knyta an till den debatt om livsmedelspriser som förts bl.a. i massmedia under senare tid och där antaganden gjorts om möjligheten av mycket stora prissänkningar till följd av en avreglering av jordbruket. Det kan härvid finnas anledning att påminna om att det totala värdet av den svenska livsmedelskonsumtionen i dag uppgår till ca 130 miljarder kronor och att den del av livsmedelskonsumtionen som direkt påverkas av jordbruksprisregleringen omfattar ca 30 miljarder kronor, dvs. mindre än en fjärdedel.

Utskottet delar givetvis jordbruksministerns bedömning att prisutvecklingen på livsmedel är otillfredsställande. Förutsättningarna för en lägre prisökningstakt bör kunna förbättras vid en intern avreglering främst genom effekterna på själva prisbildningsmekanismen. Det är

viktigt att konkurrensförhållandena i leden mellan producent och konsument beaktas. Dessa frågor behandlas närmare i följande avsnitt. Som bl.a. jordbruksnämnden anfört är konkurrensbevakningen viktig för att motverka att de vinster som borde komma konsumenterna till del stannar i något förädlings- eller handelsled samt att koncentrationen förstärks.

Vad beträffar mervärdeskatten på livsmedel hänvisar utskottet till skatteutskottets överväganden i betänkandet 1989/90:SkU31. Förslag om sänkning eller avskaffande av mervärdeskatten har enligt vad utskottet erfarit avstyrkts av skatteutskottet. Motionerna Jo68 yrkande 11 och Jo77 yrkande 7 avstyrks således.

Utskottet ansluter sig vidare till vad jordbruksministern anfört om kvalitet och mångfald i livsmedelsproduktionen. En viktig effekt av en intern avreglering är att marknaden fungerar bättre och att signaler om konsumenternas önskemål når fram till producenterna. Producenternas intresse för nya produkter och alternativa produktionsformer kan förväntas öka, eftersom dessa blir relativt sett lönsammare än i nuläget.

Konsumenternas fria val får inte ske på bekostnad av livsmedelslagstiftningens krav på säkerhet och trygghet från hälsosynpunkt. Denna fråga har beröringspunkter med motion Jo60 om försäljningen av opastöriserad mjölk. Jordbruksministern har i ett frågesvar om denna försäljning den 8 maj 1990 erinrat om att statsmakterna främjar småskaligheten på livsmedelsområdet och även på mjölkproduktionsområdet. Vid beslut om eventuell dispens från pastöriseringskravet måste emellertid en mycket noggrann bedömning göras från bl.a. medicinsk synpunkt. Enligt gällande föreskrifter prövas dispensansökningar av livsmedelsverket. Verkets beslut kan överklagas till kammarrätten. Ett antal sådana dispensansökningar har inkommit till livsmedelsverket och är under behandling.

Utskottet har inte funnit anledning att föreslå någon ändring i de bestämmelser som bemyndigar livsmedelsverket att pröva dispensärenden av detta slag. Motionen påkallar ej heller i övrigt något uttalande från riksdagens sida. Utskottet avstyrker således motion Jo60.

I avsnittet om kost och hälsa anförs att den grundläggande tanken måste vara en strävan mot att alla skall kunna välja och betala för bra livsmedel. Konsumenten skall ha både ekonomiska och kunskapsmässiga förutsättningar att göra ett bra val, dvs. kunskap både om hur man tillagar maten och om vad som totalt sett är nyttigt eller mindre nyttigt att äta.

För att nå de önskvärda förändringarna krävs aktiva informations- och upplysningsinsatser. Inom jordbruks- och socialdepartementen finns en beredning för livsmedels- och näringsfrågor. En folkhälso-grupp tillsattes år 1988. Under år 1989 presenterade gruppen ett förslag om åtgärder för att minska risken för cancer och hjärt-kärlsjukdomar genom bättre kostvanor. För att förstärka informationsinsatserna inom kost/hälsaområdet har statens livsmedelsverk tilldelats totalt 7 mil.j.kr. under två år till ett projekt för kost- och hälsoupplysning. I

sammanhanget bör betonas skolans ansvar att både i undervisningen och genom skolmåltiderna främja ett intresse för maten och matvanorna.

Med det anförda anser utskottet motion Jo76 i viss utsträckning tillgodosedd. Frågan om inrättande av ett folkhälsoinstitut kräver ingående överväganden som spänner över åtskilliga sektorsområden. Dessa bedömningar kan knappast göras inom ramen för utskottets beredning av en proposition om livsmedelspolitiken.

Utskottet gör samma bedömning beträffande motion Jo99. Det kan tilläggas att frågor om kost- och konsumentkunskap vid flera tillfällen behandlats av riksdagen (se bl.a. 1989/90:UbU2). Förslag om inriktningen av den nya gymnasieskolan bereds för närvarande i utbildningsdepartementet. Utskottet saknar anledning att i detta sammanhang gå närmare in på utbildningsfrågorna, som — med undantag av utbildningen vid Sveriges lantbruksuniversitet — faller utanför utskottets ansvarsområde. I likhet med jordbruksministern vill utskottet dock betona skolans ansvar på detta område.

Konkurrensaspekter

Propositionen

Väl fungerande marknader, där konsumenternas önskemål kan överföras till producenterna och olika former av konkurrensbegränsningar motverkas, är en förutsättning för att de positiva effekterna av den föreslagna livsmedelspolitiska reformen skall komma konsumenterna till del. Detta förutsätter att rådande konkurrensbegränsningar inom såväl förädlings- som handelsled motverkas genom effektiva åtgärder från de konkurrensvårdande myndigheternas sida. Statens jordbruksnämnd ges i uppdrag att skärpa marknadsbevakningen och vid behov föreslå åtgärder. Statens pris- och konkurrensverk (SPK) ges i uppdrag att noga följa pris- och marginalutvecklingen i industri- och handelsleden. Regeringen avser att återkomma under budgetåret 1990/91 med ytterligare förslag till åtgärder inom detta område med anledning av förslagen från konkurrenskommittén (SOU 1990:25).

Motionerna

Yrkanden som direkt anknyter till konkurrensfrågorna framställs endast i vpk-motionen Jo68 yrkandena 12–14 och mp-motionen Jo80 yrkande 4. Enligt motion Jo68 bör hänsyn tas till den särskilda verksamhetsform som Kooperation utgör. Den måste även i fortsättningen vara möjlig. Den kooperativa sektorn i Sverige behöver stimulans, inte hämskor. När det gäller livsmedelsproduktionen är det synnerligen angeläget att parti- och detaljhandelsleden ses över. En skärpt marknadsbevakning i samband med avregleringen är därför nödvändig. I anslutning till propositionens uttalanden om gränsskydd och fallande inhemska priser anförs att det är troligt att det efter avregleringen uppstår en kort tid av turbulens. Det kan inte vara rimligt att gränsskyddet på kort sikt följer med i eventuella prisfall.

Först när läget verkligen stabiliserats bör gränsskyddets nivå ses över. Ytterligare åtgärder behövs för att främja en småskalig livsmedelsförädling. Denna synpunkt framförs även i vpk-motionen Jo267 yrkande 11.

I motion Jo80 framhålls vikten av en sund konkurrens i livsmedelsproduktion, distribution och förädling.

I motioner från de övriga oppositionspartierna har konkurrensfrågorna berörts från olika aspekter som bl.a. sammanhänger med gränsskydd, regler om livsmedelskontroll m.m. och exportmöjligheter för olika produkter. Dessa behandlas i motsvarande avsnitt i detta betänkande.

Utskottets överväganden

Förslagen om avskaffande av den interna regleringen innebär att den konkurrensbegränsning som jordbruksprisregleringen inneburit upphör. Alla konkurrensbegränsningar inom livsmedelsområdet kommer därefter att kunna prövas i enlighet med gällande konkurrenslag. Som anförs i propositionen är det av stor betydelse att reformen får positiva effekter för standardutvecklingen hos såväl lantbrukare som konsumenter. Detta är inte minst viktigt mot bakgrund av att den genomsnittliga prisökningstakten på livsmedel under 1980-talet kraftigt överstigit den genomsnittliga ökningen av konsumentprisindex, samtidigt som avräkningspriserna till jordbrukarna utvecklats långsammare än priserna i övriga led i livsmedelskedjan. En väl fungerande konkurrens är en förutsättning för att reformens positiva effekter skall komma konsumenterna och samhället i övrigt till del.

De olika leden i livsmedelskedjan kännetecknas emellertid av en hög grad av koncentration till ett fåtal stora ägargrupper. I de reglerade leden har lantbrukskooperationen marknadsandelar på mellan 70 och 100%. Partihandelsledet domineras helt av tre grossistföretag, dvs. ICA, KF och Dagab. Flera utredningar, senast konkurrenskommittén, har behandlat härmed sammanhängande frågor. En skärpt lagstiftning aviserar i syfte att bl.a. förbättra marknadsens funktionssätt inom parti- och detaljistledet och på så vis gagna konsumenternas intresse av livsmedel till rimliga priser.

I likhet med vad jordbruksministern anfört anser utskottet det vara av stor betydelse, framför allt i perspektivet av en på längre sikt ökande internationell konkurrens, att de lantbrukskooperativa företagen ges lika goda möjligheter att agera på marknaden som övrig industri. Det är t.ex. av värde att kooperationen även i framtiden kan samverka när det gäller FoU, viss marknadsföring och andra aktiviteter som anses förenliga med konkurrenslagstiftning och internationella handelsavtal. Denna typ av samverkan bedrivs inom flertalet industribranscher.

Ett riksdagsbeslut om avskaffande av de interna regleringarna måste å andra sidan innebära att företag inte kan få ta över vissa delar av denna reglering och administrera den i egen regi.

Det nyss anförda hindrar inte att lantbrukskooperationen och andra enskilda aktörer får en mycket viktig roll i framtiden när det gäller att

stabilisera marknaden, upprätthålla olika former av kontraktsproduktion och motverka att årsmånsvariationer slår igenom i alltför kraftiga interna prisvariationer. Men också de mindre företagen måste ges viss möjlighet att samverka. Det måste också, som utskottet tidigare understrukit, finnas möjlighet att hantera försäljning av tillfälliga överskottskvantiteter. Det bör vara möjligt att finna former för detta som förenar behovet av samordning och utnyttjande av skalfördelar med de krav som samhället måste ställa på väl fungerande marknader. Säljbolag, också branschvisa, kan utgöra en lämplig form för att hantera säsongvariationer och tillfälliga mindre exportkvantiteter. Utskottet förutsätter att behovet av en effektiv samverkan för angivna ändamål beaktas i den fortsatta beredningen av konkurrenskommitténs förslag.

I propositionen berörs även importen av livsmedel och prisnivån på importerade produkter, som övergångsvis kan ligga högre än för motsvarande svenska produkter. En annan fråga rör prisutvecklingen på livsmedel. En förutsättning för att de positiva effekterna av en avreglering skall komma konsumenterna till del är att marknaderna fungerar väl och att industri- och handelsleden inte tar prissänkningar eller uteblivna prisökningar i anspråk. Därför måste pris- och konkurrensförhållandena följas noggrant. Jordbruksnämnden har här tillsammans med SPK och NO en viktig funktion. I propositionen aviseras att både jordbruksnämnden och SPK kommer att få i uppdrag att bevaka och redovisa utvecklingen inom sina ansvarsområden.

Av det anförda framgår att utskottet inte har någon annan mening än motionärerna när det gäller den kooperativa företagsformen eller värdet av en sund konkurrens i livsmedelskedjans olika led.

Motion Jo68 yrkandena 12 och 13 påkallar härmed ingen vidare åtgärd från riksdagens sida.

Samma bedömning gäller motion Jo80 yrkande 4.

I anslutning till motionerna Jo68 yrkande 14 och Jo267 yrkande 11 kan noteras att jordbruksministern understrukit den småskaliga livsmedelsindustrins viktiga roll. Inom ramen för ett utökat glesbygdsstöd är stöd till småskalig livsmedelsindustri en viktig del. Utskottet instämmer i detta uttalande och föreslår att motionsyrkandena lämnas utan vidare åtgärd.

Råvarukostnadsutjämning

I propositionen föreslås att nuvarande system för utjämning av industrins råvarukostnader (RÅK) bibehålls i avvaktan på resultatet av de förhandlingar som pågår mellan EFTA och EG om ett enhetligt system.

S.k. enkla blandningar bör inte bli föremål för prisutjämnande åtgärder vid export, eftersom bidrag till dessa är att jämställa med överskottsfinansiering. Industrier som i dag erhåller råvaror till nedsatt pris genom medel från regleringsekonomi, i stället för inom ramen för RÅK-systemet, bör inordnas i RÅK.

Utskottet har ingen erinran mot vad regeringen anfört i detta avsnitt.

Propositionen

De ändamål som för närvarande finansieras från anslagsposten Lågin-
komstsatsning m.m. inom jordbruket, under anslaget Prisreglerande
åtgärder på jordbrukets område, skall även tills vidare finansieras av
budgetmedel. Möjligheterna att på sikt överföra ansvaret till jordbruks-
näringen bör undersökas. Eventuella minskningar av totalbeloppet
skall tillföras jordbruket i form av ett höjt gränsskydd.

Motionerna

I motionerna A753 (c) och A758 yrkande 2 efterlyses en lösning av
semesterfrågan för Sveriges animalieproducenter. I vpk:s partimotion
Jo68 yrkande 35 understryks betydelsen av ett fortsatt samhällsansvar
för avbytarverksamheten. Liknande synpunkter framförs i centerns
partimotion Jo77 yrkande 33. I motionen förordas även att reglerings-
medel överförs till en pensionskassa. I partimotion Jo85 (m) yrkande
22 hemställs om förslag angående återbetalning till jordbruksnäringen
av regleringskassornas medel.

Utskottets överväganden

Arbetsmarknadsutskottet har med yttrande överlämnat motionerna
A753 och A758 yrkande 2 till jordbruksutskottet för beredning (se
bilaga 2). Det är enligt arbetsmarknadsutskottets mening väsentligt att
särskilda åtgärder vidtas för att underlätta för animalieproducenterna
att få del av semesterledighet och helgledighet.

De sociala åtgärder som finansieras med budgetmedel är avbytar-
verksamhet, leveranstillägg för mjölk, företagshälsovård för lantbrukare,
socialförsäkringskydd och avvecklingsersättning till mjölkprodu-
center. Avbytarverksamheten har till syfte att möjliggöra för anima-
lieproducenterna att till rimlig kostnad kunna få ersättare vid semester
och sjukdom. Antalet abonnenter är ca 9 500 varav de flesta är
mjölkproducenter. Drygt 30% av samtliga mjölkproducenter är anslut-
na till avbyttjänsten. Kostnaderna finansieras till en tredjedel av
kunderna, dvs. lantbrukarna, och till två tredjedelar av budgetmedel.
Ett borttagande av budgetfinansieringen skulle öka den genomsnittliga
avgiften från 400 kr. till 1 100 kr. per avbyttardag.

I likhet med jordbruksministern anser utskottet att syftet med de
åtgärder som finansieras av medel från anslagsposten Lågin-
komstsatsning m.m. är så väsentligt från social synpunkt att någon förändring av
finansieringsformen inte nu bör genomföras. I den mån motionerna
syftar till ett fortsatt samhällsansvar för avbytarverksamheten är de
således tillgodosedda. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motio-
nerna A753, A758 yrkande 2, Jo68 yrkande 35 och Jo77 yrkande 33 i
motsvarande del.

I propositionen anføres att möjligheterna att på sikt överföra ansvaret
till näringen bör övervägas. Ett arbete bör inledas för att få underlag

för sådana överväganden. I den mån budgetbelastningen till följd av åtgärderna minskar bör detta enligt propositionen tillföras jordbruket i form av ett höjt gränsskydd. Utskottet förutsätter att förslag i enlighet härmed kommer att redovisas för riksdagen.

Frågan om dispositionen av kvarvarande medel inom regleringsekonomin tas upp i propositionen under rubriken Regleringsekonomin efter regleringsåret 1990/91 (s. 153 f.). Enligt regeringsförslaget skall dessa medel överföras till näringen som en del av ett inkomststöd.

Utskottet tillstyrker att frågan om återbetalning av kvarvarande medel i regleringskassorna löses i enlighet med regeringens förslag. Motionerna Jo77 yrkande 33 i återstående del och Jo85 yrkande 22 avstyrks.

Kvalitetsreglering

Svenska konservkontrollens råd

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att den obligatoriska kvalitetskontrollen vid export av fiskkonserver slopas genom att kungörelsen (1950:506) med vissa bestämmelser angående utförsel av fisk, fiskrom och fiskkonserver upphävs. Den statliga regleringen av verksamheten vid Svenska konservkontrollens råd upphör.

Kontrollanstalten för mejeriprodukter och ägg

Propositionen

Den obligatoriska kvalitetskontrollen vid export av mejeriprodukter och ägg slopas genom att kungörelsen (1958:528) med vissa bestämmelser angående utförsel av smör, ost och ägg upphävs. Den statliga regleringen av verksamheten vid Svenska kontrollanstalten för mejeriprodukter och ägg upphör.

Motionerna

I partimotion Jo56 (fp) yrkande 2 understryks behovet av en lagstiftning om kvalitetskrav på ägg som saluförs i butik. Denna kontroll bör innebära att äggen skall vara genomlysta och omfattas av samma kvalitetskrav som hittills. Motionärerna hänvisar bl.a. till riskerna med salmonella. Liknande synpunkter anförs i motionerna Jo72 (m) yrkande 2 och Jo77 (c) yrkande 36 delvis. Enligt motion Jo72 bör äggkontrollen behållas tills ett annat kontrollsystem införts. I motion Jo77 motiveras yrkandena i huvudsak med behovet att förbättra livsmedelskvaliteten.

Utskottets överväganden

Som framgår av propositionen omfattar livsmedelslagens hygieniska krav samtliga ägg som säljs i dag. Den frivilliga kvalitetskontroll som runmärkesanslutna packerier gör innehåller inte någon hygienisk kontroll som innebär att äggen är bakteriologiskt kontrollerade. Den

bakteriologiska kontrollen är huvudsakligen organiserad på annat sätt, främst genom förebyggande provtagning. Det betyder t.ex. att vårt skydd mot salmonella i dag sker genom kontroll av foder- och djurmaterial.

Utskottet delar emellertid motionärernas uppfattning att det från konsumentsynpunkt finns anledning att behålla en särskild kvalitetskontroll av ägg som saluförs i butiker. Enligt vad utskottet inhämtat är äggbranschen beredd att organisera och bekosta en sådan kvalitetskontroll. Det bör ankomma på regeringen att, efter hörande av bl.a. äggbranschen, utreda och lämna förslag om hur en sådan kvalitetskontroll skall kunna knytas till principen i livsmedelslagen om företagens egenkontroll. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo56 yrkande 2, Jo72 yrkande 2 och Jo77 yrkande 36 delvis bör ges regeringen till känna.

Vad utskottet anfört torde ej utgöra hinder mot att riksdagen bifaller förslaget om upphävande vid utgången av juni 1991 av kungörelsen (1958:528) med vissa bestämmelser angående utförsel av smör, ost och ägg. Ett system för fortsatt kvalitetskontroll av ägg bör bör rimligtvis kunna utformas till utgången av juni 1991.

Svensk matpotatiskontroll

Marknadsskyddet för viss matpotatis bör enligt regeringens förslag slopas den 1 juli 1991 genom att kungörelsen (1959:187) angående kvalitetsbenämning på matpotatis upphävs. Ansvar för att meddela föreskrifter om kvalitetskrav och märkning flyttas från lantbruksstyrelsen till statens livsmedelsverk den 1 juli 1991.

Utskottet instämmer i vad som i propositionen anförs om att potatis är ett av våra viktigaste baslivsmedel. Som framgår av propositionen kommer matpotatisen även i fortsättningen att kontrolleras från kvalitetssynpunkt. Kontrollen samordnas med övrig livsmedelskontroll, vilket bör öka förutsättningarna för en förbättring av kvaliteten, samtidigt som regleringen förenklas. På de skäl som anförs i propositionen (s. 143 f.) bör SMAK:s nuvarande uppgifter inom den obligatoriska kontrollen upphöra. För att den kompetens som i dag finns hos SMAK även i fortsättningen skall kunna utnyttjas av såväl branschen som kontrollmyndigheterna bör ett engångsbelopp om 15 milj.kr. avsättas för SMAK:s nya organisation.

Utskottet avstyrker motion Jo77 yrkande 36 i återstående del i den mån den inte tillgodoses genom dessa överväganden.

Regleringsåret 1990/91

Inflytande införselavgiftsmedel för regleringsåret 1990/91 skall enligt propositionen disponeras i enlighet med redovisningen i tabell 3.1.

**Tabell 3.1 Huvudsaklig medelsdisposition av införselavgiftsmedel m.m. reglerings-
åren 1988/89, 1989/90 och 1990/91**

	1988/89 1 000-tal kr.	1989/90 1 000-tal kr. prel.	1990/91 1 000-tal kr. prognos
<i>Inkomster</i>			
Från föregående regleringsår kvarstående införselavgifter			
– inomramsmedel	2 687	–	116 500
– utomramsmedel	–	60 000	0
Under resp. regleringsår influtna införselavgifter			
– exkl. fodermedel	1 095 419	932 000	836 000
– fodermedel	263 321	270 000	270 000
Summa	1 361 427	1 262 000	1 222 500
<i>Utgifter</i>			
a) Av medel inom fördelningsplanen			
Svensk spannmålshandel	23 898	–	
Sveriges potatisintressenter	27 500	31 000	
Sveriges oljeväxtintressenter	–	–	
Svensk köthandel	59 000	64 000	
Föreningen för mejeriprodukter	142 800	130 000	
Svensk ägghandel	52 500	52 500	
Regleringskassan för fågelkött	8 000	8 000	
Regionalt kostnadsbidrag, norra Sverige			
– mjölk	50 000	50 000	
– kött	5 000	5 000	
– ägg	2 500	2 500	
Bidrag till fraktkostnader för mjölk och grädde	500	500	
Upplysningsverksamhet och utveck- lingsarbete	15 000	16 000	
Stiftelsen Lantbruksforskning	10 000	40 000	
Djurhälsovård, kontrollverksamhet m. m.	35 200	42 300	
Stöd till odling av konservärter och andra köksväxter	10 000	10 000	
Stöd till odling av bruna bönor	2 000	2 000	
Stöd till odling av vallväxtfrö	10 000	10 000	
Fonden för kollektiva åtgärder inom biodlingen	500	500	
Sveriges exportråd	4 000	4 000	
Sveriges potatisodlares riksförbund	2 780	2 100	
Bidrag till ersättningsfoder, norra Sverige	15 000	–	
Kalvhälsovård	700	–	
Exportkontroll av kött	2 100	2 100	
Sociala satsningar	50 000	–	
Skolmältider	2 500	–	

	1988/89 1 000-tal kr.	1989/90 1000-tal kr. prel.	1990/91 1 000-tal kr. prognos
Projekt landsbygdsutveckling	800	2 000	
Ridsporten	—	3 000	
Pesticidkontroll m. m., livsmedels- verket	—	3 200	
Modelljordbruk	200	—	
Energiskogsodling	730	—	
Reserv till jordbruksnämndens för- fogande	—	116 500	
Summa	533 208	597 200	653 700
Härefter kvarstående införselavgifts- medel	828 219	664 800	568 800
b) Av medel <i>utanför fördelningsplan- en</i>			
Utbyteshandel nötkött, öststaterna	88 080	70 000	70 000
Utbyteshandel kött och fläsk	50 000	50 000	50 000
Pristillägg får- och lammkött	25 371	17 000	17 000
Svensk matpotatiskontroll	6 342	5 981	7 042
Bidrag till Stiftelsen för ackordhäst- organisationens bevarande	250	250	250
Stöd till maltproduktionen	1 000	1 000	2 000
Sveriges exportråd	4 000	4 000	4 000
Djurens hälso- och sjukvård	20 677	25 756	28 273
Lantbruksstatistik	37 455	34 587	32 299
Konsumentdelegationens sekretariat	400	450	450
Bidrag till ridsporten	—	1 500	—
Skördeskadefonden	60 000 ¹	0	0
Utredningar SPK	400	—	—
Skolmåltider	—	2 300	—
Åtgärdsprogram för norra Sverige	—	45 000	—
Socketrageringsfonden	—	—	9 000
Ersättning för uteblivna prishöjning- ar under			
1988/89	90 000	—	—
1989/90	—	1 170 000	—
1990/91	—	—	357 094
Summa	383 975	1 427 824	577 408
Summa utgifter	917 183	2 025 024	1 231 108
Årets resultat (prognos)	+ 444 244	— 763 024	— 8 608
Ingående balans till regeringens för- fogande	327 388	771 632	8 608
Balanserat överskott	+ 771 632	+ 8 608	0

¹Tillförs fördelningsplanen för regleringsåret 1989/90.

I tabell 3.1 redovisas användningen av införselavgiftsmedel m.m. under regleringsåret 1988/89 liksom en beräkning av och förslag till användning av införselavgiftsmedel som inflyter under regleringsåren 1989/90 och 1990/91.

Fördelningsplanen för regleringsåret 1989/90 utgör 267,2 milj.kr. samt inflytande avgifter för fodermedelsimporten enligt riksdagens beslut våren 1989 (1988/89:140, JoU21, rskr. 322). Dessutom tillkommer ett belopp på 60 milj.kr. av utomramsmedel från regleringsåret 1988/89. Med hänsyn till att inflytande avgifter för fodermedelsimporten för närvarande kan beräknas till 270 milj.kr. beräknas därmed fördelningsplanen till 597,2 milj.kr. De disponibla inkomsterna av införselavgifter beräknas till totalt 1 190 milj.kr., vilket innebär att 592,8 milj.kr. beräknas återstå sedan medel avsatts till fördelningsplanen. Jordbruksministern har inget att erinra mot de preliminära förslag till fördelningsplan som lämnats av jordbruksnämnden. Definitiv fördelningsplan för regleringsåret 1989/90 kan fastställas först efter utgången av regleringsåret då de verkliga inkomsterna av införselavgifterna för fodermedel är kända.

Sammanställningen avseende ändamål utanför fördelningsplanen för regleringsåret 1989/90 skiljer sig på ett antal punkter från de preliminära beräkningar som låg till grund för riksdagens beslut våren 1989.

De införselavgiftsmedel från regleringsåren 1988/89 och 1989/90 som enligt riksdagens beslut står till regeringens förfogande har därvid delvis tagits i anspråk för olika ändamål sammanhängande med prisregleringen. Posten Utbyteshandel med nötkött från öststaterna beräknas minska med 20 milj.kr. Ridsporten erhåller ett bidrag på 1,5 milj.kr. Av utomramsmedel har 1 170 milj.kr. använts som ersättning för uteblivna prishöjningar under regleringsåret 1989/90.

Kostnaderna för sådana ändamål som får täckas av införselavgiftsmedel utanför fördelningsplanen beräknas för regleringsåret 1989/90 till 1 427,8 milj.kr. Jordbruksministern avser att senare återkomma till regeringen med anledning av jordbruksnämndens förslag till disposition av de införselavgiftsmedel som står till regeringens förfogande för regleringsåret 1989/90.

Fördelningsplanen för regleringsåret 1990/91 föreslås omfatta oförändrat 267,2 milj.kr. jämte inflytande fodermedelsavgifter, vilket totalt beräknas till 537,2 milj.kr. Dessutom tillkommer 116,5 milj.kr. kvarstående från regleringsåret 1989/90. Sammanlagt finns således ca 654 milj.kr. tillgängliga inom fördelningsplanen.

Svensk spannmålshandel bör liksom hittills tillföras införselavgifter för viss utbyteshandel med brödsäd. Dessa avgifter beräknas till 35 milj.kr. Liksom tidigare bör fettvaruavgifter tillföras Sveriges oljeväxtintressenter. Vid behov bör fettvaruavgifter även användas för att finansiera spannmålsregleringen och således tillföras Svensk spannmålshandel.

Med hänsyn till ovissheten rörande regleringsekonomins utveckling för de olika varuområdena har jordbruksnämnden inte lagt fram någon plan för fördelning av det preliminärt beräknade beloppet för

regleringsåret 1990/91. Nämnden avser att återkomma med förslag till preliminär fördelning av beloppet. Ett sådant förslag kan då avges i samband med att förslag lämnas till gränsskydd m.m. fr.o.m. den 1 juli 1990. Nämnden bör liksom tidigare få jämka delbeloppen mellan de olika regleringsföreningarna och besluta om fördelning av det belopp som kan komma att stå till nämndens förfogande.

I det följande anges medelsbehovet under regleringsåret 1990/91 för de ändamål som bör täckas av införselavgiftsmedel utanför fördelningsplanen.

För utbyteshandel med nötkött med öststaterna har beräknats 70 milj.kr.

För utbyteshandel med kött och fläsk avsätts 50 milj.kr. av införselavgiftsmedel för import av kött och fläsk. En förutsättning är att motsvarande export ägt rum.

Under regleringsåret 1990/91 bör pristillägget på får- och lammkött vara oförändrat 5,40 kr. per kg, vilket beräknas medföra en utgift på 27 milj.kr. Av detta belopp finansieras ca 10 milj.kr. av de utomramsmedel som jordbruket erhåller som ersättning för uteblivna prishöjningar.

Svensk matpotatiskontroll (SMAK) tilldelas högst 5 370 000 kr. för den officiella kontrollen och 1 672 000 kr. för upplysningsverksamheten samt ett tilläggsanslag för regleringsåret 1989/90 på 609 000 kr.

Bidrag till Stiftelsen för ackordhästorganisationens bevarande bör utgå oförändrat med 250 000 kr.

Stöd till maltproduktionen för regleringsåret 1990/91 bör lämnas med 2 milj.kr.

Sveriges exportråd skall erhålla 4 milj.kr. av medel utanför fördelningsplanen regleringsåret 1990/91, förutsatt att jordbruket avsätter 4 milj.kr. av medel inom fördelningsplanen.

I enlighet med regeringens förslag i årets budgetproposition (1989/90:100 bil. 11) föreslås att 28,3 milj.kr. anslås för finansiering av viss del av kostnaderna för djurens hälso- och sjukvård samt 32,3 milj.kr. för statistik på jordbrukets område.

Till finansiering av sekretariatet hos jordbruksnämndens konsumentdelegation föreslås 450 000 kr.

Regeringen har nyligen lämnat förslag till tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1989/90 (prop. 1989/90:125). I propositionen (bil. 7) föreslås bl.a. att ett underskott i sockerregleringsfonden skall täckas med den rörliga kredit som disponeras av jordbruksnämnden för prisreglerande åtgärder samt att ianspråktagna medel från krediten täcks av införselavgifter utanför fördelningsplanen för regleringsåret 1990/91. Beloppet uppskattas till 9 milj.kr.

Resterande tillgängliga införselavgiftsmedel som kan beräknas till totalt 357 milj.kr. disponeras för att ersätta mittprishöjningar under regleringsåret 1990/91.

Med hänsyn till de oundgängliga variationerna i inflödet av införselavgifter bör en rörlig kredit av 60 milj.kr. även fortsättningsvis ställas till jordbruksnämndens förfogande. Med hänsyn till osäkerheten i prognosen bör medel inte in-tecknas för något ändamål utöver de nu

nämnda. Eventuella överskott bör liksom för innevarande år stå till regeringens disposition och skall i första hand användas för att täcka kostnader för prisreglering under regleringsåret 1990/91.

Utskottet har ingen erinran mot regeringens förslag om disposition av införselavgiftsmedel m.m. för regleringsåret 1990/91.

Prisregleringen för sockerbetor och socker under regleringsåret 1990/91

Sockerbetsarealen för 1990 års odling skall enligt propositionen uppgå till 49 000 ha. Med hänsyn till det prognosticerade underskottet i sockerregleringen på 100—110 milj.kr. för regleringsåret 1990/91 skall kostnadskompensationen till Sockerbolaget sänkas med 10 milj.kr. Vidare skall betpriset sänkas med 3,01 kr. per 100 kg. Den årliga kostnadskompensationen till bolaget för merkostnaderna vid sockerbruken på Öland och Gotland skall utgå med samma belopp som under innevarande regleringsår, dvs. med 24,5 milj.kr. Kompensationen skall finansieras med budgetmedel. Arealbidragen till odlare som levererar betor till sockerbruken på Öland och Gotland skall vara oförändrade. Arealbidragen skall finansieras på samma sätt som det särskilda ö-bruksstödet. Det skall ankomma på regeringen att fatta de beslut om prisregleringen som kan komma att krävas under perioden.

Bidraget till skördekadestydd skall under regleringsåret 1990/91 betalas av införselavgiftsmedel utanför fördelningsplanen.

Från sockerregleringsfonden skall betalas kostnader för arealbidrag till odlarna, fraktbidrag till de fyra nordligaste länen och Kopparbergs län, kollektiva åtgärder inom biodlingen, kostnader för prisutjämning på socker samt vissa administrationskostnader. Ett eventuellt likviditetsunderskott skall finansieras av befintliga medel inom regleringsekonomin.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i detta avsnitt. I enlighet härmed avstyrker utskottet motion Jo96 (c) yrkande 5 som går ut på att Sockerbolaget skall finansiera en större del av underskottet i sockerregleringsfonden och betodlarna i motsvarande mån en mindre del.

Regleringsekonomin efter regleringsåret 1990/91

Propositionen

Införselavgiftsmedel jämställs med allmänna budgetmedel och reserveras inte för speciella ändamål inom jordbruks- och livsmedelssektorn. Ett belopp motsvarande de s.k. inomramsmedlen skall även fortsättningsvis komma jordbruket till del, i första hand genom gränsskyddshöjningar, men i vissa fall genom att verksamheten finansieras med budgetmedel. Även viss verksamhet som finansieras av införselavgifter utanför den s.k. fördelningsplanen skall fr.o.m. budgetåret 1991/92 finansieras med budgetmedel.

Interna avgifter i syfte att finansiera marknadsregleringen skall inte tas ut fr.o.m. den 1 juli 1991. I de fall propositionen innebär att

regleringen övergångsvis behålls och trappas av, skall även vissa avgifter behållas under övergångsperioden. Avgifterna skall disponeras av statens jordbruksnämnd.

Kvarvarande medel inom regleringsekonomin den 30 juni 1991 skall återföras till näringen som en del av ett inkomststöd.

Den s.k. RÅK-kassan för råvarukostnadsutjämning skall behållas tills vidare och handhas av jordbruksnämnden. De avgifter som tas in i syfte att finansiera RÅK-systemet skall föras till kassan.

Inflödet av medel i regleringsekonomin består av införselavgifter, tillverkningsavgifter och interna avgifter. De interna avgifterna erläggs av lantbrukarna för att bekosta exporten av överskott och övrig marknadsreglering. Även tillverknings- och införselavgifter används i viss utsträckning för olika former av marknadsreglering. Samtliga avgifter på fodermedel samt en viss del av övriga införselavgifter återförs i dag till jordbruket för att finansiera framför allt kollektiva åtgärder. Dessa medel utgör s.k. inomramsmedel eller införselavgifter inom fördelningsplanen. Resterande införselavgiftsmedel används för andra ändamål inom eller i samband med regleringen, s.k. utomramsmedel.

Inflödet av införselavgifter uppgår till i storleksordningen 1,5 miljarder kronor per år men varierar betydligt, beroende på världsmarknadspriserna och importens storlek.

Av införselavgifterna används vissa medel för att finansiera utbytesexport innan resterande del används till de s.k. fördelningsplanerna. Utbyteshandeln avser oljor och fetter samt brödspannmål. Under regleringsåret 1988/89 uppgick dessa belopp till 380 resp. 86 milj.kr. Därefter kvarstående medel förs till fördelningsplanerna. Finansiering av denna utbytesexport bör, liksom övrig kollektiv exportfinansiering, upphöra den 1 juli 1991.

De medel som används inom fördelningsplanen är dels de införselavgifter som flyter in för fodermedel, dels 267,2 milj.kr. Detta är medel som jordbruket tillerkänts kollektivt inom ramen för nuvarande prisreglerings- och förhandlingssystem. För regleringsåret 1988/89 beräknas införselavgifterna på fodermedel till 263 milj.kr. och de totala inomramsmedlen således till 530 milj.kr.

Inomramsmedlen är alltså medel som tillförs jordbruket kollektivt i stället för prishöjningar. Medlen förs till regleringsföreningarna för regleringsverksamhet eller används till kollektiva åtgärder.

Vid ett slopande av den interna marknadsregleringen bör ingen särskild regleringsekonomi behållas. Regleringsföreningarnas myndighetsuppgifter bör upphöra den 1 juli 1991 och införselavgifterna föras till statsbudgeten. Eftersom inflödet av införselavgifter kan variera betydligt kan inte den ökade inkomsten för statskassan exakt anges.

Enligt nuvarande prisregleringslag skall samtliga avgifter som tas ut med stöd av lagen användas inom eller i samband med prisregleringen. Enligt jordbruksministern bör avgifterna, efter en slopad intern reglering, likställas med allmänna budgetmedel och tillföras statskassan. Vissa av de verksamheter som i dag finansieras med utomramsmedel bör därefter finansieras över budgeten.

Inomramsmedel

Vid övergången från nuvarande reglerade system till ett marknadssystem bör tidigare tillerkänd kompensation "lösas ut". Detta innebär att jordbruket även fortsättningsvis bör erhålla medel motsvarande inomramsmedlen. Detta är medel som jordbruket tillerkänts efter prisförhandlingar. Inomramsmedlen är jämförbara med livsmedelssubventioner, eftersom de tillförts jordbruket i stället för prishöjningar. När den kollektiva återföringen upphör bör jordbruket årligen tillföras motsvarande belopp. Detta kan ske antingen genom att gränsskyddet höjs i motsvarande mån eller genom att åtgärderna finansieras med budgetmedel. Detta påverkar inte redan beslutad stödnivå till jordbruket, utan utgör endast en annan finansiering. Höjningarna kan därför genomföras utan hinder av åtagandena om frysning i GATT-överenskommelsen. Vissa åtgärder bör fortsättningsvis budgetfinansieras. Dessutom bör budgetmedel tillföras för att vissa pågående projekt skall kunna slutföras.

Interna avgifter

När marknadsregleringen upphör behöver inte interna avgifter tas ut. Även dessa avgifter bör betraktas som lantbrukets medel. När avgiftsuttaget upphör får den enskilde jordbrukaren en lägre kostnad, varför kompensation inte är aktuell. Detta gäller emellertid inte förmalningsavgiften. Denna betraktas regleringstekniskt som en del av bondens reglerade pris, trots att kvarnarna betalar den direkt till regleringsekonomin.

Förmalningsavgiften och prisregleringsavgiften på handelsgödsel och bekämpningsmedel bör dock behållas övergångsvis.

Inom mejeriregleringen används avgifterna inte enbart för exportfinansiering, utan också för lönsamhetsutjämning mellan olika mejeriprodukter. Tidigare har föreslagits att exportfinansieringen skall upphöra den 1 juli 1991, men att utjämningen bör trappas av för att vara helt avvecklad den 1 juli 1994. Avgifter för den interna utjämningen bör därför tas ut t.o.m. den 30 juni 1993.

I det föregående har föreslagits att nuvarande konstruktion med fettvaruavgifter bibehålls, men att odlingen av oljeväxter bör krympas till den omfattning som är motiverad av beredskapsskäl. Vidare har föreslagits att fettvaruavgift skall tas ut på inhemskt producerat slakterifett. Systemet innebär att alla oljor och fetter (inhemska och importerade) beläggs med samma avgift. Fettvaruavgifterna som erläggs vid import bör liksom införselavgifter föras till statsbudgeten. Den fettva-

ruavgift som tas ut på inhemsk produktion bör disponeras av jordbruksnämnden och i sin helhet återföras till jordbruket som finansiering av en del av odlingen. Den odling som därutöver bör ske av beredskapsskäl bör betalas över statsbudgeten.

Råvarukostnadsutjämning

Tidigare har föreslagits att nuvarande råvarukostnadsutjämning behålls i avvaktan på resultatet av EG/EFTA-förhandlingarna. Avsikten är där att åstadkomma ett gemensamt RÅK-system som skall vara infört den 1 januari 1993.

Dagens finansiering skall behållas, dvs. med avgifter på import (externt system) och på produkter som säljs i Sverige (internt system). Nuvarande RÅK-kassa för finansiering av systemet bör behållas. Kassan bör liksom hittills hanteras av jordbruksnämnden. Eftersom en del av kostnaderna i dag betalas ur regleringsekonomin uppstår emellertid en brist när denna avskaffas. Denna bör betalas över budgeten. Budgetbelastningen uppskattas till 100 milj.kr. Därvid beaktas att vissa enkla blandningar bör uteslutas ur systemet, medan vissa produkter som i dag erhåller motsvarande prisutjämning utanför RÅK bör föras in i systemet.

Verksamheter av statligt intresse

I det föregående har angetts ett antal verksamheter som bör bekostas av budgetmedel efter en intern avreglering och ett avskaffande av den särskilda regleringsekonomin.

När marknadsregleringarna avvecklas bör också större delen av den verksamhet som finansieras inom regleringsekonomin upphöra. Vissa kollektiva åtgärder är efter en avreglering näringens ansvar. Viss verksamhet som i dag finansieras inom regleringsekonomin är dock sådan att även statsmakterna har ett stort intresse av att verksamheten drivs vidare. Att dessa verksamheter inte i dag finansieras över statsbudgeten är snarast att hänföra till det faktum att vi har en separat regleringsekonomi som hålls åtskild från statsbudgeten.

I Regionala bidrag till norra Sverige

Av inomramnsmedel betalas vissa regionala bidrag till norra Sverige, exempelvis transportstöd för mjölk och kött samt ett särskilt packeribidrag för ägg. Sådana stöd bör efter en avreglering betalas över statsbudgeten och inordnas i det särskilda prisstödet till norra Sverige. I det föregående har föreslagits att jordbruksnämnden ges i uppdrag att se över merkostnaderna för transporter av kött och mjölk i norra Sverige och föreslå hur ett stöd till äggproduktion kan utformas. Det är därför inte nu möjligt att beräkna den exakta budgetbelastningen.

Kostnaderna för SCB:s produktion av statistik på jordbruksområdet finansieras sedan några år till viss del av utomramsmedel i stället för som tidigare med budgetmedel. Kostnaden beräknas för budgetåret 1990/91 till 32,2 milj.kr. En särskild utredare har tillkallats med uppgift att se över behovet och utformningen av lantbruks- och livsmedelsstatistiken. Uppdraget skall slutredovisas i juni 1991, men en delrapportering skall ske i oktober 1990. Kostnaden bör fr.o.m. budgetåret 1991/92 åter i sin helhet betalas över statsbudgeten.

3 Jordbruksnämndens konsumentdelegation

Kostnaderna för konsumentdelegationens sekretariat betalas för närvarande av utomramsmedel. Kostnaden uppgår för närvarande till ca 0,5 milj.kr. per år. Det är angeläget att fortsättningsvis behålla en organisation som företräder konsumenternas intressen. Såväl under en övergångsperiod, då regleringarna avvecklas, som därefter kommer det att uppstå behov av diskussioner och överläggningar mellan representanter för producenter och konsumenter. Konsumentdelegationens roll kommer emellertid att förändras med en ny livsmedelspolitik. Med hänsyn till detta och till att konsumentkontakterna behöver utvecklas anser jordbruksministern att formerna för dessa bör ses över.

Kostnaderna för konsumentdelegationens sekretariat bör betalas över statsbudgeten.

4 Djurens hälso- och sjukvård

Enligt nuvarande överenskommelse med näringen skall kostnadsökningar för distriktsveterinärorganisationen delas lika mellan näringen och staten. Av statens andel för budgetåret 1990/91 skall 28,3 milj.kr. betalas av utomramsmedel. Motsvarande andel bör fr.o.m. budgetåret 1991/92 betalas av budgetmedel.

5 Avel och kontroll m.m.

Den totala kostnaden uppgår till ca 70 milj.kr. Finansieringen sker helt med inomramsmedel. En del av kostnaderna bör utgöra statens ansvar, exempelvis djursjukvård, medan exempelvis kostnader för avelsarbete bör falla på näringen.

6 Sveriges exportråd

Under innevarande år tillförs Exportrådet 8 milj.kr. ur regleringsekonomin, varav hälften finansieras inom och hälften utom ramen. Ansvar bör även fortsättningsvis delas lika mellan näring och stat.

7 Skördeskadestydd

Enligt riksdagsbeslutet om skördeskadestydd skall skördeskadefonden tills vidare byggas upp med 60 milj.kr. per år. Enligt beslutet skall jordbruket ersättas för denna fondavsättning. Under regleringsåren 1988/89 och 1989/90 har ersättningen betalats av utomramsmedel i

stället för genom konsumentprishöjningar. När denna finansieringsmöjlighet upphör bör gränsskyddet höjas; detta bör ske den 1 juli 1990. Finansieringen är att betrakta som en subventionering av konsumentpriset. Beslutet om finansieringen fattades av riksdagen våren 1988. Prishöjningen kan därför ske utan hinder av GATT-överenskommelsen eftersom beslutet fattades före överenskommelsen.

8 Övrigt

Utöver nu nämnda verksamheter finns ytterligare sådana som har ett statligt intresse. Efter överläggningar med berörda intressenter har jordbruksministern för avsikt att återkomma till regeringen med förslag hur verksamheter som bekostas av inomramsmedel skall fördelas mellan gränsskyddshöjningar och budgetmedel.

9 Övergångsvisa kostnader

Vissa projekt och andra verksamheter bör löpa så länge som följer av redan fattade beslut. Detta kräver övergångsvis finansiering av budgetmedel.

Kostnaderna för denna verksamhet är för närvarande inte möjliga att exakt beräkna. Jordbruksnämnden och lantbruksstyrelsen bör, efter överläggningar med näringen, beräkna medelsbehovet för de aktuella åren och lämna förslag till regeringen i sin anslagsframställning för resp. budgetår.

För närvarande utgår ett pristillägg på får- och lammkött med 6,05 kr. per kg. Den totala kostnaden beräknas för närvarande till ca 35 milj.kr. Detta finansieras av såväl inom- som utomramsmedel, 8 resp. 27 milj.kr. Som tidigare har redovisats trappas pristillägget av stegvis under tre år, med början budgetåret 1991/92. Prisstödet bör övergångsvis betalas över statsbudgeten.

Viss verksamhet vid SMAK finansieras för närvarande av utomramsmedel. Branschen har planer på att driva ett kvalitetsarbete i en egen organisation framöver. Eftersom staten hittills bidragit till finansieringen av den nuvarande organisationen anses det vara befogat med ett statligt startkapital till ett privat kvalitetsarbete. 15 milj.kr. avsätts för detta ändamål budgetåret 1991/92.

Motionerna

I motion Jo56 (fp) yrkande 11 hemställs om medelstillskott från regleringskassorna, om överskott föreligger, till skördekadefonden. I motionerna Jo65 (c) yrkande 1 och Jo85 (m) yrkande 17 yrkas avslag på förslaget om bibehållande och statlig finansiering av konsumentdelegationen. Enligt yrkande 8 i motion Jo85 bör förslag framläggas om fortsatt uppbyggnad av skördekadefonden. I motion Jo77 (c) yrkande 35 framhålls behovet av finansiering av vissa verksamheter även i fortsättningen, som t.ex. skördekadefonden och vissa program avseende djurens hälso- och sjukvård.

Utskottet förutsätter att de åtaganden som gjorts beträffande skördeskadefonden kommer att fullföljas (se JoU1987/88:16). Även i övrigt utgår utskottet från att de verksamheter som anges i motionerna kommer att finansieras i enlighet med gällande överenskommelser mellan staten och jordbruksnäringen. Enligt utskottets mening påkallas inte någon särskild riksdagens åtgärd med anledning av motionerna Jo56 yrkande 11, Jo77 yrkande 35 och Jo85 yrkande 8.

När det gäller konsumentdelegationen erinrar utskottet om sina uttalanden i det föregående om vikten av att det finns möjligheter att bevaka konsumenternas intressen. I likhet med jordbruksministern utgår utskottet från att den förändrade livsmedelspolitiken föranleder en översyn av konsumentdelegationens organisation och arbetsuppgifter. I avbidan på en sådan översyn tillstyrker utskottet regeringens förslag i denna del och avstyrker motionerna Jo85 yrkande 17 och Jo65 yrkande 1.

I övrigt tillstyrker utskottet regeringens förslag om regleringsekonomi efter regleringsåret 1990/91 med den ändring som föranleds av utskottets beslut beträffande en bibehållen oljeväxtodling. Vidare innebär utskottets beslut om förlängning av systemet för lönsamhetsutjämnning inom mjölkproduktionen att internavgifter bör tas ut t.o.m. den 30 juni 1995.

Effekter för jordbruksnäringen av skattereformen

På s. 158—163 i propositionen redovisas utförligt skattereformens effekter för olika typer av jordbruksföretag. Särskild uppmärksamhet har ägnats frågan om underskottsavdrag och överföring av avdrag mellan olika förvärvskällor. Utskottet anser att redovisningen är värdefull som ett underlag för bedömningen av de totala effekterna för jordbruket av de beslut som inom kort kommer att fattas av riksdagen. I övrigt hänvisar utskottet till de överväganden som görs i skatteutskottet i fråga om jordbrukets skattefrågor.

Övergångsåtgärder

Propositionen

I propositionen understryks att de framlagda förslagen innebär en förändring av vissa grunddrag i den sedan länge förda politiken. Detta motiverar att statsmakterna tar ett betydande ansvar för övergången från en reglerad till en fri inhemsk marknad. Det motiverar vidare en relativt lång övergångsperiod samt att särskilda åtgärder vidtas under perioden för att underlätta anpassningen och omställningen till den nya situationen. I förhållande till LAG:s förslag innebär propositionen bl.a. en längre övergångsperiod och ytterligare stimulanser till alternativ användning av åkermark.

Förslagen om stimulans- och stödåtgärder innebär i korthet att ett arealbaserat inkomststöd betalas ut under en övergångsperiod om fem

år, med början budgetåret 1990/91. Ersättningen baseras på areal med odling av prisreglerade grödor år 1989. Även areal inom det s.k. Omställning 90 skall ingå.

Ersättningen skall till en del differentieras mellan olika odlingsområden. 40% av ersättningen skall vara densamma i hela landet, medan 60% skall differentieras på samma sätt som de belopp som utgår inom Omställning 90. Ersättningen skall utgå efter en fallande skala under de fem åren med i genomsnitt 1 100, 1 000, 700, 500 och 200 kr. per ha. Av ersättningen under regleringsåret 1990/91 utgör 400 kr. per ha, motsvarande 730 milj.kr., en retroaktiv ersättning för budgetåret 1989/90.

När areal permanent tas ur produktion under perioden 1991/92—1993/94 betalas i stället ett engångsbelopp. Detta omställningsstöd differentieras på samma sätt som inkomststödet. Det genomsnittliga omställningsstödet utgår efter en fallande skala med 6 000, 4 500 resp. 3 000 kr. per ha under angivna period.

Vid plantering av skog eller energiskog eller vid anläggning av våtmarker under perioden 1991/92—1994/95 betalas anläggningsstöd. Vid anläggning av våtmarker utgår 12 000 kr. per ha i slättbygder och 8 000 kr. per ha i skogs- och mellanbygder. Vid anläggning av skog och energiskog ersätts en bestämd andel av den kostnad som skogsstyrelsen beräknar. I slättbygder ersätts 85% av kostnaden för lövträd och 75% av kostnaden för barrträd och energiskog. I skogs- och mellanbygder skall motsvarande ersättning motsvara 50% resp. 30% av planteringskostnaden. Ersättningen motsvarar för närvarande följande belopp. I slättbygd motsvarar ersättningen 13 600 kr. per ha för lövskog, 9 000 kr. per ha för barrskog och 9 000 kr. per ha för energiskog. I skogs- och mellanbygder är beloppen 8 000, 3 600 resp. 3 600 kr. Beloppen utgör den totala ersättning som utbetalas, inkl. eventuellt omställningsstöd, vid anläggning av skog, energiskog eller våtmarker.

Inlösenpriset för spannmål (vete) skall under regleringsåret 1990/91 vara 1,30 kr. per kg. Under de tre följande budgetåren löser staten in spannmål till ett pris av 1,15, 1,00 resp. 0,90 kr. per kg.

För regleringsåret 1990/91 innebär inkomststödet en ökad ersättning till jordbruket med 2 090 milj.kr., motsvarande 1 100 kr. för 1,9 milj. ha. Därutöver erhåller jordbruket motsvarande kompensation som under innevarande regleringsår, dvs. 1 170 milj.kr. Ersättningen skall i huvudsak lämnas på samma sätt som under innevarande år, dvs. i form av bidrag per ko, m.m. Utbetalningen skall ske den 31 december 1990. Bidragen upphör efter budgetåret 1990/91. Hur motsvarande ersättning och den retroaktiva ersättningen för innevarande budgetår skall utgå efter budgetåret 1990/91 får avgöras med hänsyn till resultatet av de pågående GATT-förhandlingarna.

Summan av ytterligare åtgärder för jordbruket under regleringsåret 1990/91 beräknas till ca 610 milj.kr. Här ingår landskapsvårdsstödet, det utökade glesbygdstödet, övergångsåtgärder för mjölk- och köttproduktionen m.m. Totalt får jordbruksnäringen en höjd ersättning med 2 700 milj.kr. under regleringsåret 1990/91.

Kostnaden för omställnings- och anläggningsstöd beräknas till totalt ca 3,9 miljarder kronor och kostnaden för inkomststödet till ca 5,6 miljarder kronor utifrån vissa antaganden om takten i omställningsarbetet (prop. s. 173). Totalt under den femåriga övergångsperioden beräknas kostnaderna till ca 13,6 miljarder kronor. Av detta utgör ca 10,7 miljarder kronor kostnader för omställningsåtgärder, medan resten är kostnader för de permanenta åtgärderna under övergångsperioden. Härefter ingår inte kostnader för export av spannmål som staten löser in. Denna kostnad är i dag inte möjlig att beräkna.

Under rubriken Effekter på markanvändningen anföras att anpassningen innebär att ca 500 000 ha åkermark frigörs för annan användning under de närmaste åren. Övergången från en reglerad marknad till en fri intern marknad ökar dock möjligheten för icke reglerade grödor att konkurrera. En avreglering leder också till en extensivering av växtodlingen. Även det permanenta stödet till landskapsvårdande insatser tar viss mark i anspråk. Genom att skötsellagens brukningsplikt slopas och tillståndskravet ersätts med en anmälningsplikt ökar den enskilde jordbrukarens möjlighet att själv avgöra hur marken skall användas.

Huvudalternativen till produktion av livsmedelsråvara är i dag industri- och energigrödor samt skogsproduktion. Mindre arealer kan också tas i anspråk för olika nischgrödor, som exempelvis lin, nypon och fibergrödor.

Samtliga alternativ kommer att vara möjliga med de övergångsåtgärder som föreslås. Inkomststödet avses utgå till all areal, både den som används till de prisreglerade grödorna och den som används till andra ettåriga grödor eller för träda. Detta ökar valmöjligheten mellan olika grödor.

Genom omställningsstödet förbättras möjligheterna att snabbt nå balans på marknaden för traditionella jordbruksprodukter. Stödet kan erhållas för alla bestående åtgärder, allt från skogsplantering till anläggning av golfbanor.

Vid skogsplantering m.m. kan anläggningsstöd erhållas. Även energiskog kan ta relativt betydande arealer i anspråk under övergångsperioden.

Odlingen av energigrödor påverkas i hög grad av energi- och miljöpolitiken. Energi- och miljöpolitiska överväganden bör vara avgörande för de insatser som görs för att främja en ökad produktion och användning av biobränslen. En rad beslut som förbättrar biobränslenas konkurrenskraft har redan fattats eller förbereds för närvarande. Miljövänlig energiproduktion kommer att stimuleras med 500 milj.kr. per år, varvid biobränslen skall prioriteras. Detta kommer att förbättra avsättningsmöjligheterna och därmed förutsättningarna för en långsiktig och lönsam odling av energigrödor.

Ett stort antal motioner behandlar övergångsåtgärder m.m. I folkpartiets partimotion Jo56 yrkas att det temporära arealstödet skall övergå till nye ägaren vid överlåtelse av fastighet, att jordbruksnämnden ges i uppdrag att dels förhandla om kostnadskompensation för regleringsåret 1990/91, dels föreslå ett system för utbytesimport/export, att minst hälften av den spannmålsareal som tas ur produktion bör vara mark i slättbygd, att minst hälften av den areal som skogsplanteras bör vara lövskog (yrkandena 3, 5, 7, 8 och 9). Också i kommittémotionen Jo220 (fp) anförs synpunkter på omställningsåtgärder m.m.

I vpk:s partimotion Jo68 föreslås investeringsbidrag till kommuner för energisystem anpassat till bibränslen, biogasproduktion i försöksanläggningar, inrättande av ett samhällsdominerat etanolbolag, 900 milj.kr. till två etanolfabriker, satsning på FoU om industrigrödor, 800 milj.kr. i kostnadskompensation till mjölkproduktionen och 525 milj.kr. till nötkötts- och övrig produktion, sänkt inlösenpris för spannmål och överföring av frigjorda medel till det arealbaserade inkomststödet, ett djur- och arealbaserat stöd för vall, aktivt arbete och inventeringar i varje län angående våtmarker, inget bidrag till barrskogsplantering, 800 milj.kr. av införselavgiftsmedel till exportfinansiering (yrkandena 24—27, 29—31 och 36—41).

I centerns partimotion Jo77 ställs yrkanden om omställningsperiodens längd (fem år fr.o.m. 1991/92), snabb omställning av spannmålsproduktionen och observans av icke önskvärd strukturrationalisering m.m., nivåhöjande kompensation för regleringsåret 1990/91 och tillförsel av medel via regleringssystemet, statligt stöd till exportfinansiering under omställningsperioden, omfördelning av medel från skogsplantering till ett förhöjt omställningsstöd, satsning på biobränsle och ett åtgärdsprogram för att skapa en varaktig marknad, statliga villkorslån till två etanolfabriker samt stöd till extensiv betes- och vallproduktion (yrkandena 8—10, 12, 13, 23, 25, 26 och 27).

I miljöpartiets partimotion Jo80 yrkas att inget stöd utgår för att ta mark ur produktion, att bidrag till skogsplantering endast utgår till lövskogsplantering i slättbygd, speciella stimulanser av ädellövskogsplantering, förhöjt arealbaserat inkomststöd minst t.o.m. 1995/96 och omförhandling beträffande kvarvarande regleringsmedel (yrkandena 31—33, 36 och 37).

I den moderata partimotionen Jo85 yrkas avslag på det arealbaserade inkomststödet och förändringar av omställnings- och anläggningsstödet, ett högre omställningsbidrag i form av villkorslån, högre inlösenpriser på spannmål under en femårsperiod utöver regleringsåret 1990/91, förlängning av omställningsperioden, ett system för exportfinansiering med viss statlig reglering, uttalande om jordbrukets roll i den framtida energiförsörjningen och om konsekvenserna av en kärnkraftsavveckling för introduktion av biobränslen samt beslut om kostnadskompensation för regleringsåret 1990/91 (yrkandena 1—4, 9—11, 13 och 28).

I motion Jo75 (s) förordas etanoltillverkning i Östergötland.

I motion Jo78 (m) yrkas ett inkomststöd även till yrkesmässig trädgårdsodling med hänvisning till det konkurrenstryck som inkomststödet kan innebära för denna näring. Återföring av avgiftsmedel bör ske även till näringen utanför jordbruket.

Enligt motion Jo79 (m) yrkande 3 bör inkomstförstärkning i form av pensionspoäng övervägas i stället för omställningsbidrag.

I motion Jo81 (m) framhålls att nya idéer och initiativ bör stödjas och att en helhetsyn är viktig för att klara omställningen.

I motion Jo89 förordas att överskottsarealen används för produktion av bioenergi (yrkande 1).

Enligt motion Jo93 (c) yrkande 1 bör anläggningsstödet omfördelas från skogsplantering till åtgärder för ett aktivt jordbruk i skogs- och mellanbygderna.

I motion Jo97 (c) yrkas gemensam exportfinansiering till den 1 juli 1994, att införselavgifter används för att finansiera export samt att förutsättningarna för en etanolfabrik i Mönsterås utreds (yrkandena 2, 3 och 6).

Några fristående motioner berör omställningsfrågorna och närliggande områden. I partimotionen Jo246 (c) yrkas att samhällets ansvar för överskottsarealen skall uppgå till 60% och att ansvaret kvarstår tills produktionsinriktningen ändrats (yrkandena 11 och 12). Enligt vpk-motionen Jo270 bör överläggningar tas upp om jordbrukets kostnads-kompensation för 1989/90 och 1990/91. Stöd bör lämnas till självförsörjning med energi inom jordbruket (yrkandena 5, 6 och 19). Yrkande om omförhandling och kompensation framförs även i motion Jo274 (m) liksom om förlängning av 1985 års beslut om statligt delansvar och ett 40-procentigt delansvar för överskottsarealen (yrkandena 11–13). I motion Jo244 (m) föreslås anläggnings- och omläggningsstöd när jordbruksmark långsiktigt tas ur produktion, stöd till forskning och utveckling om alternativa jordbruksprodukter och användning av överskottsarealer till etanol och biobränsle (yrkandena 1–3). Enligt motion Jo204 bör åkermark och impediment användas för odling av energigrödor.

Utskottets överväganden

Exportfinansiering

Frågor om ett temporärt system för exportfinansiering inom vissa viktigare produktområden har behandlats i det föregående. I anslutning till motionernas principdiskussioner om fortsatt exportstöd m.m. vill utskottet anföra följande: En utgångspunkt för de pågående GATT-förhandlingarna är att exportstödet hör till de stödformer som har de mest handelssnedvridande effekterna och att denna subventionsform bör behandlas med förtur i arbetet på en neddragning av stöd och skydd. De nordiska länderna har gemensamt intagit den ståndpunkten att de flesta exportsubventionerna bör avskaffas. Undantag har gjorts för livsmedelsbistånd och råvarukostnadsutjämnning. Det finns emellertid starka intressen inom GATT som representerar en annan syn på

exportstödet. EG t.ex. har hävdad att det finns andra stödformer som har samma snedvridande effekter som exportstödet. Det är således förenat med vissa svårigheter att nu dra några säkra slutsatser angående resultatet av förhandlingsarbetet. Enligt utskottets mening bör den grundläggande principen om ömsesidighet som utskottet understrukit i ett inledande avsnitt om gränsskyddets nivå m.m. gälla även i denna fråga. Utskottet är dock i detta sammanhang inte berett att föreslå någon avvikelse från den förhandlingslinje som Sverige intagit i frågan om exportstöd. En förutsättning för detta ställningstagande är att de fortsatta GATT-förhandlingarna blir framgångsrika vad gäller avskaffande av handelssnedvridande stöd. Det måste också finnas möjligheter att hantera årsmånsvariationer, säsongvariationer och tillfälliga exportkvantiteter i övrigt och genom t.ex. branschvisa säljbolag avsätta sådana tillfälliga exportkvantiteter på världsmarknaden. I denna fråga hänvisar utskottet till sina uttalanden i avsnittet om konkurrensaspekter.

Härutöver bör framhållas att utskottets ställningstaganden beträffande produktområdena kött och spannmål innebär att dessa omfattas av ett system för inlösen resp. exportfinansiering under en övergångstid. I fråga om kött har utskottet i det föregående föreslagit bl.a. en förlängning av det temporära exportfinansieringssystemet och höjning av medelsanvisningen med 150 milj.kr. för detta ändamål jämfört med regeringens förslag. Dessutom har utskottet förordat en mer flexibel användning av de 360 milj.kr. som enligt propositionen avsätts för produktionsanpassningsåtgärder när det gäller mjölkkor. Det av regeringen föreslagna systemet för lönsamhetsutjämning inom mjölkproduktionen föreslås av utskottet förlängt med ett år till den 1 juli 1995.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Jo56 yrkande 9, Jo68 yrkandena 40 och 41, Jo77 yrkande 12, Jo85 yrkandena 9 och 28 och Jo97 yrkandena 2 och 3, i den mån motionerna ej tillgodoses med utskottets uttalanden.

Omställningsperiodens längd

Utgångspunkten i propositionens förslag om övergångsåtgärder är att totalt en femårig övergångsperiod skall gälla med början budgetåret 1990/91. I centerns partimotion anförts att övergångsperioden skall omfatta femårsperioden 1991/92–1995/96. Regleringsåret 1990/91 skall närmast ses som en fortsättning på den period som omfattas av 1985 års beslut om livsmedelspolitiken. I andra motioner anförts liknande synpunkter. Yrkandena i dessa motioner är utformade så att de inriktas på preciserade ändringar av vissa stödformer under övergångsperioden. Enligt utskottets mening är det väsentliga från jordbruksnäringens och samhällets synpunkt vilka konkreta stimulans- och stödåtgärder som kommer att gälla för vissa, specificerade perioder och produktionsområden. Likaså är det viktigt att näringen erhåller en rimlig kostnadskompensation för regleringsåret 1990/91. Detta framgår av utskot-

tets redovisning i följande avsnitt. Med hänvisning härtill avstyrks motionerna Jo77 yrkande 10 och Jo85 yrkande 4 i den mån de ej tillgodoses genom utskottets ställningstaganden i följande avsnitt.

Inkomststöd, omställningsstöd, anläggningsstöd m.m.

Utskottet ansluter sig till jordbruksministrernas överväganden i fråga om inlösen systemet för spannmål och inlösenpriserna. Det innebär att inlösenpriset för regleringsåret 1990/91 uppgår till 1,30 kr. per kg. För budgetåren 1991/92—1993/94 uppgår inlösenpriset till 1,15, 1,00 resp. 0,90 kr. per kg.

Det får förutsättas att nuvarande system med prisorter, pristrappa och kvalitetsreglering delvis behöver bibehållas. Jordbruksnämnden bör redovisa förslag i denna fråga.

Med den marknadssituation som råder för spannmål leder ett sänkt inlösenpris sannolikt till att marknadspriset sjunker mot denna nivå, även med oförändrad införselavgift. För att inkomsterna inte skall sjunka på ett oacceptabelt sätt under anpassningsperioden bör ett arealbaserat stöd utbetalas. Enligt utskottets mening bör detta stöd, av skäl som redovisas nedan, utgå med ett något lägre belopp än vad regeringen föreslagit eller med 900 resp. 700 kr. per ha under budgetåren 1991/92 resp. 1992/93. Detta stöd bör upphöra fr.o.m. år 1993/94. Samtidigt föreslår utskottet en höjning av omställningsstödet som i kombination med en något lägre arealbaserad ersättning skall innebära en kraftigare stimulans till en snabb och varaktig omställning av produktionen till annat än livsmedelsproduktion. Stödet bör utgå med i genomsnitt 9 000 kr. per ha för budgetåret 1991/92, med 6 000 kr. per ha för budgetåret 1992/93 och med 4 000 kr. per ha för budgetåret 1993/94. Det bör utformas som ett villkorslån med en årlig avskrivning av en femtedel av det lån som beviljas under budgetåret 1991/92. Den årliga avskrivningen av lån som beviljas under de två följande budgetåren bör vara en fjärdedel resp. en tredjedel. Omställningsstödet bör omfatta även kontraktbaserad odling av ettåriga energi- och industrigrödor.

I övrigt bör de villkor och kriterier som föreslagits i propositionen gälla för inkomststödet och omställningsstödet med undantag av vad som föreslås gälla vid överlåtelse av jordbruksmark. Utskottet anser det inte acceptabelt att inkomststödet i dessa fall skall tillfalla den tidigare ägaren/brukaren också efter en överlåtelse av marken. I enlighet härmed tillstyrks motion Jo56 yrkande 3 att inkomststödet skall övergå till den nye ägaren.

Utskottet anser det angeläget att omställningsinsatserna leder till en snabb och varaktig omställning till alternativ markanvändning. Det är en viktig förutsättning för att produktionen skall komma i balans. Som anförs i propositionen är huvudalternativen till produktion av livsmedelsråvara i dag industri- och energigrödor samt skogsproduktion. Mindre arealer kan också tas i anspråk för olika nischgrödor som t.ex. lin, nypon och fibergrödor. I vissa områden kan det vara ett intressant alternativ att t.ex. anlägga våtmarker och/eller viltmarker. Det är

viktigt att enskilda brukares kunskaper, idéer och initiativ beträffande alternativ markanvändning kan stimuleras och utnyttjas i omställningsarbetet. I detta sammanhang bör också framhållas forsknings- och utvecklingsarbetets betydelse för att omläggningen skall bli framgångsrik. Dessa frågor har nyligen behandlats i utskottets betänkande om forskning (1989/90:JoU17). I detta sammanhang har framhållits bl.a. att det utvecklingsarbete som syftar till att finna alternativ användning av frigjord areal har tilldelats stora resurser. Forsknings- och utvecklingsarbetet rörande t.ex. energigrödor och råvaror för kemisk/teknisk industri fortsätter i nära samarbete med företrädare för jordbruksnäringen. Utskottet vill understryka den betydelse detta arbete har för att omställningen av jordbruket skall bli framgångsrik.

Av grundläggande betydelse för omställningsarbetet är vidare att ytterligare resurser anvisas för rådgivning och utbildning och att insatserna på detta område anpassas efter de förändrade produktionsförutsättningarna. Utskottet behandlar denna fråga i ett följande avsnitt och föreslår i samband därmed en utredning om samordning av de samlade resurserna på utbildnings- och rådgivningssidan.

Utskottet instämmer i de synpunkter som anförs bl.a. i motioner från centern och vpk om betydelsen av att vallproduktion och betesdrift stimuleras i omställningsprogrammet. Lantbruksstyrelsen bör därför få i uppdrag att pröva hur ett system för extensiv vall- och betesproduktion skall kunna ingå i omställningsstödet. I ett sådant system bör det vara möjligt att föreskriva villkor om minskad användning av handelsgödsel. Lantbruksstyrelsen bör också få i uppdrag att justera reglerna för nuvarande trädesprogram så att areal som ligger i träda och som kan bli föremål för omställning inte nödvändigtvis behöver besås före den 20 augusti 1990.

För att ytterligare stimulera till en sådan utveckling som angetts ovan bör ett anläggningsstöd införas för plantering av skog och energiskog.

I förhållande till regeringens förslag föreslår utskottet den ändringen att anläggningsstöd ej skall utgå för barrskogsplantering. Vidare anser utskottet att beloppen per ha ej bör preciseras för närvarande.

Anläggningsstöd bör i stället utgå inom en kostnadsram om 400 milj.kr. under perioden 1991/92—1994/95 för anläggning av våtmarker samt plantering av lövskog och energiskog. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör utforma förslag om belopp per ha och villkor i övrigt. Stödet per ha skall i förekommande fall utgöra ett fast tillägg till eventuellt tidigare utbetalt omställningsstöd.

I propositionen aviseras att miljövänlig energiproduktion kommer att stimuleras med 500 milj.kr. per år, varvid biobränslen skall prioriteras. Utskottet förordar att denna satsning under en femårsperiod skall betraktas som ett led i omställningsprogrammet för jordbruket. Medlen skall användas bl.a. för att stimulera investeringar som tryggar avsättningsmöjligheterna och därmed förutsättningarna för en långsiktig och lönsam odling av energigrödor. Etanolproduktion är av särskilt intresse i detta sammanhang. Förutsättningarna för en lönsam etanolproduktion har förbättrats genom de förslag om koldioxidskatt och

svavelskatt som framlagts. Enligt utskottets mening är det angeläget att den goda åkermarken kan användas på ett sådant sätt att den vid behov lätt kan ställas om till livsmedelsproduktion i framtiden. Etanolproduktionen har i detta avseende stora fördelar. Etanol är därtill ett fullgott drivmedel för motorfordon med betydande miljöfördelar. En inhemsk produktion av drivmedel har dessutom fördelar från beredskapssynpunkt och minskar importbehovet i motsvarande grad. Utskottet förutsätter att det görs en noggrann analys av etanolproduktionens möjligheter mot bakgrund av utskottets uttalanden i detta sammanhang. Att skapa en varaktig marknad för dessa produkter är av grundläggande betydelse för att omställningsarbetet skall bli framgångsrikt och för att jordbruket skall kunna medverka i produktionen av miljövänliga energiformer. Utskottet anser det angeläget att det kommande energipolitiska beslutet utformas så att dessa önskemål tillgodoses.

Vad utskottet anfört om stöd- och stimulansåtgärder m.m. bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Härigenom tillgodoses i första hand motionerna Jo56 yrkande 8, Jo68 yrkandena 24—27, 29, 37 och 39, Jo77 yrkandena 13, 23, 25, 26 och 27, Jo85 yrkandena 1 delvis, 10 och 11, Jo81, Jo89 yrkande 1, Jo93 yrkande 1, Jo204, Jo220, Jo244 yrkandena 1—3, Jo246 yrkandena 11 och 12, Jo270 yrkandena 6 och 19 och Jo274 yrkandena 12 och 13.

Motion Jo56 yrkande 7 bör ej föranleda någon vidare åtgärd.

Motionerna Jo68 yrkandena 36 och 38 avstyrks. Önskemålet i yrkande 38 om vissa inventeringar m.m. i anslutning till anläggningsstödet kommer med största sannolikhet att tillgodoses inom ramen för den utökade rådgivningsverksamhet som regeringen föreslagit.

Vidare avstyrks motion Jo80 yrkandena 31—33 och 36. Yrkande 32 tillgodoses delvis genom utskottets ställningstagande som innebär att inget särskilt stöd utgår till barrskogsplantering.

Yrkandena 1 i återstående del, 2 och 3 i motion Jo85 avstyrks.

Yrkandena i motionerna Jo75 och Jo97 (yrkande 6) om etanoltillverkning i Östergötland resp. Mönsterås avstyrks i den mån de ej tillgodoses genom utskottets uttalanden.

I anslutning till motion Jo78 om konkurrenssituationen för yrkesmässiga trädgårdsodlare medger utskottet att det givetvis i vissa speciella situationer, som nu inte till alla delar kan förutses, kan uppstå negativa effekter från konkurrenssynpunkt av de föreslagna övergångsstöden. I de fall som avses i motionen är det dock endast det arealbaserade inkomststödet som eventuellt kan påverka konkurrensläget. Härvidlag bör dock hänvisas till de ändringar som utskottet föreslagit beträffande belopp och giltighetstid för denna stödform. När det gäller den yrkesmässiga trädgårdsodlingen torde de redan etablerade odlarna ha en betydande fördel med hänsyn till redan gjorda investeringar i maskiner och andra tillgångar. Kapitalkostnaderna för nyetablering är sannolikt så stora att det föreslagna arealbaserade inkomststödet knappast kan uppväga nyss angivna fördelar. När det gäller avgiftsmedel

utgår utskottet från att en återföring till bl.a. trädgårdsnäringen liksom hittills kommer att ske. Motionen bör med dessa uttalanden lämnas utan någon vidare åtgärd.

Motion Jo79 yrkande 3 om inkomstförstärkning i form av pensionspoäng i stället för omställningsbidrag avstyrks. Motionens syfte bör tillgodoses genom andra typer av åtgärder, t.ex. i form av avvecklingsersättning för vissa producenter.

Regleringsåret 1990/91

I propositionen görs en kostnadsberäkning av bl.a. de åtgärder som börjar tillämpas under regleringsåret 1990/91 och av totalkostnaderna under den femåriga övergångsperioden (prop. s. 170—173). Beräkningarna har i korthet redovisats ovan.

Utskottet har ägnat särskild uppmärksamhet åt frågan om kostnads-kompensation till jordbruket för regleringsåret 1990/91 mot bakgrund av att prisöverläggningar ej har ägt rum i sedvanlig ordning mellan LRF och konsumentdelegationen. De aktuella beräkningarna redovisas i sammanfattning på s. 171 i propositionen. I samband med en särskilt anordnad utfrågning med representanter för jordbruksnämnden, LRF och konsumentdelegationen har utskottet inhämtat ytterligare upplysningar om kompensationsbehovet och parternas ståndpunkter i frågan.

Utskottet har i flera sammanhang i detta betänkande berört mjölkproduktionens betydelse från olika synpunkter. Bl.a. har understrukits dess värde för skogs- och mellanbygderna och i synnerhet för de nordligaste länen, som ingår i stödområdet. Den del av regeringens förslag som avser stöd- och stimulansåtgärder för regleringsåret 1990/91 ger ett bättre utbyte för spannmålsproducenterna än för mjölkproducenterna. Utskottet föreslår därför att ett belopp om 600 milj.kr. utöver regeringens förslag tillförs jordbruket i form av ett bidrag per ko. En mindre del av beloppet bör avsättas för ett stöd till getskötsel. Regeringen bör uppdraga åt jordbruksnämnden att utforma förslag till fördelning av dessa medel.

Beloppet bör i likhet med huvuddelen av det av regeringen föreslagna beloppet om 1 170 milj.kr. finansieras med införselavgiftsmedel utanför fördelningsplanen. Om sådana medel inte finns tillgängliga skall finansieringen ske med budgetmedel.

Även i övrigt skall de villkor som anges i motsvarande avsnitt i propositionen gälla för beloppet 600 milj.kr. Som framgår av propositionen bör bidragen i sin helhet betalas ut den 31 december 1990. Om möjligt bör detta gälla även det av utskottet föreslagna beloppet. Hur motsvarande ersättning och den retroaktiva ersättningen på 730 milj.kr. skall tillföras jordbruket under åren efter regleringsåret 1990/91 får, liksom frågan om gränsskyddet, avgöras med hänsyn till resultatet av de pågående GATT-förhandlingarna.

Utskottet vill framhålla att det i dagsläget är svårt att överblicka konsekvenserna av att de belopp som nu tillerkänns jordbruket utgör underlagsbelopp för beslut om kommande kompensationsnivåer. I termer av en mer långsiktig uppgörelse i GATT finns för närvarande

inga bestämda regler om en real sänkning av gränsskyddet eller om bedömningen av bidragsformer som knyts till produktionsenheter. En annan osäker faktor är beräkningen av PSE-talen i förhållande till världsmarknadsprisernas utveckling. Som tidigare påpekats bör frågan om förändringar i gränsskyddet, såväl tekniskt som nivåmässigt, göras i den takt som en kommande överenskommelse i GATT anger. En nordisk utgångspunkt är härvid att sänkningar skall göras i reala termer, varvid tidigare sänkningar från år 1986 får tillgodoräknas. Det anförda innebär sammanfattningsvis att frågan huruvida och i vilka former det av utskottet föreslagna tilläggsbeloppet i fortsättningen kommer jordbruket till del får avgöras med hänsyn till resultatet av GATT-förhandlingarna.

Utskottets ställningstagande tillgodoser helt eller delvis motionerna Jo56 yrkande 5, Jo68 yrkandena 30 och 31, Jo77 yrkandena 8 och 9, Jo80 yrkande 37, Jo85 yrkande 13, Jo270 yrkande 5 och Jo274 yrkande 11. Med anledning av dessa motioner bör ett tillkännagivande riktas till regeringen. Vidare föranleder utskottets förslag ändringar beträffande anslaget till prisreglerande åtgärder, som närmare behandlas i det följande.

Avvecklingsersättning till mjölkproducenter

Möjligheten för mjölkproducenter att erhålla avvecklingsersättning förlängs enligt propositionens förslag. Anslutning till systemet skall vara möjlig t.o.m. år 1996. Ersättning skall endast betalas ut t.o.m. år 1996. Det ankommer på regeringen att besluta i dessa frågor. Kostnaden för en ökad anslutning har beräknats till 70 milj.kr. för budgetåret 1990/91.

I motion Jo77 (c) yrkande 19 hemställs att ersättningen höjs till 75 öre per kg och att den övre produktionsgränsen för anslutning till systemet höjs till 150 000 kg.

Utskottet anser det i likhet med jordbruksministern viktigt att ett system för avvecklingsersättning för mjölkproducenter övergångsvis bör finnas kvar. Med de förändrade marknadsvillkor som kommer att gälla efter den 1 juli 1991 är det angeläget att på olika sätt underlätta en produktionsminskning som så snabbt som möjligt leder till bättre balans i produktionen. Utskottet tillstyrker förslaget i motion Jo77 så till vida att ersättningen bör höjas till 75 öre per kg. Detta bör ges regeringen till känna. I övrigt ansluter sig utskottet till regeringens förslag.

Stöd till skuldsatta jordbrukare

Propositionen

Särskilda stödåtgärder riktas till de skuldsatta jordbrukare som under en övergångsperiod kan komma att få ekonomiska svårigheter till följd av den föreslagna avvecklingen av den interna marknadsregleringen. Stödet skall ges dels som stöd för rekonstruktion av jordbruksföretag

eller som avvecklingsstöd, dels i form av rådgivning m.m. Vid behov skall jordfonden få disponeras för inlösen av fastigheter. Stöden skall utgå under perioden den 1 januari 1991—den 1 juli 1996.

En avveckling av den interna marknadsregleringen på jordbrukets område kommer att innebära nya förutsättningar på marknaden för jordbruksprodukter. De jordbrukare som etablerar sig efter det att de nya förutsättningarna för prisbildningen på marknaden har klarlagts i ett livsmedelspolitiskt beslut har möjlighet att beakta dessa nya förutsättningar i samband med etableringen. I vissa fall kan jordbrukare som redan är etablerade ha mindre möjlighet att anpassa sig till de nya förutsättningarna. Detta gäller framför allt brukare som på grund av en hög skuldsättningsgrad är bundna till en hög fastighetsprisnivå. De vägar till anpassning som finns och som med stor sannolikhet kommer att utnyttjas av jordbrukarna är bl.a. förändringar i produktionstekniken, förändringar i kombinationen av produktionsresurser, minskad användning av vissa insatsmedel samt ökad samverkan. Möjligheterna till anpassning för den enskilde jordbrukaren är bl.a. beroende av skuldsättnings- och inkomstsituationen i utgångsläget samt av förmågan att se vilka förändringar som är nödvändiga och att genomföra dem.

En möjlig utveckling i samband med avvecklingen av den interna marknadsregleringen är att värdet på jordbruksmark minskar. Detta kan förväntas leda till både lägre arrendeavgifter och lägre priser på jordbruksfastigheter. Nivån på arrendeavgifterna påverkas i huvudsak av avkastningen i jordbruket, medan fastighetspriserna även påverkas av andra faktorer, t.ex. skattelagstiftningen, inflationstakten och mer långsiktiga lönsamhetsmål.

Alla jordbrukare kommer att på något sätt beröras av avvecklingen av den interna marknadsregleringen. Med de föreslagna avtrappningsåtgärderna och de övergångsvisa stöden bör det dock finnas goda möjligheter att genomföra anpassningen till en friare marknad för jordbruksprodukter.

I denna anpassningsprocess är det viktigt att jordbrukaren får tillgång till kvalificerad rådgivning och information om hur han eller hon bäst kan möta förändringarna. Den statliga rådgivningen tillhandahålls genom lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna. De förändringar i bl.a. prisbildningen som kommer att ske gör det nödvändigt för både rådgivare och jordbrukare att förändra sitt arbetssätt och i betydligt högre grad än tidigare ge akt på marknadens signaler och aktivt samla kunskap och information om marknaden och hur denna utvecklas.

Det kan emellertid i samband med en intern avreglering uppkomma sådana situationer att rådgivning inte är ett tillräckligt medel för att motverka ekonomiska svårigheter. Lantbruksstyrelsen har efter uppdrag av regeringen lämnat ett förslag till stödåtgärder för skuldsatta jordbrukare. Lantbruksstyrelsen har även redovisat en uppskattning av antalet företag som kan antas få svårigheter på grund av hög skuldsättning till följd av en avveckling av den interna marknadsregleringen.

Lantbruksstyrelsen har gjort särskilda undersökningar av skuldsättnings- och inkomstsituationen i jordbruket och gör bedömningen att i

storleksordningen 1 500 företag kan få mycket allvarliga ekonomiska problem vid en avveckling av marknadsregleringen. Av dessa kan omkring 1 000 företag få så allvarliga problem att rekonstruktionsåtgärder eller avveckling av företagen blir nödvändiga.

Utöver dessa kommer ett betydligt större antal, ca 3 000—5 000 företag, att vara i behov av särskilda rådgivningsinsatser för att inte råka i allvarliga ekonomiska situationer.

Lantbruksstyrelsen betonar att dessa bedömningar av antalet företag är osäkra och bör omges med viss säkerhetsmarginal. Lantbruksstyrelsens analyser av skuldsättnings- och inkomstförhållanden har i huvudsak inriktats på företag av den storleken att de kan försörja brukaren och sysselsätta denne på heltid, dvs. ofta större företag som är kapitalkrävande och ofta har en hög skuldsättning.

Propositionens förslag i fråga om stödåtgärder för skuldsatta jordbrukare innebär att stöd ges dels i form av rådgivning, dels i form av stöd för rekonstruktion av jordbruksföretag eller avvecklingsstöd. Lantbruksstyrelsen bör också kunna lämna stöd till projektverksamhet, t.ex. gemensam maskin användning, ny markanvändning, småskalig förädling etc.

Rådgivningen bör riktas till den grupp av jordbrukare som kan riskera att få ekonomiska problem. I detta fall är det lämpligt att genom information, utbildning och i utvecklingsprojekt bidra till att jordbrukarna får insikt i de nya villkor som kommer att gälla för jordbruket. I detta arbete bör även beaktas möjligheterna till kombinationssysselsättningar m.m. Denna del av stödåtgärderna bör bedrivas i samarbete med arbetsmarknadsverket, länsstyrelserna, Sveriges lantbruksuniversitet, lantbruksskolorna och lantbrukets organisationer. De medel som inom ramen för samhällets delansvar för överskottsarealen avdelats för rådgivning bör kunna användas i detta sammanhang. Vidare bör ett särskilt program genomföras för företag som riskerar att få allvarliga ekonomiska svårigheter. Dessa brukare bör under övergångsperioden erbjudas kostnadsfri rådgivning i form av företagsekonomiska analyser och förslag till åtgärder för att åstadkomma förbättringar i den ekonomiska situationen.

I fråga om rekonstruktionsåtgärder bör följande gälla. En rekonstruktion av företag kan ske på olika sätt beroende på om brukaren har statliga lån eller kreditgarantier eller om han saknar sådana. Vid en rekonstruktion är det viktigt att samtliga större fordringsägare medverkar genom eftergift av fordringar. Statens medverkan kan bestå i att staten, förutom att efterge en del av sin fordran, ger lånegaranti för ett belopp motsvarande vad som behövs för att erlagga ackordslikviden.

Om brukare inte har statliga lån eller lånegarantier kan en rekonstruktion ändå vara angelägen. I detta fall bör det vara möjligt att, efter att samtliga fordringsägare medverkat i en ackordsuppgörelse, bevilja ett övergångsvis, treårigt räntebidrag med 2,5 % beräknat på företagets räntebärande skulder. En förutsättning bör vara att brukaren är i en obeståndssituation. Räntebidrag bör utgå med maximalt 50 000 kr. per år.

Om brukaren inte vill fortsätta som jordbrukare eller om en rekonstruktion inte kan genomföras, bör stöd ges antingen genom att staten löser in fastigheten eller i form av en avvecklingsersättning. Även här bör en förutsättning för stöd vara att företagaren är i en obeståndssituation och att etableringen har skett efter år 1980 och senast vid tidpunkten för riksdagens beslut om den nya livsmedelspolitiken.

Staten bör i sådana fall, efter att brukaren begärt det, lösa in fastigheten för ett pris motsvarande köpeskillingen, om detta pris inte får anses vara oskäligt högt. Jordfonden bör kunna användas för detta ändamål. Det bör även vara möjligt att utnyttja en rörlig kredit för att täcka eventuella tillfälliga likviditetsunderskott i jordfonden.

En avvecklingsersättning bör kunna ges till de jordbrukare som vill avveckla jordbruksverksamheten för att underlätta deras övergång till annan verksamhet. Avvecklingsersättningen bör kunna utgå under en femårsperiod och bör samordnas med arbetsmarknadsstöd eller utbildningsbidrag så att ersättning ges med ett belopp motsvarande normal lön för kvalificerad arbetskraft i jordbruket. Jordbruksministern vill i detta sammanhang erinra om det särskilda avvecklingsstödet till mjölkproducenter som tidigare föreslagits.

Samtliga nyssnämnda stödåtgärder kan, med undantag för inlösen-skyldigheten, komma såväl jordägare som arrendatorer till del. Kostnaderna för räntebidrag, avvecklingsersättning, förluster på inlösta fastigheter samt eftergifter i samband med ackord uppskattas till ca 200 milj.kr. för perioden 1991/92—1995/96. Stödformerna bör dock införas fr.o.m. den 1 januari 1991. Under budgetåret 1990/91 bör kostnaderna för stöden vara obetydliga. För perioden 1991/92—1995/96 bör dessutom 40 milj.kr. per år anvisas för lantbruksverkets arbete med bl.a. rådgivning, information och projektverksamhet. Ett särskilt anslag bör anvisas för dessa ändamål.

Motionerna

I motion Jo56 (fp) yrkande 6 framförs invändningar mot regeringens uttalanden om vissa fordringsägares medverkan vid rekonstruktionsåtgärderna. Enligt motionen är de enda oprioriterade fordringsägare som brukar förekomma i detta sammanhang bygdekvarnar, lantmännenföreningar och spannmålshandlare som sålt foder, utsäde och handelsgödsel m.m. på kredit. Till skillnad från banker och maskinhandlare har de i regel ej någon säkerhet för sina fordringar. Om alltför många jordbruksföretag hamnar på obestånd kommer många fordringsägare med låg soliditet inte att klara situationen.

I motion Jo85 (m) yrkande 25 yrkas avslag på förslaget om ett anslag till stöd för skuldsatta jordbrukare. Enligt motionen är det principiellt felaktigt att endast förmögenhetsförlust som är hänförlig till lånat kapital ersätts medan förlust av eget kapital inte ersätts.

I likhet med jordbruksministern anser utskottet det angeläget att särskilda stödåtgärder riktas till de skuldsatta jordbrukare som under en övergångsperiod kan komma att få ekonomiska svårigheter till följd av utvecklingen av den interna marknadsregleringen. I denna anpassningsprocess är det viktigt att jordbrukarna får tillgång till kvalificerad rådgivning och information om hur förändringarna kan mötas. Utskottet tillstyrker regeringens förslag i detta avsnitt och avstyrker motion Jo85 yrkande 25.

I anslutning till motion Jo56 bör påpekas att propositionens uttalanden om fordringsägares eftergift av fordringar får ses som ett uttryck för det önskvärda i att samtliga berörda parter medverkar i en rekonstruktion av de företag som drabbas av ekonomiska svårigheter. Uttalandet kan självfallet inte få någon rättsligt bindande verkan för de företag som åsyftas i motionen. Bindande föreskrifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden kan endast meddelas genom lagstiftning. Det anförda innebär att motionen i denna del inte påkallar någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

I anslutning till de bedömningar som redovisats om effekterna för olika företag och kostnaderna för vissa rekonstruktionsåtgärder vill utskottet framhålla följande. För att i största möjliga utsträckning underlätta jordbrukets omställningsprocess har stor möda ägnats åt frågan om stöd- och stimulansåtgärder under övergångsperioden. Syftet med dessa åtgärder är givetvis att så få företag som möjligt skall behöva drabbas av påtagliga ekonomiska svårigheter. Som närmare framgår av utskottets ställningstaganden i det föregående har utskottet på en rad punkter föreslagit ett utökat ansvar från samhällets sida för omställningsprocessen. Detsamma gäller beträffande kostnadskompensation till jordbruket för regleringsåret 1990/91. Utskottet bedömer sammantaget att kostnaderna för räntebidrag, förluster på inlösta fastigheter samt eftergifter i samband med ackord kan beräknas till ett något lägre belopp än vad som anges i propositionen eller till ca 20 milj.kr. per år under perioden 1991/92—1995/96.

Arrendatorernas situation

Propositionen

Det bör i första hand ankomma på parterna i ett arrendevalt att anpassa avtalen och avtalsvillkoren till de ändrade förhållanden som kan bli en följd av den föreslagna reformen av livsmedelspolitiken.

De arrendatorer som får sina förhållanden så förändrade att deras arrendevillkor framstår som oskäligen kan åberopa 36 § avtalslagen för att få till stånd en ändring av villkoren.

I motion Jo77 (c) yrkande 24 anförs bl.a. att omställningen av jordbruket med lägre produktpriser skapar en ny situation i förhållandet mellan markägare och arrendatorer. Enligt motionen bör de arealerättningar som enligt propositionen skall utgå till jordbruksdrift betraktas som ett brukarstöd. Om däremot skogsplantering är alternativet för omläggning blir det markägaren som mottar stödet, och situationen kan därvid bli bekymmersam för många arrendatorer bl.a. i skogs- och mellanbygderna, där arrendepriserna är låga. Regeringen måste följa utvecklingen och vidta de åtgärder som behövs för att trygga arrendatorernas möjligheter att fortsätta driften.

Även i motion Jo85 (m) yrkande 5 understryks att arrendatorerna kan komma i en sämre situation i samband med omställningen. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt denna grupp. Det är viktigt att arrendatorerna får möjlighet att anpassa sin verksamhet till den nya jordbrukspolitiken.

Utskottets överväganden

Utskottet delar motionärernas uppfattning att särskild uppmärksamhet bör ägnas åt arrendatorernas situation. I dagsläget är det svårt att till alla delar förutse konsekvenserna för jordbruksarrendatorerna av en förändrad livsmedelspolitik. Utskottet utesluter inte att det kan uppstå behov av ändringar i t.ex. arrendelagstiftningen eller att ytterligare överväganden kommer att krävas beträffande inriktningen av omställningsåtgärderna. Utskottet föreslår därför att regeringen uppdrar åt vederbörande myndigheter inom lantbruksverket att göra en översyn av arrendatorernas situation mot bakgrund av de ändringar som genomförs i fråga om livsmedelspolitiken. Uppdraget bör genomföras skyndsamt och redovisas för riksdagen. Vad utskottet anfört med anledning av rubricerade motionsyrkanden bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Rådgivning och utbildning

Propositionen

Rådgivningen bör inriktas på att ge jordbrukarna insikt i de nya förhållandena på marknaden och ge den hjälp som behövs för anpassningen därtill. Detta innebär såväl ekonomisk rådgivning och kunskap om marknadsförhållandena som information och förslag till åtgärder för att uppfylla de krav som ställs på jordbruket från bl.a. miljö- och djurskyddssynpunkt. Ren produktionsteknisk rådgivning ges i dag i betydligt mindre omfattning än tidigare. Även en sådan rådgivning kan dock komma att behövas i perspektivet av förändrade priser på produkter och insatsvaror i produktionen, vilket kan komma att motivera en ändrad kombination av resurser jämfört med den nuvarande.

Kunskaper på de områden som här blir aktuella i rådgivningen finns i dag vid lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna. Rådgiv-

ningen sker framför allt via lantbruksnämnderna som fr.o.m. den 1 juli 1991 kommer att ingå i den nya länsstyrelsen. Lantbruksnämnderna har god sakkunskap främst i de frågor som rör jordbrukets produktionsteknik, ekonomi, miljöfrågor och liknande. Den ökade marknadsinriktning inom jordbruket som den livsmedelspolitiska reformen syftar till kommer emellertid att förändra situationen även för rådgivarna och deras arbete. Det blir sannolikt nödvändigt att i större utsträckning än tidigare bredda kunnandet utöver det rent produktionstekniska området och söka kunskap och erfarenheter även utanför jordbrukssektorn, t.ex. i fråga om marknadsföring och marknadskännedom. Detta ställer stora krav på rådgivarna, men ger även betydligt större möjligheter till utveckling för såväl rådgivare som jordbrukare än tidigare. Samordningen av verksamheten i den nya länsstyrelsen ger också tillfälle till utökade kontakter och samarbete mellan olika funktioner i länen och en koordination av resurser för de ändamål som är mest angelägna i ett regionalt perspektiv.

Även näringen och dess organisationer har ett ansvar och intresse för en förstärkt rådgivning. LRF har redovisat ett förslag till utbildnings- och rådgivningsprogram. Som tidigare har redovisats avsätts inom ramen för delansvarsmedlen resurser för rådgivning m.m. till såväl näringen som lantbruksverket.

Rådgivning till jordbrukare ges i stor utsträckning till den enskilde företagaren och utgår från förutsättningarna för det enskilda företaget. I samband med sådana förändringar av marknadsförutsättningarna i jordbruket som nu föreslås är det sannolikt av stort värde för jordbrukarna att i samarbete med andra företagare och genom särskild utbildning få tillfälle att sätta sig in i de nya förhållandena. Detta kan ge nya impulser till vidareutveckling av företaget och möjlighet till diskussion med kolleger och företagskonsulter. På så sätt kan även den sociala kontakten på landsbygden stärkas och utvecklas.

Utbildningen av jordbrukare bör därför syfta till att ge generell kunskap om de nya marknadsförhållandena samt vilken kunskap och information som är nödvändig att ha för att jordbrukarna själva skall kunna arbeta och bli framgångsrika under dessa förutsättningar. Tyngdpunkten bör ligga på att stimulera jordbrukaren till att utifrån de egna resurserna komma med idéer till förnyelse av företaget och kontrollera om det finns möjligheter att med ett gott resultat genomföra förslagen. I detta skede behövs sannolikt utbildning i bl.a. marknadsföring, ekonomistyrning m.m. vilken ges av kvalificerad personal. Det är också viktigt att inse att en sådan utbildning inte alltid omedelbart slår igenom i en lönsam produktion utan måste byggas på och få mogna innan några avgörande steg kan tas på väg mot en förnyelse av företaget.

Ansaret för utbildningen bör i första hand ligga på lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna, som efter den 1 juli 1991 kommer att ingå i den nya länsstyrelsen. Utbildningen bör dock ske i samarbete med andra myndigheter och organisationer. Ett sådant samarbete finns redan etablerat mellan bl.a. arbetsmarknadsverket, lantbruksverket och

jordbruksnäringens organisationer. Samarbetet bör även kunna vidareutvecklas på regional och lokal nivå. På så sätt kan även de resurser som de olika myndigheterna och organisationerna förfogar över samordnas på ett effektivt sätt. I detta sammanhang kan även nämnas att de regionala utvecklingsfonderna bedriver informationsverksamhet samt rådgivning och utbildning inom gruppen små och medelstora företag.

Motionerna

I motion Jo58 (m) förordas en översyn angående en långsiktig lösning av frågorna om rådgivning och utbildning inom hela lantbrukssektorn. Motionärerna hänvisar bl.a. till utskottets uttalanden i betänkandet 1989/90:JoU12. Behovet av en effektivisering och samordning av lantbrukets rådgivning understryks i motionen.

I motion Jo86 (s) yrkande 5 anförs att företagsanalys och rådgivning till högt skuldsatta jordbrukare bör inkludera samtliga jordbruksföretag som är i denna situation; dvs. inte enbart de företag som kommer i svårigheter på grund av avregleringen.

I de fristående motionerna Jo241 (m) och Jo262 (c) framhålls behovet av samordning med lantbruksskolorna i rådgivningsarbetet resp. behovet av ett särskilt fortbildningsprogram för jordbrukets omställning och förnyelse.

Utskottets överväganden

Som utskottet anfört i det föregående är rådgivnings- och utbildningsinsatserna av grundläggande betydelse i den kommande omställningsprocessen. I betänkandet 1989/90:JoU12 framhöll utskottet bl.a. att en översyn och samordning av rådgivningen framstod som särskilt angelägen med hänsyn till de krav som kommer att ställas på näringens förmåga att utforma ett uthålligt lantbruk även i framtiden. Utskottet vill med anledning av de nu aktuella motionerna framhålla att det är viktigt att tillvarata de kunskaper och erfarenheter som finns inte bara inom lantbruksverket utan också vid t.ex. lantbruksskolor, skogsbruksskolor och hushållningssällskap. Vid sidan av renodlade jordbruksfrågor bör frågor om miljövard och landsbygdsutveckling tillmätas en stor betydelse i rådgivnings- och utbildningsarbetet.

Enligt utskottets uppfattning är det av stor betydelse att man i samband med reformen genomför en översyn av den landstingskommunala skogs- och lantbruksutbildningen. Syftet med en sådan översyn är att bättre utnyttja de resurser som finns. Enligt utskottets mening bör man pröva möjligheten att bredda utbildningen så att den utifrån ett brett ekologiskt perspektiv kan understödja landsbygdens utveckling. Det är också viktigt att utbildningen ligger i linje med intentionerna bakom den livsmedelspolitiska reformen. Det betyder att ökade insatser måste göras när det gäller utbildning i företagande, marknadsföring och företagsutveckling. Det finns också anledning att noga granska erfarenheterna från försöksverksamheten med den treåriga

naturbrukslinjen. Dessutom bör man i sammanhanget pröva och väga in möjligheten att bättre samordna utbildningen vid lantbruksskolorna med rådgivningen till lantbruksföretagen i länet.

För närvarande pågår inom utbildningsdepartementet en översyn av hela gymnasieskolan. Det synes angeläget att den av utskottet föreslagna översynen genomförs i detta sammanhang.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Härigenom tillgodoses till stor del motionerna Jo241 och Jo58.

Motionerna Jo262 och Jo86 yrkande 5 avstyrks i den mån de ej tillgodoses genom utskottets ställningstagande.

Uppföljning

Propositionen

Det är av stor betydelse att följa upp den livsmedelspolitiska reformens effekter på olika områden och utifrån olika aspekter. Ansvariga myndigheter ges i uppdrag att under övergångsperioden noga följa utvecklingen inom sitt ansvarsområde samt att regelbundet redovisa utvecklingen och eventuella behov av åtgärder till regeringen. Det är också angeläget med kontinuerliga kontakter med näringen.

Den nya livsmedelspolitiken innebär en genomgripande förändring av den hittills förda livsmedelspolitiken. En intern avreglering kommer att få konsekvenser på en rad områden och ställa många aktörer i en ny situation. Härtill påverkas livsmedelssektorn av reformer inom andra politikområden. En intern avreglering kommer också att ge positiva effekter för såväl producenter och konsumenter som för miljön och den regionala utvecklingen samt ge samhällsekonomiska vinster.

En reform av det här slaget innebär naturligtvis att det inte går att exakt bedöma konsekvenserna i alla avseenden. Detta får emellertid inte hindra att en nödvändig reformering av livsmedelspolitiken genomförs. I stället är det av största vikt att noga följa utvecklingen efter en avreglering och ha beredskap att vidta åtgärder om icke önskvärda effekter befaras uppstå.

Såväl under övergångsperioden som efter reformens genomförande är det av stor betydelse att kunna få en samlad bild av utvecklingen. Flera myndigheter kommer här att spela en viktig roll. Statens pris- och konkurrensverk, statens jordbruksnämnd, lantbruksstyrelsen, naturvårdsverket och riksantikvarieämbetet bör ges i uppdrag att under övergångsperioden följa reformens effekter inom resp. ansvarsområde och vid behov föreslå åtgärder. Lantbruksekonomiska samarbetsnämnden spelar i det här sammanhanget också en viktig roll som samordnande organ, framför allt när det gäller den ekonomiska utvecklingen inom jordbruket.

Jordbruket, både näringen som kollektiv och de enskilda företagen, ställs inför en ny situation när de interna marknadsregleringarna avvecklas. Jordbrukarens företagarroll kommer att förändras. Den enskilde jordbrukaren kommer att få en starkare ställning på marknaden

och även ekonomiskt påverkas positivt av reformen. Det är emellertid av största vikt att följa upp den ekonomiska utvecklingen i jordbruket och analysera reformens effekter såväl i olika regioner som för olika brukarkategorier. Det är också angeläget med kontinuerliga kontakter med näringen.

Vidare kommer reformen att innebära att framför allt spannmålsodlingen kommer att minska. Det är därför viktigt att följa hur markanvändningen förändras både under övergångsperioden och på längre sikt. Vidare måste reformens konsekvenser för miljön samt kultur- och naturmiljön följas upp. Naturvårdsverket bör ges i uppdrag att i samråd med riksantikvarieämbetet och lantbruksstyrelsen följa reformens effekter i detta avseende.

Det stöd till landskapsvård som föreslagits kommer att medföra att viktiga kultur- och naturmiljöer bevaras, samtidigt som det bör stärka konkurrenskraften i skogs- och mellanbygderna. Det utökade glesbygdstödet bör, tillsammans med stödet till jordbruket i norra Sverige, förbättra möjligheten att driva livskraftiga jordbruk och kombinationsföretag i skogs- och mellanbygder. Statsrådet Molin har i prop. 1989/90:76 om regionalpolitik för 90-talet förutsatt att varje länsstyrelse i samarbete med kommuner och länsorgan utarbetar ett program för sina beslut om landsbygdsinsatser. Det är naturligt att det i detta arbete ingår att följa de regionala konsekvenserna av den livsmedelspolitiska reformen.

För att reformen skall leda till ett bättre samhällsekonomiskt resursutnyttjande och en dämpad prisutveckling är en väl fungerande konkurrens en grundläggande förutsättning. En fungerande konkurrens är också nödvändig om konsumenternas önskemål i fråga om kvalitet och varierat utbud skall nå producenterna. Mot bakgrund av detta har föreslagits dels att statens jordbruksnämnd ges i uppdrag att skärpa sin bevakning av marknad och priser inom jordbruket och förädlingsindustrin, dels att statens pris- och konkurrensverk ges i uppdrag att följa pris- och marginalutvecklingen i industri- och handelsleden.

Den livsmedelspolitiska reformen kommer att innebära förändringar för hur en full försörjningsberedskap uppnås. Det är därför av största vikt att jordbruksnämnden följer reformens effekter i detta avseende.

En ny livsmedelspolitik ställer delvis nya krav på underlag, statistik m.m. för att kunna göra den uppföljning som föreslagits. Mot bakgrund av den ändrade situation som hela livsmedelssektorn ställs inför på grund av dels reformeringen av den svenska livsmedelspolitiken, dels den internationella utvecklingen samt med anledning av reformer inom angränsande politikområden har tillkallats en särskild utredare för att analysera det framtida statistikbehovet och lämna förslag till åtgärder. Utredningen skall senast den 31 oktober 1990 redovisa de förslag till förändringar som bedöms nödvändiga att genomföra på kort sikt. Uppdraget skall slutgiltigt redovisas senast den 1 juni 1991.

Frågan om uppföljning har uppmärksammats bl.a. i partimotioner från moderata samlingspartiet, centern, vpk och miljöpartiet.

Enligt motion Jo68 (vpk) yrkande 42 bör det göras en årligen återkommande analys av omställningsprocessen. I motion Jo77 (c) förordas att en omställningskommission tillsätts för att följa effekterna av beslutet (yrkande 32). Enligt motion Jo80 (mp) yrkande 35 behövs en uppföljning av avregleringens effekter på konkurrensen mellan producentföreningarna. I motion Jo85 (m) yrkande 7 föreslås en uppföljning av beslutet och en utvärdering som föreläggs riksdagen vid årsskiftet 1994-1995. Enligt motion Jo98 (m) yrkande 1 bör kontrollstationer läggas in så att uppföljning och eventuella korrigeringar kan göras innan det är för sent. I motion Jo270 (vpk) yrkande 7 berörs frågan om konsekvensanalyser av pågående förändringar inom jordbruket.

Utskottets överväganden

I likhet med jordbruksministern anser utskottet det vara av största vikt att noga följa upp den livsmedelspolitiska reformens effekter på olika områden och utifrån olika aspekter. Som framgår av redovisningen ovan har i propositionen gjorts en ingående analys av vilka krav som bör ställas på en kontinuerlig uppföljning inom samtliga områden som kan beröras av ett beslut om en reformerad livsmedelspolitik. De ansvariga myndigheterna ges i uppdrag att under övergångsperioden noga följa utvecklingen inom sina ansvarsområden samt att regelbundet redovisa utvecklingen och eventuella behov av åtgärder till regeringen. Som anförts är det också angeläget att hålla kontinuerliga kontakter med näringen. Det bör framhållas att det alltid föreligger möjligheter för t.ex. de politiska partierna att ta initiativet till ytterligare åtgärder om så skulle visa sig nödvändigt. Den demokratiska processen både inom och utanför riksdagen utgör över huvud taget en garanti för att eventuella negativa effekter inte kommer att passera obemärkta. För utskottets del kan framhållas t.ex. att systemet med offentliga utfrågningar särskilt i en viktig samhällsfråga som denna utgör ett effektivt sätt att erhålla en allsidig information om hur omställningsarbetet förlöper under övergångsperioden. Givetvis kan det förutsättas att riksdagen och utskottet genom både formella och informella kontakter kommer att hållas underrättade om utvecklingen. Mot slutet av omställningsperioden bör en mer samlad uppföljning göras. I enlighet med vad som föreslås i motion Jo85 yrkande 7 bör en utvärdering av omställningsarbetet föreläggas riksdagen vid årsskiftet 1994-1995. Vad utskottet anför bör ges regeringen till känna. Samtliga här aktuella motioner är så utformade att de bör innefattas i detta tillkännagivande.

En översyn av den centrala myndighetsorganisationen på jordbrukets område har påbörjats under våren 1990 (dir. 1990:8). Den särskilda utredaren har att analysera såväl framtida arbetsuppgifter som behovet av resurser på central myndighetsnivå och mot denna bakgrund lägga fram förslag till ny myndighetsorganisation. De myndigheter som i första hand berörs är lantbruksstyrelsen och statens jordbruksnämnd. Av direktiven framgår att utgångspunkten för utredningsarbetet skall vara att genom en förutsättningslös omprövning anpassa den statliga administrationen till en ny livsmedelspolitik såväl på kort sikt som efter en övergångsperiod. I direktiven konstateras vidare att myndigheternas verksamhet i ökad utsträckning kommer att präglas av de beslut som redan fattats vad gäller miljöåtgärder inom jordbruket, djurskydd, djurmiljö och utveckling av alternativa produktionsformer. Som anförts i regeringens proposition om en ny regional förvaltning (prop. 1988/89:154) kommer lantbruksnämndernas arbete i samband med övergången till en ny livsmedelspolitik att få stor betydelse för genomförandet. Regeringen konstaterade också att en förutsättning härför är en stark styrning från central myndighetsnivå. Lantbruksnämnderna skall enligt riksdagens beslut ingå i den nya länsstyrelsen fr.o.m. den 1 juli 1991. Särskilda åtgärder för att bevara den flexibilitet som i dag finns i lantbruksnämndernas organisation skall därför vidtas under omställningsperioden. Den centrala organisationskommitté som tillsatts för genomförande av en ny regional statlig förvaltning (dir. 1990:9) skall särskilt uppmärksamma dessa frågor.

Under omställningsperioden kommer nya och ökade krav att ställas på myndighetsorganisationerna. Den översyn som nu påbörjats av den centrala myndighetsorganisationen bör leda till att resurser kan frigöras så att åtgärder i samband med omställningen kan prioriteras. I vissa fall kommer omställningen också att kräva ökade resurser vid berörda myndigheter.

De olika förslag till åtgärder som föreslagits, dels som en följd av den föreslagna omställningen av livsmedelspolitiken, dels på grund av behovet av särskilda övergångsåtgärder med anledning av denna omställning, kommer att prägla arbetsinriktningen vid lantbruksverket under de kommande åren. Därvid åsyftas i första hand arbetet med åtgärder för skuldsatta jordbrukare i form av rådgivning och utvecklingsstöd, stöd till landskapsvårdande åtgärder samt omställnings- och anläggningsstödet. Dessa åtgärder omfattar sammantaget en mycket stor andel av samtliga företag. Vissa arbetsuppgifter som i dag handhas av regleringsföreningarna kommer att hanteras av jordbruksnämnden efter den 1 juli 1991.

Med hänsyn till att vissa åtgärder kommer att behöva vidtas eller förberedas redan under budgetåret 1990/91 kommer myndigheterna redan under detta år att behöva vidta vissa omdisponeringar i sin nuvarande verksamhet och också tillföras ytterligare resurser. Sammantaget innebär propositionen att det resursbehov som omställningen

medför bör täckas inom ramen för befintliga och föreslagna anslag samt de delar av regleringsekonomin som i det föregående har föreslagits skall behållas övergångsvis.

Utskottet har ingen erinran mot regeringens överväganden i detta avsnitt. Enligt motion Jo56 (fp) yrkande 12 bör möjlighet nu finnas att minska personalen inom lantbruksadministrationen. Utskottet utgår från att möjligheterna till effektiviseringar och rationaliseringar i myndighetsarbetet tas tillvara i den utsträckning som medges av beslutet om en avreglering av jordbruket. Dessa frågor bör i första hand behandlas i samband med kommande budgetberedning för respektive myndighetsområde. Motionen bör utöver det anförda inte föranleda någon åtgärd.

Lagstiftningsfrågor

Propositionen

Förslagen i detta avsnitt innebär att lagen om prisreglering på jordbrukets område bör upphävas. Lagen bör ersättas med en ny lag om avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m. I lagen bör tas in bestämmelser om införselavgifter, fettvaruavgifter och avgifter för att utjämna industrins kostnader för råvaror. I huvudsak kan bestämmelserna i prisregleringslagen, med endast redaktionella ändringar, överföras till den nya lagen i de här aktuella delarna.

Till den nya lagen bör också föras gällande bestämmelser om skyldighet för slakterier m.fl. företag att betala ut prisstöd. Bestämmelserna härom finns nu i en särskild lag (1974:1021) om utbetalning av pristillägg på kött. Skyldigheten bör utvidgas till att omfatta också mejeri i fråga om prisstöd för mjölk.

Bestämmelser om en aveckling av prisregleringen under ett antal år vad gäller vissa varor bör tas in i en särskild lag om införande av lagen om avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m.

I det föregående har föreslagits att brukningsplikten enligt skötsellagen skall slopas liksom kravet på tillstånd för att få ta jordbruksmark ur produktion. I stället har föreslagits att det skall införas en skyldighet för den som vill lägga ned jordbruksmark att anmäla detta. Anmäningsskyldigheten skall omfatta, förutom åkermark, all betesmark oavsett om den är kultiverad eller inte.

Bestämmelser som reglerar brukningskyldigheten finns i 3, 9 och 10 §§. I 3 § stadgas att jordbruksmark, som med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga omständigheter är lämplig för jordbruksproduktion, skall brukas så att markens produktionsförmåga tas till vara på ett ändamålsenligt sätt. Bestämmelserna i 9 § ger lantbruksnämnden befogenheter att meddela förelägganden att vidta åtgärder om brukningsplikten inte fullgörs. Har ett sådant föreläggande meddelats och avser föreläggandet inte en åtgärd av bara ringa omfattning kan markägaren med stöd av 10 § begära inlösen av fastigheten. Dessa bestämmelser bör upphävas om brukningsplikten slopas.

Bestämmelserna om tillståndsplikt i 4 § skötsellagen innebär att den som vill ta jordbruksmark ur produktion skall ha tillstånd till detta, utom när åtgärden är av ringa betydelse eller när det sker för att marken skall tas i anspråk för företag som har prövats i särskild ordning. Anmälningsskyldigheten bör ha samma omfattning.

Också i naturvårdslagen finns bestämmelser om anmälningsskyldighet i vissa fall. Enligt 20 § skall således, med vissa undantag, samråd ske med länsstyrelsen om sådana arbetsföretag som väsentligt kan komma att ändra naturmiljön. Samrådet skall äga rum innan företaget utförs. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan också föreskriva att inom landet eller del därav anmälan för samråd alltid skall göras i fråga om särskilda slag av arbetsföretag.

Bestämmelserna i naturvårdslagen är emellertid inte tillräckliga i det nu aktuella sammanhanget. Den anmälningsskyldighet som bör bli följden av att brukningsplikten och tillståndskravet slopas bör åtminstone inledningsvis omfatta all nedläggning av jordbruksmark. Den bör heller inte vara beroende av om något arbetsföretag skall utföras på marken eller inte.

Bestämmelserna i naturvårdslagen behöver därför kompletteras med en generell anmälningsskyldighet enligt skötsellagen vid all nedläggning av jordbruksmark. Anmälningsskyldigheten enligt skötsellagen bör dock så långt möjligt samordnas med samrådsskyldigheten enligt naturvårdslagen i administrativt hänseende.

Med jordbruksmark avses i skötsellagen åkermark och kultiverad betesmark som ingår i fastighet, som är taxerad som jordbruksfastighet. Bestämmelser härom finns i 1 §. Naturliga betesmarker omfattas således inte för närvarande av lagen. För att anmälningsskyldigheten skall omfatta också sådana marker bör tillämpningsområdet för lagen utvidgas. Detta sker enklast genom att kravet på att betesmark skall vara kultiverad för att omfattas av lagen får utgå.

Länsstyrelsen bör, som arbetsgruppen har föreslagit, vara den myndighet som skall handlägga nedläggningsfrågorna. Länsstyrelsen bör samråda med kommunen.

Anmälningsskyldigheten bör fullgöras åtta månader innan marken tas ur produktion med möjlighet för länsstyrelsen att förlänga tiden om det finns särskilda skäl från naturvårdssynpunkt eller från kulturmiljösynpunkt. Länsstyrelsen bör emellertid i ett anmälningsärende också kunna besluta om kortare tid än åtta månader, t.ex. om det är uppenbart att jordbruket på marken bör få läggas ned på det sätt som markägaren önskar eller överenskommelse om sättet för nedläggningen har träffats.

Bestämmelserna om anmälningsskyldighet innebär att anmälan alltid måste göras om jordbruksmark skall tas ur produktion. Anmälan skall göras oavsett om marken skall användas för något annat ändamål eller inte.

Att en anmälan gjorts medför inte utan vidare att markägaren alltid bara kan låta marken ligga. Definitivt nedlagd jordbruksmark som är lämplig för virkesproduktion och som inte används för något annat

ändamål är nämligen enligt skogsvårdslagen att betrakta som skogsmark. I skogsvårdslagstiftningen finns bestämmelser om att skog skall anläggas på sådan mark inom viss tid.

För att skapa tillräcklig flexibilitet i produktionssystemet måste det vara tillåtet för en markägare att låta åkermark vila under en period. Är avsikten att återuppta brukandet när förutsättningarna medger det måste marken anses fortfarande vara jordbruksmark. I sådana fall skall därför någon anmälan om nedläggning inte göras. Marken blir inte heller att anse som skogsmark så länge driften inte kan anses definitivt nedlagd.

Är det däremot så att jordbruksdriften definitivt läggs ned skall anmälan alltid göras. Den omständigheten att en markägare underlåter att göra anmälan innebär inte att skogsvårdslagens bestämmelser om planteringskyldighet inte skulle gälla.

Den föreslagna utvidgningen av tillämpningsområdet för skötsellagen till att omfatta också naturliga betesmarker innebär att en följdändring bör göras i 3 § ädellövskogslagen (1984:119). I paragrafens första stycke 3 bör uttryckligen anges att fråga är om trädbestånd på icke kultiverad betesmark. Därmed blir ädellövskogslagens tillämpningsområde oförändrat.

Motionerna

I motion Jo56 (fp) yrkas att åttamånadersgränsen i normalfallet blir en tremånadersgräns (yrkande 1). Enligt motion Jo85 (m) yrkandena 18 och 19 bör anmälningstiden vara sex månader och en uppföljning av effekterna göras av den föreslagna ändringen. Risken för att stora arealer läggs för fåfot och förbuskas påpekas. Enligt motion Jo86 (s) yrkande 4 bör tillstånd kunna vägras om nedläggning är olämplig av regionalpolitiska skäl. I motion Jo80 (mp) yrkas att den tid varunder myndigheten skall reagera skall infalla under vegetationsperioden.

Enligt de fristående motionerna Jo274 (m) yrkande 8 och Jo312 (m) yrkande 2 bör skötsellagen ändras. Bl.a. föreslås att tillståndsplikten ersätts med en anmälningsplikt. I motion Jo239 (mp) yrkas ett generellt förbud mot plantering av gran på jordbruksmark. I motion Jo882 (mp) yrkande 10 hemställs om förbud mot övergång från jordbruksmark och lövskogsdominerad mark till barrskogsdominerad mark inom försurningskänsliga områden.

Utskottets överväganden

Med hänsyn bl.a. till det behov av omställning inom jordbruksproduktionen som uppstår till följd av en livsmedelspolitisk reform anser utskottet det naturligt att brukningsplikten enligt skötsellagen avskaffas. Utskottet tillstyrker regeringens förslag att tillståndsplikten ersätts med en anmälningsplikt. Motion Jo86 yrkande 4 avstyrks.

Den i propositionen föreslagna åttamånadersgränsen, som vid särskilda skäl kan förlängas till tolv månader, utgör en rimlig avvägning mellan olika intressen. Utskottet avstyrker motionerna Jo56 yrkande 1, Jo80 yrkande 11 och Jo85 yrkande 18.

Frågan om effekterna av lagändringen enligt motion Jo85 yrkande 19 bör kunna behandlas inom ramen för den uppföljningsverksamhet som utskottet behandlat i det föregående.

Motionerna Jo274 och Jo312 i berörda delar är i huvudsak tillgodosedda genom den föreslagna lagändringen.

Utskottet avstyrker motion Jo239.

Vidare avstyrks motion Jo882 yrkande 10.

Vissa frågor angående livsmedelskontroll

Riksdagen biföll våren 1989 en proposition om livsmedelskontroll (prop. 1988/89:68, JoU14, rskr. 263). Riksdagsbeslutet innebär bl.a. att nya bestämmelser om köttkontroll införs fr.o.m. den 1 juli 1990 genom att lagen (1959:99) om köttbesiktning m.m. upphävs och ersätts med föreskrifter om köttkontroll som meddelas med stöd av livsmedelslagen. Som en följd av de aktuella ändringarna föreslogs i den lagrådsremiss som föregick propositionen om livsmedelskontroll dels en redaktionell ändring i 7 § lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område, dels några smärre redaktionella ändringar i 2 § lagen (1974:1021) om utbetalning av pristillägg på kött. Med hänsyn till det sena ikraftträdandet ansåg jordbruksministern att propositionen om livsmedelskontroll inte borde omfatta de aktuella ändringsförslagen. Dessa föreslås i stället nu. Lagrådet lämnade förslagen utan erinran. Lagrådets yttrande över förslagen finns intaget i prop. 1988/89:68 om livsmedelskontroll. I 7 § görs också, på framställning av jordbruksnämnden, ett klarläggande av tullnummerklassificeringen i punkten k. Ändringarna bör träda i kraft den 1 juli 1990.

Den nya ordningen när det gäller kontrollen av kött innebär att köttbesiktningsskungörelsen (1968:406) och kungörelsen (1958:116) om viss offentlig kontroll av fjäderfäslakterier kan upphävas. Kungörelserna har delvis sådant innehåll att frågan om deras upphävande till följd av reglerna i regeringsformen måste underställas riksdagen. Båda kungörelserna bör upphöra att gälla vid utgången av juni 1990.

Tidigare har föreslagits att kungörelsen (1958:528) med vissa bestämmelser angående utförsel av smör, ost och ägg och kungörelsen (1950:506) med vissa bestämmelser angående utförsel av fisk, fiskrom och fiskkonserver samt kungörelsen (1959:187) angående kvalitetsbenämning på matpotatis upphävs. Även dessa kungörelser har delvis sådant innehåll att frågan om deras upphävande måste underställas riksdagen.

Kungörelsen med vissa bestämmelser angående utförsel av fisk, fiskrom och fiskkonserver bör upphöra att gälla vid utgången av december 1990, medan kungörelsen med vissa bestämmelser angående utförsel av smör, ost och ägg samt kungörelsen angående kvalitetsbestämning på matpotatis bör upphöra att gälla först vid utgången av juni 1991.

Utskottet tillstyrker de här redovisade förslagen. När det gäller kvalitetskontrollen av ägg hänvisas till utskottets uttalanden i ett föregående avsnitt.

I ett antal lagar angående skatt och förmånsrätt för skattefordring finns hänvisningar till prisregleringslagen. Ersätts den lagen med en ny lag om avgifter på vissa jordbruksprodukter innebär det att följdändringar måste göras i de lagarna. Förslag om nödvändiga följdändringar kommer enligt propositionen att läggas fram i annat sammanhang.

Anslagsfrågor för budgetåret 1990/91

NIONDE HUVUDTITELN

B 11. Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket

Som framgår av propositionen har lantbruksstyrelsen lämnat förslag till uppföljning av riksdagsbeslutet om miljöförbättrande åtgärder. Efter remissbehandlingen av styrelsens förslag ämnar jordbruksministern återkomma till dessa frågor och till utformningen av de bidrag som i dag lämnas till investeringar i gödselvårdsanläggningar.

I motion Jo246 (c) yrkande 10 föreslås en höjning av anslaget till 115 milj.kr. i syfte att möjliggöra en höjning av bidraget till investeringar i gödselvårdsanläggningar.

I avbidan på kommande förslag om bidragssystem m.m. på detta område avstyrker utskottet motion Jo246 och tillstyrker regeringens förslag om medelsanvisning.

B 12. Stöd till skuldsatta jordbruksföretag

I enlighet med utskottets ställningstaganden i det föregående tillstyrks regeringens förslag.

B 13. Startstöd till jordbrukare

Utskottet har i det föregående tillstyrkt regeringens förslag.

C 3. Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område

Utskottets ställningstaganden under avsnittet Övergångsåtgärder innebär att delposten Övergångsåtgärder bör höjas med 600 milj.kr. Utskottets förslag om höjning av avvecklingsersättningen för mjölkproducenter bör för närvarande inte föranleda någon höjning av anslaget, som är ett förslagsanslag. Det särskilda anslaget till stöd till konsumentorganisationer bör som utskottet framhållit i avsnittet om konsumentfrågor tills vidare anvisas som en delpost under detta anslag. Sammanlagt bör således anslaget höjas med 602 milj.kr.

I övrigt tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motion Jo85 (m) yrkandena 15, 16 och 26 om successiv minskning av mjölksubventionerna och avskaffande av leveranstillägget för mjölk. Likaså avstyrks motion Jo274 yrkande 14.

Vidare avstyrks motion Jo207 (c) om bibehållna mjölksubventioner.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag beträffande anslagen C 4 Inköp av livsmedel m.m. för beredskapslagring och C 5 Kostnader för beredskapslagring av livsmedel m.m. Beträffande C 6 Prisstöd till jordbruket i norra Sverige och C 8 Stöd till sockerbruken på Öland och Gotland hänvisas till utskottets ställningstagande i det föregående.

Särskilda åtgärder för jordbruket i norra Sverige

Utskottet har i det föregående föreslagit en uppföljning av det särskilda åtgärdsprogrammet för jordbruket i norra Sverige och att 50 milj.kr. anvisas för ändamålet under budgetåret 1990/91.

FJORTONDE HUVUDTITELN

B 12. Landskapsvårdande insatser m.m.

Utskottet har i det föregående tillstyrkt regeringens förslag om ett reservationsanslag på 100 milj.kr. för budgetåret 1990/91. Vidare har utskottet föreslagit att ytterligare 30 milj.kr. anvisas för naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet.

Övriga frågor

Forskning och utveckling

I motion Jo66 (m) föreslås att en professur inrättas i sydvensk växtodling.

I motion Jo80 (mp) yrkande 8 framhålls det angelägna i att FoU-arbetet i markvård, ekologiskt lantbruk, livsmedelskontroll och energi-grödor intensifieras.

I motion Jo93 (c) yrkande 2 anförs att Sveriges lantbruksuniversitet bör tilldelas 100 milj.kr. för ett utvecklingsarbete i syfte att använda åkermarken på ett samhällsriktigt sätt. Något yrkande om medelsanvisning för detta ändamål framställs dock inte i motionen.

Utskottet har nyligen ingående behandlat olika frågor om forskning och utveckling i samband med beredningen av forskningspropositionen (prop. 1989/90:90, 1989/90:JoU17). Utskottet saknar anledning att i detta sammanhang gå närmare in på frågor som ej omfattas av den livsmedelspolitiska propositionen. Med hänvisning härtill avstyrks motion Jo66.

De synpunkter som framförs i motionerna Jo80 och Jo93 tillgodoses delvis genom utskottets beslut om forskningen och genom de uttalanden som gjorts i det föregående om omställningsåtgärderna. Motionerna påkallar i övrigt ingen åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet har i detta sammanhang inget underlag för att bedöma vare sig investeringsbehovet eller behovet av särskilda stimulanser till om- och nybyggnad av djurstallar. Utskottet avstyrker därför yrkande 22 i vpk-motionen Jo68 om investeringsstöd till förbättrad djurmiljö.

Stimulansbidrag till jordbruk i tätorter

I motion Jo208 (vpk) förordas ett system med investeringsstöd och stimulansbidrag till stadsbondgårdar i syfte bl.a. att öka stadsbefolkningens kunskaper och sociala välbefinnande. Med stadsbondgårdar avses bondgårdar med central placering vilka dels kan utgöra träffpunkt för t.ex. de boende i ett stadsområde, dels fungera som utrymme för rekreation på grönytor. Genom förekomsten av stadsbondgårdar får man en naturlig samlingspunkt för unga och gamla samtidigt som de sociala problemen minskar. Barn och ungdomar får bättre kunskaper om hur ett jordbruk fungerar. För skolor och daghem är det en fantastisk tillgång att ha nära till en riktig bondgård.

Enligt utskottets mening svarar de s.k. 4H-gårdarna i hög grad mot de önskemål som framförs i motionen. Enligt uppgift finns det 55 sådana gårdar i landet, varav många är lokaliserade i storstadsområdena runt Stockholm, Göteborg och Malmö. Huvuddelen av t.ex. de gårdar som ligger i Stockholms län ligger på bekvämt avstånd från närmaste tätort. Verksamheten med 4H-gårdarna uppstår vissa kommunala bidrag och landstingsbidrag samt statligt stöd från statens ungdomsråd.

Emellertid tycks motionen avse företag med placering i betydligt mer centrala stadsdelar än vad som är fallet med 4H-gårdarna. Utskottet är inte helt övertygat om det ändamålsenliga i att bedriva t.ex. olika former av växtodling i stadsmiljö där allmänheten har fritt tillträde till odlingsmarken och produkterna utsätts för negativ miljöpåverkan i form av luftföroreningar m.m. Med hänsyn till de olika konkurrerande intressen som är förknippade med markanvändningen i centrala stadsdelar och de höga markpriserna måste dessutom ett investeringsbidrag i enlighet med motionen sannolikt sättas mycket högt för att ge den nödvändiga stimulansen för nyetablering av aktiva och intresserade jordbrukare i angivna stadsområden. Detta förutsätter givetvis att tillräckliga markområden finns tillgängliga över huvud taget.

Om en stadsbondgård skall fungera väl som åskådningsexempel för t.ex. barn och ungdomar krävs också en viss djurhållning. Även relativt små företag med animalieproduktion i tätbebyggda områden kan dock lätt komma i konflikt med hälsoskyddslagens (1982:1080) bestämmelser om sanitär olägenhet. För djurhållning inom område med detaljplan gäller i detta hänseende särskilt stränga regler. Det finns för övrigt också former av djurhållning där man av såväl djurskyddsskäl som smittskyddsskäl kan ställa sig tveksam till ett fritt och kanske svårkontrollerbart tillträde för allmänheten till de utrymmen där djuren vistas.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion Jo208.

I motion Jo206 (c) yrkas att en utredning tillsätts om biodlingen. Enligt motion Jo258 (mp) bör biodlingen stödjas av lantbruksuniversitetet, lantbruksstyrelsen, lantbruksnämnderna och hushållningssällskapen.

Utskottet har i olika sammanhang understrukit biodlingens betydelse från olika synpunkter. Enligt uppgift från lantbruksstyrelsen har Sveriges biodlares riksförbund aktualiserat frågan om en utredning av biodlingen. Lantbruksstyrelsen har inte funnit skäl att göra någon sådan utredning på grund av att för närvarande inget tyder på en minskning av biodlingens omfattning. Utskottet saknar anledning att göra någon annan bedömning och avstyrker motion Jo206.

I anslutning till en omställning av jordbruket kan biodlingen förväntas få ökad betydelse. Utskottet utgår från att syftet med motion Jo258 kan tillgodoses utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Fäbodbruket

Utskottet erinrar om att kulturutskottet nyligen behandlat frågor om bevarande av fäbodbruket och därvid framhållit bl.a. att fäbodkulturen är en väsentlig del av vårt svenska kulturarv. (1989/90:KrU1). I likhet med kulturutskottet anser jordbruksutskottet det angeläget att fäbodkulturen kan bevaras. Som framgår av kulturutskottets betänkande har frågan uppmärksamats av olika myndigheter och organisationer. Med hänvisning till det anförda avstyrks motion Jo202 (c) om bevarande av ett levande fäbodbruk, i den mån motionen ej tillgodoses med det anförda.

Hästaveln

De frågor om stöd till hästaveln och bevarande av kallblodsraserna m.m. som tas upp i motion Jo217 (c) omfattas i huvudsak av tidigare riksdagsbeslut om vissa utredningar i ämnet (se 1988/89:JoU15). I enlighet med dessa beslut har lantbruksstyrelsen fått i uppdrag att utvärdera vissa frågor rörande hästavel och utbildning inom hästsektorn. Av direktiven framgår att motionärernas önskemål i huvudsak är tillgodosedda. När det gäller t.ex. hingstuppfödninganstalten vid Wången bör framhållas att utredningen skall särskilt beakta behovet av utbildning och kunskap i fråga om användningen av arbetshästar i jord- och skogsbruket. Det är enligt utskottets mening naturligt att den resurs som Wången utgör uppmärksammas i detta sammanhang. Uppdraget skall redovisas senast den 1 mars 1991. Motionen påkallar således ingen ytterligare åtgärd.

Utskottet hemställer

1. beträffande *avslag på propositionen*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo80 yrkande 1,
2. beträffande *avslag på propositionen och begäran om nytt förslag*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo67,
3. beträffande *den globala livsmedelsförsörjningen*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo77 yrkande 4,
res. 1 (c)
4. beträffande *svenskt livsmedelsbistånd m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo68 yrkande 6,
1989/90:Jo79 yrkande 1, 1989/90:Jo98 yrkande 4, 1989/90:Jo270
yrkandena 2 och 4 samt 1989/90:U252,
res. 2 (m)
5. beträffande *solidaritet med Gaia m.fl. intressen*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo255,
6. beträffande *utredning om en EG-anpassning av svenskt jordbruk*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo68 yrkande 9 och
1989/90:Jo270 yrkande 3,
7. beträffande *Sveriges ambitionsnivå i GATT-förhandlingarna*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo80 yrkande 28,
res. 3 (vpk, mp)
8. beträffande *liberalisering av handeln med jordbruksprodukter*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo265,
9. beträffande *marknadstillräde för svenska livsmedel*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo98 yrkande 5,
10. beträffande *grunddragen i en ny livsmedelspolitik*
att riksdagen godkänner vad i propositionen anförts om mål och
medel för livsmedelspolitiken samt avslår motionerna
1989/90:Jo68 yrkandena 1–3, 1989/90:Jo77 yrkande 3 samt 6 i
motsvarande del, 1989/90:Jo80 yrkandena 2, 3 och 5,
1989/90:Jo85 yrkande 20, 1989/90:Jo246 yrkandena 1–3 samt 4 i
motsvarande del och 6–9, 1989/90:Jo270 yrkande 1 och
1989/90:Jo274 yrkandena 3 och 4,
res. 4 (m)
res. 5 (c)
res. 6 (vpk)
res. 7 (mp)
11. beträffande *en särskild jordbrukspolitik och en särskild livsmedelspolitik*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo77 yrkandena 1 och 2,
res. 8 (c)
12. beträffande *analys av försörjningsberedskapen*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo68 yrkande 4,
13. beträffande *förslag om minskad sårbarhet*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo68 yrkande 5,

14. beträffande *bevarad handlingsfrihet*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo68 yrkande 7,
15. beträffande *program för uthållig utveckling*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo77 yrkande 5,
16. beträffande *krav på importerade livsmedel*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo68 yrkande 8,
1989/90:Jo77 yrkande 6 i återstående del, 1989/90:Jo246 yrkande
4 i återstående del och 1989/90:Jo80 yrkande 27,
res. 9 (c, vpk, mp)
17. beträffande *gränsskyddets nivå och utformning m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo77 yrkande 11,
1989/90:Jo79 yrkande 2, 1989/90:Jo80 yrkandena 29 och 30,
1989/90:Jo85 yrkandena 6 och 21, 1989/90:Jo98 yrkandena 2, 3
och 6, 1989/90:Jo245 och 1989/90:Jo274 yrkandena 1 och 2,
res. 10 (mp)
18. beträffande *vissa livsmedelspolitiska frågor i övrigt*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo248, 1989/90:Jo260
yrkandena 1 och 2 och 1989/90:Jo261,
19. beträffande *bibehållande av oljeväxtodlingen*
att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Jo56 yrkan-
de 10, 1989/90:Jo68 yrkande 28, 1989/90:Jo77 yrkande 14 och
1989/90:Jo98 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till
känna vad utskottet anfört,
20. beträffande *stöd till vallfröodling*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo63 och 1989/90:Jo77
yrkande 15,
21. beträffande *stöd till odling av bruna bönor*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo57 och 1989/90:Jo97
yrkande 8,
22. beträffande *odling av fabrikspotatis*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo59 yrkande 1 i mot-
svarande del och yrkande 2, 1989/90:Jo64, 1989/90:Jo68 yrkande
23, 1989/90:Jo70, 1989/90:Jo71, 1989/90:Jo77 yrkande 16,
1989/90:Jo89 yrkande 3 i motsvarande del, 1989/90:Jo98 yrkande
7 i motsvarande del och 1989/90:Jo264 motsvarande del,
23. beträffande *gränsskydd för stärkelse*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo203 och
1989/90:Jo216,
24. beträffande *sockerbetsodlingens omfattning m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo59 yrkande 1 i återstå-
ende del och yrkande 3, 1989/90:Jo77 yrkande 17, 1989/90:Jo89
yrkande 3 i återstående del, 1989/90:Jo96 yrkandena 1–3,
1989/90:Jo98 yrkande 7 i återstående del och yrkande 8,
1989/90:Jo228, 1989/90:Jo229 och 1989/90:Jo264 i återstående
del,
25. beträffande *sockerbetsodlingen på Öland och Gotland*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo96 yrkande 4,
1989/90:Jo97 yrkande 7, 1989/90:Jo213, 1989/90:Jo218 och
1989/90:Jo222 yrkande 2,

26. beträffande *mjölksprisregleringen*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Jo73 yrkande 1, 1989/90:Jo77 yrkande 18, 1989/90:Jo84 yrkande 1 och 1989/90:Jo89 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt avslår motion 1989/90:Jo230,

27. beträffande *exportfinansiering av kött och vissa anpassningsåtgärder för mjölkproduktion*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo77 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt avslår motion 1989/90:Jo85 yrkande 14,

28. beträffande *pristillägg på får- och lammkött*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo83,

29. beträffande *ersättning till fjärrnäringen m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo77 yrkande 21, 1989/90:Jo88, 1989/90:Jo97 yrkande 5 och 1989/90:Jo219 yrkandena 1 och 2,

30. beträffande *utbytesexport av ägg*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo72 yrkande 1 och 1989/90:Jo77 yrkande 22,

31. att utskottet godkänner vad i propositionen anförts om prisregleringen för olika jordbruksprodukter i de delar som ej omfattas av utskottets hemställan ovan.

32. beträffande *anslaget till prisstöd till jordbruket i norra Sverige*

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1989/90:Jo61 yrkandena 1 och 2, 1989/90:Jo62 yrkande 1, 1989/90:Jo74 yrkande 1 i motsvarande del, 1989/90:Jo77 yrkande 37 i motsvarande del, 1989/90:Jo86 yrkande 1, 1989/90:Jo94 yrkandena 1 och 3, 1989/90:Jo95 yrkandena 2—5, 1989/90:Jo205, 1989/90:Jo209 yrkande 4, 1989/90:Jo243 yrkandena 1 och 2 samt 1989/90:Jo274 yrkande 17 till *Prisstöd till jordbruket i norra Sverige* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 660 000 000 kr.,

33. beträffande *ökad stöd till getnäringen m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Jo219 yrkande 3, 1989/90:Jo235 yrkande 1 och 1989/90:Jo256 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

34. beträffande *särskilda medel för utvecklingsinsatser*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo235 yrkande 3,

35. beträffande *uppräknings varje halvår*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo94 yrkande 2,

36. beträffande *motivet för Norrlandsstödet*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo80 yrkande 24,

37. beträffande *produktionsmålet*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo61 yrkande 3, 1989/90:Jo74 yrkande 1 i återstående del, 1989/90:Jo77 yrkande 37 i återstående del, 1989/90:Jo80 yrkande 25, 1989/90:Jo95 yrkande 1 och 1989/90:Jo209 yrkandena 1 och 2,

38. beträffande *förslag under riksmötet 1988/89 till stödområdesindelning*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo68 yrkandena 32 och 33,

39. beträffande *stödområdesindelningen i övrigt*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo62 yrkande 2, 1989/90:Jo201, 1989/90:Jo209 yrkande 3, 1989/90:Jo223 och 1989/90:Jo237,

40. beträffande *stödet till förädlingsindustrin*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo93 yrkande 3,

41. beträffande *fraktsubventioner ur sockerregleringsfonden*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo94 yrkande 5,

42. beträffande *forskning och utveckling m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo61 yrkande 4, 1989/90:Jo62 yrkande 5 och 1989/90:Jo74 yrkande 2,

43. beträffande *FoU om energigrödor m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo74 yrkande 3 och 1989/90:Jo821 yrkande 2,

44. beträffande *FoU om getnäringen*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo235 yrkande 2,

45. beträffande *särskilt forskningsanslag*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo80 yrkande 9,
res. 12 (mp)

46. beträffande *jordbruket och den regionala utvecklingen*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo85 yrkande 12 och 1989/90:Jo86 yrkande 2,

47. beträffande *anslag till åtgärdsprogrammet*

att riksdagen till *Särskilda åtgärder för jordbruket i norra Sverige* för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på 50 000 000 kr.,

48. beträffande *anslag till stöd till sockerbruken på Öland och Gotland*

att riksdagen till *Stöd till sockerbruken på Öland och Gotland m.m.* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 28 000 000 kr.,

49. beträffande *jordbrukets betydelse i olika regioner m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo87, 1989/90:Jo92, 1989/90:Jo212, 1989/90:Jo214, 1989/90:Jo215, 1989/90:Jo221, 1989/90:Jo222 yrkande 1, 1989/90:Jo225, 1989/90:Jo226, 1989/90:Jo227, 1989/90:Jo242, 1989/90:Jo257, 1989/90:Jo260 yrkande 3, 1989/90:Jo268 och 1989/90:Jo271 yrkande 1,

50. beträffande *tillfälligt stöd åt pälsdjursnäringen*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo82, 1989/90:Jo90 och 1989/90:Jo91,

51. beträffande *anslag till startstöd till jordbrukare*

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1989/90:Jo85 yrkande 27 till *Startstöd till jordbrukare* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 15 000 000 kr.,

52. beträffande *startstöd till jordbrukare*
att riksdagen godkänner vad regeringen förordat om startstöd till jordbrukare samt avslår motionerna 1989/90:Jo56 yrkande 4 och 1989/90:Jo86 yrkande 3,

53. beträffande *etableringsstöd*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo80 yrkande 26, 1989/90:Jo236 och 1989/90:Jo243 yrkande 3,

54. att riksdagen godkänner vad som anförts i propositionen om glesbygdsstöd och prisstöd till jordbruket i norra Sverige i de delar som ej omfattas av utskottets hemställan ovan,

55. beträffande *jordbruk och miljö*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo822 yrkande 26,

56. beträffande *miljökrav på biobränsleproduktion*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo80 yrkande 10,

57. beträffande *lagringskapacitet för stallgödsel*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo80 yrkande 15,
res. 13 (mp)

58. beträffande *koncessionsplikt för större gårdar*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo80 yrkande 16,
res. 13 (mp)

59. beträffande *kompensation för miljöförbättrande åtgärder*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo251,

60. beträffande *miljöavgifter*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo68 yrkandena 15 och 16, 1989/90:Jo77 yrkande 34, 1989/90:Jo80 yrkandena 7, 12 och 13, 1989/90:Jo85 yrkande 23 och 1989/90:Jo274 yrkandena 5 och 6,

res. 14 (m)
res. 15 (mp)

61. beträffande *råvaruskatt på fosfor*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo80 yrkande 6,
res. 16 (mp)

62. beträffande *bekämpningsmedel*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo80 yrkande 19,
res. 17 (mp)

63. att riksdagen godkänner vad som i propositionen förordats om minskad användning av kemiska bekämpningsmedel, allt i de delar som ej berörts av utskottets hemställan ovan,

64. beträffande *gränsvärde för kadmium i konstgödsel*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo80 yrkande 17,
res. 18 (mp)

65. beträffande *gränsvärde för kadmium i odlingsmark*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo80 yrkande 18,
res. 18 (mp)

66. beträffande *kalkningsbidrag till jordbruksmark*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo80 yrkande 20,
res. 19 (mp)

67. beträffande *ersättning för landskapsvård*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo62 yrkande 4 i motsvarande del, 1989/90:Jo68 yrkande 17, 1989/90:Jo69,

1989/90:Jo73 yrkande 2 i motsvarande del, 1989/90:Jo77 yrkande 28 i motsvarande del, 1989/90:Jo80 yrkandena 22 och 23, 1989/90:Jo84 yrkande 2 i motsvarande del, 1989/90:Jo85 yrkande 24 och 1989/90:Jo269,

res. 20 (mp)

68. beträffande *anslag till landskapsvårdande åtgärder* att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1989/90:Jo56 yrkande 13, 1989/90:Jo62 yrkande 4 i återstående del, 1989/90:Jo68 yrkande 18, 1989/90:Jo73 yrkande 2 i återstående del, 1989/90:Jo77 yrkande 28 i återstående del, 1989/90:Jo80 yrkande 21, 1989/90:Jo84 yrkande 2 i återstående del och 1989/90:Jo97 yrkande 1 till *Landskapsvårdande åtgärder* för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på 100 000 000 kr.,

res. 21 (fp)

res. 22 (mp)

69. att riksdagen godkänner vad som i propositionen förordats om landskapsvård, allt i de delar som ej berörts av utskottets hemställan ovan,

70. beträffande *NYLA-programmet*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo244 yrkande 4,

71. beträffande *naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet (NOLA)*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Jo68 yrkande 19 och 1989/90:Jo77 yrkande 29 till *Statens naturvårdsverk* — utöver tidigare anvisat anslag — för budgetåret 1990/91 anvisar ett ramanslag på 30 000 000 kr. för naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet,

72. beträffande *samlat program för alternativ odling m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo68 yrkandena 20 och 21, 1989/90:Jo77 yrkande 30 och 1989/90:Jo267 yrkandena 1—3,

73. beträffande *omställningsstöd till alternativ odling m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo80 yrkande 34, 1989/90:Jo210, 1989/90:Jo249, 1989/90:Jo259, 1989/90:Jo267 yrkandena 4—6 och 1989/90:Jo272,

74. beträffande *överföring av miljöavgifter till ekologiskt lantbruk*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo80 yrkande 14,

res. 23 (mp)

75. beträffande *försäljning av opastöriserad mjölk*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo60,

76. beträffande *konsumenternas intressebevakning*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Jo65 yrkande 2 och 1989/90:Jo68 yrkande 10 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om stöd till ideella konsumentorganisationer,

77. beträffande *mervärdesskatt på livsmedel*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo68 yrkande 11 och 1989/90:Jo77 yrkande 7,

78. beträffande *ett folkhälsoinstitut*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo76,
79. beträffande *utbildning i konsumentkunskap*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo99,
80. beträffande *kooperativa företagsformer*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo68 yrkande 12,
81. beträffande *översyn av gränsskyddet*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo68 yrkande 13,
82. beträffande *sund konkurrens i livsmedelskedjan*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo80 yrkande 4,
83. beträffande *småskalig livsmedelsförädling m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo68 yrkande 14 och 1989/90:Jo267 yrkande 11,
84. att riksdagen godkänner vad i propositionen anförts om råvarukostnadsutjämning,
85. beträffande *avbytarverksamheten*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:A753, 1989/90:A758 yrkande 2, 1989/90:Jo68 yrkande 35 och 1989/90:Jo77 yrkande 33 i motsvarande del,
86. att riksdagen godkänner vad i propositionen anförts om sociala frågor i de delar som ej omfattas av utskottets hemställan ovan,
87. beträffande *överföring av medel i regleringskassorna*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo77 yrkande 33 i återstående del och 1989/90:Jo85 yrkande 22,
88. beträffande *kvalitetsreglering av ägg*
att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Jo56 yrkande 2, 1989/90:Jo72 yrkande 2 och 1989/90:Jo77 yrkande 36 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,
89. beträffande *svensk matpotatiskontroll*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo77 yrkande 36 i återstående del,
90. att riksdagen godkänner vad i propositionen anförts om kvalitetsreglering, i de delar som ej omfattas av utskottets hemställan ovan,
91. att riksdagen godkänner vad i propositionen anförts om användningen av införselavgiftsmedel som inflyter under regleringsåret 1990/91,
92. beträffande *sockerregleringen*
att riksdagen godkänner vad i propositionen anförts om prisregleringen för socker och sockerbetor under regleringsåret 1990/91 och avslår motion 1989/90:Jo96 yrkande 5,
93. beträffande *konsumentdelegationen*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo65 yrkande 1 och 1989/90:Jo85 yrkande 17,
94. beträffande *medel till skördeskadefonden m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo56 yrkande 11, 1989/90:Jo77 yrkande 35 och 1989/90:Jo85 yrkande 8,

95. att riksdagen godkänner vad i propositionen anförts om avvecklingen av de s.k. fördelningsplanerna för införselavgiftsmedel samt disposition och användning av avgiftsmedel efter regleringsåret 1990/91, allt i de delar som ej berörs av utskottets hemställan ovan,

96. beträffande *exportfinansiering*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo56 yrkande 9, 1989/90:Jo68 yrkandena 40 och 41, 1989/90:Jo77 yrkande 12, 1989/90:Jo85 yrkandena 9 och 28 samt 1989/90:Jo97 yrkandena 2 och 3,

97. beträffande *omställningsperiodens längd*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo77 yrkande 10 och 1989/90:Jo85 yrkande 4,

98. beträffande *inlösensystem för spannmål*

att riksdagen godkänner vad i propositionen anförts om stimulan- och stödåtgärder i motsvarande del samt avslår motionerna 1989/90:Jo68 yrkande 36 och 1989/90:Jo85 yrkande 3,

99. beträffande *arealbaserat inkomststöd*

att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Jo80 yrkande 36 och 1989/90:Jo85 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført om belopp och villkor för det arealbaserade inkomststödet,

res. 24 (mp)

100. beträffande *arealstöd vid fasighetsöverlåtelse*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo56 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført,

101. beträffande *omställningsstöd*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Jo68 yrkandena 37 och 39, 1989/90:Jo77 yrkandena 23 och 27 och 1989/90:Jo85 yrkande 1 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført om belopp och villkor m.m. för omställningsstödet,

102. beträffande *anläggningsstöd*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført om totalram och villkor m.m. för anläggningsstödet samt avslår motionerna 1989/90:Jo85 yrkande 1 i återstående del och 1989/90:Jo93 yrkande 1,

103. beträffande *stimulans av marknaden för energigrödor, etanolproduktion m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Jo77 yrkande 25, 1989/90:Jo85 yrkande 10 och 1989/90:Jo89 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført om en varaktig marknad för bioenergiproduktion i jordbruket m.m. samt lämnar motionerna 1989/90:Jo68 yrkandena 24—27 och 29, 1989/90:Jo75, 1989/90:Jo77 yrkande 26, 1989/90:Jo85 yrkande 11 och 1989/90:Jo97 yrkande 6 utan vidare åtgärd,

104. beträffande *omställning av spannmålsareal i slättbygd*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo56 yrkande 7,

105. beträffande *andelen lövskogsareal*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo56 yrkande 8,
106. beträffande *inventering av våtmarker*
att riksdagen avslår motion 1989/89:Jo68 yrkande 38,
107. beträffande *villkor för bidrag till omställning och skogsplantering m.m.*
att riksdagen avslår motion 1989/89:Jo80 yrkandena 31—33,
res. 25 (mp)
108. beträffande *trädgårdsodlingens konkurrenssituation m.m.*
att riksdagen avslår motion 1989/89:Jo78,
109. beträffande *inkomstförstärkning i form av pensionspoäng*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo79 yrkande 3,
110. beträffande *nya idéer och initiativ*
att riksdagen lämnar motion 1989/90:Jo81 utan vidare åtgärd.
111. beträffande *vissa omställningsfrågor i övrigt*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo77 yrkande 13, 1989/90:Jo204, 1989/90:Jo220, 1989/90:Jo246 yrkandena 11 och 12, 1989/90:Jo244 yrkandena 1—3, 1989/90:Jo270 yrkandena 6 och 19 samt 1989/90:Jo274 yrkandena 12 och 13.
112. beträffande *regleringsåret 1990/91*
att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Jo56 yrkande 5, 1989/90:Jo68 yrkandena 30 och 31, 1989/90:Jo77 yrkandena 8 och 9, 1989/90:Jo80 yrkande 37, 1989/90:Jo85 yrkande 13, 1989/90:Jo270 yrkande 5 och 1989/90:Jo274 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om bidrag till mjölkproduktionen m.m.,
113. beträffande *avvecklingsstöd till mjölkproducenter*
att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo77 yrkande 19 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om höjning av avvecklingsersättningen och i övrigt godkänner vad i propositionen anförts om avvecklingsstöd till mjölkproducenter,
114. beträffande *stöd till skuldsatta jordbrukare*
att riksdagen godkänner vad i propositionen anförts om stöd till skuldsatta jordbrukare och avslår motionerna 1989/90:Jo56 yrkande 6 och 1989/90:Jo85 yrkande 25,
115. beträffande *arrendatorernas situation*
att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Jo77 yrkande 24 och 1989/90:Jo85 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
116. beträffande *rådgivning och utbildning*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt lämnar motionerna 1989/90:Jo58, 1989/90:Jo241, 1989/90:Jo86 yrkande 5 och 1989/90:Jo262 utan vidare åtgärd.
117. beträffande *uppföljning av den livsmedelspolitiska reformen*
att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Jo68 yrkande 42, 1989/90:Jo77 yrkande 32, 1989/90:Jo80 yrkande 35,

1989/90:Jo85 yrkande 7, 1989/90:Jo98 yrkande 1 och 1989/90:Jo270 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

118. beträffande *vissa myndighetsfrågor*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo56 yrkande 12,

119. beträffande *ändring i skötsellagen*

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1989/90:Jo56 yrkande 1, 1989/90:Jo80 yrkande 11, 1989/90:Jo85 yrkande 18, 1989/90:Jo86 yrkande 4, 1989/90:Jo274 yrkande 8 och 1989/90:Jo312 yrkande 2 antar förslaget till lag om ändring i lagen (1979:425) om skötsel av jordbruksmark,

120. beträffande *uppföljning av ändringen i skötsellagen*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo85 yrkande 19,

121. beträffande *förbud mot viss granplantering m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Jo239 och 1989/90:Jo882 yrkande 10,

122. beträffande *anslag till miljöförbättrande åtgärder*

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1989/90:Jo246 yrkande 10 till *Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket* för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på 60 000 000 kr.,

123. beträffande *stöd till skuldsatta jordbrukare*

att riksdagen till *Stöd till skuldsatta jordbrukare* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 1 000 kr.,

124. beträffande *anslag till prisreglerande åtgärder*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motion 1989/90:Jo68 yrkande 10 i återstående del och med avslag på motionerna 1989/90:Jo85 yrkandena 15, 16 och 26, 1989/90:Jo207 och 1989/90:Jo274 yrkande 14 till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 5 063 000 000 kr.,

res. 26 (m)

125. att riksdagen medger att statens jordbruksnämnd för säsongmässig lagring av jordbruksprodukter under budgetåret 1990/91 får disponera en rörlig kredit på högst 50 000 000 kr. i riksgäldskontoret,

126. att riksdagen medger att regeringen eller, efter regeringens bestämmande, statens jordbruksnämnd för ändamål inom jordbruksprisregleringen och regleringen av sockernäringen för budgetåret 1990/91 får disponera en rörlig kredit på högst 60 000 000 kr. i riksgäldskontoret,

127. att riksdagen medger att statens jordbruksnämnd för råvarukostnadsutjämning under budgetåret 1990/91 får disponera en rörlig kredit på högst 20 000 000 kr. i riksgäldskontoret,

128. att riksdagen till *Inköp av livsmedel m.m. för beredskapslagring* för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på 103 000 000 kr.,

129. att riksdagen till *Kostnader för beredskapslagring av livsmedel m.m.* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 201 308 000 kr.,

130. beträffande *en professur i sydsvensk växtodling* att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo66,

131. beträffande *intensifiering av visst FoU-arbete* att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo80 yrkande 8,

132. beträffande *anslaget till Sveriges lantbruksuniversitet* att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo93 yrkande 2,

133. beträffande *investeringsstöd till bättre djurmiljö* att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo68 yrkande 22,

134. beträffande *stimulansbidrag till jordbruk i tätort* att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo208,
res. 27 (mp) - motiv.

135. beträffande *utredning om biodlingen* att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo206,

136. beträffande *stöd till biodlingen* att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo258,

137. beträffande *fäbodbruket* att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo202,

138. beträffande *stöd till hästaveln m.m.* att riksdagen avslår motion 1989/90:Jo217,

139. att riksdagen antar förslaget till lag om avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m.,

140. att riksdagen antar förslaget till lag om införande av lagen (1990:000) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m., med den ändringen att 6 § skall omfatta tiden den 1 juli 1991--den 30 juni 1995,

141. att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i ädellövskogslagen (1984:119),

142. att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område,

143. att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1974:1021) om utbetalning av pristillägg på kött,

144. att riksdagen antar förslaget till lag om upphävande av två författningar om köttbesiktning,

145. att riksdagen antar förslaget till lag om upphävande av kungörelsen (1950:506) med vissa bestämmelser angående utförelse av fisk, fiskrom och fiskkonserver,

146. att riksdagen antar förslaget till lag om upphävande av två författningar om viss offentlig kontroll av livsmedel,

147. att riksdagen lämnar utan erinran vad som anförts i propositionen om livsmedelspolitiken, i de delar som ej omfattas av utskottets hemställan ovan.

På jordbruksutskottets vägnar

Karl Erik Olsson

Närvarande: Karl Erik Olsson (c), Hans Gustafsson (s), Håkan Strömberg (s), Sven Eric Lorentzon (m), Grethe Lundblad (s), Lars Ernestam (fp), Martin Segerstedt (s), Jens Eriksson (m), Jan Fransson (s), Margareta Winberg (s), Åke Selberg (s), Ingvar Eriksson (m), Bengt Rosén (fp), Lennart Brunander (c), Annika Åhnberg (vpk), Åsa Domeij (mp) och Kaj Larsson (s).

Reservationer

1. Den globala livsmedelsförsörjningen (mom. 3)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 43 som börjar med "När det gäller den" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening saknar propositionen ett realistiskt internationellt miljöperspektiv, vilket leder till en felaktig slutsats vad gäller försörjningsförmågan.

Världskommissionen för miljö och utveckling skriver i sin rapport från 1987 att världens lager av spannmål motsvarar cirka 20 % av den årliga konsumtionen. Av detta kontrollerar u-länderna ca en tredjedel och i-länderna två tredjedelar. Kommissionen betonar att livsmedelslager är avgörande för att kunna klara bristsituationer.

Inriktningen på lång sikt måste vara att ge u-länderna stöd så att de kan bygga upp en egen produktion av livsmedel. Det innebär stöd till primärproduktionen, dvs. jordbruk, men även till lager, distribution m.m. På kort sikt måste även i-länderna hålla lager av viktiga förnödenheter som kan användas vid katastroftillstånd.

Händelserna i Östeuropa gör att läget på världsmarknaden är osäkert. Rumänien har t.ex. stoppat all sin livsmedelsexport och konsumerar nu allt man producerar inom landet. Öststatshandeln med vete sjönk drastiskt under 1988/89, men beräknas vara kvar på ungefär samma nivå under 1989/90.

I Sovjet börjar miljöförstörelsen sätta djupa spår i livsmedelsförsörjningen. Markförstörelsen är stor genom enorma bevattningsföretag vid bomullsodlingar. Stora arealer har försaltats och förgiftats av tungmetaller. Aralsjöns medelvattenstånd har sjunkit med 12 meter och är en av de ekologiska katastrofer som blivit kända. För fyra år sedan

inträffade Tjernobyk Katastrofen. Den radioaktiva smittan från kärnkraftsolyckan gjorde lika mycket mark obrukbar som hela den svenska åkerarealen.

Försörjningssituationen i världen försämras. Lagren av livsmedel minskar sedan några år. De ligger nu på en nivå som precis räcker för de insatser som kan behövas för katastrofhjälp. Vetelagren minskar främst i exportländerna, medan importländerna ökar sina lager något, av rädsla för ökade priser. Detta kan vara en anledning till att lagerminskningen är procentuellt större i exportländerna än globalt sett.

En hållbar livsmedelspolitik kan inte enbart grundas på nationalekonomiska överväganden utan måste främst ta hänsyn till jordens avkastningsförmåga och människornas behov. Över hälften av mänsklighetens föda baseras på spannmål. Sedan 1981 har världens åkerareal minskat varje år. Sedan 1986 har skördarna sjunkit. År 1987 räckte spannmålsagren i 101 dagar. År 1989 räckte de bara i 54 dagar. På kort sikt kan man med ledning av dessa data dra slutsatsen att många länder av skiftande anledningar kommer att tvingas till import. På längre sikt är läget ännu mer alarmerande. Många områden som i dag används till produktion av livsmedel kan komma att helt slås ut. FAO bedömer försörjningsläget som ytterst allvarligt och har under flera år uppmanat världens regeringar att öka spannmålsproduktionen.

Världskommissionen för miljö och utveckling har å sin sida uppmanat världens länder att utarbeta aktionsplaner för att leva upp till de av FN antagna ambitionerna. Det ansedda forskningsinstitutet World Watch Institute konstaterar i sin senaste årsredovisning, State of the World 1990, att svälten åter bankar på dörren. Vi står inför nya problemkomplex, säger man, och föreslår helhetstänkande och långsiktiga strategier för att få världens livsmedelsförsörjning under kontroll.

Utskottet anser att det är viktigt att betona de stora miljöproblem som hotar livsmedelsförsörjningen både globalt och i vår närmaste omgivning. Utskottet avvisar därför regeringens produktionsmål för jordbruket och bifaller förslaget i motion Jo77 att Sverige skall utarbeta ett program för hur man kan bidra till en uthållig utveckling, i enlighet med FNs ambitioner.

Nordiska rådets internationella havsföroreningskonferens den 16–18 oktober 1989 uppmanade deltagarländernas regeringar "att säkerställa att internationella överenskommelser (exempelvis GATT:s jordbruksavtal) till fullo beaktar de miljömässiga konsekvenserna av sådana överenskommelser". Utskottet anser att detta måste leda till att den svenska regeringen i de förhandlingar som nu sker inom GATT hårdare driver miljökraven. Eventuella överenskommelser får inte leda till att frihandel sätts före de miljöpolitiska målsättningarna. Det innebär att Sverige i förhandlingarna skall betona det som i GATT-överenskommelsen från april 1989 benämns som sanitära och fytosanitära regler.

Utskottet ansluter sig därför till de i motion Jo77 framförda synpunkterna angående den globala livsmedelsförsörjningen och de risker

för livsmedelsproduktionen som är förenade med ekologiska katastrofer och annan negativ miljöpåverkan. Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *den globala livsmedelsförsörjningen*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo77 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Svenskt livsmedelsbistånd m.m. (mom. 4)

Sven Eric Lorentzon, Jens Eriksson och Ingvar Eriksson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 43 som börjar med "Med det anförda anser" och slutar med "delvis tillgodosett" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motion Jo79 finns en växande oro inte minst inom FN:s jordbruksorgan FAO inför möjligheterna att kunna möta kraven på livsmedelsområdet från en växande världsbefolkning under 1990-talet och senare. Befolkningstillväxten globalt beräknas till cirka en miljard människor per decennium. Hunger och undernäring förorsakar redan i dag oacceptabla effekter på liv och hälsa i många delar av världen. Om man tar hänsyn till befolkningsutvecklingen och de sannolikt ytterst allvarliga effekterna av en klimatförändring genom växthuseffekten och en ökning av den ultravioletta strålningen genom skador på ozonskiktet, inser man att den framtida livsmedelsförsörjningen är utsatt för allvarliga hot. Dessa två miljöproblem måste ha högsta prioritet när det gäller nationella och internationella åtgärder.

Det kan hända att den över hela världen planerade övergången från fossila bränslen till förnybar energi inte minst i form av arealberoende växter på längre sikt kommer i konflikt med världens behov av areal för produktion av föda.

Det måste därför ligga i Sveriges globala ansvar att omställningen av svenskt jordbruk sker på ett sådant sätt att vi på relativt kort tid kan ställa livsmedel till förfogande om det begärs från Förenta nationernas sida. Härvid bör bl.a. förslagen i motionerna U252 och Jo98 om internationella beredskapslager utgöra en grund för det fortsatta agerandet i dessa frågor.

Detta bör ges regeringen till känna. Härigenom tillgodoses motionerna Jo79 yrkande 1, Jo98 yrkande 4 och U252. Övriga motioner avstyrks i den mån de inte tillgodoses med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *svenskt livsmedelsbistånd m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Jo79 yrkande 1, 1989/90:Jo98 yrkande 4 och 1989/90:U252 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt lämnar motionerna 1989/90:Jo68 yrkande 6 och 1989/90:Jo270 yrkandena 2 och 4 utan vidare åtgärd,

3. Sveriges ambitionsnivå i GATT-förhandlingarna (mom. 7)

1989/90:JoU25

Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 46 börjar med "Enligt vad" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att Sverige i GATT-förhandlingarna måste satsa på en radikal profil vad gäller miljöhänsyn och hushållning med naturresurser.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *Sveriges ambitionsnivå i GATT-förhandlingarna* att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo80 yrkande 28 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Grunddragen i en ny livsmedelspolitik (mom. 10)

Sven Eric Lorentzon, Jens Eriksson och Ingvar Eriksson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 52 börjar med "Inenlighet" och slutar med "yrkande 20" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den syn på beredskapsmålet som redovisas av moderata samlingspartiet i motion Jo85 yrkande 20. Detta mål bör inordnas under de generella målsättningarna för försvarsberedskapen. Som motionärerna anför spelar jordbruksnäringen en viktig roll från beredskapssynpunkt. Jordbruksnäringen måste säkerställa livsmedelsförsörjningen i fred men även i kris- och beredskapssituationer. Den inhemska livsmedelsproduktionen bör under fredstid inriktas på en produktion som skapar förutsättningar för försörjningstrygghet också under kris- och krigssituationer, genom att lager av främst insatsvaror — men även livsmedel — byggs upp. De beredskapsplanläggande myndigheterna måste bevaka att livsmedelsproduktionen uppfyller de krav som ställs från beredskapssynpunkt. Skulle brister i detta hänseende uppkomma måste särskilda av försvarspolitiska skäl motiverade åtgärder vidtas. Dessa bör då finansieras över försvarshuvudtiteln. Vad utskottet anfört bör riksdagen ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *grunddragen i en ny livsmedelspolitik* att riksdagen godkänner vad i propositionen anförts om mål och medel för livsmedelspolitiken med undantag av beredskapsmålet samt med anledning av motion 1989/90:Jo85 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt avslår motionerna 1989/90:Jo68 yrkandena 1—3, 1989/90:Jo77 yrkandena 3 samt 6 i motsvarande del, 1989/90:Jo80 yrkandena 2, 3 och 5, 1989/90:Jo246 yrkandena 1—3 samt 4 i motsvarande del och 6—9, 1989/90:Jo270 yrkande 1 samt 1989/90:Jo274 yrkandena 3 och 4,

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 50 börjar med "Som framgår" och på s. 53 slutar med "6—9" bort ha följande lydelse:

Som framgår av vad utskottet anfört ovan har kraven på en reformering av livsmedelspolitiken blivit allt starkare. Stor enighet föreligger om det nödvändiga i en successiv avreglering av jordbruket i samma takt som i omvärlden. I enlighet härmed bör en utgångspunkt för livsmedelspolitiken vara att produktionen i princip skall vara underkastad samma villkor som andra näringar. Enligt utskottet finns det dock anledning att sätta upp speciella långsiktiga mål för jordbrukspolitiken.

Jordbruket är en biologisk näring som mer styrs av naturens gränser än av marknaden. Produktion av spannmål eller potatis kan inte jämföras med produktion av bilar eller muttrar. Den biologiska produktionen ställer speciella krav på producenten och på långsiktighet i de politiska besluten. Propositionens mål är ur denna synpunkt alltför vaga och svaga.

Det bör särskilt framhållas att övergången från nuvarande system till ett mer marknadsinriktat system skall ske under socialt acceptabla former. Samhället skall därför ta ett betydande ansvar för övergången. Dessa frågor behandlas närmare i det följande under avsnittet om övergångsåtgärder, innefattande olika stimulans- och stödåtgärder. Som framgår av denna del av betänkandet föreslår utskottet vissa ändringar av regeringens förslag om stöd- och stimulansåtgärder under övergångsperioden.

Utskottet delar jordbruksministrernas bedömning att livsmedelspolitiken skall stå i överensstämmelse med de allmänna målsättningarna om *en god hushållning med samhällets totala resurser*. Härvidlag hänvisar utskottet till vad som anförts i det följande om miljömålet.

Jordbruket skall vara långsiktigt, uthålligt och ha en produktionsförmåga så att insatta resurser ger hög avkastning. Jordbruket skall dessutom vara både miljövänligt och effektivt.

Miljösituationen i världen försämras ständigt. Försurning, förgiftning och klimatförändringar kan snabbt leda till att ekosystemets produktionsförmåga inte kan upprätthållas. Det finns redan tecken på att sämre skörderesultat kan ha ett samband med detta förhållande.

Det är med anledning av detta angeläget att väl vårda den resurs som jordbruksmarken utgör. Det gäller naturligtvis även i Sverige. Med hänsyn till en förändrad miljö- och naturressursituation kan enligt utskottets uppfattning en försörjningskris uppstå. Beredskaps-hänsyn är i dag sannolikt än mer motiverade av dessa skäl än av rent militära hot.

I 1985 års beslut formulerades målet "att trygga vår livsmedelsförsörjning såväl i fred som under avspärrning och krig". I 1987 års försvarspolitiska beslut utgick man från att en konflikt varar under en kortare period. Med det som utgångspunkt sänktes målsättningen inom livsmedelsberedskapsområdet.

Senare internationella konflikter har visat att konfliktsituationer kan bestå under en längre tid. Förstörelsekraften i moderna krig gör att man måste räkna med ett längre efterkrigsskede med stora försörjningsproblem. Livsmedel är avgörande för att klara en krissituation under en längre tid, och den geografiska fördelningen av livsmedelsproduktionen är särskilt viktig. Utskottet anser att all brukningsvärd åker måste bevaras och vill i detta sammanhang särskilt framhålla att det krävs en speciell planering av storstädernas livsmedelsförsörjning vid en krissituation.

Som anförts i propositionen bör *livsmedlen* uppfylla livsmedelslagstiftningens hygien- och redlighetskrav. Samtidigt bör livsmedelspolitiken bidra till *en väl sammansatt kost och därmed till en bättre folkhälsa*. Innebörden av detta utvecklas närmare på s. 124 f. i propositionen. Kosten är en av de viktigaste faktorerna av betydelse för folkhälsan. En folkhälsogrupp tillsattes av regeringen år 1988. Utskottet anser att ett folkhälsomål bör formuleras som ett delmål i konsumentmålet. Därigenom skulle det bli lättare att utforma livsmedelskriterier och även se om livsmedelsproduktionen motsvarar de krav samhället ställer på kosten.

Utskottet vill betona att konsumenterna skall ges goda möjligheter att välja mellan livsmedel av olika slag, där skillnaderna kan avse exempelvis smak, ursprung, produktionssätt eller förädlingsgrad. I detta sammanhang vill utskottet poängtera att vi inte kan acceptera produktionsmetoder som är oetiska eller direkt skadliga för konsumenterna bara för att ge valfrihet. Livsmedel som producerats på ett i Sverige förbjudet sätt skall ej få importeras.

Svenska livsmedel håller en hög kvalitet i en internationell jämförelse. Det beror bl.a. på att Sverige har klimatiska förutsättningar för produktion med mindre användning av kemiska bekämpningsmedel än många andra länder. Sverige har dessutom längre gående restriktioner vad gäller användningen av kemiska bekämpningsmedel, medicin till djur m.m. än många länder som vi importerar från.

Utskottet anser att konsumenterna skall garanteras livsmedel av hög kvalitet till rimliga priser. Råvarukostnaderna svarar för en liten del av livsmedlets slutpris. Därför spelar bondens arbetsersättning liten roll för det pris som konsumenten möter. I såväl förädlings- som grossistledet finns en betydande koncentration och i detaljhandelsledet en överetablering. Livsmedelshandeln domineras i dag av tre stora block. Dessa förhållanden kan medverka till att priserna har stigit mer på livsmedelsområdet än på andra områden. Utskottet vill därför betona vikten av att en översyn görs av vilken inverkan senare led i livsmedelskedjan har på priset.

Utskottet vill i detta sammanhang peka på den positiva inverkan som en sänkt matmoms skulle ha på livsmedelspriserna.

Ett väl fungerande jordbruk är en grundförutsättning för en levande landsbygd och ett öppet landskap. En målmedveten strävan måste vara att utveckla landsbygden som livsmiljö. En levande landsbygd med ett vitalt och differentierat näringsliv samt en fungerande service har stor

betydelse för såväl landsbygdsboende som andra. Landsbygden är en resurs och har kvaliteter som måste tas till vara och utvecklas till gagn för hela Sveriges befolkning.

I samband med en omställning av det svenska jordbruket krävs insatser för att bibehålla sysselsättningen inom företaget och i bygden. Utskottet vill betona att det krävs en utveckling av befintliga företag utanför de areella näringarna. Ökad självverksamhet i skogsbruket är många gånger den verksamhet som då ligger närmast till hands. En utförsäljning av domänverkets, bolagens, kyrkans och kommunernas skogar skulle enligt utskottets mening tillföra det aktiva jord- och skogsbruket värdefull sysselsättning. Småindustrier, hantverk, hemslöjd, turism m.m. är exempel på verksamheter som vid sidan av jordbruket kan utgöra viktiga delar i landsbygdens näringsliv.

För jordbruket är det också viktigt att regionerna är livskraftiga. Ett jordbruksföretag klarar sig inte utan service som post, bank, sjukvård, barnomsorg, skola m.m. För att jordbruket skall kunna drivas på ett effektivt sätt i hela landet krävs att regionalpolitiken utformas så att landsbygden har en möjlighet att utvecklas.

Utskottet anser att olika regionalpolitiska insatser måste samordnas. Det skulle därför vara lämpligt om det regionalpolitiska stödet till jordbruket utgick från en samlad regionalpolitik i stället för att vara en del av jordbrukspolitiken. Det skulle då jämföras med stödet till annan industri och näringsliv.

Utskottet anser att ett särskilt inkomstmål bör preciseras. Det är nödvändigt med anledning av vad som tidigare anförts om jordbruket som en biologisk produktion. Inkomstmålet bör formuleras så att lantbruket får en rimlig företagsekonomisk lönsamhet. Det innebär att jordbrukaren vid normal effektivitet har rätt att kräva såväl långsiktig förräntning på investerat kapital som en ersättning för utfört arbete. Under överskådlig tid kommer Sverige att ha ett gränsskydd som är avgörande för det svenska priset. Volymen av jordbruksproduktionen påverkas inte endast av priset, utan även av biologiska faktorer. Det bör också i fortsättningen finnas ett politiskt mål för lantbrukets inkomster. Utifrån detta kan gränsskyddets nivå diskuteras.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. *beträffande grunddragen i en ny livsmedelspolitik*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Jo77 yrkandena 3 och 6 i motsvarande del samt 1989/90:Jo246 yrkandena 1—3, 4 i motsvarande del och 6—9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anförts om mål och medel för livsmedelspolitiken samt avslår motionerna 1989/90:Jo68 yrkandena 1—3, 1989/90:Jo80 yrkandena 2, 3 och 5, 1989/90:Jo85 yrkande 20, 1989/90:Jo270 yrkande 1 och 1989/90:Jo274 yrkandena 3 och 4,

Annika Åhnberg (vpk) anser

dels att de delar av utskottets yttrande som på s. 50 börjar med "Som framgår" och på s. 51 slutar med "om miljömålet", som på s. 52 börjar med "I enlighet" och på s. 53 slutar med "6—9" resp. på s. 53 börjar med "Vidare avstyrks" och slutar med "följande avsnitt" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den syn på grunddragen i livsmedelspolitiken som redovisas i vänsterpartiets motioner Jo68 yrkandena 1—3 och Jo270 yrkande 1. Som motionärerna framhåller måste vi hushålla med världens tillgångar, och vi måste basera en mycket större andel av vår produktion på ett uthålligt jord- och skogsbruk. Sett i det perspektivet är det svenska jordbruket en resurs som vi inte har råd att avvara. Jordbruket är en tillgång och måste utvecklas — inte avvecklas.

Det råder i dag en bred samsyn om att jordbruket behöver en avreglering. En sådan avreglering kan dock inte innebära att samhällsansvaret för näringen upphör. Det finns ett samhälleligt ansvar för att människor garanteras tillräckligt med föda av god kvalitet till rimliga kostnader. Det är också ett samhälleligt ansvar att bevaka kommande generationers intressen samt miljöintressen på kort och lång sikt.

Det anförda leder fram till en formulering av målen för jordbrukspolitiken enligt följande:

Att utnyttja landets naturliga förutsättningar för en långsiktigt hållbar jordbruksproduktion, regionalt väl fördelad, så att vi till kommande generationer lämnar i arv minst lika goda förutsättningar för fortsatt produktion som vi själva fått i arv.

Att först och främst producera livsmedel av god kvalitet, med hänsyn till miljö, djuretik och behov av variation, i tillräcklig omfattning för att trygga landets livsmedelsförsörjning.

Att därutöver producera biobränslen och industrigrödor för att bidra till ett samhälle med bättre ekologisk anpassning än dagens.

Att i det internationella perspektivet verka för att tredje världens länder kan bygga upp sin egen livsmedelsproduktion, samt att verka för att krav på importerade och inhemskt producerade livsmedel kan sättas lika.

Vad utskottet anför med anledning av motionerna Jo68 och Jo270 i berörda delar bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *grunddragen i en ny livsmedelspolitik*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Jo68 yrkandena 1—3 och 1989/90:Jo270 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför om mål och medel för livsmedelspolitiken samt avslår motionerna 1989/90:Jo77 yrkandena 3 samt 6 i motsvarande del, 1989/90:Jo80 yrkandena 2, 3

och 5, 1989/90:Jo85 yrkande 20, 1989/90:Jo246 yrkandena 1—3 samt 4 i motsvarande del och 6—9 och 1989/90:Jo274 yrkandena 3 och 4.

1989/90:JoU25

7. Grunddragen i en ny livsmedelspolitik (mom. 10)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 50 börjar med "Som framgår" och på s. 51 slutar med "om miljömålet" samt den del som på s. 53 börjar med "Vidare avstyrks" och slutar med "och 5" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar regeringens ståndpunkt att den interna regleringen bör avskaffas. Regeringen har emellertid misslyckats med att lägga fram ett förslag till ny livsmedelspolitik som uppfyller miljömålet och bidrar till en bättre hushållning med naturresurser.

Riksdagen bör anta som jordbrukspolitisk målsättning att Sverige i princip skall vara självförsörjande med baslivsmedel. En riktlinje bör vara att den svenska åkermarken i första hand skall användas till produktion av livsmedel med ekologiskt riktiga metoder och i andra hand till produktion av energiråvara.

Jordbruksnäringen förvaltar en av våra allra viktigaste resurser. Jordbruksmarken är en unik resurs. Endast en liten del av jordytan är täckt av sådana jordlager som är lämpliga att odla. Vi bör hushålla med markresursen och använda metoder som värnar om markens långsiktiga produktionsförmåga. I dag hushållar vi inte med markresurser. I stället för att använda metoder som värnar om markens långsiktiga produktionsförmåga är det krav på kortsiktigt höga skördar som dominerar. Riksdagen bör med anledning av motion Jo80 yrkandena 2, 3 och 5 ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *grunddragen i en ny livsmedelspolitik*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo80 yrkandena 2, 3 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om mål och medel för livsmedelspolitiken samt avslår motionerna 1989/90:Jo68 yrkandena 1—3, 1989/90:Jo77 yrkandena 3 samt 6 i motsvarande del, 1989/90:Jo85 yrkande 20, 1989/90:Jo246 yrkandena 1—3 samt 4 i motsvarande del och 6—9, 1989/90:Jo270 yrkande 1 och 1989/90:Jo274 yrkandena 3 och 4.

8. En särskild jordbrukspolitik och en särskild livsmedelspolitik (mom. 11)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 53 börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "särskild livsmedelspolitik" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser, i likhet med vad som anförs i motion Jo77, att det behövs en särskild jordbrukspolitik. Jordbrukspolitik innefattar de åtgärder som vidtas från samhällets sida för att påverka näringen och därmed dem som arbetar inom näringen. I propositionen behandlas så gott som uteslutande vad man avser med jordbrukspolitik, men den benämns där livsmedelspolitik.

Redan 1983 års livsmedelskommitté fick i uppdrag att ge förslag till en samlad livsmedelspolitik. Ambitionen var att den skulle beröra allt från jord till bord, dvs. hela produktionskedjan. Den ambitionen var vällovlig, men utredningen presenterade den gången inga förslag utom för själva jordbruket. Inte heller denna gång har utredningsarbetet påverkats av att namnskylden har bytts från jordbrukspolitik till livsmedelspolitik.

Utskottet anser att det också behövs en särskild livsmedelspolitik. Därför bör en översyn göras av livsmedelskedjan efter primärproduktionen. Översynen bör gälla konkurrenssituationen i handelsledet, prissättning i de olika leden, marknadens effektivitet, livsmedelskvalitet m.m. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo77 yrkandena 1 och 2 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. *beträffande en särskild jordbrukspolitik och en särskild livsmedelspolitik*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo77 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. Krav på importerade livsmedel (mom. 16)

Karl Erik Olsson (c), Lennart Brunander (c), Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 51 börjar med "Vad beträffar" och på s. 52 slutar med "dessa avseenden" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med vad som anförs i motionerna (c, vpk, mp) att samma krav bör ställas på importerade livsmedel som på svenska när det gäller hänsyn till hälsa, miljö och etiska krav på t.ex. animalieproduktionen.

Utskottet vill framhålla att konsumenterna skall ges goda möjligheter att välja mellan livsmedel av olika slag t.ex. smak, ursprung, produktionssätt och förädlingsgrad. Detta innebär dock inte att livsmedel som är producerade på ett i Sverige förbjudet sätt skall få importeras.

Import av livsmedel bör endast tillåtas om de är producerade med metoder som är tillåtna i Sverige. Dvs. att man följt svenska bestämmelser och krav om användning av bekämpningsmedel och iakttagit samma hänsyn till miljön som föreskrivs i svensk lagstiftning.

Produkterna får ej vara behandlade med medel som i vårt land är förbjudna av dels hänsyn till konsumenthälsan, dels miljö- och arbetarskyddsskäl.

Det ligger en viss komplikation i att medel som ej används i Sverige utan endast i t.ex. tropiska länder ej prövas i vårt land. I dessa fall bör livsmedelsverket och kemikalieinspektionen göra en självständig prövning av preparatens tillåtlighet från hälso- och miljösynpunkt.

Djurens behandling under uppfödningen, fodertillsatser, utnyttjande av mediciner och hormoner har fått en ökad uppmärksamhet hos konsumenten. Det gäller även utnyttjande av genteknik inom animalieproduktionen. Dessa frågor skall beaktas även vid import till landet.

Även svenska bestämmelser om livsmedelstillsatser, märkning, personalhygien och livsmedelslokaler skall likaledes beaktas i importkontrollen.

Utskottet föreslår att regeringen utreder och lämnar förslag om en utvidgad importkontroll i enlighet med dessa synpunkter. I utredningen bör prövas om kontrollfrågan kan lösas t.ex. med någon form av exportintyg. Vidare förutsätter en utvidgad importkontroll i enlighet med utskottets uttalanden att bestämmelserna i 11 § livsmedelslagen om konsumentintresset ses över.

Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo68 yrkande 8, Jo77 yrkande 6 delvis, Jo246 yrkande 4 delvis och Jo80 yrkande 27 bör ges regeringen till känna.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 53 som börjar med "Motionerna Jo68" och slutar med "anfört ovan" bort utgå,

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *krav på importerade livsmedel*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Jo68 yrkande 8, 1989/90:Jo77 yrkande 6 i motsvarande del, 1989/90:Jo80 yrkande 27 och 1989/90:Jo246 yrkande 4 i återstående del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. Gränsskyddets nivå och utformning m.m. (mom. 17)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 54 börjar med "I anslutning" och slutar med "1 och 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i huvudsak ingen erinran mot den redovisning som lämnas i propositionen om behandlingen hittills av gränsskyddsfrågorna. Enligt utskottets mening bör dock Sverige i GATT-förhandlingarna inte driva en aktiv linje för att omvandla gränsskydd till tullar. Gränsskydd i form av rörliga införselavgifter ger ett bättre skydd mot import eftersom gränsskyddets storlek är beroende av världsmarknadspriserna. En övergång till tullar kan leda till att svensk livsmedelsproduktion får allt svårare att hävda sig. Livsmedel kan komma att importeras från andra länder medan jordbruksmark läggs ned i Sverige. Detta innebär en nackdel ur miljösynpunkt eftersom högre skördar

måste pressas ur en mindre åkerareal. Det svenska gränsskyddet skall vara så högt i framtiden att i princip en självförsörjning av baslivsmedel tryggas.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo80 yrkandena 29 och 30 bör ges regeringen till känna.

Övriga motioner i detta avsnitt avstyrks i den mån de ej tillgodoses genom utskottets ställningstagande.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *gränsskyddets nivå och utformning m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo80 yrkandena 29 och 30 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt lämnar motionerna 1989/90:Jo77 yrkande 11, 1989/90:Jo79 yrkande 2, 1989/90:Jo85 yrkandena 6 och 21, 1989/90:Jo98 yrkandena 2, 3 och 6, 1989/90:Jo245 och 1989/90:Jo274 yrkandena 1 och 2 utan vidare åtgärd,

11. Produktionsmålet (mom. 37)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 74 börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "Jo80 yrkande 25" bort ha följande lydelse:

Däremot tillstyrker utskottet miljöpartiets förslag i motion Jo80 att ett produktionsmål bör sättas upp som överensstämmer med konsumtionen i stödområdet. Riksdagen bör med anledning av yrkande 25 i motionen ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 37 bort ha följande lydelse:

37. beträffande *produktionsmålet*

att riksdagen med anledning av motion Jo80 yrkande 25 samt med avslag på motionerna 1989/90:Jo61 yrkande 3, 1989/90:Jo74 yrkande 1 i återstående del, 1989/90:Jo77 yrkande 37 i återstående del, 1989/90:Jo95 yrkande 1 och 1989/90:Jo209 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. Särskilt forskningsanslag (mom. 45)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 76 börjar med "Syftet med" och slutar med "ej påkallat" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder yrkande 9 i motion Jo80 att ett särskilt anslag bör inrättas för forskning om odling i norrländska förhållanden. Regeringen bör lägga fram förslag härom. Riksdagen bör göra ett tillkännagivande i enlighet med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 45 bort ha följande lydelse:

45. beträffande *särskilt forskningsanslag*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo80 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. Lagringskapacitet för stallgödsel m.m. (mom. 57 och 58)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 83 börjar med "Bidragsbehovet för" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med vad som anförts i motion Jo80 att lagringskapaciteten för stallgödsel måste ökas så att en så stor del som möjligt kan spridas på våren. Senast år 1993 bör alla gårdar med djurhållning ha lagringskapacitet för stallgödsel på minst 12 månader. För lantbruksföretag med mer än 50 djurenheter inom problemområden bör koncessionsplikt införas. Härigenom kan antalet djur i förhållande till den areal som är tillgänglig för spridning av stallgödsel, lagringskapacitet, ammoniakavgång och ensilagehantering kontrolleras. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo80 yrkandena 15 och 16 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 57 och 58 bort ha följande lydelse:

57. beträffande *lagringskapacitet för stallgödsel*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo80 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

58. beträffande *koncessionsplikt för större gårdar*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo80 yrkande 16 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. Miljöavgifter (mom. 60)

Sven Eric Lorentzon, Jens Eriksson och Ingvar Eriksson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 84 börjar med "Som redovisats" och slutar med "6 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med vad som anförts i motionerna Jo85 yrkande 23 och Jo274 yrkande 5 att miljöavgifterna på bekämpningsmedel och handelsgödsel bör avskaffas. Miljöavgifter skall ha ordentligt styrande effekt och dessutom användas för olika miljöförbättrande åtgärder. Den s.k. miljöavgiften på handelsgödsel och bekämpningsmedel uppfyller inte dessa krav och bör därför avskaffas. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna Jo68 yrkandena 15 och 16, Jo77 yrkande 34, Jo80 yrkandena 7, 12 och 13 och Jo274 yrkande 6 avstyrks i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 60 bort ha följande lydelse:

60. beträffande *miljöavgifter*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Jo85 yrkande 23 och 1989/90:Jo274 yrkande 5 samt med avslag på motionerna 1989/90:Jo68 yrkandena 15 och 16, 1989/90:Jo77 yrkande 34, 1989/90:Jo80 yrkandena 7, 12 och 13 och 1989/90:Jo274 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

15. Miljöavgifter (mom. 60)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 84 börjar med "Som redovisats" och slutar med "6 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att regeringen bör utarbeta ett förslag om införande av miljöavgifter på såväl konstgödselkväve som bekämpningsmedel. För att lösa jordbrukets miljöproblem är det enligt utskottets mening nödvändigt att förändra det konventionella jordbruket. Åtgärder måste redan nu vidtas för att drastiskt minska användningen av konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel. En sådan utveckling främjas i första hand genom användningen av ekonomiska styrmedel. Ett högt pris på kväve gör det lönsamt att odla eget kväve. Härigenom förbättras även stallgödselhanteringen. Konstgödselkväve bör beläggas med så höga avgifter att användningen minskar med 30 % inom ett år. På fem års sikt bör det vara möjligt att halvera användningen. Miljöavgifterna skall i sin helhet återföras till jordbruksnäringen i form av arealbidrag. En mindre del skall återföras som omställningsstöd till ekologiskt lantbruk (se res. 23). Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo80 yrkandena 7, 12 och 13 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna Jo68 yrkandena 15 och 16, Jo77 yrkande 34, Jo85 yrkande 23 och Jo274 yrkandena 5 och 6 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 60 bort ha följande lydelse:

60. beträffande *miljöavgifter*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo80 yrkandena 7, 12 och 13 och med avslag på motionerna 1989/90:Jo68 yrkandena 15 och 16, 1989/90:Jo77 yrkande 34, 1989/90:Jo85 yrkande 23 och 1989/90:Jo274 yrkandena 5 och 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

16. Råvaruskatt på fosfor (mom. 61)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 84 börjar med "Med det" och slutar med "yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion Jo80 är fosfor ett nödvändigt näringsämne som tillförs jordbruksmarken framför allt i form av konstgödsel. Eftersom tillgången på fosfor är ytterst begränsad bör fosfor därför

beläggas med en råvaruskatt. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om sådan skatt. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo80 yrkande 6 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 61 bort ha följande lydelse:

61. beträffande *råvaruskatt på fosfor*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo80 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

17. Bekämpningsmedel (mom. 62)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 84 börjar med "I likhet" och slutar med "anses tillgodosedd" bort ha följande lydelse:

I likhet — — — (= utskottet) — — — förenade riskerna. Jordbruket har stor del i samhällets kemikalieanvändning genom den omfattande användningen av kemiska bekämpningsmedel. Användningen måste minskas med minst 80 % fram till år 1995. Hänsyn skall därvid tas till hur stor areal preparatet räcker till och inte bara till minskningen av antal kilo aktiv substans. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo80 yrkande 19 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 62 bort ha följande lydelse:

62. beträffande *bekämpningsmedel*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo80 yrkande 19 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

18. Gränsvärde för kadmium i konstgödsel m.m. (mom. 64 och 65)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 85 börjar med "Frågan om" och slutar med "yrkande 18" bort ha följande lydelse:

Fosforgödsling är en betydande orsak till kadmiumspridning på åkrarna. Spridningen av kadmium kan minskas genom att man väljer råfosfat med lågt kadmiuminnehåll och genom rening vid tillverkningen av handelsgödsel. Ett bindande gränsvärde för kadmium i fosforgödsel måste införas. Vidare bör livsmedelsproduktion inte tillåtas på jordar som innehåller mer än 1 mg Cd/kg jord, torrsvikt. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo80 yrkandena 17 och 18 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 64 och 65 bort ha följande lydelse:

64. beträffande *gränsvärde för kadmium i konstgödsel*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo80 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

65. beträffande *gränsvärde för kadmium i odlingsmark*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo80 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

19. Kalkningsbidrag till jordbruksmark (mom. 66)

1989/90:JoU25

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 85 börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkande 20" bort ha följande lydelse:

Utskottet har — — — (=utskottet) — — — hittills (1988/89:JoU13). Utskottet anser i likhet med miljöpartiet att ett särskilt kalkningsbidrag skall utgå till jordbruket. Bidraget skall sättas i direkt relation till det sura nedfallet på berörd brukningsenhet. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo80 yrkande 20 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 66 bort ha följande lydelse:

66. *beträffande kalkningsbidrag till jordbruksmark*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo80 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

20. Ersättning för landskapsvård (mom. 67)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 90 börjar med "Den nya" och slutar med "det anförda" bort ha följande lydelse:

Den nya — — — (=utskottet) — — — i odlingslandskapet. Klara riktlinjer saknas dock för hur anslaget till landskapsvård skall användas. Ersättning bör enligt utskottets mening utgå till de för artbevarandet mest angelägna markerna. Jordbruksmarkerna i skogs- och mellanbygderna har särskilt stor betydelse för landskapsbilden och artrikedomen och bör därför prioriteras. Stor hänsyn skall tas till de inhemska husdjurslantraserna. Utskottet anser vidare att programmet för landskapsvård bör utvärderas efter tre år. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo80 yrkandena 22 och 23 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna Jo62 yrkande 4 i motsvarande del, Jo68 yrkande 17, Jo69 yrkandena 1 och 2, Jo73 yrkande 2 i motsvarande del, Jo77 yrkande 28 i motsvarande del, Jo84 yrkande 2 i motsvarande del, Jo85 yrkande 24 och Jo269 avstyrks i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 67 bort ha följande lydelse:

67. *beträffande ersättning för landskapsvård*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo80 yrkandena 22 och 23 samt med avslag på motionerna 1989/90:Jo62 yrkande 4 i motsvarande del, 1989/90:Jo68 yrkande 17, 1989/90:Jo69, 1989/90:Jo73 yrkande 2 i motsvarande del, 1989/90:Jo77 yrkande 28 i motsvarande del, 1989/90:Jo84 yrkande 2 i motsvarande del, 1989/90:Jo85 yrkande 24 och 1989/90:Jo269 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

21. Anslag till landskapsvårdande åtgärder (mom. 68)

1989/90:JoU25

Lars Ernestam och Bengt Rosén (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 90 börjar med "Som framgår" och på s. 91 slutar med "I avstyrks" bort ha följande lydelse:

Som framgår — — — (= utskottet) — — — 250 milj.kr. Utskottet anser i likhet med motionärerna i motion Jo56 yrkande 13 att riksdagen för budgetåret 1990/91 under fjortonde huvudtiteln för landskapsvårdande åtgärder bör anslå 50 milj.kr. mer än regeringen föreslagit eller således 150 milj.kr. Motsvarande höjning bör göras för de följande två budgetåren. Motionerna Jo62 yrkande 4 i motsvarande del, Jo68 yrkande 18, Jo73 yrkande 2 i motsvarande del, Jo77 yrkande 28 i motsvarande del, Jo80 yrkande 21, Jo84 yrkande 2 i motsvarande del och Jo97 yrkande 1 avstyrks i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 68 bort ha följande lydelse:

68. beträffande *anslag till landskapsvårdande åtgärder* att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1989/90:Jo56 yrkande 13 samt med avslag på motionerna 1989/90:Jo62 yrkande 4 i återstående del, 1989/90:Jo68 yrkande 18, 1989/90:Jo73 yrkande 2 i återstående del, 1989/90:Jo77 yrkande 28 i återstående del, 1989/90:Jo80 yrkande 21, 1989/90:Jo84 yrkande 2 i återstående del och 1989/90:Jo97 yrkande 1 till *Landskapsvårdande åtgärder* för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på 150 000 000 kr.,

22. Anslag till landskapsvårdande åtgärder (mom. 68)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 90 börjar med "Som framgår" och på s. 91 slutar med "I avstyrks" bort ha följande lydelse:

Som framgår — — — (= utskottet) — — — landskapsvårdande åtgärder. Utöver regeringens förslag för budgetåret 1990/91 bör ytterligare medel avsättas med 200 milj.kr., 300 milj.kr. och 400 milj.kr. för de kommande budgetåren 1991/92, 1992/93 resp. 1993/94. Anslaget för budgetåret 1994/95 bör enligt utskottets mening vara 500 milj.kr. och därefter bibehållas. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo80 yrkande 21 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna Jo56 yrkande 13, Jo62 yrkande 4 i motsvarande del, Jo68 yrkande 18, Jo73 yrkande 2 i motsvarande del, Jo77 yrkande 28 i motsvarande del, Jo84 yrkande 2 i motsvarande del och Jo97 yrkande 1 avstyrks i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 68 bort ha följande lydelse:

68. beträffande *anslag till landskapsvårdande åtgärder* att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1989/90:Jo56 yrkande 13, 1989/90:Jo62 yrkande 4 i återstående del, 1989/90:Jo68 yrkande 18, 1989/90:Jo73 yrkande

2 i återstående del, 1989/90:Jo77 yrkande 28 i återstående del, 1989/90:Jo84 yrkande 2 i återstående del och 1989/90:Jo97 yrkande 1 till *Landskapsvårdande åtgärder* för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på 100 000 000 kr. samt med anledning av motion 1989/90:Jo80 yrkande 21 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om anslaget för kommande budgetår,

23. Överföring av miljöavgifter till ekologiskt lantbruk (mom. 74)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 92 börjar med "Vidare avstyrks" och slutar med "yrkande 14" bort ha följande lydelse:

Jordbruket befinner sig i en pressad ekonomisk situation och vissa miljöavgifter bör därför föras tillbaka i sin helhet till jordbruket. I likhet med motionärerna i motion Jo80 yrkande 14 anser utskottet att detta kan ske i form av arealersättning och omställningsstöd till ekologiskt lantbruk. Vad utskottet anfört med anledning av motionen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 74 bort ha följande lydelse:

74. *beträffande överföring av miljöavgifter till ekologiskt lantbruk*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo80 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

24. Arealbaserat inkomststöd (mom. 99)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 117 börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "och industrigrödor" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening — vilket även anförs i motion Jo85 yrkande 36 — ger ett arealbaserat inkomststöd jordbrukarna större möjligheter att förändra sin produktion. I likhet med miljöpartiet anser utskottet emellertid att övergångsperioden bör vara längre än vad regeringen föreslagit och sträcka sig åtminstone till budgetåret 1994/95. Inkomststödet bör dessutom fördelas enligt följande:

1990/91	1 200 kr./ha
1991/92	1 100 kr./ha
1992/93	900 kr./ha
1993/94	700 kr./ha
1994/95	500 kr./ha
1995/96	500 kr./ha

I inkomststödet för budgetåret 1990/91 bör ingå retroaktiv ersättning om 400 kr./ha för inkomståret 1989/90.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 119 börjar med "Vidare avstyrks" och slutar med "till barrskogsplantering" bort ha följande lydelse:

Vad utskottet ovan anfört med anledning av motion Jo80 yrkande 36 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 99 bort ha följande lydelse:

99. *beträffande arealbaserat inkomststöd*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo80 yrkande 36 och med avslag på motion 1989/90:Jo85 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om övergångsperiodens längd och om fördelning av inkomststödet,

25. Villkor för bidrag till omställning och skogsplantering m.m. (mom. 107)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 118 börjar med "För att" och slutar med "utbetalt omställningsstöd" bort ha följande lydelse:

I likhet med miljöpartiet och till skillnad från regeringen anser utskottet att särskild ersättning inte skall utgå till den som upphör att odla livsmedelsgrödor. I stället skall marken enligt utskottets mening brukas med sådana metoder som medför att större arealer måste tas i anspråk för livsmedelsproduktion.

Utskottet delar däremot regeringens uppfattning beträffande införande av ett anläggningsstöd till lövskog, energiskog och våtmarker. Vad gäller lövskog bör bidraget utgå endast för anläggningar i slättbygd. Bidraget till plantering av lövskog och energiskog bör begränsas till 100 000 ha.

Bl.a. på grund av den artrikedom som förekommer i ädellövskogar bör plantering av sådan skog särskilt stimuleras, vilket lämpligast sker genom att ett högre anläggningsstöd utgår för plantering av sådan skog.

Vad utskottet ovan anfört med anledning av motion Jo85 yrkandena 31—33 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 107 bort ha följande lydelse:

107. *beträffande villkor för bidrag till omställning och skogsplantering m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Jo80 yrkandena 31—33 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

26. Anslag till prisreglerande åtgärder (mom. 124)

Sven Eric Lorentzon, Jens Eriksson och Ingvar Eriksson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 137 börjar med "I övrigt" och slutar med "bibehållna mjölksubventioner" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den mening som framförs i motion Jo85 att mjölksubventionerna bör minskas successivt, med en tioårig avtrappning. Utskottet förordar således att subventionerna även fortsättningsvis minskas med 250 milj.kr. om året. Därigenom torde omställningstakten komma att dämpas.

Eftersom regeringens förslag i övrigt syftar till att reducera befintliga överskott anser utskottet det oriktigt att stimulera fortsatt mjölkproduktion. Utskottet biträder därför inte regeringens förslag om 40 milj.kr. för leveranstillägg för mjölk.

Det anförda innebär att beträffande posten C 3. Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område den av regeringen beräknade minskningen om 719 milj.kr. av delanslaget Ersättning till följd av livsmedelssubventioner reduceras till 250 milj.kr. samt att delanslaget Låginkomstsatsning minskas med 40 milj.kr.

Det anförda innebär vidare att utskottet tillstyrker motion Jo85 (m) yrkandena 15, 16 och 26 om successiv minskning av mjölksubventionerna och avskaffande av leveranstillägget för mjölk.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo207 (c) om bibehålla mjölksubventioner i den mån motionen inte kan anses tillgodosedd.

dels att utskottets hemställan under 124 bort ha följande lydelse:

124. *beträffande anslag till prisreglerande åtgärder*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionerna 1989/90:Jo68 yrkande 10 i återstående del, 1989/90:Jo85 yrkandena 15, 16 och 26 och 1989/90:Jo274 yrkande 14 och med avslag på motion 1989/90:Jo207 till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 5 492 000 000 kr.,

27. Stimulansbidrag till jordbruk i tätort (motiveringen till mom. 134)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 139 börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "motion Jo208" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner förslaget i motion Jo208 om ett system med investeringsstöd och stimulansbidrag för inrättande av stadsbondgårdar mycket intressant och vällovligt men anser att finansieringen av denna typ av verksamhet bör ankomma på berörda kommuner. Utskottet avstyrker på den grunden motionen.

Särskilda yttranden

Avslag på propositionen (mom. 1)

1. Åsa Domeij (mp) anför:

I slutet av 1988 tog jordbruksdepartementet initiativ till en livsmedelspolitisk arbetsgrupp för att bereda förslag till en ny livsmedelspolitik. Anledningen var att den gamla jordbrukspolitiken, som hade byggt upp ett komplicerat regleringssystem, ledde till en bristande målfyllelse och i vissa fall t.o.m. motarbetade de jordbrukspolitiska målsättningarna.

Utgångspunkten för den livsmedelspolitiska arbetsgruppen var att hitta bättre medel än de nuvarande för att uppnå de jordbrukspolitiska målsättningarna, t.ex. vad gäller miljö, beredskap och regionalpolitik. Den livsmedelspolitiska gruppen misslyckades med detta. Förslaget innehöll en beskrivning på hur en intern avreglering av jordbruket skulle kunna genomföras. Gruppens rapport har legat till grund för propositionen och i det avseendet är inte propositionen bättre. Den enda åtgärd som skulle minska jordbrukets negativa miljöpåverkan var t.ex. att ett sänkt spannmålspris minskar incitamentet att använda insatsvaror som kemiska bekämpningsmedel och handelsgödsel.

Vi delar regeringens ståndpunkt att den interna regleringen bör avskaffas. Men vi anser att regeringen misslyckats med att lägga ett förslag till ny livsmedelspolitik som uppfyller miljömålet och bidrar till en bättre hushållning med naturresurser. Propositionen saknar helt förslag som syftar till en verkligt minskad användning av handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel. Det sänkta spannmålspriset kommer att leda till att överskottsproduktionen försvinner, men troligen inte genom att användningen av kemiska bekämpningsmedel och handelsgödsel per hektar minskar i någon större utsträckning, utan genom att åkermark i skogs- och mellanbygd planteras igen. Den nedläggning av jordbruksmark som blir följdén leder sannolikt till att hotade arter i kulturlandskapet får ännu sämre förutsättningar att överleva trots den nya ersättningen till landskapsvård!

Det är märkligt att regeringen inte velat ta vara på tillfället att, i samband med den livsmedelspolitiska reformen, föreslå åtgärder för att minska jordbrukets negativa miljöpåverkan och förbättra hushållningen med naturresurser i ett läge där jordbrukets överskottsproblem diskuteras. Miljöpartiet de gröna ser den s.k. överskottsproduktionen av livsmedel som en möjlighet när det gäller att klara en övergång till ett mer ekologiskt fungerande lantbruk. Nu har man chansen att drastiskt minska jordbrukets miljöproblem.

Jordbruksutskottets majoritet (s, m, fp, c och v) har enats kring ett förslag om den framtida jordbrukspolitiken. Miljöpartiet de gröna är inte med i utskottsmajoritetens uppgörelse eftersom vi inte anser att det s.k. överskottsproblemet bör lösas med att stora arealer tas ur jordbruksproduktion, t.ex. planteras med skog, samtidigt som intensiteten i odlingen upprätthålls på resten av arealen, oftast i de mest

intensiva jordbruksbygderna. Utskottet borde istället ha lagt förslag som inneburit en minskad användning av handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel. Tyvärr har inte utskottsmajoriteten velat inse att det finns ett samband mellan miljöproblem och överskottsproblem. Miljöpartiet de gröna ser den s.k. överskottsproduktionen av livsmedel som en möjlighet när det gäller att klara en övergång till ett mer ekologiskt fungerande jordbruk.

Miljöpartiet de gröna anser att regeringen skulle ha återtagit propositionen och presenterat ett nytt förslag med åtgärder för en bättre miljö och naturresurshushållning. Därmed skulle man ha uppfyllt de ursprungliga intentionerna med en ny livsmedelspolitik där syftet var att införa selektiva åtgärder för att nå olika mål istället för ett komplicerat regleringssystem.

Utskottsmajoritetens förslag har samma utgångspunkt som regeringen i det avseendet att man hellre minskar åkerarealen än minskar intensiteten i odlingen. Däremot innebär utskottsmajoritetens förslag att jordbruksnäringen får större möjligheter till anpassning till ett avreglerat system än regeringens förslag. Vi behöver ett livskraftigt jordbruk och därför är, trots allt, utskottsmajoritetens förslag klart mer positivt inför framtiden än regeringens förslag.

För att minska läckaget av kväve anser vi att användningen av handelsgödselkväve måste minska. Handelsgödselkvävet bör beläggas med så höga avgifter att användningen minskar med 30% inom ett år. På fem års sikt bör det vara möjligt att halvera användningen. Avgifterna bör i sin helhet föras tillbaka till jordbruket i form av arealbidrag och en mindre del kan användas för omställningsstöd till ekologiskt lantbruk.

Vi föreslår att användningen av kemiska bekämpningsmedel minskar med minst 80% fram till 1995. Det är fel att bara räkna minskningen i antal kg aktiv substans. Det är viktigt att också ta hänsyn till hur stor areal preparaten täcker, eftersom många nya preparat är betydligt mer effektiva än de gamla.

En stor del av de arter som är utrotningshotade i Sverige är beroende av kulturlandskapet. De trängs nu tillbaka av ändrade brukningsmetoder, bortröjande av odlingshinder, nedläggning av jordbruksmark, gödsling och kemiska bekämpningsmedel. Den av regeringen och utskottsmajoriteten föreslagna ersättningen för landskapsvårdande ågärder kommer inte att räcka för att hindra en större nedläggning av jordbruksmark i skogs- och mellanbygder. Det är främst jordbruket i just dessa bygder som har stor betydelse för artrikedomen. När jordbruket avregleras kommer spannmålspriserna att sjunka kraftigt, vilket kommer att orsaka en stor nedläggning av jordbruksmark.

Miljöpartiet de gröna har föreslagit att landskapsvårds- ersättningen successivt skall höjas till 500 milj.kr. per år. Förslaget sammanfaller med vad naturvårdsverket i sitt remissvar till livsmedelspolitiska arbetsgruppens rapport har föreslagit.

Förutom att beloppet till landskapsvårdsersättning, i propositionen, är för lågt tilltaget finns inga klara riktlinjer för hur pengarna ska användas. Vi anser att anslaget till landskapsvårdsersättning skall utgå

till de för artbevarandet mest angelägna markerna. Jordbruksmarkerna i skogs- och mellanbygderna har särskilt stor betydelse för landskapsbilden och attrikedomen och skall därför prioriteras.

Eftersom miljöpartiet de gröna inte delar utskottsmajoritetens uppfattning att stora arealer jordbruksmark skall läggas ned, anser vi inte att något speciell betalning skall utgå bara för att sluta odla livsmedelsgrödor (omställningsstöd). Däremot delar vi uppfattningen att det bör införas ett anläggningsstöd till lövskog, energiskog och våtmarker. Men anläggningsstödet för lövskog skall begränsas till 100 000 ha och bara betalas ut i slättbygd. Vi anser också att ett inkomststöd, som är högre och utgår under en längre period än vad utskottsmajoriteten föreslagit, bör betalas ut.

Solidaritet med Gaia m.fl. intressen (mom. 5)

2. Åsa Domeij (mp) anför:

Vi börjar allt mer att lära oss att vi måste se naturen och vår påverkan på den ur ett bredare perspektiv för att vara förberedda på de ekologiska överraskningar som med största säkerhet skall komma.

James Lovelock heter den forskare som presenterade Gaia-teorin, en hypotes om jorden som en levande superorganism, som kan reglera och kontrollera sin egen temperatur, sitt klimat och atmosfärens sammansättning — ungefär som vår kropp självläker de flesta sjukdomar. Jorden — eller Gaia, uppkallad efter den grekiska jordgudinnan — skulle då vara en boll med en levande päls.

Lovelock kommer med många bestickande bevis, men har naturligtvis också blivit illa kritiserad — så som alla som kommer med nya störande idéer brukar bli. Men hans teori vinner terräng, och den är därtill en utmärkt förklaringsmodell för hur de ekologiska förändringar som vi ställer till med, bl.a. med de hårdhända jordbruksmetoderna, stör de sedan årmiljoner sambalanserade naturliga systemen. Om vi lyssnar till vad Gaia vill säga, skulle vi höra att hon bestämt ber oss att beskriva konsekvenserna före varje beslut som inverkar på miljön. Annars kan besluten leda till att Gaias självreglerande system störs och inte går att återställa.

Motionen vill att miljökonsekvensbeskrivningar skall införas som ett krav i samhällsplaneringen. Inom ramen för miljöskyddskommittén arbetar vi för att miljökonsekvensbeskrivningar skall föras in i miljölagstiftningen.

Utredning om en EG-anpassning av svenskt jordbruk (mom. 6)

3. Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anför:

Vi anser att regeringen borde låta göra en analys av de konsekvenser ett närmande till EG skulle få för det svenska jordbruket. Det faktum att ett närmande till just EG:s jordbrukspolitik, CAP, inte NU är aktuellt är inget skäl att inte göra en analys.

Det är dessutom så att även andra aspekter än jordbrukspolitiken kan vara av betydelse för jordbruket. I sammanhanget vore det också intressant att analysera vilka effekter EG:s jordbrukspolitik hittills har fått för jordbruket i andra länder. En betydande del av överskotten produceras t.ex. i EG.

Grunddragen i en ny livsmedelspolitik m.m. (mom. 10)

4. Sven Eric Lorentzon, Jens Eriksson och Ingvar Eriksson (alla m) anför:

Den breda politiska uppslutningen kring det livsmedelspolitiska beslutet är värdefull och skapar goda förutsättningar för en långsiktigt hållbar jordbrukspolitik. Förslaget är en kompromiss, vilket innebär att vi har tvingats ge avkall på en del av våra ursprungliga förslag. Vi har gjort det med förvisning om att en bred uppgörelse skapar bättre utvecklingsmöjligheter än ett beslut fattat med knapp majoritet. Den breda uppslutningen innebär att beslutet kommer att stå fast oberoende av eventuella framtida regeringsskiftet. De svenska lantbrukarna kommer genom beslutet att få tydliga spelregler inför framtiden.

Den föreslagna avregleringen kommer att ske inom ramen för ett bibehållet gränsskydd. Vi vill betona att gränsskyddet måste definieras i reala termer, således måste hänsyn tas till inflation, inhemsk lagstiftning och annat som kan påverka kostnadsnivån. De svenska lantbrukarna måste ges möjlighet att konkurrera på lika villkor med omvärlden. Det effektiva svenska lantbruket kännetecknas av en väl utvecklad kvalitets- och miljöhänsyn, egenskaper som stärker de svenska jordbrukarnas internationella position. Ett nära samarbete med EG är nödvändigt och positivt, inte minst för det svenska jordbrukets del. På sikt förordar vi en svensk anslutning till EG.

Vi vill framhålla att det livsmedelspolitiska beslutet måste leda till att lantbrukarna får möjlighet att utveckla nya produktionsalternativ. Vi hade gärna sett att större insatser hade gjorts för att stimulera en snabbare omställning till nya produktionsalternativ. Enligt vår mening borde den tidsmässiga tyngdpunkten ännu mera legat under omställningsperiodens första del. Anläggningsstödet borde ha varit högre. Vi har tidigare avvisat förslaget om ett arealbaserat inkomststöd eftersom det endast är en passiv bidragsgivning som inte syftar till förändring. Enligt vårt ursprungliga förslag borde i stället det garanterade inlösenpriset på spannmål trappas ned i ett lugnare tempo. Nu finns en uppenbar risk för att omställningen resulterar i en form av jordbank och att arealer därför inte varaktigt tas ur livsmedelsproduktion.

Vi har vidare avvisat det föreslagna startstödet till jordbrukare samt stödet till skuldsatta brukare. Dessa stödformer hade inte varit berättigade om vårt ursprungliga omställningspaket hade vunnit gehör.

Utskottet föreslår att ytterligare 30 miljoner kronor skall anslås till s.k. NOLA-bidrag. Enligt vår mening borde detta anslag ha fördelats i vanlig ordning, dvs. i samband med att naturvårdsverkets budget fastställs.

5. Lars Ernestam och Bengt Rosén (båda fp) anför:

Det har för folkpartiet varit mycket viktigt att nå en bred politisk enighet om den nya jordbrukspolitiken. Jordbruk är en långsiktig verksamhet. Därför fordrar en avreglering och marknadsanpassning klara bestämmelser som håller över riksdagsval.

För att uppnå denna enighet har vi avstått från att yrka bifall till folkpartiets ursprungliga förslag att kombinera en inhemsk avreglering med en generell arealersättning. Vi har gjort det trots att — som vi påvisar i partimotionen — fler skäl i dag talar för förslaget än när det första gången fördes fram i mitten av 1980-talet. Även om LRF centralt har gått emot förslaget ökar antalet lantbrukare ute i landet som stöder det. Vi tror att det inom något år kommer att finnas en politisk majoritet i riksdagen för att införa en generell arealersättning. Den temporära arealersättning som nu föreslås av andra skäl i jordbruksutskottets betänkande kan på ett naturligt sätt förändras till ett system med generell arealersättning av vår modell. Vi återkommer med förslag härom.

Huvuddelen av de yrkanden vi tagit upp i vår partimotion har vi fått tillgodosedda. Vi avstår från att ta upp övriga i reservationer utan lämnar följande kommentarer i detta särskilda yttrande:

I avvaktan på en generell arealersättning har vi i vår motion yrkat att den nya *ersättningen för landskapsvårdande åtgärder* skulle höjas med 50 milj.kr. per år de närmaste tre åren. Vårt förslag har tillgodosetts på så sätt att i betänkandet föreslås att ytterligare medel tillställs den s.k. NOLA-ersättningen. Eftersom det finns en fungerande administration för detta stöd och med tanke på att folkpartiet tidigare i år föreslagit en höjning även av det anslaget, samtycker vi härtill men anser att nivån borde vara den vi föreslagit och inte 30 milj.kr.

Våra yrkanden om att lantbruksverket skulle ha möjlighet att förändra *villkoren för omställnings- och anläggningsersättningen* för att tillse att minst hälften av den omställda spannmålsarealen återfinns i slättbygd och att granplantering inte kommer att dominera har tillgodosetts genom annan uppläggning. Omställningsersättningen har inom den fastlagda totalramen höjts kraftigt och någon ersättning för plantering av gran på åkermark kommer ej att utgå. Vi accepterar denna förändring.

Vårt förslag att låta statens jordbruksnämnd utforma *system för utbytesimport/export* har icke vunnit bifall. Utskottet hänvisar till de möjligheter som kommer att föreligga för enskilda eller branschvisa säljbolag att lösa detta behov. Vi återkommer till denna fråga om företagen på marknaden inte klarar detta på ett för konsumenter och producenter tillfredsställande sätt.

Vi har vidare i vår motion föreslagit att tiden varunder en lantbrukare måste avvakta *besked enligt skötsellagen för att få ta mark ur jordbruksproduktion* minskas från föreslagna åtta månader till tre månader. Förslaget har inte vunnit bifall men utskottet framhåller att tiden i normalfallet bör kunna understiga åtta månader. Vi får tills vidare nöja oss härmed.

Vårt krav i en kommittémotion om *återupprättande av ett folkhälsoinstitut* har icke bifallits i betänkandet. Vi avstår från att nu reservera oss mot detta avslag och återkommer till frågan i kommande motion.

6. Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (båda c) anför:

Med hänsyn till värdet av en betydande enighet har vi i flera frågor, där vi haft längre gående förslag, ändå ställt oss bakom utskottets ställningstagande. I samband med dessa beslut vill vi framföra följande:

Sockerbetsodling

Då regleringen avskaffas bör odlarna och industrin själva ansvara för planering och kontraktering av odlingen.

Gränsskyddet bör ligga på ungefär samma nivå som i EG för att ge likvärdiga konkurrensförhållanden. Gränsskyddet bör leda till att den svenska odlingen vid normalskörd motsvarar 100% av svenska konsumtionen.

Betodlingens spridning är viktig ur miljö- och växtföljdssynpunkt och en förutsättning för upprätthållande av nuvarande produktionsvolym. En oförändrad sockerbetsareal i nordöstra Skåne, Blekinge, Kalmar län, Öland och Gotland är regionalpolitiskt motiverat. Om industrin genomför en centralisering bör transportbidrag utgå i ökad omfattning. Den i år föreslagna prissänkningen på sockerbetor kan accepteras med hänsyn till att arealbidrag utgår, men får ej leda till sänkt gränsskydd.

Landskapsvård

Sedan 1986 finns möjlighet till bidrag för naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet, s.k. NOLA-bidrag. Det är positivt att det nya bidraget delas upp i två bidragsformer, en del landskapsvårdsstöd för öppethållande av åker i skogs- och mellanbygder och en del NOLA-bidrag av den typ som nu utgår. Vi anser att stödet borde kunna utformas på ett enklare sätt och administreras genom lantbruksnämnderna.

Omställningskommission

Det är angeläget att effekterna av riksdagsbeslutet fortlöpande utvärderas och att det finns beredskap för att ingripa om det skulle uppstå icke önskvärda effekter. Det kan gälla problem att finna marknader för nya grödor, negativa miljöeffekter, glesbygdsproblem, minskad selsättning på landsbygd m.m.

En kommission som vi föreslagit i motionen skulle ha gjort det lättare att följa omställningsarbetet. Den skulle ha sett till att arbetet bedrivs så att jordbrukets utvecklingsmöjligheter tas till vara och att omställningen genomförs på ett betryggande sätt.

Arbetet med att minska miljöbelastningen från jordbruket är en viktig del av jordbrukspolitiken. Vi anser att de ekonomiska medel som ställs till förfogande borde vara större.

Detta arbete skall finansieras med avgifter på handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel. Enligt beslutet om avgifter på kemiska bekämpningsmedel och handelsgödsel (prop. 1983/84:176, SkU 1983/84: 47, rskr 1983/84:383) var syftet att minska användningen av handelsgödsel och av hälso- och miljöfarliga kemikalier. Enligt beslutet skulle inkomsterna från avgifterna användas till utökade insatser i fråga om forskning, rådgivning och miljöförbättrande åtgärder inom jordbruksområdet.

Utskottets förslag om att regleringsavgiften på handelsgödsel omvandlas till en miljöavgift som går direkt in i statskassan gör det än viktigare att riksdagens beslut följs så att medlen används till miljöförbättrande åtgärder inom jordbruket. Efter omställningsperiodens slut finns risk att medlen inte längre återgår till näringen.

Sociala statsningar

Ca 500 milj.kr. samt vissa ytterligare medel disponerade av jordbruksnämnden har betalats in till kassorna av samtliga producenter av respektive produkt.

Principen borde vara en återbetalning av inbetalade avgifter. Det är dock administrativt besvärligt och omöjligt att återbetala medlen till varje jordbrukare i korrekta proportioner.

Vid senaste förhandlingstillfället har diskuterats möjligheten att avsätta medel till Lantbrukarnas Pensionskassa. Såväl statsmakterna som konsumentdelegationen har varit positiva till tanken. Vi anser att det nu borde övervägas att överföra jordbrukets regleringsmedel till nämnda pensionssystem. På detta sätt skulle de återbetalas som förbättrade pensioner för sveriges jordbrukare.

Prisstödet till jordbruket i norra Sverige

I reservation nr 5 anför vi ett regionalpolitiskt mål som en väsentlig del i den långsiktiga målformuleringen för jordbrukspolitiken.

Riksdagen har flera gånger uttalat att produktionen i norra Sverige skall bibehållas på 1984/85 års nivå med anledning av bl.a. beredskaps-skäl. Centern vidhåller denna ståndpunkt. Den nu föreslagna uppräkningsen av prisstödet till jordbruket i norra Sverige med enbart 6% budgetåret 1990/91 innebär att pristillägget urholkas i förhållande till kostnadsutvecklingen.

Det stöd som nu föreslås för norra Sverige, tillsammans med andra statsningar, bl.a. inom mjölkproduktionen, innebär att jordbruket i stödområdet totalt sett tillförs tillräckliga medel.

Centerns förslag om en större ökning av prisstödet hade åstadkommit en bättre regional fördelningsprofil.

En sänkt matmoms vore ett sätt att få ett rimligare livsmedelspris. Centern har tidigare föreslagit en sänkning till 12,87% för basmat. Vi anser att utskottet nu skulle ha ställt sig bakom det kravet vid behandlingen av jordbrukspolitiken.

7. Annika Åhnberg (vpk) anför:

Vänsterpartiet ställer sig bakom det förslag till ny jordbrukspolitik som jordbruksutskottet nu föreslår riksdagen att bifalla. Det innebär inte att vi till alla delar är nöjda. Vi hade velat ha en annan sammansättning av övergångsåtgärderna och också en delvis annan karaktär på de långsiktiga delarna i jordbrukspolitiken, men vi anser trots detta att förslaget till ny jordbrukspolitik är en bra grund att bygga vidare på.

Beslutet innebär att en process i syfte att slopa det invecklade jordbruksprisregleringssystemet nu inleds. Det finns i samhället en djup samsyn kring nödvändigheten av detta. Men det innebär inte att jordbruket i framtiden enbart skall styras av den s.k. fria marknaden. Vi vill understryka att marknadskrafterna inte är kapabla att styra utvecklingen av jordbruket i önskvärd riktning. För att få ett jordbruk som är så lite sårbart som möjligt vid olika typer av kriser, för att klara de höga ambitionerna när det gäller kvalitet, miljö och etiska aspekter och för att bevara och utveckla ett jordbruk i hela landet behövs det även fortsättningsvis ett starkt samhällsengagemang.

Jordbruket – en framtidsnäring

Det moderna industrisamhället befinner sig i ekologisk kris. Vår produktion kännetecknas av brist på anpassning till de ekologiska systemen. I stället för fungerande kretslopp bygger vår produktion på sönderstyckade processer. För att komma till rätta med miljöproblemen måste vi hushålla med världens tillgångar. Och vi måste basera en mycket större andel av vår produktion på uthålligt jord- och skogsbruk. Sett i det perspektivet är det svenska jordbruket en resurs som vi inte har råd att avvara. Jordbruket är en tillgång och måste utvecklas – inte avvecklas.

Uppföljningen

Vi känner oro särskilt för jordbruket i skogs- och mellanbygder. Den utvärdering av prisstödets konstruktion som jordbruksnämnden fått i uppgift att utföra, är mycket angelägen. Vi tror inte det nu föreliggande beslutet avslutar en lång process. Det är i stället inledningen på en process, som kräver stor uppmärksamhet från såväl berörda myndigheter som intresseorganisationer och politiska partier. Utvecklingen måste följas på ett systematiskt sätt de närmaste åren. Vi kommer att verka för att en sådan systematisk uppföljning kommer till stånd, tyvärr utan ett riksdagsbeslut, vilket hade varit en bra utgångspunkt.

Bruket av jorden så att den ger människan hennes föda är den första och absoluta förutsättningen för den mänskliga utvecklingen. Vi tillhör en lycklig minoritet av världskollektivet, som har mer att äta än vi behöver. För de flesta människor på jorden är situationen den omvända. Situationen när det gäller världens livsmedelsförsörjning är utan tvekan mycket allvarlig. Vi delar inte den odelat ljusa framtidssyn som präglar såväl propositionen som betänkandet. Till och med en eventuell temperaturhöjande effekt av växthusgaser lyckas man vända till något positivt. Den antas i första hand leda till en ökad livsmedelsproduktion i världen, men kanske ger torkan i USA:s bördigaste regioner 1988 en mer rättvisande bild av vad en temperaturhöjning kan få för effekt på livsmedelsförsörjningen.

Avskogning och ökenutbredning, försaltning av konstbevattnade arealer, överutnyttjande och miljökatastrofer är några av skälen till att den framtida livsmedelsförsörjningen är hotad. Frågan om världens livsmedelsförsörjning är egentligen den mest akuta vi har att försöka hantera i internationellt samarbete. I stället för att måla framtiden i ljusa färger borde Sverige i alla tänkbara internationella sammanhang driva på arbetet för att lösa detta problem.

Bort med moms på maten

En fjärdedel av kostnaderna för livsmedlen är mervärdeskatt. Vpk har i många år nu krävt att momsen på maten skall tas bort. Utan matmoms blir det i högre grad möjligt för konsumenter att välja alternativ med högre kvalitet, t.ex. svenska tomater, som odlats med mindre mängd bekämpningsmedel, före importerade tomater, som mestadels är mer besprutade och hårdare drivna. Vpk vidhåller förslaget att matmomsen bör avvecklas. Ett första steg skall tas 1991, med en reducering med en tredjedel. Riksdagen bör begära att regeringen återkommer med förslag till detta.

Miljöavgifter

Vi delar uppfattningen att ytterligare åtgärder behöver vidtas för att minska användningen av bekämpningsmedel. Ambitionen bör vara att bekämpningsmedel endast i undantagsfall används inom jordbruket. För att uppnå detta krävs många olika åtgärder; miljöavgifter, restriktioner, forskning och utveckling kring resistenta grödor och ökad satsning på alternativ odling.

Grunden för miljöavgifternas storlek bör vara den bekämpade arealens storlek och medlets farlighet, inte hur många kilogram av substansen som används. Miljöavgifter från jordbruket bör föras tillbaka till jordbruket t.ex. i form av kalkningsbidrag.

Det finns inga garantier för att avregleringen av jordbruket kommer att leda till mindre miljöproblem. Risken är uppenbar att resultatet i stället blir att en mindre areal brukas lika intensivt som nu medan resterande areal tas ur produktion. För att nå önskade positiva miljöeffekter krävs det tydligare riktade åtgärder i den framtida jordbrukspolitiken.

Idag odlas spannmålsarealer intensivt med hjälp av externa insatsmedel som konstgödsel, för att ge så hög avkastning som möjligt. Detta trots att vi har överskott. Ett mer extensivt jordbruk är nödvändigt. En del av arealen bör användas för att odla det kväve som behövs i form av vall. Därigenom används åkerarealen på ett meningsfullt sätt. Landskapet hålls öppet och miljöeffekterna blir positiva. Den landskapsvårdande ersättning som föreslås måste på ett tydligt sätt kopplas till vallodling och produktion av mjölk, nötkött och får.

Vi anser också att de belopp som nu reserveras för landskapsvård är otillräckliga, och när systemet hunnit ta form bör beloppet ökas.

Förbättrad djurmiljö

Det finns risk att animalieproduktionen kommer att upphöra på företag, där anpassningen till den nya lagen kräver stora förändringar. Risken är särskilt stor i de bygder där lönsamheten är låg och nyetablering sällsynt. Det är i skogs- och mellanbygder, där det är av största vikt att jordbruket lever kvar och utvecklas. Mjolk-, ägg- och smågrisproduktion är i farozonen. Det behövs ett statsbidrag för investeringar i syfte att förbättra djurmiljön, i enlighet med vad lantbruksstyrelsen har föreslagit.

Utveckling av stadsbondgårdar

I detta betänkande avslås ett förslag om stöd till stadsbondgårdar. Vi kommer att i annat sammanhang åter ta upp denna goda idé.

Ändring i skötsellagen

Efter ändringar i skötsellagen har en viss inkonsekvens uppstått. Fortfarande kvarstår i lagtexten att mark, som är av ringa betydelse för jordbruket, får tas ur produktion utan anmälan. Men syftet med att göra all betesmark anmälningspliktig var ju just att betona vikten av sådan mark som har liten betydelse ekonomiskt i ett jordbruk men stor betydelse ur kultur- och naturvårdssynpunkt. Denna motsägelsefullhet bör korrigeras.

Gränsskyddets nivå och utformning m.m. (mom. 17)

8. Sven Eric Lorentzon, Jens Eriksson och Ingvar Eriksson (alla m) anför:

I utskottets skrivning angående gränsskydd borde närmare ha precisrats vad vi menar med reallt gränsskydd.

Sverige har en hög inflation i jämförelse med flertalet andra industriländer. Ett åtagande i GATT om stödminskningar får därför inte omöjliggöra framtida nominella höjningar av priser och gränsskydd, utan måste definieras i reala termer.

Vid framtida justeringar av gränsskyddet måste hänsyn tas till inflation, speciella åtaganden, inhemsk lagstiftning m.m. som kan påverka kostnadsnivån. Gränsskyddet måste vidare vara produktanknutet. En produktionsanpassning bör också kunna tillgodoräknas i sammanhanget.

Kompensation för miljöförbättrande åtgärder (mom. 59)

9. Sven Erik Lorentzon, Jens Eriksson och Ingvar Eriksson (alla m) anför:

Utskottet redovisar i betänkandet en rad åtgärder som tillgodoser vissa av de i motion 1989/90:Jo251 framställda kraven. Dock anser vi att berörda problem ytterligare ökat på grund av låg lönsamhet, ökade kostnader samt ovissheten kring den framtida livsmedelspolitiken. Utskottet borde därför ha öppnat möjligheter för ett visst dispensförfarande så vitt avser miljöförbättrande åtgärder beträffande djurhållning och gödselvårdsanläggningar.

Naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet (mom. 71)

10. Åsa Domeij (mp) anför:

I samband med behandlingen av miljödepartementets budget föreslog miljöpartiet att anslaget till NOLA skulle höjas med 40 milj.kr.

Försäljning av opastöriserad mjölk (mom. 75)

11. Åsa Domeij (mp) anför:

Möjligheterna att sälja opastöriserad mjölk bör förbättras i fall miljö- och hälsoskyddsnämnden i kommunen bedömer det som lämpligt med hänsyn till hälsorisker och har möjlighet att utöva en tillfredsställande kontroll.

Omställningsstöd till alternativ odling m.m.

12. Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anför:

Alternativodlingen (ekologiskt lantbruk) är mycket viktig som metod-utvecklare för att förändra jordbruket så att miljöproblemen minimeras och hushållningen med naturresurser förbättras. Under våren 1989 kunde jordbrukare anmäla sig för att få ett omställningsstöd till alternativt jordbruk, vilket medförde att den alternativodlade arealen ökade snabbt. Vi anser det viktigt att ett mer långsiktigt stöd för

övergång till alternativ odling inrättas. Konstruktionen på det stödet bör bli annorlunda än det nuvarande så att omställningsstöd ges också till vallodling.

Men det är viktigt att samtidigt stödja uppbyggnaden av effektiva former för marknadsföring. Just nu har odlarna problem med över-skott av potatis, höstvetete och råg, vilket beror på att odlingen ökat kraftigt på bara ett år och för att det inte funnits några resurser till marknadsföring. Samtidigt finns det oftast inte produkter i butikerna trots stort intresse från många konsumenter!

Det behövs ett samlat program för att stimulera alternativodlingen. I programmet bör ingå t.ex. omläggningsstöd, förbättrad rådgivning, forskningsinsatser och åtgärder för att komma igång med en effektiv marknadsföring.

Mervärdesskatt på livsmedel (mom. 77)

13. Åsa Domeij (mp) anför:

Miljöpartiet har i annat sammanhang föreslagit att momsens på baslivsmedel bör avskaffas. Frågan har i annat sammanhang beretts av skatteutskottet.

Kooperativa företagsformer (mom. 80)

14. Grethe Lundblad (s) och Annika Åhnberg (vpk) anför:

Kooperation bygger i grunden på *samarbete i stället för konkurrens*. Vi vill understryka att det är viktigt att hänsyn tas till denna grundläggande skillnad mellan Kooperation och andra företagsformer. Denna företagsform måste även fortsättningsvis vara möjlig. Den kooperativa sektorn i Sverige behöver stimulans, inte hämskor. Särskilt angeläget är det vad gäller s.k. nykooperation. Men självklart skall detta inte ske på ett konkurrenssnedvridande sätt. I annat sammanhang har framgått att regeringen tillsatt en utredning med uppgift att se över om Kooperation som företagsform missgynnas i förhållande till andra företagsformer. Vi utgår från att denna utredning också kommer med förslag i syfte att stimulera kooperativa företagsformer.

Överföring av medel i regleringskassorna (mom. 87)

15. Sven Eric Lorentzon, Jens Eriksson och Ingvar Eriksson (alla m) anför:

Vi anser att regleringskassornas medel inte skall användas såsom regeringen föreslår. Om det hade varit möjligt borde avgifterna ha återbetalats till producenterna. Då detta tyvärr inte är genomförbart borde regeringen ha utrett frågan och återkommit med förslag som inneburit en återbetalning som kommit producenterna tillgodo i likhet med vad som föreslås i motion 1989/90:Jo85 yrkande 22.

16. Sven Eric Lorentzon, Jens Eriksson och Ingvar Eriksson (alla m) anför:

Regeringen har aviserat att 500 milj.kr. om året under en tioårsperiod skall avsättas till s.k. miljövänlig energiproduktion. Vi förutsätter att regeringen lägger ett konkret förslag i samband med den energipolitiska propositionen hösten 1990. Först då kan vi ta ställning till detta anslag och hur dessa medel i så fall bäst skall komma till användning.

Vår förhoppning är att biobränslenas konkurrenskraft successivt skall förbättras. Detta förutsätter dock fortsatt teknisk utveckling. Genom ett bibehållande av kärnkraften samt en skärpt koldioxidbeskattning skapas utrymme för introduktion av biobränslen.

De moderata energibeskattningsförslagen skapar förutsättning att på kommersiella grunder utnyttja inhemskt biobränsle.

Den koldioxidbaserade energibeskattningsförslaget som vi har föreslagit i vår partimotion angående reformerad mervärdebeskattningsförslaget stimulerar till användning av miljövänliga alternativ. Därmed stärks bioenergens konkurrenskraft i förhållande till fossilbränslebaserad kraftvärmeproduktion. Biobränslebaserad fjärrvärme blir helt skattebefriad enligt det moderata beskattningsförslaget. Etanol- och metanolframställning ur biomassa skall enligt vårt förslag inte drabbas av koldioxidskatt.

Förutsättningarna för inhemsk etanolproduktion snabbtreds för tillfället. Etanolproduktionens ekonomiska och tekniska villkor måste klargöras ytterligare innan avgörande beslut fattas.

Den av regeringen aviserade förtida nedläggningen av kärnkraft har resulterat i en omfattande projektering av ersättningskraft. Det är ställt utom tvivel att regeringens nuvarande energipolitik oundvikligen leder till en storskalig utbyggnad av fossileldade kraftverk.

Om dessa planer förverkligas kommer biobränsleintroduktionen att förhindras. Miljökonsekvenserna kommer att bli omfattande. Kärnkrafts utvecklingen kommer att tvinga in Sverige i en ny energiproduktionsparentes — en parentes som kommer att sträcka sig en bra bit in i nästa sekel. Detta är enligt vår mening inte acceptabelt.

Förmalningsavgifter och fettvaruavgifter

17. Grethe Lundblad (s) anför:

Ett av de viktigaste skälen till en ny livsmedelspolitik är att prisutvecklingen på jordbruksbaserade livsmedel skall vara rimlig i förhållande till prisutvecklingen på andra varor.

Som det främsta medlet för att uppnå detta skall den interna marknadsregleringen nu stegvis avvecklas. Konsumenternas val skall styra produktionen.

Övergångsvis kommer dock två interna avgifter att finnas kvar: Förmalningsavgiften och fettvaruavgiften. Tyvärr är detta avgifter som

direkt påverkar priserna genom att förmalningsavgifterna tas ut i mellanledet som en del av konsumentpriset och fettvaruavgiften påverkar priset på matfett, t.ex. bordsmargarin.

Sett ur konsumenternas synpunkt är det oroande att dessa avgifter finns kvar om än övergångsvis, när det inte klart framgår, när denna form av marknadsreglering skall upphöra. Enligt statens jordbruksnämnds uppgifter om regleringsekonomin uppgick intäkterna från dessa avgifter under regleringsåret 1989/90 till 700 milj.kr. resp. 260 milj.kr. på inhemsk produktion.

För såväl konsumentintresset som för behovet av minskad inflation är det viktigt att dessa två avgifter avregleras snabbt och senast vid omställningsperiodens slut. Båda avgifterna belastar priset på livsmedel som är viktiga i alla hushåll.

Härigenom föreskrivs följande.

Avgifter vid införsel

1 § För att skydda priserna på jordbruksprodukter får regeringen föreskriva att en avgift skall tas ut på varor som förs in i landet. Sådan avgift får tas ut på varor som anges i bilagan till denna lag.

För samma ändamål får regeringen föreskriva att sådana varor som anges i bilagan till denna lag inte får föras in i eller ut ur landet utan särskilt tillstånd.

2 § En avgift enligt 1 § skall debiteras och uppbäras av tullverket i den ordning som gäller för tull. Även i övrigt gäller vad som är föreskrivet om tull.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från första stycket.

Avgifter för att utjämna industrins råvarukostnader

3 § För att bekosta en utjämning av industrins råvarukostnader får regeringen föreskriva att en avgift skall betalas för varor som tillverkas av råvaror som anges i bilagan till denna lag. Sådan avgift får tas ut på varor som tillverkas inom landet för försäljning eller som förs in i landet och förtullas.

4 § I fråga om avgifter enligt 3 § för varor som importeras tillämpas 2 §.

Avgifter enligt 3 § för varor som tillverkas inom landet skall debiteras och uppbäras av riksskatteverket i den utsträckning regeringen föreskriver.

Tillverkningsavgifter på fettvaror

5 § För att reglera priset på fettvaror får regeringen föreskriva att tillverkare skall betala avgift vid tillverkning av vegetabiliskt och animaliskt fett.

6 § Regeringen får föreskriva att tillverkare skall betala avgift för foder som framställs i samband med att olja utvinns ur vegetabiliska råvaror.

Utbetalning av prisstöd

7 § Slakteri, fristående sanitetsslaktavdelning och mejeri skall betala ut prisstöd av medel som statens jordbruksnämnd ställer till företagets förfo-gande. För prisstöd som betalas ut skall redovisning lämnas till jordbruks-nämnden.

Jordbruksnämnden får granska företagets bokföring och i övrigt utföra den kontroll som behövs.

Gemensamma bestämmelser

8 § Regeringen får meddela föreskrifter om storleken på avgifterna enligt denna lag.

9 § Regeringen får meddela föreskrifter om befrielse från avgift eller återbetalning av avgift.

1989/90:JoU25
Bilaga 1

10 § För uttag av andra avgifter än sådana som skall betalas till tullverket finns bestämmelser i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter.

11 § Regeringen får överlåta åt jordbruksnämnden att meddela föreskrifter enligt denna lag.

Straffbestämmelser

12 § Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet

1. till ledning vid fastställande av avgift lämnar handling med oriktig uppgift, om det innebär fara för att avgift skall undandras,

2. underlåter att lämna deklaration eller annan jämförlig handling till ledning vid fastställande av avgift, eller

3. åsidosätter bokföringsskyldighet eller föreskriven skyldighet att föra och bevara räkenskaper och därigenom allvarligt försvårar jordbruksnämndens eller riksskatteverkets kontroll i fråga om avgifter som skall betalas till myndigheten.

I ringa fall skall den skyldige inte dömas till ansvar. Detsamma gäller om den skyldige kan dömas till ansvar för gärningen enligt lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

Bestämmelserna i 14 § andra stycket skattebrottslagen (1971:69) tillämpas på brott enligt första stycket 1.

Bilaga

Förteckning över varor som avses i 1 och 3 §§

Tulltaxenr Varuslag

ur 01.01	Levande hästar
ur 01.02	Levande nötkreatur
ur 01.03	Levande tamsvin
ur 01.04	Levande får
01.05	Levande fjäderfä, nämligen höns, ankor, gäss, kalkoner och pärlhöns
ur 02.01	Kött av nötkreatur, färskt eller kylt
ur 02.02	Kött av nötkreatur, fryst
ur 02.03	Kött av tamsvin, färskt, kylt eller fryst
ur 02.04	Kött av får, färskt, kylt eller fryst
ur 02.05	Kött av häst, färskt, kylt eller fryst
ur 02.06	Andra ätbara delar av nötkreatur, tamsvin, får och häst, färska, kylda eller frysta
ur 02.07	Kött och andra ätbara delar (med undantag av gåslever) av fjäderfä enligt nr 01.05, färska, kylda eller frysta
02.09	Svinfett, inte innehållande kött, och fjäderfäfett (inte utsmälta), färska, kylda, frysta, saltade, torkade eller rökta
ur 02.10	Kött och andra ätbara djurdelar av häst, nötkreatur, tamsvin, får och fjäderfä (med undantag av gåslever), saltade, torkade eller rökta; ätbart mjöl av kött eller andra djurdelar
04.01	Mjolk och grädde, inte koncentrerade och inte försatta med socker eller annat sötningsmedel

- 04.02 Mjök och gräde, koncentrerade eller försatta med socker eller annat sötningsmedel
- 04.03 Kärmjök, filmjök, gräddfil, yoghurt, kefir och annan fermenterad eller syrad mjök och gräde, även koncentrerade, försatta med socker eller annat sötningsmedel, smaksatta eller innehållande frukt, bär, nötter eller kakao
- 04.04 Vassle, även koncentrerad eller försatt med socker eller annat sötningsmedel; produkter bestående av naturliga mjökbeståndsdelar, även försatta med socker eller annat sötningsmedel, inte nämnda eller inbegripna någon annanstans
- 04.05 Smör och andra fetter och oljor framställda av mjök
- 04.06 Ost och ostmassa
- ur 04.07 Fjäderfägg med skal, färsk, konserverade eller kokta
- 04.08 Fågelägg utan skal samt äggula, färsk, torkade, ångkokta eller kokta i vatten, gjutna, frysta eller på annat sätt konserverade, även försatta med socker eller annat sötningsmedel
- ur 07.01 Potatis (med undantag av nyskördad potatis under tiden 6 juni – 5 juli), färsk eller kyld
- ur 07.09 Sockermajs, färsk eller kyld
- ur 07.10 Sockermajs (även ångkokt eller kokt i vatten), fryst
- ur 07.12 Torkad potatis och sockermajs, hel, i bitar, skivad, krossad eller pulveriserad, men inte vidare beredd
- 07.13 Torkade, spritade baljväxtfrön av sådana slag som används för livsmedels- eller foderändamål, även skalade eller sönderdelade
- ur 07.14 Maniok- och arrowrot, färsk eller torkade, hela eller i bitar och även i form av pelletar
- 10.01 Vete samt blandsäd av vete och råg
- 10.02 Råg
- 10.03 Korn
- 10.04 Havre
- 10.05 Majs
- 10.07 Sorghum
- ur 10.08 Hirs
- 11.01 Finmalet mjöl av vete eller av blandsäd av vete och råg
- ur 11.02 Finmalet mjöl av råg, korn, havre, majs, sorghum och hirs
- ur 11.03 Krossgryn, grovt mjöl (inbegripet fingryn) och pelletar av vete, råg, korn, havre, majs, sorghum och hirs
- ur 11.04 Vete, råg, korn, havre, majs, sorghum och hirs, bearbetad på annat sätt (t.ex. skalad, valsad, bearbetad till flingor eller pärlgryn, klippt eller gröpad), groddar av spannmål, hela, valsade, bearbetade till flingor eller malda
- 11.05 Mjöl och flingor av potatis
- ur 11.06 Mjöl av sago eller av rötter, stam- eller rotknölar enligt nr 07.14
- 11.07 Malt, även rostat
- ur 11.08 Stärkelse
- 12.01 Sojabönor, även sönderdelade
- 12.02 Jordnötter, även skalade eller sönderdelade men inte rostade eller på annat sätt tillagade
- 12.03 Kopra
- 12.05 Rapsfrön och rybsfrön, även sönderdelade
- 12.06 Solrosfrön, även sönderdelade

ur 12.07	Andra oljeväxtfrön och oljehaltiga frukter (med undantag av ricinus-, hamp- och oiticicafrön samt bokollon), även sönderdelade	1989/90:JoU25 Bilaga 1
ur 12.08	Mjöl av oljeväxtfrön eller oljehaltiga frukter (med undantag av mjöl av senaps-, lin-, ricinus-, hamp- och oiticicafrön samt av bokollon)	
ur 12.12	Socketbetor, färska eller torkade, även malda	
ur 12.14	Luzernmjöl och annat grönmjöl, även i form av pelletar	
15.01	Ister; annat svinfett och fjäderfäfett, utsmälta, även utpressade eller extraherade med lösningsmedel	
15.02	Fetter av nötkreatur, andra oxdjur, får eller getter, råa eller utsmälta, även utpressade eller extraherade med lösningsmedel	
15.03	Solarstearin, isterolja, oleostearin, oleomargarin och talgolja, inte emulgerade, blandade eller på annat sätt beredda	
ur 15.04	Fetter och oljor av fisk eller havsdäggdjur samt fraktioner av sådana fetter eller oljor, även raffinerade men inte kemiskt modifierade (med undantag av fiskleverolja)	
15.06	Andra animaliska fetter och oljor samt fraktioner av sådana fetter eller oljor, även raffinerade men inte kemiskt modifierade	
15.07	Sojaböolja och fraktioner av denna olja, även raffinerade men inte kemiskt modifierade	
15.08	Jordnötsolja och fraktioner av denna olja, även raffinerade men inte kemiskt modifierade	
15.09	Olivolja och fraktioner av denna olja, även raffinerade men inte kemiskt modifierade	
15.10	Andra oljor erhållna enbart ur oliver samt fraktioner av sådana oljor, även raffinerade men inte kemiskt modifierade, inbegripet blandningar av dessa oljor eller fraktioner med oljor eller fraktioner enligt nr 15.09	
15.11	Palmolja och fraktioner av denna olja, även raffinerade men inte kemiskt modifierade	
15.12	Solrosolja, safflorolja och bomullsfröolja samt fraktioner av dessa oljor, även raffinerade men inte kemiskt modifierade	
15.13	Kokosolja, palmkärnolja och babassuolja samt fraktioner av dessa oljor, även raffinerade men inte kemiskt modifierade	
15.14	Rapsolja, rybsolja och senapsolja samt fraktioner av dessa oljor, även raffinerade men inte kemiskt modifierade	
ur 15.15	Andra vegetabiliska fetter och feta oljor (med undantag av joboba-, kroton-, lin-, oiticica-, ricin- och tungolja samt fraktioner av dessa oljor) samt fraktioner av sådana fetter eller oljor, även raffinerade men inte kemiskt modifierade	
ur 15.16	Animaliska och vegetabiliska fetter och oljor samt fraktioner av sådana fetter eller oljor, som helt eller delvis hydrerats, omförestrats (även internt) eller elaidiniserats, även raffinerade men inte vidare bearbetade med undantag av produkter med karaktär av konstgjorda vaxer	
15.17	Margarin; ätbara blandningar och beredningar av animaliska eller vegetabiliska fetter eller oljor eller av fraktioner av olika fetter eller oljor enligt detta kapitel, andra än ätbara fetter och oljor samt fraktioner av sådana fetter eller oljor enligt nr 15.16	
ur 15.18	Animaliska och vegetabiliska fetter och oljor (med undantag	

- av lin-, oiticica-, ricin- och tungolja samt fraktioner av dessa oljor) samt fraktioner av sådana fetter eller oljor, kokta, oxiderade, dehydratiserade, faktiserade, blåsta, polymeriserade genom upphettning i vakuum eller i inert gas eller på annat sätt kemiskt modifierade, med undantag av produkter enligt nr 15.16; oätliga blandningar eller beredningar av animaliska eller vegetabiliska fetter eller oljor eller av fraktioner av olika fetter eller oljor enligt detta kapitel, inte nämnda eller inbegripna någon annanstans
- ur 15.19 Tekniska enbasiska fettsyror (med undantag av olein, linoljefettsyra och andra fettsyror med ett jodtal av minst 170, ricinoljafettsyra, dehydratiserad ricinoljafettsyra, högraffinerad tallfettsyra och ullfettsyra); sura oljor från raffinering
- ur 16.01 Korv (med undantag av gåsleverkorv) och liknande produkter av kött, andra djurdelar eller blod; beredningar av dessa produkter
- ur 16.02 Kött, andra djurdelar och blod, beredda eller konserverade på annat sätt (med undantag av gåsleverpastej)
- ur 16.05 Andra ryggradslösa vattendjur än kräftdjur och blötdjur, beredda eller konserverade
- 17.01 Socker från sockerrör eller sockerbetor samt kemiskt ren sockaros, i fast form
- ur 17.02 Annat socker, inbegripet kemiskt ren laktos, maltos, glukos och fruktos, i fast form (med undantag av invertsocker); sirap och andra sockerlösningar utan tillsats av aromämnen eller färgämnen (med undantag av invertsocker); sockerkulör
- 17.03 Melass erhållen vid utvinning eller raffinering av socker
- ur 17.04 Fondantmassor, mandelmassor, pastor och andra liknande halvfabrikat, inte innehållande kakao, i bulk
- ur 18.06 Glasspulver, glasspasta (glassmassa), puddingar och liknande efterrätter samt pulver, flingor, pastor och flytande beredningar endast avsedda för framställning av pudding och annan liknande efterrätt eller dryck, innehållande kakao
- ur 19.01 Livsmedelsberedningar av mjöl, stärkelse eller maltextrakt, som inte innehåller kakaopulver eller innehåller mindre än 50 viktprocent kakaopulver, inte nämnda eller inbegripna någon annanstans; livsmedelsberedningar av varor enligt nr 04.01 – 04.04, som inte innehåller kakaopulver eller innehåller mindre än 10 viktprocent kakaopulver, inte nämnda eller inbegripna någon annanstans
- 19.02 Pastaprodukter, såsom spagetti, makaroner, nudlar, lasagne, gnocchi, ravioli och cannelloni, även kokta, fyllda (med kött eller andra födoämnen) eller på annat sätt beredda; couscous, även beredd
- 19.03 Flingor, gryn o. d., framställda av stärkelse
- ur 19.04 Spannmål, annan än majs, i form av korn, förkokt eller på annat sätt beredd
- ur 19.05 Bakverk, även innehållande kakao (med undantag av biscuits och wafers)
- ur 20.04 Potatis och produkter av ärter och bönor enligt nr 07.13, beredda eller konserverade på annat sätt än med ättika eller ättiksyra, frysta
- ur 20.05 Potatis och produkter av ärter och bönor enligt nr 07.13, beredda eller konserverade på annat sätt än med ättika eller

- ättiksyra, inte frysta
- ur 21.02 Andra encelliga mikroorganismer än jäst, döda (med undantag av vacciner enligt nr 30.02)
- ur 21.04 Homogeniserade sammansatta livsmedelsberedningar, innehållande kött (inbegripet andra djurdelar)
- 21.05 Glassvaror, även innehållande kakao
- ur 21.06 Livsmedelsberedningar, inte nämnda eller inbegripna någon annanstans (med undantag av konfektyrer)
- 23.02 Kli, fodermjöl och andra återstoder, även i form av pelletar, erhållna vid siktning, malning eller annan bearbetning av spannmål eller baljväxter
- 23.03 Återstoder från stärkelseframställning och liknande återstoder, betmassa, bagass och annat avfall från sockerframställning, drav, drank och annat avfall från bryggerier eller brännerier, även i form av pelletar
- 23.04 Oljekakor och andra fasta återstoder från utvinning av sojabönolja, även malda eller i form av pelletar
- 23.05 Oljekakor och andra fasta återstoder från utvinning av jordnötsolja, även malda eller i form av pelletar
- ur 23.06 Oljekakor och andra fasta återstoder (med undantag av mandelkli) från utvinning av vegetabiliska fetter eller oljor, andra än de som omfattas av nr 23.04 eller 23.05, även malda eller i form av pelletar
- 23.08 Vegetabiliska ämnen och vegetabiliskt avfall samt vegetabiliska återstoder och biprodukter av sådana slag som används vid utfodring av djur, inte nämnda eller inbegripna någon annanstans, även i form av pelletar
- ur 23.09 Beredningar av sådana slag som används vid utfodring av djur (med undantag av hundbröd samt sådana vitamin- och mineralfodermedel som inte innehåller torrmjöl)k)
- 25.10 Naturliga kalciumfosfater, naturliga aluminiumkalciumfosfater och fosfatkrita
- ur 28.08 Salpetersyra
- ur 28.09 Fosforpentoxid och ortofosforsyra
- 28.14 Amoniak, vattenfri eller i vattenlösning
- ur 28.34 Kalium-, kalcium- och magnesiumnitrat
- ur 28.35 Kalium- eller kalciumpolyfosfater (inbegripet meta- och pyrofosfater), kaliumortofosfater och kalciumhydrogenortofosfat (dikalciumfosfat)
- 31.01 Gödselmedel
- 31.05
- ur 35.02 Äggalbumin
- 35.05 Dextrin och annan modifierad stärkelse (t. ex. förklistrad eller förestrad stärkelse); lim och klister på basis av stärkelse, dextrin eller annan modifierad stärkelse
- ur 35.07 Enzympreparat innehållande födoämnen
- ur 38.09 Beredda glätt- och appreturmedel av sådana slag som används inom textil-, pappers- eller läderindustrin eller inom liknande industrier, på basis av stärkelse eller stärkelseprodukter (med undantag av varor i detaljhandelsförpackningar vägande per styck högst 1 kg netto)
- ur 38.23 Beredda bindemedel för gjutformer eller gjutkärnor på basis av stärkelse eller stärkelseprodukter

Föreskrifter om ikraftträdande av denna lag meddelas i lagen 1989/90:JoU25
(1990:000) om införande av lag om avgifter på vissa jordbruksprodukter Bilaga 1
m. m.

2 Förslag till

1989/90:JoU25

Bilaga 1

Lag om införande av lagen (1990:000) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m. m.

Härigenom föreskrivs följande.

Allmänna bestämmelser

1 § Lagen (1990:000) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m. m. och denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

2 § Genom lagen (1990:000) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m. m. upphävs lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område och lagen (1974:1021) om utbetalning av pristillägg på kött.

3 § Om det i lag eller annan författning hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom en bestämmelse i lagen (1990:000) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m. m. eller i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

4 § Under tiden till och med den 30 juni 1993 skall vad som sägs i 7 § lagen (1990:000) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m. m. även gälla köttbesiktningsbyrå.

5 § I ärenden som har anhängiggjorts hos statens jordbruksnämnd före ikraftträdandet av lagen (1990:000) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m. m. tillämpas äldre bestämmelser, om inte regeringen föreskriver något annat.

Avveckling av prisreglering

6 § Utöver avgifter enligt lagen (1990:000) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m. m. får under tiden den 1 juli 1991 – den 30 juni 1994 följande avgifter tas ut.

<i>Avgiftsskyldig</i>	<i>Produkt</i>
1. Tillverkare av mjöl, gryn, flingor eller liknande produkter	Vete, råg, korn och havre
2. Mejeri	Konsumtionsmjölk och grädd
3. Tillverkare av handelsgödsel och bekämpningsmedel	Varor som anges i bilaga till denna lag

7 § Avgift skall betalas med belopp som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, jordbruksnämnden bestämmer.

8 § För avgifterna gäller 9 – 12 §§ lagen (1990:000) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m. m.

Förteckning över varor som avses i 6 § andra stycket 3.

1) naturliga kalciumfosfater, naturliga aluminiumkalciumfosfater och fosfatkrita hänförliga till tulltaxenr 25.10, salpetersyra hänförlig till tulltaxenr 28.08, fosforpentoxid och ortofosforsyra hänförliga till tulltaxenr 28.09, ammoniak hänförlig till tulltaxenr 28.14, kaliumnitrat, kalciumnitrat och magnesiumnitrat hänförliga till tulltaxenr 28.34, kalium- och kalciumpolyfosfater (inbegripet meta- och pyrofosfater), kaliumortofosfater och kalciumhydrogenortofosfater (dikalciumfosfater) hänförliga till tulltaxenr 28.35 samt gödselmedel och andra produkter hänförliga till tulltaxenr 31.01 – 31.05, tulltaxelagen.

2) ämnen eller beredningar som är avsedda att användas till skydd mot egendomsskada, sanitär olägenhet eller annan jämförbar olägenhet förorsakad av växter, djur, bakterier eller virus (bekämpningsmedel), samt ämnen eller beredningar som med hänsyn till egenskaper och användning står bekämpningsmedel nära, dock inte vara avsedd att användas vid beredning av livsmedel, läkemedel eller annan jämförbar vara, eller färger, fernissor, tjäror och andra varor som huvudsakligen begagnas för ett annat ändamål än som avses i första meningen, om inte varorna genom en särskild benämning eller på något annat sätt anges vara avsedda som bekämpningsmedel, och inte heller träskyddsmedel.

Lag om ändring i lagen (1979:425) om skötsel av jordbruksmark

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1979:425) om skötsel av jordbruksmark

dels att 3, 6, 9, 10 och 11 §§ skall upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 10 § skall utgå,

dels att 1, 4, 5 och 12 §§ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

Med jordbruksmark avses i denna lag sådan åkermark och *kultiverad* betesmark som ingår i fastighet, som är taxerad som jordbruksfastighet.

Med jordbruksmark avses i denna lag sådan åkermark och betesmark som ingår i fastighet, som är taxerad som jordbruksfastighet.

4 §¹

Jordbruksmark får *inte* tas ur jordbruksproduktion utan *tillstånd*. *Tillstånd* behövs dock inte när åtgärden är av ringa betydelse för jordbruket på brukningsenheten eller när marken tas i anspråk för företag vars tillåtlighet *prövas* i särskild ordning.

Jordbruksmark får tas ur jordbruksproduktion *tidigast åtta månader efter det att anmälan om åtgärden har gjorts till länsstyrelsen, om inte länsstyrelsen medger något annat. Anmälan* behövs dock inte när åtgärden är av ringa betydelse för jordbruket på brukningsenheten eller när marken tas i anspråk för företag vars tillåtlighet *prövats* i särskild ordning.

På jordbruksmark som är lämplig för jordbruksproduktion får täkt av matjord för annat ändamål än markinnehavarens husbehov inte ske utan tillstånd.

Om det finns särskilda skäl från naturvårds- eller kulturmiljösynpunkt, får länsstyrelsen besluta att marken får tas ur produktion först tolv månader efter det att anmälan har gjorts.

5 §²

Tillstånd enligt 4 § får inte lämnas,

1. *om marken behövs för utvecklat eller utvecklingsbart lantbruksföretag,*

2. *om marken behövs för sådan egendom som avses i 7 § jordförvärvslagen (1979:230),*

3. *om det finns andra särskilda omständigheter.*

På jordbruksmark som är lämplig för jordbruksproduktion får täkt av matjord för annat ändamål än markinnehavarens husbehov inte ske utan tillstånd. Frågor om tillstånd prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 1987:471.

² Senaste lydelse 1987:471.

Tillstånd får förenas med villkor.

12 §³

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. tar jordbruksmark ur produktion i strid mot 4 § första stycket,

2. utför täkt i strid mot 4 § andra stycket,

3. bryter mot föreskrift som har meddelats med stöd av 6 b §, eller

4. underlåter att följa ett föreläggande eller bryter mot ett förbud som har meddelats med stöd av 9 eller 9 a §.

Utbyte av brott som avses i första stycket 2 skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart *obilligt*.

1. tar jordbruksmark ur produktion i strid mot 4 § första stycket *eller bryter mot ett beslut enligt andra stycket,*

2. utför täkt i strid mot 5 § första stycket,

4. underlåter att följa ett föreläggande eller bryter mot ett förbud som har meddelats med stöd av 9 a §.

Utbyte av brott som avses i första stycket 2 skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart *oskäligt*.

Om ett vitesföreläggande eller vitesförbud har överträtts, döms inte till ansvar enligt första stycket för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

³ Senaste lydelse 1988: 637.

4 Förslag till

Lag om ändring i ädellövskogslagen (1984:119)

1989/90:JoU25

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 3 § ädellövskogslagen (1984:119) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Med ädellövskog avses i denna lag:

1. Skogsbestånd i Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län som utgörs av ädla lövträd till minst 70 procent och vars areal är minst ett halvt hektar.

2. Skogsbestånd i övriga delar av landet som utgörs av lövträd till minst 70 procent och av ädla lövträd till minst 50 procent och vars areal är minst ett halvt hektar.

3. Trädbestånd på betesmarker, som inte är att anse som *jordbruksmark*, om beståndet utgörs av lövträd till minst 70 procent och av ädla lövträd till minst 50 procent. Av de ädla lövträden skall minst tio träd per hektar ha en diameter av minst 30 centimeter på en höjd av 1,3 meter över marken. Markens areal skall uppgå till minst ett hektar.

3. Trädbestånd på betesmarker, som inte är att anse som *kultiverad betesmark*, om beståndet utgörs av lövträd till minst 70 procent och av ädla lövträd till minst 50 procent. Av de ädla lövträden skall minst tio träd per hektar ha en diameter av minst 30 centimeter på en höjd av 1,3 meter över marken. Markens areal skall uppgå till minst ett hektar.

Har skogsvårdsstyrelsen enligt 7 § beslutat viss trädslagssammansättning vid föryngring av ädellövskog, skall skogen betraktas som ädellövskog även om andelen lövträd under en tid är lägre än som anges i första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

Lag om ändring i lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*7 §²

Tillverkare eller, i fall som avses nedan under a), innehavare av slakteri eller köttbesiktningsbyrå eller, i fall som avses nedan under m), den som inom landet yrkesmässigt tillverkar bekämpningsmedel m. m. eller till landet inför bekämpningsmedel m. m. för yrkesmässig återförsäljning eller för egen yrkesmässig användning inom landet erlägger avgift för

a) kött av häst, nötkreatur, tamsvin, får, höns, kalkon, anka och tamgås, när köttet blivit godkänt vid köttbesiktning enligt *lagen (1959:99) om köttbesiktning m. m.* (slaktdjursavgift),

a) kött av häst, nötkreatur, tamsvin, får, höns, kalkon, anka och tamgås, när köttet blivit godkänt vid köttbesiktning enligt *föreskrifter som meddelats med stöd av livsmedelslagen (1971:511)* (slaktdjursavgift),

b) mjölk som användes av mjölkproducent vid tillverkning av smör eller ost för försäljning,

c) mjölk och grädde som användes i mejeri för tillverkning av annan vara än grädde, smör eller ost.

ost, torr mjölk och kondenserad mjölk, som tillverkats i mejeri, margarinost som ej tillverkats i mejeri,

d) smör och smörliknande vara med minst 70 viktprocent mjölkfett men utan annat fett, vilka användes för tillverkning av grädde, ersättningsmedel för grädde eller produkt för beredning av grädde eller ersättningsmedel för grädde, om varan ej skall förbrukas i tillverkarens hushåll,

e) vete, korn, havre och råg som användes för tillverkning av mjöl, gryn, flingor, malt eller liknande produkt,

f) stärkelse eller stärkelseprodukt som erhålls ur annan vara än potatis,

h) fett, fet olja och fettsyra som erhålls ur fisk eller havsdäggdjur eller ur fettråvara, hänförlig till tulltaxenr 12.01 – 12.08 och 21.03 tulltaxelagen (1987:1068) (fettvaruavgift),

i) oljekraftfoder som för försäljning tillverkats i samband med att olja utvinnes ur frön och frukter,

j) produkt, härrörande från sojabönor och hänförlig till tulltaxenr 19.01 eller 23.04 tulltaxelagen,

k) produkt, hänförlig till tulltaxenr 21.06 B.2 tulltaxelagen,

k) produkt, hänförlig till tulltaxenr 19.01 B.2 tulltaxelagen,

l) naturliga kalciumfosfater, naturliga aluminiumkalciumfosfater och fosfatkrita hänförliga till tulltaxenr 25.10, salpetersyra hänförlig till tulltaxenr 28.08, fosforpentoxid och ortofosforsyra hänförliga till tulltaxenr 28.09, ammoniak hänförlig till tulltaxenr 28.14, kaliumnitrat, kalciumnitrat och magnesiumnitrat hänförliga till tulltaxenr 28.34, kalium- och

¹ Lagen omtryckt 1984:199.

Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:865.

² Senaste lydelse 1988:633.

kalciumpolyfosfater (inbegripet meta- och pyrofosfater), kaliumortofosfater och kalciumhydrogenortofosfat (dikalciumfosfat) hänförliga till tulltaxenr 28.35 samt gödselmedel och andra produkter hänförliga till tulltaxenr 31.01 – 31.05, tulltaxelagen,

m) ämnen eller beredningar som är avsedda att användas till skydd mot egendomsskada, sanitär olägenhet eller annan jämförbar olägenhet förorsakad av växter, djur, bakterier eller virus (bekämpningsmedel), samt ämnen eller beredningar som med hänsyn till sina egenskaper och användning står bekämpningsmedel nära, dock inte vara, avsedd att användas vid beredning av livsmedel, läkemedel eller annan jämförbar vara, eller färger, fernissor, tjäror och andra varor som huvudsakligen begagnas för ett annat ändamål än som avses i första meningen, om inte varorna genom en särskild benämning eller på något annat sätt anges vara avsedda som bekämpningsmedel, och inte heller träskyddsmedel.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

6 Förslag till

1989/90:JoU25

Bilaga 1

Lag om ändring i lagen (1974:1021) om utbetalning av pristillägg på kött

Häri genom föreskrivs att 2 § lagen (1974:1021) om utbetalning av pristillägg på kött skall ha följande lydelse:

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Köttbesiktningsbyrå, offentligt slakthus, kontrollslakteri eller fristående sanitetsslaktavdelning skall i samband med köttbesiktning som avses i lagen (1959:99) om köttbesiktning m. m. utbetala pristillägg av medel som statens jordbruksnämnd ställer till inrättningens förfogande. För pristillägg som utbetalats skall redovisning avges till jordbruksnämnden.

Slakteri eller fristående sanitetsslaktavdelning skall i samband med köttbesiktning enligt föreskrifter som meddelats med stöd av livsmedelslagen (1971:511) betala ut pristillägg av medel som statens jordbruksnämnd ställer till inrättningens förfogande. För pristillägg som betalats ut skall redovisning lämnas till jordbruksnämnden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990. Under tiden t. o. m. den 30 juni 1991 skall vad som sägs om slakteri även gälla köttbesiktningsbyrå.

7 Förslag till

1989/90:JoU25

Lag om upphävande av två författningar om köttbesiktning

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att följande författningar skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1990, nämligen

1. kungörelsen (1958:116) om viss offentlig kontroll av fjäderfäslakterier,
2. köttbesiktningenskungörelsen (1968:406).

8 Förslag till

Lag om upphävande av kungörelsen (1950:506) med vissa bestämmelser angående utförsel av fisk, fiskrom och fiskkonserver

1989/90:JoU25

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att kungörelsen (1950:506) med vissa bestämmelser angående utförsel av fisk, fiskrom och fiskkonserver skall upphöra att gälla vid utgången av december 1990.

9 Förslag till

Lag om upphävande av två författningar om viss offentlig kontroll av livsmedel

1989/90:JoU25

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att följande författningar skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1991, nämligen

1. kungörelsen (1958:528) med vissa bestämmelser angående utförsel av smör, ost och ägg,
2. kungörelsen (1959:187) angående kvalitetsbenämning på matpotatis.

Till jordbruksutskottet

I detta sammanhang behandlar arbetsmarknadsutskottet två motioner om animalieproducenternas ledighet från allmänna motionstiden i år, vilka har hänvisats till utskottet. Med det yttrande som här följer överlämnar arbetsmarknadsutskottet till jordbruksutskottet – under förutsättning av dess medgivande – de två motionerna i berörda delar. De motioner som behandlas är 1989/90:A753 av centern med hänvisning till motiveringen i motion 1989/90:Jo246 samt 1989/90:A758 (yrkande 2) av Börje Hörnlund m.fl. (c).

I motion A753 av centern begärs en lösning av semesterfrågan för Sveriges animalieproducenter. Det redovisas att lantbrukare med animalieproduktion i medeltal är lediga endast 22 dagar per år, medan en arbetstagare med fem veckors semester är ledig 139 dagar per år. Enligt centern skulle en semesterreform för mjölkproducenterna medföra stora och uppenbara fördelar. Härvid nämns bl.a. minskade sociala klyftor, ökade möjligheter att få morgondagens generation att gå in i näringen, stora sysselsättningseffekter i glesbygden samt minskad sårbarhet inom lantbruket. Motionärerna anser att regeringen snarast bör ta upp en diskussion med jordbrukets företrädare om hur ett sådant system kan lösas rent praktiskt och ekonomiskt. I motion A758 av Börje Hörnlund m.fl. (c) framförs likartade synpunkter.

Utskottet vill med anledning av motionerna anföra följande.

Den aktuella frågan har behandlats av utskottet ett flertal gånger. År 1984/85 beslöt utskottet att inhämta yttrande från jordbruksutskottet med anledning av en motion (c) om semestervillkoren för lantbrukare. I sitt yttrande (JoU 1984/85:1y) redogjorde jordbruksutskottet för bakgrunden till avbyterssystemet. Grunderna för avbyterssystemet hade tidigare godkänts av riksdagen på förslag av jordbruksutskottet (JoU 1977/78:34). Dessa grunder innebär i korthet att utbyggnaden i första hand bör syfta till att göra det möjligt för familjelantbrukare att liksom andra yrkesverksamma kunna ta ut regelbunden ledighet och semester. Arbetsmarknadsutskottet anslöt sig till jordbruksutskottets uppfattning och underströk för sin del vikten av att jordbrukarna får samma möjligheter till semester som andra företagare (AU 1984/85:6). Det är därför väsentligt att avbyterssystemet byggs ut, anförde utskottet.

Utskottet har vid behandling av likartade motioner efter 1984/85 bl.a. anfört att utskottet inte har någon annan uppfattning än motionärerna beträffande jordbrukarnas behov av semester. Utskottet har emellertid framhållit att den nuvarande semesterlagstiftningen inte är tillämplig på jordbrukare, eftersom dessa inte är arbetstagare. I dessa sammanhang har utskottet också hänvisat till jordbruksutskottets yttrande år 1984/85.

Utskottet behandlade senast den aktuella frågan i sitt av riksdagen godkända betänkande 1989/90:AU2. Utskottet vidhöll i detta betänkande sina tidigare ställningstaganden.

Utskottet vill med anledning av motionerna A753 och A758 anföra följande. Det finns i dag grupper som har små eller inga möjligheter att ta ut semester. Detta gäller i synnerhet jordbrukare med animalieproduktion. Jordbrukare har lång arbetstid och har i dagsläget mycket små möjligheter till såväl ledighet vid helger som semesterledighet. Det s.k. avbytaremet erbjuder jordbrukarna några få dagars ledighet. Långt ifrån alla jordbrukare har i dag avbytare.

Det är enligt utskottets mening väsentligt att särskilda åtgärder vidtas för att underlätta för animalieproducenterna att få del av semesterledighet och helgledighet. Med hänsyn till att jordbruksutskottet under innevarande vår kommer att behandla jordbrukarnas sociala situation i samband med den livsmedelspolitiska propositionen överlämnar utskottet föreliggande motionsyrkanden jämte yttrande till jordbruksutskottet.

Stockholm den 15 mars 1990

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Lars Ulander

Närvarande: Lars Ulander (s), Elver Jonsson (fp), Börje Hörnlund (c), Lahja Exner (s), Anders G Högmark (m), Gustav Persson (s), Sten Östlund (s), Bo Nilsson (s), Mona Saint Cyr (m), Kersti Johansson (c), Karl-Erik Persson (vpk), Anna Horn af Rantzien (mp), Monica Öhman (s), Eivor Husing (s), Erik Holmkvist (m), Kjell-Arne Welin (fp) och Yngve Wernersson (s).

